

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

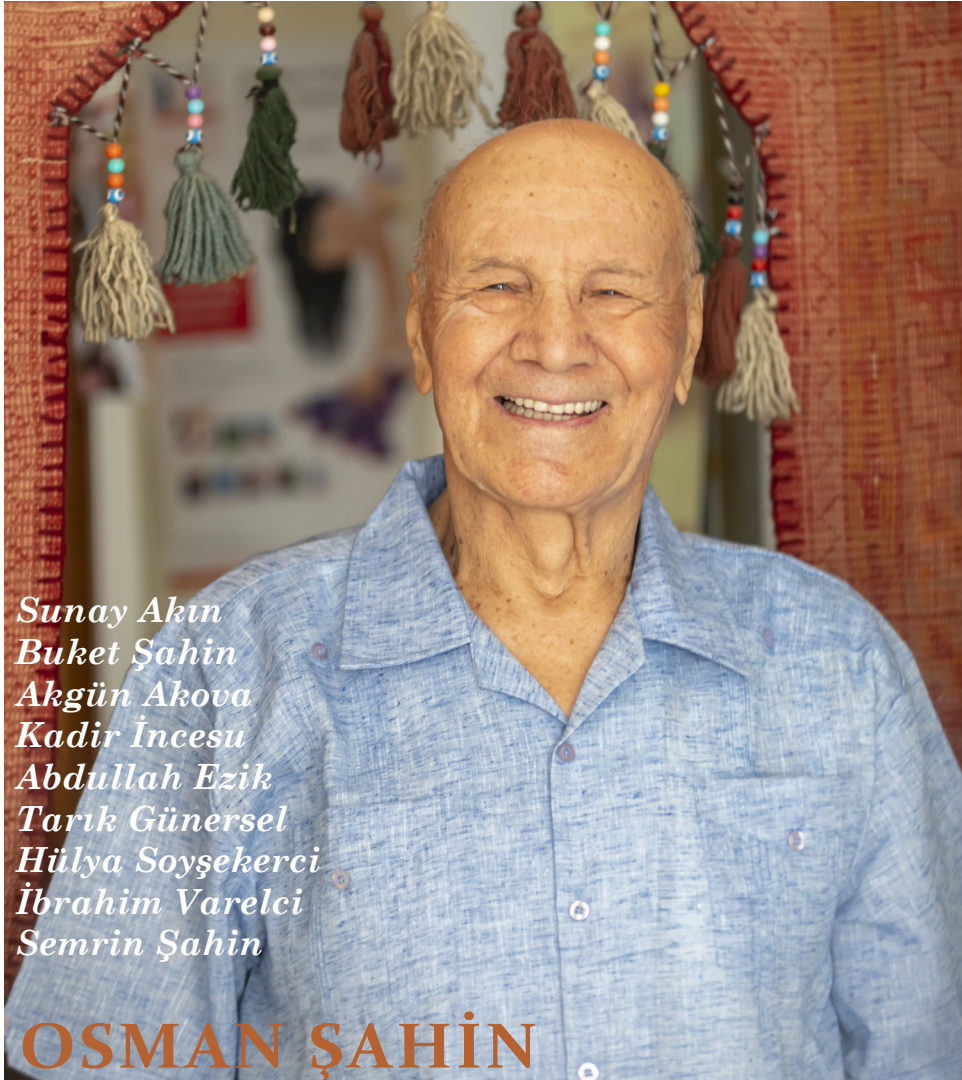
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KE

KARTAL BELEDİYESİ EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT DERGİSİ - KASIM / ARALIK 2021

*Sunay Akın
Buket Şahin
Akgün Akova
Kadir İncesu
Abdullah Ezik
Tarık Günersel
Hülya Soyşekerci
İbrahim Varelcı
Semrin Şahin*

OSMAN ŞAHİN

**Bu Benim
Kalemim Desem**

Ercan Yılmaz

**Moby Dick: Etten ve
Kemikten İnsanın
Tragedyası**

Furkan Kemer

**Bir Kitabın Yayınlan(a-
may)ış Hikâyesi veya
Suskun Çocuk:
Türkân İldeniz**

Burak Mustafa Ada

**İştah, Zikzaklar ve
Uçucu Şeyler**

Nihan Feyza Lezzioğlu

SÖYLEŞİLER

**Osman Şahin
Zorba Kitabevi
Veysel Kobya**

12

Ücretsizdir!

Kartal Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi

Gökhan Yüksel
Kartal Belediye Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni

Adem Uçar
Kartal Belediye Başkan Yardımcısı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Melih Yıldız

Dergi Editörü

Ercan y Yılmaz

Tasarım

Alakarga Yayın Tasarım

Yazışma Adresi

Çarşı Mahallesi Enis Akaygen Sok. N:9 Yakacık-Kartal/İstanbul

Telefon

0 (216) 280 6800

Yayın Kurulu

İsmail Biçer
Faruk Duman
Gamze Güller
Mertcan Karacan
Serkan Türk

*KE Dergisinde yayımlanan tüm
eserlerin sorumluluğu yazarına aittir.
KE Dergisinde yayımlanan yazılardan
kaynak belirtmek koşuluyla alıntı
yapmak serbesttir.*

Eserlerinizi Göndereceğiniz Elektronik Posta
kedergisi@gmail.com

**KARTAL
BELEDİYESİ**

İ Ç İ N D E K İ L E R

Kartal Kitap Fuarı'nın Ardından / Gökhan YÜKSEL - Kartal Belediye Başkanı • 4

Siyah Lastik Toka / Çilem DİLBER • 5

Başka Bir Ev Yok / Kadir AYDEMİR • 7

Bu Benim Kalemim Desem / Ercan YILMAZ • 8

Kemik Deyip Geçmemeli / Mertcan KARACAN • 9

Moby Dick: Etten ve Kemikten İnsanın Tragedyası / Furkan KEMER • 13

Azapkule / Ayşe ŞAFAK KANCA • 17

İnci Küpeli Kız / Bahar UYSAL KARAKUŞ • 18

Gül Şerbeti Pembesi / Canan DOMURCAKLI • 21

Batık Dizeler / Osman ERKAN • 23

Maskesiz Sonsuzluk / Hilmi HAŞAL • 23

OSMAN ŞAHİN

• 25

Osman Şahin... / Tarık GÜNERSEL • 26

Taşa Tohum Ekilmez / Osman ŞAHİN • 27

Osman Şahin ile Söyleşi / Kadir İNCESU • 33

Bir Dağın İki Yazarı / Sunay AKIN • 43

Babamın Kütüphanesi / Buket ŞAHİN • 45

Halk Kaynaklarından Beslenen Bir Dil ve Yazın Ustası Osman Şahin / Hülya SOYŞEKERCİ • 48

Rodrigo, Madrid ve Bolkar Dağları'ndaki Kurt / Akgün AKOVA • 52

Edebiyatımızda Taşra ve Osman Şahin'in *Mahşer'i* / Abdullah EZİK • 56

Ölümün Süt Dişleri Üstüne / Semrin ŞAHİN • 61

Kadının Boşanma Özgürlüğü Simgesi: *Mor Cepken*'in Hikâyesi / İbrahim VARELCİ • 63

Veysel Koby ile Söyleşi / Münire ÇALIŞKAN TUĞ • 67

Düş Pembe / Tolga BAŞOLUK • 72

Günah / Serkan GÜLPINAR • 74

Başa Sar Hayatı Bak Ellerini Çırpmıyor İhlamlar / Bircan ÇELİK • 79

Hayat Bilgisi / Mustafa BİLGÜCÜ • 80

Akdikenler Altında / Soner DEMİRBAŞ • 81

Bir Kitabın Yayımlan(amay)ış Hikâyesi veya Suskun Çocuk: Türkân İldeniz/ Burak Mustafa ADA • 82

Körebe / Selami KARABULUT • 85

İştah, Zikzaklar ve Uçucu Şeyler / Nihan Feyza LEZGİOĞLU • 86

İki Şiir / Ayda Majid ABADİ • 88

İhtiyar / Varol MENGÜVERDİ • 89

Büyük Sahra / Zeki ALTIN • 90

Frank M. Chipasula -*Dünyanın Şiiri*- / İlyas TUNÇ • 91

Zorba Kitabevi Hakkında Sevda Karadağ Çırak & Özgür Çırak ile Söyleşi / Havva YILMAZ • 92

Maktul / Fırat CANER • 94

Necati Tosuner ve Çocuk Kitapları İçin Notlar / Rojhat TURGUT • 95

Ağız ve Kulak / Mete KARAGÖL • 102

Palyaço / Oğuz DİNÇ • 108

Kitaplar Arasında • 111

KARTAL KİTAP FUARI'NIN ARDINDAN

GÖKHAN YÜKSEL

KARTAL BELEDİYE BAŞKANI

Değerli okurlar; 25 Eylül-3 Ekim 2021 tarihleri arasında, Kartal Kitap Fuarı'nı gerçekleştirdik. Fuarımıza 70 yayınevi, yüzün üzerinde yazar, şair, akademisyen katıldı.

Fuarımıza ilgi gösteren binlerce edebiyat ve sanatseverden almış olduğumuz övgüler, doğru yolda olduğumuzu gösteriyor ki; duyduğumuz mutluluğu tarif etmek oldukça zor. O halde bize düşen, Kartal Kitap Fuarı'mızı geleneksel hale getirmek...

Gerek ülkemizde gerek dünyada gerçekleştirilen kitap fuarlarının bir "Onur Konuğu" bulunur; bu bir gelenektir. Biz de bu anlamlı gelenekten yola çıkarak, edebiyatımızın saygın isimlerinden Necati Tosuner'i, "Kartal Kitap Fuarı Onur Konuğu" olarak, kitapseverlerle buluşturduk.

Eserlerinde gerçekçi anlayışı benimseyen, kendi yaşamsal gerçekle-riyle toplumsal gerçekleri bir araya getirerek çarpıcı bir üslup yaratan, 70'li yıllarda öykücülüğün gelişmesinde önemli rol oynayan Necati Tosuner'e bir kez daha teşekkürlerimi sunmayı bir borç olarak görüyorum.

KE'nin 12. sayı konuğu, edebiyatımızın yaşayan ustalarından **Osman Şahin**. Köy Enstitüleri Kuşağı'nın son temsilcilerinden olan yazarımızın çocukluğu, Toroslar'da yoksulluk içinde geçmiştir. Daha o yıllarda içinde filizlenen okuma tutkusu, yolunu Dicle Köy Enstitüsü'ne çıkarmıştır. Dicle Köy Enstitüsü'nü bitirdikten sonra, çeşitli köy okullarında öğretmenlik yapan değerli yazarımız, 1958'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'ne girer.

Bugüne kadar sayısız esere imza atan, eserleri filme en çok çekilen **Osman Şahin**, eserlerinde toplumsal gerçekleri (doğayla birleştirerek) tüm çıplaklığıyla ve destansı bir dille gözler önüne serer. Aynı zamanda sayısız ödüle değer görülmüştür. 1970 TRT Öykü Büyük Ödülü, 1980 Nevzat Üstün Öykü Ödülü, 1992 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü, 1994 Sait Faik Hikaye Armağanı, 1997/ 9. Ankara Uluslararası Film Festivali Aziz Nesin Emek Onur Ödülü, 1998 Yunus Nadi Öykü Ödülü, 1996/ 36. Antalya Altın Portakal Film Festivali Yaşam Boyu Onur Ödülü bunlardan bazılarıdır. Edebiyatımızın bu güzel değerini ağırlamak büyük bir mutluluk...

Bir sonraki sayımızda buluşmak üzere; iyi okumlar ve sağlıklı günler diliyorum.

SIYAH LASTİK TOKA

Çilem DİLBER

“Ben daha içmem, koyma.”

Balkondaki ahşap masada karşılıklı oturuyoruz. İkimiz de aynı tarafa çevirmişiz bakışlarımızı. Denize. Karanlık suların, yeni ayın ışığıyla dalgalanışı dışında bir hareket yok. Donuk bir peyzajın içinde birkaç kadeh şarapla eğreti duruşumuzu olgunlaştırıyoruz.

“Severdin sen.”

“Artık çok içmiyorum.”

Artık, bir ok gibi yayından kurtuluyor. Zırhım olmasa belki de on ikiden vuracak. Nemli yaz havasında eriyip kayboluyor ok. Sigara yakıyoruz arka arkaya. Konuşulacakların bitmesinden çok, konuşulması gerekenlere hiç yaklaşmıyor oluşumuz masanın ortasındaki menekşenin rengi kadar sert. Ay ışığında buz gibi bir mor.

“Kahve yapayım sana istersen.”

Birlikte uyandığımız sabahlar dün gibi. Artık, sözcüğüne yenilmeyecek kadar güçlü. Isıtıcının düğmesine basar, o arada giyinir, bir kahve içer, çıkardı evden. Hep bir telaş, daha çok da otobüsü kaçırma kaygısı. Benim daha erken kalkıp domatesli, peynirli, omletli kahvaltı yapmama şöyle bir gülümserdi. Tek kaşı kalkık, incecik sırtışı bir yanağına kaymış. Kahvaltı, hayata olan bağımın simgesiydi ona göre. Yaşamla olan vıcık vıcık, arsız ilişkimin. Her fırsatta söylerdi bunu.

“İstemem, kalkacağım zaten.”

“Sahi bir şey mi söyleyecektin bana?”

Onun olmadığı günler evde tek başıma kalmaya, yatıp uyumaya korkardım. Gün ışığını görene kadar tetikte ve yorgun, film izlerdim. Ben gündüzleri severdim, o geceleri. Birlikteyse eğer ben gece yarısından önce yatağa girerdim, o saatlerce dolaşırdı evin içinde. Kabına sığmayan, yerinde duramayan halinden eser yok şimdi. Ben de değiştim, alıştım gecelere. Bir sigara daha yakıyor. Duman, menekşenin üzerinden yüzüme dokunuyor, gözlerime doluyor.

“Yok aslında. Uzun zamandır uğramıyordum. Öylesine...”

Balkon kapısından içeri, oturma odasının dağınıklığına bakıyor uzun uzun. Perdelerin bir kenara toplanmış teşhirci duruşunu süzüyor yukarıdan aşağı. Balkon lambasının patlak ampulünde oyalanıyor. Boynuna bakıyorum. Kemikli, inatçı boynuna. Gururlu, sivri çenesine. Bırakıp gittiğinden beri ilk gelişi. Bir de uzun zamandır uğramıyordum, diyor. İlk ve son gidişinde tüm eşyalarını topladın. Bir toka, bir çorap teki bile unutmadan. Bir seferde hepsini birden nasıl topladığını merak ettim hep. Sana ait hiçbir şeyin kalmaması beni uzun zaman düşündürmüştü. Ölüm gibiydi. Vardın, yok oldun. Yılların birlikteliğinin ardından elimi kaybetmiş gibi kalakalmıştım. Kolumu. Bacağımı. Uzuvarımdan en çok hangisiydin, karar verememiştim.

“İyi yaptın. Tam zamanında geldin. Haftaya taşınacağım. Burası fazla geliyor artık.”

Bir ok da ben göndermek istedim. Artık. Cümlemin sonunda, alabildiğine devrik.

“Kimseyi bulamadın mı yanına?”

“Aramadım ki.”

Sigarasını küllüğe bastırdı. Dudaklarının arasından havaya incecek bir duman süzüldü. Tek kaşı kalkık.

“Neden?”

Bildiğini duymaya mı duyduklarını anlamaya mı çalışıyor bilmiyorum. Kendimize kurduğumuz hayatın bir benzerini başkalarıyla kurabileceğimizi sanıyor olmalı, yazık. Ailelerimizden vazgeçtiğimiz kadar kolay vazgeçebilir miydik birbirimizden, aklım almıyor.

“Böyle devam. Tek başıma.”

Ojeli parmaklarıyla menekşenin buz gibi morunu okşayarak yalnız kalamayacağımı bildiğini hissettiriyor. Ben de ona o günü hatırlatıyorum. Sivri, gururlu çenesinin önce mora sonra yeşile sonra kahverengiye dönüşünü, evden günlerce çıkamayışını. O hayvandan yediği ilk dayığı. Sonrasının geleceğini bile bile ondan ayrılmayışını. Tekinsiz bir beklentinin dalgalarında savrulmaya mahkûm olduğunu. Kadehimi ay ışığına doğru kaldırarak ima ediyorum tüm bunları. Hep-

sini anladığından hiç şüphem yok.

Saçlarını toplayan siyah, lastik tokayı çekip çıkarıyor. Nemli hava taze bir şampuan kokusu bırakıyor aramıza. Değiştirmiş. Mentollü bir yabancılik hissiyle titriyorum.

“Yeni evinin adresini vermeyecek misin bana? Belki yine uğrarım.”

Olur, veririm, diyorum. Kadehin dibinde kalanı kafama dikerek. Geleceğine inanıyorum o an. Neden bilmem. Daha sık, daha çok, daha başka gelecek.

Sigara paketine uzanıyor. Ben yenisini yakacağını düşünürken bir anda kalkıyor yerinden. Denize bakıyor, sonra masadaki boş kadehlere, dolmuş küllüğe, menekşeye. Tek tek.

“Geç oldu. Kaçayım ben.”

Ben ayağa kalkana kadar oturma odasının dağınıklığını geçip kararlı adımlarla kapıya varıyor. Sarılıyoruz. Derin bir nefes alıyorum ensesinden. Peyzajdaki eğreti duruşumuz kırılmış, esnemiş sanki. Daha “biz” oluyoruz. Kısacık bir an.

Geri dönüp balkon kapısını kapatıyorum. Klimayı açıp bir film seçiyorum. Hiçbir şey olmamış gibi. Olmadı ki. O hep öyleydi. Çok şey yaptığını sanırken hiçbir şey yapmamış olurdu. Kendi ailesinden kaçtıkça yeni bir aile kurmayı tasarlardı acemice. Anne, baba, çocuk. Orasından burasından yamanmaya çalıştığı ideal bir hayat resmi vardı kendince. Şevkle değil, zoraki. Mecburiyetle beslenmiş anlamsız bir amaç. O resmin orta yerine sıçramış siyah bir boya lekesi gibi hissedeceğini ben biliyordum da o hiç anlayamıyordu. Film başlıyor.

Sıcak, nemli bir çarşafın arasında terden sıırıslamak olmuşum. Üzerimden atmaya çalışıyorum. Yapış yapış. Çıkamıyorum içinden. Savaşmayı bırakıp tenime yapışmasına izin verince rahatlıyorum biraz. O zaman fark ediyorum duvarı. Yosunlu taşlarla örülü bir duvar. Bir halka gibi çevremde. Yukarı, daha yukarı çıkıyor. Bir kuyu bu. Eski bir su kuyusu. Belki de bir su damlasıyım. Sıcaktan eriyip küçük bir damlaya dönüşmüş olduğumu düşünüyorum. Elimle dokunabiliyorum kuyunun duvarlarına. Demek ki elim hâlâ var, diyorum, su damlasıyken. Derken gözümü açıyorum. Film bitmiş. Klima yine kapanmış kendi kendine. Birkaç sahne geri gidiyorum. Bir ağacın altında toprağa uzanmış adamı görünce bırakıyorum filmi. Balkona çıkıp sandalyeye oturuyorum. Ayaklarımı parmaklıklara dayayıp sabahı bekliyorum.

Onun ayakları da benimkilerin yanında şimdi. Daha ufak, daha kemikli, her daim ojeli. Başparmağının ucu kalkık, asi. Güneş yavaş yavaş balkona yerleşirken ilk ayaklarımıza do-

kunuyor. Sonra bacaklarımıza. Hasır sandalyelerimizi gölgeye çekip sigara içerek, müzik dinleyerek, kitap okuyarak tükettiğimiz uzun, boğucu, pazar günleri. Çok önce gibi ama değil. Hasır sandalyenin çıplak bacaklarına yer eden desenleriyle her seferinde yeniden, yeniden anımsadığımdan belki biraz eskimiş.

Güneşten önce doğup nemli bir sıcaklıkla kavruluyorum. Ben gündüzcüyüm o gececi. Ben arsız, hayat seveci. O, yaşam sürükleyen. Kalkıp kahvaltı hazırlıyorum kendime. Bir tepsiyle balkona tekrar çıktığımda güneş doğmuş. Deniz ıslıl ıslıl. Güneş ukala bir sırtıştı. Bitmeyen mücadelede kazanma sırası ona geçmiş.

Tokası masanın altında, yerde. Elime alıyorum, evirip çeviriyorum. Evden ayrılırken bir tokasını bile unutmamış olmasına ne çok takılmışım. Neden gelmişti şimdi? Neden her şey aynıymış gibi yapmıştık? Burnuma götürüyorum, dudağıma, yüzüme sürüyorum tokayı. O sırada telefonumdan mesaj sesi geliyor. O. Bu saatte. Belki de hiç uyumadı. Tek kelimelik mesajıyla kalıyorum.

Hamileyim.

Beklenmedik mi? Değil. Yine de sarsıcı. Bu muydu yani? Benim ona asla veremeyeceğim bir şeyin peşinden gittiğini biliyordum. Bir parçası eksik yapbozla önündeki yaşama katlanamayacaktı, doğru. O kadar güçlü değil. Hiç olmayacak. Bir elimde siyah lastik toka bir elimde telefon. Denizin durgunluğuna olan inancım boş. Altındaki derin karanlığı besleyen boşluğa bakarken yeni bir mesajla titriyorum.

Ve yalnızım.

Şimdi her şey o kadar açık ki. O hayvan tarafından terk edildiği. Yalnız kaldığı. Neden geldiği ve neden gözlerime bakarak söyleyemediği. Terfi aldığı için arkadaşlarla kutlama yaptığımız gece. Taksideyiz. Anahtarı düşürüyor, bulmaya çalışıyoruz koltuğun arasında. Saatlerce içmiş, kahkaha atmış, eğlenmişiz. Anahtarı ararken devam ediyor gülüşmelerimiz. Ellerim ellerine, sonra eteğinin altına, bacaklarına dokunduğunda yumuşayan kahkahalarının, gözlerini kapatmasının, başını omzuma dayayıp kıpırtısız kalmasının anlamı neydi? Kalbi çok hızlı çarpıyordu o an. Sonra kaçır gibi gitmesi ya? Korkusu kendisinden miydi, diye çok düşündüm. Kararsızlığı bile değerliydi. Ellerim kendiliğinden gidiyor harflere.

Evdeyim, gel hadi.

Telefonu bırakıp tokayı kokluyorum bir kez daha. Öpüyorum. Özlem saç diplerimden çekiştiriyor. Saçlarımı tepemde toplayıp siyah lastik tokayı takıyorum.

Başka Bir Ev Yok

Kadir AYDEMİR

Eşyayı karton kolilere koydum
Taşları olduğu yerde bıraktım
Mektupları ve içinden çıkan sesleri boğdum
Kimse görmedi
Eski fotoğraflar buldum taşınırken
On beş yıl önce genç bir adam
koymuş onları oraya
Ona ben miyim, aynaya ben o muyum diye baktım
Kitapları tek tek ayıkladım
Yabani bir ot grubunu aralar gibi
Eskizler, kuru çiçekler, aşk sözleri
delip geçmiş sayfaları böylece zaman
Sarı bir kan izi, okunmayan bir harita, orada
Küfte gizli belki de her şey, kim bilir
Geceler boyu tavana damlayan mürekkep
Buruşturulup atılan kâğıtların ruhu
Yan binada sevişemeyen insanlar
Çürüyen halılar, çürüyen halılar
Bir tabuttan ötekine taşınan geçmiş
Belki de seninle karşılaşıp
Diline değen, tuza dönen uykuyla
Hepsiyle ve hiçbir şeyle dolu bu ev
Son kez bakmak çivi izlerine
Kalbinde de açılır bu delikler -çünkü
Her ev ölüdür
sen de gömülürsün
Gitmek istedikçe başka bir yere
ta içine.

Bu Benim Kalemim Desem

Ercan y YILMAZ

16

burada keyfim yerinde
yazıyorsam aşk şiiri
ne dünü bilirim
ne de doğacak mevsimi

17

eşyaların biçimleri var
bazı iyi bilir
nefesimizi, fikrimizi
insan demiyorlar bize
bu da var
onların dilinde öyle
sanıyoruz ki
birtakım eklerle bağlıdırlar
bize
misal bu benim kalemim desem
kalem bana ait oluyormuş gibi
bu bazen onlarda fıkra olarak anlatılır

18

ses getirecek bir şey
geceyi uyandırıyor
iki nefes
dünü yemiş
ve çözmüş bitkilerin kökleriyle neler anlattığını
birbirini ısıtıyor

KEMİK DEYİP GEÇMEMELİ

Mertcan KARACAN

Yaygılardan sinilere, sinilerden sofralara derken, şimdi de sofralardan masalara geçiyoruz. Garip bir ilerleme, doğrusu. Bağdaş kurup eğilmekten dik bir şekilde bağdaş kurmaya, dik bir şekilde bağdaş kurmaktan tamamen dik oturmaya... O en soldaki maymunun o en sağdaki mağara insanına evrilmesi gibi...

İyi, hoş, eviriliyoruz da, birbirinden güzel âdetlerimize özellikle bu son evrede sırt çeviriyor olmamız üzüyor beni birazcık. Üzüyor, çünkü giderek kayboluyor o eski sıcaklıklar. Tavuklu akşam yemeklerinde kimse kimseyle lades tutuşmuyor mesela; masa soğuk, masa ciddi, masa resmî çünkü. Kimse kimsenin uzattığı bir çatalı, bir tuzluğu ya da, ya da bir kumandayı “Aklımda!” deyip almıyor artık ötekinden, alıp basmıyor kahkahayı. Ah ki ne ah...

Hâlbuki bizizdir, dünya tarihinde lades kemiğine anlam yüklemiş olan ilk millet. Evet, bizizdir, yani Etrüskler! Vaktiyle Kuzey Avrupa’dan ve Anadolu’dan göç edip İtalya’nın Toskana civarına yerleşen ve buradaki yerli halkla kaynaşip Etrüskler adını alan Türkler... Aslında hâlâ tartışmalıdır, Etrüsklerin Türk ırkından gelip gelmedikleri; ama bu antik milletin dilleri, sanat eserleri ve hatta arkeolojik çalışmalar sonucunda bulunan kafastasları üzerinde yapılan araştırmalar, Türk ırkından geldikleri iddiasını oldukça güçlendirmiştir. Çağdaşlarınca “Turski”, “Turşa”, “Tuski” şeklinde adlandırılmaları, aynı döneme yani M.Ö. 10 ila 1. yüzyıllara ait Mısır kayıtlarında “Turuşka” veya “Tursk” şeklinde geçmeleri ve dahi Yunancada “Turan” anlamına gelen “Turrhnoi” sözcüğüyle telaffuz ediliyor olmaları da cabası...

İşte bu Etrüskler zamanına kadar uzanır, lades tutuşmanın kökeni. Şöyle ki, geleceği okumak için kendilerinin bir yöntem geliştiren Etrüsk kâhinleri, yere çizdikleri daire şeklindeki bir alanı yirmiyeye bölerek buralara yirmi Etrüsk harfi yazar ve rastgele darı serperler. Ardından dairenin içine bir tavuk bırakıp darıları yemeye başlayan bu tavuğun gagasıyla işaretlediği harflerden anlamlar çıkararak gelecek hakkında yorumlar yaparlar. Tavuklar öldüğünde ise her birinin lades kemiğini özenle çıkarıp kuruttuktan sonra bunları niyet tutmakta kullanırlar. İlk zamanlar niyet tutma aracıyken yıllar içinde bir oyun aracına dönüşen lades kemiği için Batı’da hâlâ “niyet kemiği” anlamına gelen sözcükler kullanılıyor olmasının altında işte tam da bu âdet yatar. İngilizler bu nedenle “wishbone” der, lades kemiğine. Almanlar bu nedenle “querlenker”...

Bizdeki “lades” sözcüğü ise, Batı’dan değil, Doğu’dan girer dilimize. Etrüskler olarak Romalılar tarafından soykırıma uğrayıp İtalya topraklarından silindiğimiz için olsa gerek, Anadolu’da kalmış Türkler olarak Farsçanın “yadest” sözcüğünden alırız “lades” sözcüğünü. Bu nedenledir ki, Farsça sözcüklerin cirit attığı Divan edebiyatı şiirlerimizde hep ilk hâliyle gülümser bize lades oyunu. Söz gelimi Sâbit, başka kemiklerle lades oyununa tutuşmamasını söylediği sevgilisinden, Hüma kuşunun kırılmış gönlünü hatırlamasını şu dizelerle ister:

“Şikest-i hâtır-ı murg-ı hümâyı yâd eyle
İzâm-ı gayr ile yâ dest tutma ey meh-veş”

Şiirinde “yadest”e yani lades yer veren bir başka Divan şairimiz ise, Nev’î-zâde Atâyî’dir. Atâyî, gözleri mest bir güzel tarafından öldürüldüğünde kimsenin kendisini

hatırlamayacağını söyledikten sonra, kemiklerinden lades tutuşulmasını sevgilinin itlerine bıraktığını şöyle dile getirir:

“Kimse yâd eylemez öldürse beni ol gözi mest
Üstuh’ânımla meger itleri duta yâ dest”

Bilindiği üzere, hafıza gücüne dayanan bir bahis oyunudur lades. Lades tutuşmuş olan iki kişiden biri diğerine bir nesne uzatırken nesnenin uzatıldığı kişi “Aklımda!” demeden bu nesneyi alırsa önceden belirlenmiş olan cezayı yerine getirmekle yükümlü olur. Nesneyi almaz ya da alırken “Aklımda!” derse de, hem cezadan kurtulmuş olur hem de oyunun devam etmesini sağlar. Adı üstünde, lades oyunudur bu ve “lades” sözcüğü, yukarıda da belirttiğimiz gibi, Farsçanın “yadest” sözcüğünden geçmiştir dilimize. O “yadest” ki kökündeki “yâd” sözcüğüyle, yalnızca bununla bile, bütün bu kuralların nereden geldiğini hikâyeler aslında bize: “Hatır” demektir çünkü “yâd”, “anma” demektir, “hafıza”, “zihin”, “akıl” demektir; “yadest” ise, “aklımda”...

Pekâlâ, yalnızca Divan şiirlerimizde mi, onlarda da yalnızca “yadest” hâliyle mi gülümser bize lades oyunu? Elbette hayır! Cumhuriyet sonrası Türk şiirine, hatta ve hatta tümüyle Türk edebiyatına bakıldığında “etiyle kemiğiyle” bize ait olan bu oyuna sıkça başvurulmuş olduğu görülür. Bunda, hiç kuşku yok ki, lades imgesinin yukarıda saydığımız sözcükler gibi pek çok sözcüğü peşinden sürükleyebiliyor olmasının yani çağrışım gücünün bir hayli yüksek olmasının büyük payı var. Söz gelimi Behçet Necatigil’in “Lades” adlı şiirinde, ölüme meydan okumanın bir aracı olarak karşılar bizi lades oyunu:

“Uzayacağa benzer,
Tutuştüğumuz lades.

İşi gücü bırakıp
Mezarlığa nâzır
Bir eve taşındım.

Ölüm, sen beni aldatamazsın,
Aklımda!”

1942 yılında kendisine bu güzelim şiiri yazdıran hisleri yıllar sonra yeniden duyumsamış olacak ki, 1949’a gelindiğinde “Lades” adını verdiği bir şiir daha yazar Necatigil. Yedi yılın sonunda girdiği otuz üçüncü yaşında, ölüme bu defa meydan okumakla kalmaz, onunla dalga da geçer:

“Vaktiyle yazdığım gibi:
Uzayacağa benzer
Tutuştüğumuz lades.

Bak kaç sene geçti
Aldatamadın beni
Ölüm kardeş!”

Ahmet Erhan da tıpkı Necatigil gibi “akıl” durağından kalmır “lades” imgesini. Bu yolculuktan damıtuğu ve “aklında” yer tutmuş hatıralarla bezediği şiirine “Lades Kemiği” adını veren Erhan, son durağa şu yürek burkan son dizesiyle yavaşlar:

“Aklım, kırılmayı bekleyen bir lades kemiği.”

“Mavi gözlü dev”imiz, Nâzım Hikmet ise, henüz ilköğretim yıllarında kaleme almış olduğu bir şiirle dâhil olur oyunumuza. “Lades tutuşalım seninle diye / Dün gece yalvardım şen sevgiliye.” dizeleriyle başlattığı ve dosdoğru “Lades” adını verdiği şiirinde genç Nâzım, sevgiliyle tutuşulan bir lades oyununu hikâyeler. Bu bakımdan “mensur şiir” de diyebileceğimiz “Lades”te kazanan ise, cazibesini fırsata çevirip tarağı yardımıyla kurnazca bir iş çıkaran sevgili olur:

“Dedi : — Şu fildişi ince tarakla
Saçlarımı tara hiç incitmeden!..
Daha tarağa elim gitmeden
Güldü ‘lades’ diye yerden kalkarak :
Düştü parçalandı yerlerde tarak...”

Etrüsklü olmasa bile günümüz Türkiye’sini tıpkı bir kâhin gibi öngörebilmiş olan Aziz Nesin durur mu? O da yazar la-

desli şiirler! Hem öyle bir yazar ki, haksıza hukuksuza, hırsıza yolsuza âdeta her harfiyle tokat olur. Söz gelimi, devlet yükleri karşısında halktan biri olmanın zorluklarını anlattığı ve “Çile Bülbülüm Çile!” adını verdiği şiirinde Nesin, ladesle şöyle yer verir:

“Çokları geldi geçti, yoktu böyle katile,
Onlar şiştikçe şişti, biz eksile eksile.
Siz söyleyin ister mi görünen köy kılavuz?
Sanmayın yutuyoruz, bu lades bile bile...
Ey benim garip başım, bitmez çektiğin çile,
Kanun dairesinde çile bülbülüm çile!”

Eserlerinde gerek ironiyi gerekse mizahı en güzel biçimde kullananlardan ve “hiciv” denince akla ilk gelenlerden biri olarak Aziz Nesin, bir başka “lades”li şiirinde ise, seçim zamanı yaklaştıkça nutuklar atmaya, içi boş vaatlerde bulunmaya başlayan politikacıları iğneler. “Dam Üstünde Saksığan” adını verdiği bu şiirinde Nesin, ladesi tam da alışılagelmiş biçimde “akılda tutma” imgesi üzerinde yükseltir:

“Bugün yarın diyerek insanı avuturlar,
Lades değil ki bu, sonradan unutulur.
Köprüyü geçesiye ayıya derler dayı,
Efendimiz, beyimiz diyerek uyuturlar.
Dam üstünde saksığan vur beline kazmayı!”

Türk şiirinin her ne kadar “marjinal” bulunsun da kanımca en “orijinal” şairi olan küçük İskender ise, biraz daha biyolojik tarafından yaklaşır olaya. Vaktiyle almış olduğu tıp eğitiminden etkilenmiş ya da bile isteye yararlanmış olsa gerek, “ay” adlı şiirinde, tavuk ya da hindi gibi yalnızca kuş türlerinde bulunan lades kemiğiyle değil, sığır ya da koyun gibi canlılarda bulunan yürek kemiğiyle oynatır lades oyununu:

“Yürek kemiğiyle lades tutuşuyor iki çocuk!
misafir oyuncu bir terk ediş biçimi
ile ellerim vücudunun promiyesi!”

Gerçi, tıptan sıyrılıp olaya tamamen duygusal yaklaştığı ve tepeden turnağa şair edasıyla yazdığı, “lades”li bir şiiri daha vardır İskender’in. Cemal Süreya’ya ithaf ettiği “lades” adlı bu şiirinde İskender, ustasının “Üstü Kalsın” dediği tanrıya seslenir:

“hayatta kalmam büyük iddia
bunca kötülüğe rağmen kandıramazsın
beni tanrım

aklımda”

Yalnızca şiirlerde değil, diğer edebî türlerde de karşımıza çıkar “lades”. Söz gelimi, aşk hayatında tesadüfler yaşayan bir yazarın başından geçenleri anlattığı *Bir Tere-dütün Romanı* adlı eserinde Peyami Safa, yazara hayranlık besleyen kadının ellerini, romanın erkek kişisi olan yazara-
nın ağzından şöyle betimler bir yerde:

“Elleri çok ince, lades kemiklerinden yapılmış gibi na-
hif parmaklarıyla bu eller, sert bir şeye çarpacak olursa
cam gibi kırılacak zannediliyor.”

“Lades”li bir başka romanımız ise, Cevdet Kudret im-
zalıdır. Birinci Dünya Savaşıyla harlanan o yangın yıllar-
ının İstanbul halkı üzerindeki etkisinin anlatıldığı *Sınıf
Arkadaşları* adlı bu romanda lades kemiği, kendi tarihinin
kanımca en hüzünlü sahnesini oynar. Babası askere alı-
nan Süleyman ve annesinin dede evine sığınmak zorunda
kalmalarıyla başlayan bu hüzünlü sahne, dedenin evdeki
boğaz sayısının artmasından duyduğu rahatsızlık ile âde-
ta doruğa ulaşır. Söyle ki, sofraya konan zeytini bile kişi
başı üç tane düşecek şekilde paylaştıran dede, evde daha
az zeytin tüketilsin diye lades oynatmaya başlar. Sonuç-
ta, böylece, ladeslenen kişiye bir hafta boyunca zeytin
yiyememe cezası verebilecek ve içten içten yaptığı şu üç
kuruşluk hesabı hayata geçirmekle evden daha az erzak
gitmesini sağlayabilecektir:

“Günde üç zeytin, yedi günde, üç kere yedi yirmi bir,
hiç de fena değil!...”

Hayat bu ya, Cevdet Kudret’in ağlattığı yerde Halide
Nusret Zorlutuna, gençlik yıllarında başından geçen ve
sonrasında *Bir Devrin Romanı* adlı eserinde yazdığı “la-
des”li bir hatırasıyla gülümsetir bizleri. Üstelik bu hatıra,
simgesinde bir üzgün, bir de gülen yüz bulunan tiyatro
sanatıyla ilgilidir. Yazımızın sonuna doğru gelirken âdeta
bir yelken gibi açılıp bizi bir romandan gerçek bir hikâ-
yeye sürükleyen bu güzel tesadüf daha da açarak hep
birlikte o yıllara, Halide Hanım’ın yirmili yaşlarına doğru
kısaca bir yolculuğa çıkalım:

Arkadaşı Neyyir Baha ile birlikte *Asıl Aşk* adını verdikle-
ri bir piyes kaleme alan genç Halide, sahnelenmesini iste-
dikleri piyeslerini, o dönemde Dârülbedayi Tiyatrosu’nun
edebî heyetinde çalışmakta olan Reşat Nuri Güntekin’e
gönderir. Bunun üzerine Reşat Nuri, genç Halide’ye yazdı-
ğı mektubunda, “eseri okuyup beğendiğini, ancak Dârül-
bedâyi Meclisi’nce okunmasının zaman alacağını, çünkü
hâlihazırda ramazan repertuarını tamamlamakla meşgul

olduklarını” söyler. Gel zaman git zaman, genç Halide ile
Reşat Nuri, ortak bir tanıdıkları aracılığıyla ilk defa bir
araya gelirler. O günkü samimi havayı fırsat bilen genç
Halide, Reşat Nuri’ye artık ne zaman rastlasa, “Unuttunuz
galiba!” diyerek *Asıl Aşk*’ı sorar olur. Reşat Nuri ise, her
defasında, aynı sözlerle yanıtlar genç Halide’yi:

“Hiç imkân var mı? Unutur muyum, vallahi aklımda
hanımefendi.”

Bu böyle sürekli tekrarlanınca genç Halide, artık daya-
namaz ve bir muziplik yapmak ister. Açır önüne kağıdı,
üzerine yalnızca “Lades!” yazıp yerleştirir bir zarfa, Reşat
Nuri’ye öylece postalayıverir. Mektubu alan Reşat Nuri,
yanıt vermekte gecikmez:

“Aklımda hanımefendi.”

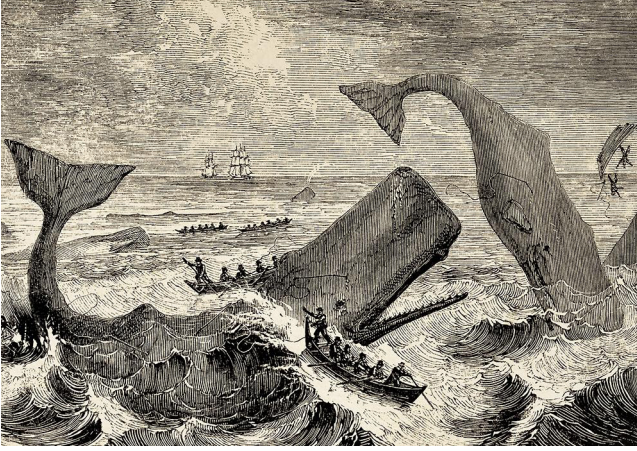
Görüldüğü üzere lades oyunu, “etiyle kemiğiyle” bize
ait olan bu oyun, bir ahde vefa örneği sergiler gibi, di-
limizde, dünümüzde, edebiyatımızda, tarihimizde olanca
gücüyle nefes alıp vermeye devam etmektedir. Ama, gel-
gelelim, zaman içinde müdavimi olduğumuz şu soğuk, şu
resmî, şu ciddi masalarda bizler, onu yok saymaya âdeta
yemin etmiş gibiyiz. Oysa bu gibi âdetler, bir milleti mil-
let yapan, sözde küçük ama özde büyük, önemli değerler-
dir. Lades tuttuğunu unutmuş biri nasıl ki yenilmeye
mahkûmsa, böylesi âdetlerini unutmuş milletler de tarih
sahnesinden silinmeye o denli mahkûmdur. Ha, buna ka-
tılmayanlar elbette olacaktır. Onlardan dileğim, çizsinler
yere bir daire, yazsınlar içine yirmi dokuz harfimizi, üst-
lerine darı serpip bir de tavuk bıraksınlar ortalarına; bak-
sınlar bakalım, böyle gidersek hâlimiz ne olurmuş ileride!

MOBY DİCK: ETTEN VE KEMİKTEN İNSANIN TRAGEDYASI

Furkan KEMER

“Yamandır Kaptan Ahab. Tanrısını dinlemez; kendi bir Tanrı gibidir. Pek konuşmaz; ama konuşunca da dinlemeye değer. Gözünü aç, benden sana söylemesi: Ahab rasgele bir adam değildir. Üniversitelerde de okumuş, yamyamların arasında da bulunmuştur. Denizlerden daha derindir onun bildikleri. Onun attığı şimşekli mızrak, balinalardan çok daha güçlü, çok daha gizemli düşmanlara saplanır.” (Bölüm XVI, Gemi)¹

Acı tragedyadan, dolayısıyla trajik olandan farklıdır. Ancak tragedya incelendiğinde, içinde acının, üzüntünün ve pişmanlığın çiçek açtığı rahatlıkla görülebilir. Bu anlamda, acıyla ve hüznle baş etmek için Dionysos’a yalvaranların tragedyanın ebeliğini yapmış olmaları bize çok şey ifade eder. Yunanlıların Dionysosçu coşkusu, şöenlere ve eğlencelere olan düşkünlüğü, acıdan, bilinmez bir eksiklikten mi kaynaklanıyordu? Nietzsche işte bu soruyla girişir tragedyanın doğuşunu açıklamaya. Bu soru, genel anlamda da birçok şey ifade eder: Biz insanlar birkaç mutlu an yaşamak, kahkaha atmak, dostlarımızla hoş vakit geçirmek istiyoruz, bunun nedeni, hayatın tüm kulvarlarda galip gelen trajikliği mi? Teferruatlı, içinden çıkılmaz bir sorudur bu. Beraberinde bir ön kabul de getirir: Mutluluk, diğer tüm olumsuzluklardan kaçmak için bir limandan başka bir şey değildir; dolay-

siyla ancak olumsuzluk varsa mutluluk vardır. Bu sorun, tragedyanın incelenmesi ve bütün bir yaşama eşlik eden “Bir birey nasıl yaşayabilir?” sorusuyla yol arkadaşlığı yapmaktadır. Eğer mutluluğa yönelişimizi acılarla açıklıyorsak, tragedyanın ya da bütün bir edebiyatın içinde hayat bulmuş karakterlerin acılarını, mutluluğa yönelmeysi olarak mı tasavvur edeceğiz? İnce bir yaşam çizgisi, etten ve kemikten insan için mutluluğu, tragedyayı, acıyı doğru bir şekilde sınıflandırmamıza izin verir mi? Daha açıkça soralım; insan, yaşamda bulduklarını birbirinden ayıracı mı? — Tragedyaya layık olan, şanssızlık eseri başa gelmiş olan ya da acılarla yoğurulmuş olan. İşte burada, gerçek anlamda trajik olanın, tragedyanın konu edindiği şey olduğunu belirtmek gerekir: Olan bitenden habersiz, “korkunç” bir sona koşmak.

Tragedya meselesini, insanlık tarihinde ortaya çıktığı koşulları açıklayarak değil, “şu an”ı zemin ilan ederek, güncelliğe sırtımı dayayarak ele alma eğilimindeyim. Yaşamın konusu, insanın bu hayatta “yaşıyor oluşu” ise kemiklerden süs eşyası yapan eski dostlarımızla ortak birçok derdimiz var demektir. Dolayısıyla derin anlamıyla tragedya hiçbir zaman eskimemiştir. Daha doğrusu ne eski ne de yeni bir şeydir. *Yaşamın Trajik Duygusu* adlı eserin hemen başında Unamuno, Publius Terentius’tan bir cümle alıntılar: “Ben bir insanım; insanla ilgili hiçbir şeyi kendime yabancı saymam.” Hayatın içindeki trajikliği konu edinen bir kitap, başka nasıl başlayabilirdi? Devam eder Unamuno:

Bense şöyle demeyi yeğleyeceğim, ben bir insanım; başka hiçbir insanı ben yabancı saymam. Çünkü benim için humanus (insan) sıfatı onun soyut

isim’i olan humanitas, insanlık kadar kuşkuya açıktır. Ne “insan” ne de “insanlık”, ne yalın sıfat ne de isim’leştirilmiş sıfat, ancak somut isim —insan. Etten ve kemikten insan; doğan, acı çeken, ve ölen —özellikle ölen; yiyip içen, eğlenen ve uyuyan ve düşünüp isteyen; görülen ve işitilen insan; kardeş, gerçek kardeş.²

Unamuno gibi biz de tragedyayı evrensel düşünmeye odaklanmalı, meseleleri anlık koşullara sıkıştırmamalıyız. Bu sebeple diyebiliriz ki, *Moby Dick* adlı kitap, Ahab’ı ne kadar konu ediniyorsa, bizleri de o kadar konu ediniyor. İleride ayrıntılı olarak ele alacağımız insanın geçmişi, Kaptan Ahab’ın bacağını koparmıştır, bazılarıımıza geçmişimiz, buruk gözyaşları hediye eder. Bazılarına yaşam boyu sürecek travmalar sunar. Hatırlayacak, hissedecek bir geçmişi olmayanlar, zaten toprağın üzerinde değildiler. Denilebilir ki insan, geçmişini ancak sebepsiz geldiği bu dünyadan ayrılınca terk edebilir. Trajik olanın insana dair etkilerine neler olacak? Bir çeşit empati tasavvuru bir cevap yolu açabilir. Yine de bütünlüklü düşünceyi tekrar vurgulayıp tragedyanın bireyselden toplumsala geçişteki rolünü, yani Unamuno’nun her insanda bulduğu kolektif tragedyayı tekrar anımsayarak, ötekinin acısını yaşama, damıtılmış bir ibret alma sürecinin olduğu söylenebilir. Birey, kendi sıkıntılarını ve hissettiği trajikliği ötekinde gördüğünde, tragedyanın bir kısmı gerçekleşmiş olur. Levinas *Zaman ve Başka* adlı metninde, “Acının, acının ta kendisine bağlılığından müteşekkil yapısı yayıldıkça yayılır,” der.³ Bu, etten ve kemikten insanın acıyla olan, dolayısıyla tragedyayla olan bağlantısıdır. Her insan acıyla boğuşur; tragedyanın içindedir. Yine de her durumda, başka insanların acılarına ve tragedyasına açıktır; onlara şahit olur, onlarla empati kurar.

Her durumda tragedya, geçmişi ve geleceği bünyesinde barındırır. Geçmiş, alinyazısını oluşturur gibi görünür. Değiştirilemez olan ve sürekli olarak geleceğe ve şimdiye etki eden bir şey olarak, alinyazısına benzer. Tragedya için bu önemlidir. Çünkü insanın tragedyası, zaman içinde yaşayan, geçmişi ve geleceği olan insanın tragedyasıdır aynı zamanda. Geçmişin trajikliği, geleceği bir tragedyaya çevirir. Tragedyanın, insanın kaderine, kaçınılmaz olan kaderine koştuğunu anlatması, o insanın geçmişten kurtulamayışını ifade eder. İrade, geçmişe yakalanma özgürlüğüne dönüşmüş gibidir.

Alinyazısının ve özgür iradenin tragedya için ifade et-

tikleri, bireyin tüm eylemlerinde kendini gösterenle aynıdır. İnsanın yapıp etmelerinden sorumlu olması, sorumlu olduklarının sonrası için tamamen bir belirsizliktir. Böylece insan, iradesini kullanarak belirsizliğe hareket eder. Tragedya tam da mesul olanla mesuliyetsiz olan arasındaki gerilimde dirilir; kişi, kontrolün elinde olduğunu düşünürken, aslında mesuliyetsizliğin içinde bir felakete sürüklenmektedir. Ahab, “mahkumiyetini kabul ederek ölür. Beyaz Balina ile son mücadelesinden önce Ahab kaderine boyun eğer.”⁴ Trajik bir kahramanın boyun eğişi, anlatının son olaylarındadır. Dolayısıyla, trajik kahraman anlatısı, bir başkaldırıdır; boyun eğdiğinde anlatının sonu gelmiştir. “Tanrı yardımcın olsun, ihtiyar! Düşüncelerin bir başka adam yaratmış senin içinde. Kendini bir Prometheus’a çevirmişsin azgın kafanla! Bir akbaba her gün gelip yiyecek yüreğini senin, kendi yarattığın bir akbaba!”

Melville’in burada Prometheus’u kullanması, anlatının bütünlüğü açısından oldukça önemlidir. Çünkü Prometheus, en azından Aiskhlos’un anlatısındaki Prometheus, mesul olmak ve mesuliyetsiz olmak arasında seçim yapar. Prometheus, “ateşi yunanca narthex denilen içi lifli

kamışın içinde” tanrıların himayesinden çalıp insanlara verir. Burada sorumluluk sahibidir; ancak Zeus tarafından cezalandırılmasıyla birlikte başına gelen şeyler, akıbeti ve muhtemel affı artık onun iradesinde değildir, titanik bir insan sevgisi de işin içine girdiğinde, onun ateşi çalmaktaki sorumluluğu belirsizleşmeye başlar. Zincire vurulduğunda, artık eylemin iradî olup olmamasının bir önemi kalmaz. Prometheus bunu bilmektedir;

Bütün bu işkencelerden sonra

Kurtulacak mıyım bir gün?

Ama neler söylüyorum, her şeyi önceden bilmiyor muydum?

Hepsini biliyordum başıma geleceklerin.

Payıma düşeni gönül ferahlığıyla taşımalıyım,

*Kaderin önüne durulmaz, bilmeliyim bunu.*⁵

Prometheus, “hepsini biliyordum başıma geleceklerin,” diye haykırarak, sorumluluğu sonuna kadar üstlenir. Üstlenmenin verdiği boyun eğiş, tragedya anlatısının sonunu getirir. Ancak Prometheus’un aynı zamanda geleceği görebilen biri olduğunu anımsamak, trajik bir karakter açısından ilginçtir. Kabullendiği ve boyun eğdiği kader, adım adım bildiği, gördüğü bir kaderdir. Bunu değiştirmeyi veya bundan kaçınmayı düşünmez, sadece sorumluluğunda olan eylemden sonrasında boyun eğer. Tragedya, böylelikle ters dönerek iradî eyleme saygılarını sunar. İşte tam da bu saygı duruşu, trajikliğin politik ve etik boyutunu inşa eder. Pişman olmak, trajik karakter için hiç olmadığı kadar çok şey ifade eder. Bu anlamda, trajik karakterin pişmanlığı iki farklı belirlenimle şekillenir; kaderini kendi tayin ettiği için ya da kaderini tayin edemeyeceği için pişman olmaz. Kısacası trajik karakter, “yazılmış kaderine” ulaşmak için tamamen kendi iradesiyle hareket eder; kaçınılmaz olana kendi ayaklarıyla giderek kendisine küçük bir irade yaratır. Ahab, Starbuck’ın “Tanrı sana karşı, ihtiyar! Tanrı sana karşı! Vazgeç bu işten. Uğursuz bir sefer bu!” demesine aldırmaz. Cevabı şöyle olur: “Bense, yüreğimi, canımı, bedenimi, ciğerimi *-tıpkı Prometheus gibi-* ve yaşamımı koymuşum bu işe.”⁶ Trajik karakterin pişmanlığı, “yaşıyor olmak” ile ilgilidir. Dolayısıyla Ahab’ın insan yaşamına dair söyleyeceği, ifade edeceği birçok şey vardır. Ahab’ı bu denli ıstıraplı bir yaşama sürükleyen şey nedir? Kuşkusuz “sadece” yaşıyor oluşu değildir bunun sebebi. Ancak yine de bir şeyden pişmanlık duymak zorundaysa yaşıyor olmaktan pişmanlık duyar. İlginçtir ki Ahab, “yaşamak için” Moby Dick adlı balınayı avlamak zorundadır, dolayısıyla Moby Dick avı hem bir hayat hem de bir son ifade eder. Devamlılık

ve sonluluk iç içedir.

“Öç almak ha!” diye bağırır Starbuck, “Delilik bu! Akılsız bir yaratığa böylesine öfkelenmek, dine de imana da sığmaz, Ahab Kaptan.” Ahab’ın yardımcı kaptanları, bu intikam yemininin akıl dışılığına farkındadır. Tragedyanın üzerine çöktüğü Ahab ise akıl dışılığı biricik pusula olarak kullanır, şöyle der: “Beyaz Balina (Moby Dick) ister kötülüğün bir aracı olsun, isterse kötülüğün ta kendisi, ondan alacağım öcümü.” Ahab, benzeri görülmemiş bir kararlılığa ve güce sahiptir. Öyle ki, epik bir kahraman gibi betimlenir. Ancak varoluşun tragedyası yolun sonunda onu beklemektedir. Kahraman ne denli büyüleyici ve yüce olursa, varoluşun tragedyasıyla çarpışması da o denli acılı ve etkileyici olur. Ahab’ın bu irrasyonel ya da “delice” davranışları, onu hem kusurlu biri hem de “içimizden biri” kılar. Trajik kahraman kasvetli niteliklerle hayranlık uyandırır da kahramanın asıl trajikliği, kusurlarında, eksikliklerinde yatar. Ahab hem sıradan bir insandır, intikam duygusu ve hırsla dolmuştur; hem de birçok insanı etkisi altında bırakan unutulmaz bir insandır.

Trajediye özgü sonlara uygun bir temsilci olabilmesi için trajik kahraman, başka bir anlamı temsil etmemelidir. Ortalama bir insan olmamalı: sıradan, basmakalıp, sönük olmamalı; oradaki veya buradaki adam ya da benim gibi olmamalı. Onun temsil ettiği şey, ortalama noktalar değil, insan olasılığının en uzak kısımlarıdır; sergilediği şey, insan deneyiminin yükseklikleri ve derinlikleridir, acı ve bilginin en uç noktalarıdır, onların ortak, ortalama basamakları ve seviyeleri yoktur. Böylece paradoksal biçimde, trajik kahraman, genel insanlıktan çok farklı olarak tüm insanlığı temsil eder. O olağanüstü, farklı özellikleriyle ayırt edilmesi ve tanımlanması gereken, varlığının en önemli unsurları olan üstünlüğüyle sıradan insan edimlerinden, özelliklerinden ayrılır.⁷

Sıradanlık ve olağanüstülük, tıpkı Ahab’ın devamlılığı ve sonluluğu gibi bir arada bulunur. Hem büyük bir karakterdir; kahramandır, güçlüdür, hem de Unamuno’nun insanı gibidir; etten ve kemikten olan insandır. Ahab ile marangozun diyaloglarından oluşan “Ahab ve Marangoz” adlı bölümde (“Bölüm CVIII”, s. 564), sıradanlık ve olağanüstülük dengesine dair birçok imge vardır. Marangozun yeni bir tahta bacak yapmasını isteyen Ahab, “Ah bu yaşam! Bir Yunan tanrısı kadar gururluyum, ama gene de, ayakta durmak için, bu sersemin yapacağı bir kemik

parçasına ihtiyacım var,” der. Ishmael, Kaptan Peleg’le tayfaya yazılma konusunda anlaştıktan sonra, şöyle yazar; “[Ç]ünkü tüm tragedya kahramanları, bu hastalıklı yanları sayesinde büyük olurlar.” Böylelikle Ahab ile daha karşılaşmamış olan Ishmael, bize bir fragman sunar.

Ahab, Moby Dick adlı balınayı öldürmek zorundadır, çünkü balina onun bacağını koparmıştır. Bir bacağı eksiktir artık. Bu eksiklik, Ahab’ın kendisidir. Geçmişi, acıları, kayıpları ve tüm bir eksikliği, ona bir kimlik inşa etmiştir. Ancak Ahab, tragedyayı devam ettirir; etten ve kemikten kardeşidir o. Kimliğine meydan okumaya çalışır. Kendisine başkaldırır.

Kaynakça:

- Aiskhlos. (2013). *Zincire Vurulmuş Prometheus*. (S. E., Azra Erhat, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. s.6
- Krook, D. (1969). *Elements of Tragedy*. New Haven: Yale University Press. s.37
- Levinas, E. (2005). *Zaman ve Başka*. (Özkan Gözel Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Melville, H. (2015). *Moby Dick: Beyaz Balina* (S. Eyuboğlu- M. Urgan, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Olson, C. (1947). *Call Me Ishmael*. New York: Grove Press Books and Evergreen Books.
- Unamuno, M. D. (1986). *Hayatın Trajik Duygusu*. (O. Derinsu, Çev.) İstanbul: İnkılâp.

Dipnotlar:

- ¹ *Moby Dick* adlı eserden kullanacağım tüm alıntıların kaynağı: Melville, H. (2015). *Moby Dick: Beyaz Balina* (S. Eyuboğlu- M. Urgan, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- ² Unamuno, M. D. (1986). *Hayatın Trajik Duygusu*. (O. Derinsu, Çev.) İstanbul: İnkılâp, s. 13.
- ³ Levinas, E. (2005). *Zaman ve Başka*. (Özkan Gözel Çev.) İstanbul: Metis Yayınları, s. 96.
- ⁴ Olson, C. (1947). *Call Me Ishmael*. New York: Grove Press Books and Evergreen Books. s. 59.
- ⁵ Aiskhlos. (2013). *Zincire Vurulmuş Prometheus*. (S. E., Azra Erhat, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 6.
- ⁶ *Moby Dick*, s. 608-9. İtalikler bana ait.
- ⁷ Krook, D. (1969). *Elements of Tragedy*. New Haven: Yale University Press, s. 37. Çeviri bana ait.

Azapkule

Ayşe ŞAFAK KANCA

Onlar kısa çöpü çekmişti, soğuk ve titreten çaresizlik onları
Denizçakıllarının sessizliğinde bir yanıp bir sönüyorlar artık, fener misali dalgalarla
Hani çağırsak suyu geri, akıverecekler tersine
Üzerimize vacip oldu duaları

Soldu gün, eş buldu kendine derin denizlerde. Kımıl kımıl iç içe kapanık ruhlar üfledi sırrı,
namert bir geceye işaret etmekteydi Yedikule

Manastırın yakan serinliğinde, nice kuşlar kırmızıetekli tuğlalarla dans ederdi bir vakitler bu
semtte. Ancak yeni değildi çerin vefasız gözleri, tutuldu tuzlukana, çığlıklarla devrildi
köklerinden bir fidan. Kanlıkulede koptu gazapkuşları, kanat kanat alkışları açıldı göğe,
erkence bir karartı geçti pencerenin önünden

Ağır bir ay bıraktı kendini suriçine, dalgalara döküldü vebalini karanlığa tutsak fener. Yalanlarla
hıyanetler kaldı çırılçıplak ortada

Neyzence boy verdiler baharyosunları deniz dibinde. Kız kulesi prensesçıkırığında masallar
dokuyordu aşka ve şaraba, ağulukırmızı üzümünden.
Sırlı testi bile çatladı taa içerden, kırıldı sırçasaraylar, küleyandı gök üzerlerine

Taptaze kan akıyor şimdi kızın parmağından yedi deli kanlı kuleye
Her şey bir yana o uğultu ağır geliyor insana
-Derler ki; o gün bu gündür genç kuşların çığlıkları çarpar dururmuş, dilinde azaplarla
Kanlıkule'nin duvarlarına ve kendini yansıarmış tarih biteviye-
Not: Bunu tekerrür eden bir vakanüvis: Ayşe Şafak Kanca Eylül 2021 (Kule şiirlerinden)

İNCİ KÜPELİ KIZ

Bahar UYSAL KARAKUŞ

Taşkent'in üst katındaki uzun, dar koridorda Dengekur'un korkulu ve telaşlı ayak sesleri duyuldu. "Hey İkircik!" diye seslendi. Yanında, ona her işinde yardımcı olan iki kadın vardı. O kadınlar pek konuşmazdı, yalnızca verilen işi yapmakla yükümlüydüler. İkircik odadan çıktığında, elindeki parşömeden Ulu Divan'ın verdiği kararı okudu: "Bu karara göre, süresi tepkilerine göre belirlenecek Kozmik Labirent'te kalmaya başlayacaksın," dedi. İkircik, tefekküre dalmış gibiydi, yere bakan gözlerini onun siyah gözlerine dikti, zihninden kara bir kedi geçti. Yüzündeki sabit ve duygusuz ifadenin değişmesi zaman aldı. Bunu saklamaya çalıştıysa da pek başarılı olamadı.

Ağır ağır aşağıya doğru inmeye başladılar. Dengekur kesin, alaycı bir ses tonuyla, "Yeraltındaki uzun tünelden geçeceğiz," dedi. Yardımcı kadınların ellerinde, uzun el fenerleri vardı. Aşağıya indiklerinde gün ışığı çekiliyor, küf ve rutubet kokusu burun deliklerine yerleşiyordu. Gözleri yer yer karanlığın en koyu siyahına alışıyordu sonrasında loş bir alana varıyordu. Gözlerindeki cılız ışığın yansımasıyla kıvrımlı dönemeçlerden eğilerek geçiyorlardı. Dengekur, soluklanarak duvarın dibine çöktü, elinde şangırdayan irili ufaklı anahtarların yer aldığı büyük anahtarlığı kucağına bıraktı. Terli avuçlarını ovuşturdu: "Karanlığın insanın içindeki gücü çıkarmasına izin vermelisin. Buna açık olduğun zaman karmaşık belleğinin, savrulmaya hazır benliğinin ve seni sürekli bir yanılsama denizinde dalgalandırmaya bırakan duygularının gücünü kontrol etmeyi öğreneceksin," dedi. İkircik, donuk gözlerle ona bakıyor, kendisini bu cezaya iten yanlışın büyüklüğünü düşünüyordu. Dengekur'un sözleri bölük pörçük yankılanıyordu yeraltındaki uzun yolda: "Zihnini ve kalbini

temizlemek, duru bir öngörüye erişmek için sabra ihtiyacın var, bu kısıtlamayı kendi selametinin için zaruri bir ihtiyaç gibi görürsen çabuk atlattır. Bu yollardan ben de geçtim İlkircik! Zihninin temiz bir hale geldiğinde her şeyi olduğu gibi göreceksin. Ümitsizliğe düşmeden dayan. İnsan bedeni ve ruhu dayanıklıdır, isterse her mücadeleden beklediği en iyi sonuçla çıkabilir.” İlkircik, tüm duyularını yitirmiş gibiydi, yorgunluk ve uykusuzluk ufalmış bedenini esir almıştı, tek kelime etmedi. Büyük aynalı, ferforje bir demir kapının önüne varana dek konuşmadan yürüdüler. Bu kapıyı anahtarlığındaki büyük bir anahtarla açtı. Dengekur, “Günde bir kez yemek ve sağlık kontrolü için uğrayacağım, çıkış yolunun daha güzel olacağına inanıyorum,” diyerek İlkircik’i içeriye aldı. Kapıyı onun üstüne kilitleyerek, yardımcı kadınlarla oradan ayrıldı. Uzaklaşan adım seslerinin ardından İlkircik, bu karmaşık yeri incelemeye koyuldu. Buranın aydınlık bir yerini bulmak için koşar adımlarla yürüdü. Labirentin sol bölümündeki duvarın üstünde demir parmaklı, kepenkli küçük bir pencere vardı. Tozlu ışık buradan içeriye doğru yayılıyordu, ileride bir lavabo ve sağ bölümün girişinde büyük bir yatak vardı. Yatağa oturdu, gri yüzeyi irite edici bir şekilde sertti, altında demir plaklar olmalıydı. Labirentin üst kısmında, düzenli hava sirkülasyonunu sağlayan delikli bir tavan belli bir örüntüyle sıralanmıştı.

İlkircik, bir yabancıya bel bağlamanın bedelini ödemek için böyle bir yerdeydi. Günler öncesinde, Taşkent’in mutfağı için ormanda böğürtlen topladığı sırada, patika yolda yabancı bir süvariyle karşılaşmıştı. Yabancıyı ayağında bir yara vardı, yarasının iyileşmesini bekliyor ve birilerinden saklanır gibi bir ağaç kovuğunda ihtiyatlı bir şekilde yaşıyordu. Hasır sepetindeki meyvelerden adama ikram etti, onun yarasına deva olmak için Şifahane’den ilaçlar aldı. Yabancı, İlkircik’in mavi gözlerindeki yalnızlığı hissetmiş olacak ki ona her zaman minnettarlıkla gülümserdi. Uzun sakallı, küçük gözlü ve uzun boylu bu adamın kendine özgü garip bir çekimi vardı. Taşkent’te öğrendiği çekim kanunlarının ikisi arasında tuhaf bir şekilde işlediği su götürmez bir gerçektir.

Taşkent yasalarına göre, koruma altındaki kızların bir yabancıyla münasebeti yasaktı. Kural ihlal edilince, yapılan hatayı ayımsayacakları, iç gözleme doyacakları bir hücreye kapatılırlardı. İlkircik bu yabancıyı, kamptaki yakın arkadaşı Safümit’e anlatmıştı. Arkadaşı tutkunun insanı tanımsız hale getirdiğini söyledi, geçmiş yıllardan birinde hazine bir gönül kırıklığı yaşadığını anlattı. Sesin-

deki aşılabilir bir dirençle son olarak şunları söyledi: “Hayatta en çok kırılanlar, incinmeye kalbinde yer açanlardır unutma. Acı çekmeye açık olduğunu hissettirirsen, bu kim olursa olsun seni hırpalamaktan çekinmez.”

Yabancı süvari, günler geçtikçe İlkircik’in ilaçlarıyla iyileşmeye başlamıştı. Bir gün ağaç kovuğuna geldiğinde adamın, atının ve eşyalarının orada olmadığını gördü. Yabancı habersizce çekip gitmişti. Gitmek isteyenleri içine alan, koca bir bilinmeze doğru yuvarlanmıştı. Kovuğun içinde papatyalardan yapılmış bir taç bırakmıştı ona. İçindeki güven ve ümit zayıflayarak ormanın her köşesinde adamı aradı. Büyüyen sessizliğin içinde, acının çanları vurdu durdu. Taşkent’in dönüş yolundayken ansızın yere yığılıp kaldı. Saatler sonra, gök bilim incelemesinden dönen bir öğrenci onu buldu ve Taşkent’e o küçük bedeni taşıdı. Şifacılar onu uyandırmaya çalışırken, yakın arkadaşı Safümit, olan biteni oradakilere çoktan anlatmıştı. Kendini savunacak, güçlü bir sesle haykıracak ne sözü ne de mecali kalmıştı. Nekahet döneminden sonra böyle bir yerde bulmuştu kendini.

Sararmış yüzüyle burada, başına geleceklerden habersiz bir şekilde bekliyordu. Çatlamış duvarlara bakarken gözlerinde, sözcüklere sığmayan buruk bir aşk vardı. Karmaşık yerde amaçsızca dolaşıp durdu, istiflenmiş büyük taşların her köşesine kaybettiği bir şeyi arar gibi baktı. Akşam köktükçe karanlık her yeri sarmalarken, uzun arayışlardan sonra kavuştuğu sert yatağa uyukladı. Gece ile gündüzü ayırt edemediği bir yerde yemeğini ve suyunu taşıyan Dengekur’un ayak sesleriyle uyandı: “Günde bir öğün yemek hakkın var, idareli kullansan iyi olur,” dedi bilgici bir edayla. Dengekur yardımcı kadınların tuttuğu tabloyu işaret ederek, “Ne görüyorsun?” diye sordu. Karşısında Vermeer’in ünlü resmi İnci Küpeli Kız’ın röpröduksiyon çalışması duruyordu. “Kadın, kendisine şarkılar söyleyen, masallar anlatan bir adamın gölgesini taşıyor yüzünde. O adam, kendi yazgısını elinde tuttuğunu zanneden bir guruyu anlatmıştı bir zamanlar. Anlattığı masalın aynısını yaşatmış bu kadına. O yüzden kadının gözleri keder dolu, kalbinde derin bir sızı var, onu saklayamıyor düzgün yüz hatlarında. Bazı insanlar, bir hikâyeyi tamamlamaktan ziyade onu yarım bırakarak unutulmamayı seçerler. Kadınlar da bütün faturayı kendilerine keserler hâlbuki görünenin içinde görünmeyen gerçekler vardır. Ben artık gerçekleri görüyorum Dengekur, buradan çıkmak istiyorum!” Dengekur serinkanlılıkla hemen söze atıldı, “Cevap bu değil, üzgünüm. Yarın yemek de yok!”

diyerek yardımcı kadınlarla hemen dışarı çıktı.

İnsanın günlerce kapalı bir yerde kalması, kuşların sesini duymaması, çiçek açmış ağaçları görmemesi ya da çağıldayan bir nehre elleriyle dokunmaması çok tatsızdı. Kalan yemeğini ertesi gün yedi, duvarlarla konuşarak, içindeki acıyı sözcüklerle kusarak konuştu. Haykırmaktan sesi kısılmıştı, karşısında beliren yabancıнын hayalini kovdu, açıklıktan kıvrandıkça mataradaki kalan suyunu içti. Karnı gurulduyor ve kendini eleştirmekten dolayı başına saplanan amansız ağrıyı dindiremiyordu. Yemek hayalleri kuruyordu, uykuyla uyanıklık arasında zaman mefhumunu yitirdi. Ağlamaklı bir tonla, dış kapının arkasından belki duyulurum umuduyla nedamet cümleleri kuruyordu. Ertesi gün, Dengekur onun şükranla karnını doyurmasını bekledi. Yemeğini bitirdikten sonra binlerce kez şükretti. Yardımcı kadınlar ellerinde taşıdıkları resmi yeniden gösterdiler ona. “Ne görüyorsun?”

İkircik yutkunarak: “Sevdikleriyle beraber büyük bir ziyafet sofrasından kalkmış beyaz tenli bu kadının sebat ve şükranla gelecek zamanları karşılayacağını düşünüyorum. Kendisini duygularından ayırmayı bilen, şehvetli oyunlara kanmayan, aşkın karmaşıklığına kendini bırakmayan güven dolu bir kadın görüyorum. Işıldayan gözleriyle, aç olmamak çok kutsal diyor.”

Dengekur yanındaki kadınlara komut verdi, resmi alarak dışarı çıktılar, kapıyı çaresiz kızın üzerine kilitlediler. Beklenen cevap bu da değildi. Dış kapıyı arkalarından yumrukladı, af diledi defalarca fakat kapı açılmadı. Dizlerini kendine doğru çekti ve başını avuçları arasına aldı. Gözlerini kapattığında, içinde dönenip duran acıdan ötede tatlı çocukluk anıları aklına geliyordu. Sulu böğürtlenlerin, etli yemeklerin ve tatlıların hayali canlanıyordu. Matarasından su içiyordu. Uykuya teslim olmak istiyordu ancak gördüğü garip halüsinasyonlarla yeniden uyanıyordu. Resimdeki cevabı düşünüyordu. İnci Küpeli Kız, sadece var oluşa uyumlanmış bir kadındı. Bazen rüyasında, kendisine sırrı söylemesini diliyordu. Belleğinde hiçbir şeyi açık bir biçimde göremiyordu. Yüzünde nefret, acı, öfke yoktu. Uzun süre hareket edememekten dolayı tutulmuştu dizleri ve bedenini titreten bir üşüme hissediyordu. Bu sersemletici halsizlik nedeniyle ayakta duramıyordu. Sarhoş bir adam gibi yalpaladı ve emekleyerek yatağına doğru yöneldi. Kasıklarında beliren sarsıcı bir rahim kasılmasıyla uyandı. Aşırı kanamayla oluşmuş küçük bir kan gölünün içinde buldu kendini. Korkuyla titredi, kısık sesiyle yardım istedi. Kanaması durmuştu, temiz bir

alana inleyerek vardı.

Ertesi sabah Dengekur onu kanlar içinde bulunca şaşırıldı. Kadınlar hemen Şifahane’den yardım istemek için koşturdular. İkircik’in bu alanda kendisine zarar verebileceği hiçbir şey yoktu, bu kanama zayıf bedeninde beliren bir hastalıktan kaynaklıyor olmalıydı. Nabzına baktı, yaşıyordu. Gelen Şifacılar ilk müdahalenin ardından onu şifa odasına aldılar. O ürkünç çatala oturduğunda, “Öldürün beni, kurtuluşum bu!” diye inledi. Şifacıbaşı, “Hemen ölmeyi dilemek zayıf insanların işidir. Güçlü insanlar, yaşarken öldürücü gücü yüksek olaylara karşı dayananlardır. Sen güçlüsün İkircik, yaşamalısın!” diyerek uyuşturdu onu. Rahmindeki büyük kist patlamış ve kanaması o yüzden artmıştı. Sabah akşam ilaç içirdiler, uyuttular, yedirdiler. Kendine geldiğinde hiç konuşmadı.

Bir kan gölünün içinde kaldığı o karanlık yerde, zihni için yeni bir berraklık, gözleri için yeni bir görüş edinmişti. Doğumla ölüm arasındaki karmaşık bir yerde, ağır bir eziyetle bedeni ruhtan ayıran o büyük kopuşu canının her parçasında hissetmişti. Yenilgiler, yıkılışlar, farazi düşüşler yaşamın bir parçasıydı, bunların hiçbiri bedensel gerçek bir ölüme yaklaşmaktan daha kötü olamazdı. Vücudunun farklı noktalarına parmak uçlarıyla dokundu. Buradaydı işte, yaşıyordu, iyileşiyordu.

Ertesi gün, Dengekur ve yardımcı kadınlar usul usul içeriye girdiler. Bir süre sessizce onun mavi gözlerine bakular. İkircik de onlara içinden seslenmeden, anlam yüklemekten sadece baktı. Küçük kadınlar tabloyu ona doğru uzattılar. Dengekur, “Ne görüyorsun?” diye sordu tekrar. İkircik’in gözündeki perdeler kalkmıştı, aklındaki oyunlar silinmişti. Dilini ağzının içinde oynattıktan sonra, “İnci Küpeli Kız’ı görüyorum,” dedi. Dengekur’un ve yardımcı kadınların yüzünde aniden beliren gülümsemeye şaşırıldı, içinin ısındığını hissetti. O vakitlerde odada bulunan her şey, kuru gürültülerden, ebedi çatışmalardan uzakta olduğu gibi görünüyordu...

GÜL ŞERBETİ PEMBESİ

Canan DOMURCAKLI

O yolun üzerinde Leman Gölü buz mavisi bir tül olup Alplerin gelinliğini süslemekle kalmıyor, gelinliğin eteklerinden taşıkça genişliyor, genişledikçe koca bir pencere olup açılıyor ve gelin o pencereden bakıyordu dünyaya. Benim orada gördüklerim de düğün günü o gelinin bana gösterdikleriydi aslında. Trenden inmeye yakın yanımda oturan adamın, sırt çantasından çıkardığı atkıyı boynuna sararken Alplerin bitki örtüsü üzerine bir kitap okuduğunu fark ettim. Demek hava serindi. Düğün çiçeklerini gördünüz mü, dedim. Sesimdeki telaşı anlayınca şaşırdığını gizlemeye çalışarak, elbette. Burada Düğün çiçeğinden bol ne var ki, diye yanıt verdi.

Oraya vardığımda güneş göğün kabuğundan sıyrılan bir portakal dilimiydi de mayhoş bir tat bırakıyordu kentin damağında. Fribourg'a sonbahar gelmek üzereydi. Bahçede İtalyan aksanıyla Fransızca konuşan bir adam karşıladı beni elinde bir sepet ayvayla: "Ne kadar istersen alabilirsin onlardan. Daha çok var bahçede" dedi. Ayvalardan birkaç tane alıp çantama koyarken evin kapısını genç bir adam açtı. Misafir karşılamak için kapı açmayı kimseye bırakmayan bir oğlan çocuğunun bakışları vardı yüzünde. Hoş geldin, burası senin de evin, dedi. Sanki kapıyı açmasıyla bu cümleyi kurması arasında geçen zamanda oyuncaklarını topladı, elma şekerinin yerine kahve fincanını koydu ve evinde her daim misafir ağırlayan ağır oturaklı bir erkeğe dönüştü. Bu cümlemin üstüne gökyüzüne yarenlik eden bir dağ, dağın tepesine bulut diye bir ağaç, ağacın yanına da iki göz bir ev kurdum hemen oracıkta. Hadi eşyalarını şuraya bırak. Yorgunsundur. Biraz dinlen. Sonra istersen şehri gezeriz, diye ekledi. Ne kadar kalabalıktı yüzü! İhlamur çiçeklerinden toplanmış bal rengi bir gülümseme, gamzesinin çukurunda oyun oynayan o oğlan çocuğunun elindeki mis-

ketleri boyuyordu. Sol gözünün köşesindeki merdivenli sokak misketlerden yayılan ebruli ışığa tutunarak uzuyordu. Bense o merdivenlerden yavaş yavaş yukarı çıkıyordum. İhlamur ağaçlarının dallarına konmuş yıldızlar püsküllenenek açılıyor, açıldıkça ağaçlar yıldız kesiyordu. Merdivenin karşısındaki odayı gösterip, burası senin odan, dedi. Duvar da büyük, siyah beyaz bir fotoğraf asılıydı. Fotoğrafta merdivenli bir sokak cılız bir ışığın altında sığınacak yer arıyordu. O an dalga dalga bir gül şerbeti kokusu odaya yayılmaya başladı.

Böyle sokaklardan geçmişliğim olmuştu. Yıllar önceydi. Bir araştırma için Liège'deydim. Üniversite'nin kapısında görmüştüm onu ilk defa. Nasıl ve ne şekilde bilmiyorum ama sanki unutulmuş bir höyüğün içinden yaşamımın anlamını bulup çıkarmış da, işte buldum onu, demek yerine merhaba, demişti gülümseyerek. Hiç unutmam: Baştan aşağı beni süzdükten sonra, Mademoiselle, eteğinizdeki pembe çiçeklerle buraya bahar getirdiniz. Keşke zamanım olsaydı da size kenti gezdirebilseydim. Buranın sokaklarını kolay kolay bulamazsınız başka yerlerde, mutlaka gezin, deyip hemen gitmişti.

Bir bayram arifesiydi. Çıkrıkçılar Yokuşu'nun merdivenlerinden çıkıyordum. O eteğe benzer etekler satan bir dükkân gözüme ilişti. Biraz durup baktım dışarıda asılı eteklere. Neden bakıyordum ki? Bende hâlâ yepyeni duruyordu; o günden sonra bir daha giymemiştım. Dükkân sahibi, bu eteklerin modası hiç geçmiyor değil mi kızım? Çeşitlerimiz çok, buyur içerden bak, dedi. Eteğin modası geçmişti oysa ama bu adam modası geçmiş kıyafetler satıyordu. İçerde iki kişi oturmuş kahve içerek sohbet ediyorlardı. Onlardan birinin fincanının üstünde Kütahya çinilerini andıran mavi çiçekler vardı. Yıldız biçiminde birbirinin içine geçmiş çiçekler fincanın neredeyse tüm yüzeyini kaplıyordu. Adam da sanki o çiçekleri incitmekten korkuyor da bu yüzden başparmağı ve işaret parmağıyla nazikçe kulpundan tutuyordu fincanı. Annem üstünde bu çiçeklere çok benzeyen çiçeklerin olduğu bir yastık kenarı işlerdi uykudan önce bana masal anlatırken. Kaf dağının tepesinde açardı böyle çiçekler. Beyin oğlu peri padişahının kızıyla evlenmek için iri dikenlerin arasında yıldız biçiminde açan bu mavi çiçeklerden bir demet toplayıp onları soldurmadan sırça köşke varmalıydı. Annem, Beyin oğlunun yoluna çıkacak engerek yılanlarını, dev analarını, cadıları anlatır anlatmaz, zavallı oğlanın haline üzülüp senin işlediğin yastığın kenarında çok var o çiçeklerden, gelsin buradan toplansın, diyordum. Annem de sen uyursan o gelip toplayacak, diye cevap veriyordu. Belki de bu yüzden annemin elinde uzun süre yarım kalmıştı bu yastığın işlemesi. Dükkân sahibi, çıtı pıtı çiçek desenini seversen şahane bir eteğim var, diyerek mavili bir etek çıkardı.

-Ah azizim, benim çocukluğumda da... Sokağın başında, merdivenlerin hemen yanında bir ıhlamur ağacı vardı. Bir ıhlamur ağacı sokağın başında, merdivenlerin yanındaydı. Merdivenlerin yanında... Bir ıhlamur ağacı... Bütün mahalleli o ağaçtan ıhlamur toplardı. Onun altında misket oynardık... Hiç unutmam: Bir gün yine öyle misket oynarken bir kız geçti sokaktan; bizim mahalleye misafir olarak geldiğini sonradan duyduğum bir kız... O kızı gördükten sonra bir daha da misket oynamadım (...) Kahvemizi de içtik. Bizim hanımı bekletmeyelim. Gül şerbeti için şeker istemişti benden. Malum, bayram arifesi...

Ağızdan çıkan bayram sözcüğünde bile derin bir hüznün vardı bu adamın. Hatta o hüznün sokağın başında merdivenlerin yanındaki ıhlamur ağacının dibinde büyümüş, mahalleden geçen o kızın ayağının tozuyla parlatılmış, kahve fincanının üstünde tanıdık bir mavi bulunca da çiçeklerden aşağı bu köhne dükkânın eski raflarına doğru dökülmüştü.

Adam ayağa kalktı. Arkadaşıyla tokalaştı. Önce dükkân sahibinin elindeki eteğe, sonra da bana baktı. Küçükhanım'a çok yakışacak şüphesiz, dedi. Dükkân sahibi, dur bakalım cancağızım, Küçükhanım'a yakışacak başka eteklerimiz de var. Şöyle bir şal desenliye bakmak istemez miydin, diyerek ısrar etti. Lüzumu yok, siz bunu sarın lütfen, dedim. Parayı ödeyip adamın peşinden ben de çıktım hemen. Merdivenlerin üstünde ağır adımlarla ilerliyordu. Önüne çıkan küçük bir kediye görmezden geldi. Sonra sokağın köşesindeki küçük bir bakkala girdi.

Adamın çocukluğu merdivenli bir sokakta geçmeseydi, mavi çiçekli bir fincanı nazikçe tutmasaydı ya da ben bunları bilmeseydim yine peşinden gider miydim onun? Kim bilir nasıl bir bayram geliyordu bu adamın evine? Karısı bahçeden gülleri toplamış olmalıydı. Biraz sonra gül şerbeti kaynayacaktı bu evde; bu kadın belki de onunla ilk karşılaştıkları anı hatırlayarak harmanlayacaktı gül yapraklarını şekerin içinde. Adamın çocukluk hikâyeleri, misket oyunları, ıhlamur ağacı, mahalleden geçen o kız koyu bir kıvam verecekti bu şerbete. Gül şerbetini yudumlarken mavili bir eteğin ona çok yakışacağını düşündüğü Küçükhanım gelecekti aklına belki de.

Kapım vuruldu iki kere. Dışarıdan bir kadın sesi, istersen sana şehri gezdireyim biraz, dedi. Şaşımama rağmen hemen çıktım yine de. Kapının önüne, eşim sana söz vermiş şehir turu için ama yarın oğlumuzun doğum günü. O yüzden ailem bugün Liège'den gelecek. Eşim de onları gardan almaya gitti, dedi. Birden içindeki suyun şıpır şıpır damladığını izleyen kırık bir testinin hüznü kapladı içimi. Liğeli misin, diye sordum. Evet diye cevap verdi. Upuzun merdivenli ne güzel

sokakları var Liège'in. Orada üniversitede tanışmıştık arkadaşım. Kaç kez birlikte yürümüştük o sokaklarda. Liège küçük bir yer, belki de tanıyorumdur arkadaşımı, dedi. Olabilir ama tanışmamızdan kısa bir süre sonra benim oturduğum kente yerleşti, dedim. Kenti neredeyse ikiye bölen bir köprü'nün ucunda duran o kafede oturmuş bira içiyorduk. İçeride kutu gibi oturma odalarına benzeyen okuma odaları vardı. Sanki Fribourg küçük bir ağaçtı da bu kafenin terası o ağacın tepesine kurulmuş bir salıncaktı. Aşağıdan hızlı ya da yavaş geçen arabalar da bu salıncağı tıngır mıngır sallıyordu. Ahşap masaların üstünde küçük kareli kumaştan örtüler, eski kandillere benzeyen şamdanların içinde henüz yakılmamış mumlar vardı. Orada kahvesini yahut birasını yudumlayan kişi köprüye ya da aşağıdaki arabalara dikkatini vermese kendini küçük bir Anadolu kahvesinde pekâlâ hissedebilirdi. Kaşla göz arasında nasıl da ortadan kaybolmuştu adam? Nasıl görecektim ki bir daha onu? Acaba bu kahvede hiç oturmuş muydu? Mesela mavi çiçekli bir kahve fincanıyla kahve içmiş miydi burada? Ya da duvarda asılı saatli maarif takviminden bir yaprak koparıp kedilerin uzağı seçip seçemediğini, sardunyalardan güneşi sevip sevmediğini okumuş muydu? Kahvenin sahibine bari karşıdaki bakkalla ilgili bir iki soru sorayım dedim. Peki ne olacaktı? Bayram hazırlıkları ne âlemde amca, diye sorabildim ancak. Çocukların üstünü gördük, şekerimizi, kolonyamızı aldık. Yengen de baklava açtı yeğenim, dedi. Gül şerbeti yapmaz mısınız siz, dedim. Yok, erik hoşafı yapılır bizim oralarda, dedi. Artık hiç umudum kalmamıştı. Çayı yeni demledim. Haydi, iç de bir daha doldurayım, diye ekledi. Yok, dedim, ben artık kalkayım. Hesabı ödemek için cüzdanımı çıkardım. Kaldın, olmaz, sen Fribourg'da misafirsin, dedi.

Kafeden çıkıp yürümeye başladık. Hafif bir rüzgâr esti. Tüylerim ürperdi. Keşke üstüme kalın bir şeyler alsaydım! Köprü'nün üstüne durup bir kez daha baktım o kafeye: pembesi solmuş eski bir mendil gibi sallanıyordu sonbahar dağların elinde. "Hani senin kaldığın odada duvarda asılı bir sokak fotoğrafı var ya, işte o sokak biraz ilerde. Bizim gelin damat fotoğraflarımızı da orada çekti miştik. Gelinliğimin eteği o kadar kabarıktı ki karlı bir dağ gibi duruyordu merdivenlerin üstünde. Eşim bana koskoca bir buket yapmıştı bahçeden topladığımız güllerden. Her fotoğrafta pırıltılı bir nakış gibi sokağa aşağı dökülüyor güllerin pembesi. Eve gittiğimize gösteririm sana hepsini. Sahi, sokağı görmek istersen, çok yakın hemen burada." Neyse, dedim, belki bir dahaki sefere.

Batık Dizeler

Osman ERKAN

1

Beyaz bir edayla
Dünya dönerken çıkardığı sesi
Yalnızca şiir duyabilir

2

Sözler alev aldı su boğuldu, artık
Kimse kimsenin inceliğine aldırıyor

3

Her tarih yuvarlaktır, ve
Tesadüfler yasasına bağlıdır
İlk göz ağrısı

4

Korsalkım acımık
Korsalkım otların lambası olmalı bu sessizlik
Dökülen bana bir ırmaktı bana
Bir elinde karanfil
Bir elinde hiçliğe uç veren yara dalı
Söz ki arkada, güz ki önde
Olma kendilik kelebek
Olma sine kabarmada deli bir deniz
Şimdi kumun tuzunu yahyor gri ilaveler
Şimdi keleşim, sen öldün mü

Maskesiz Sonsuzluk

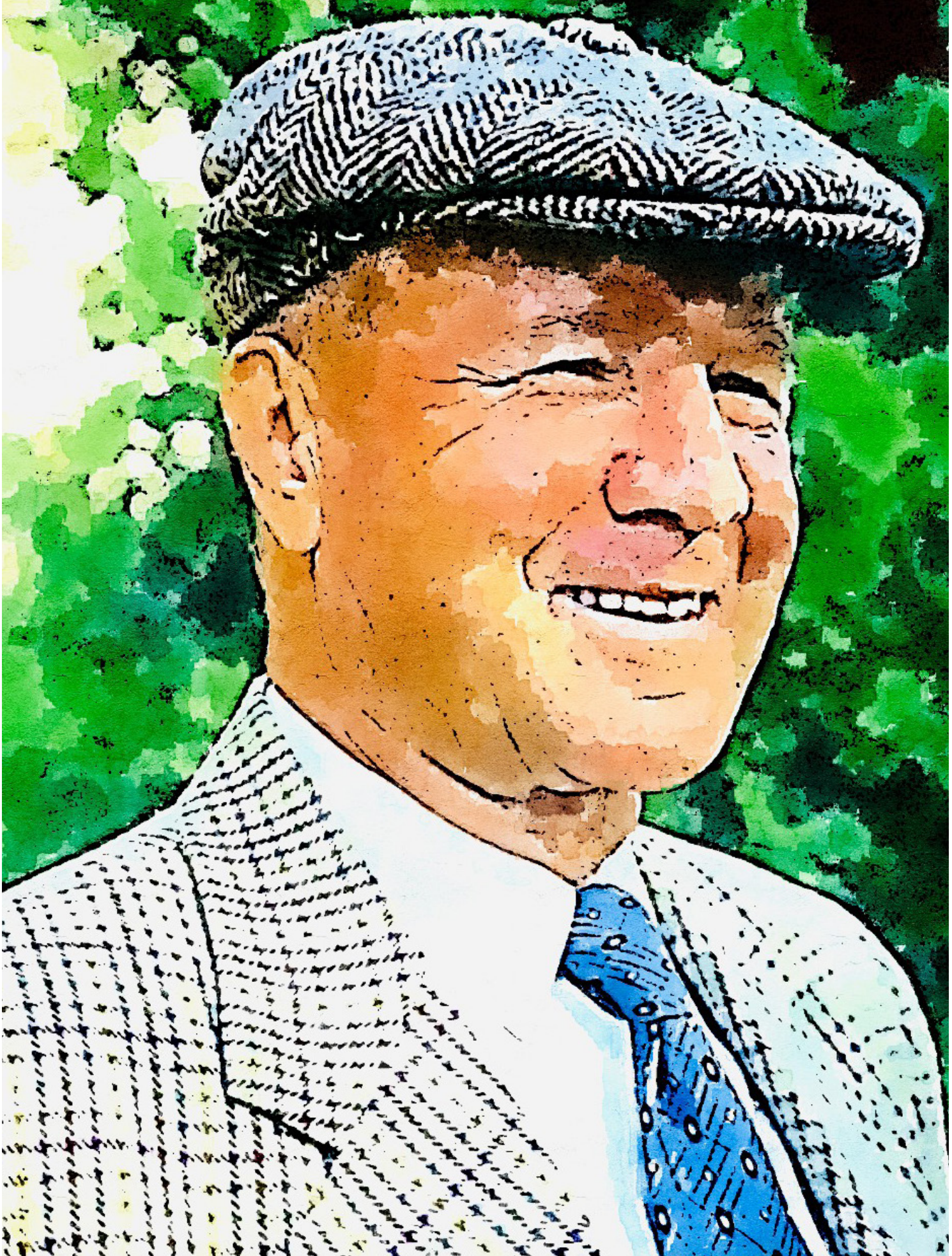
Hilmi HAŞAL

Ne diyeceğimi bilmiyorum, bilsem, sözcük ekerdim
rıza göstermez yalanla olup bitene; sözcük ekerdim
parşömen humusuna merakım ve şaşkınlığım burada
düş ekerdim akıllı sayfalarına şimdinin, kuşkuya inat
kalabalıklara tapmaktansa yalnızlık çırağı olayım diye
naçar...

kalacağımı bilemiyorum, koza örsem ipek çekerdim
tutsak kampına yenilmez, kazanlarda haşlanmazdım
ne diyeceğimi bilmiyorum, bilsem ilmek atardım ipe
dünü yarına bağlayan ilmek, dirime kerevet düğümü
işlerdim son nakış niyetine, sonsuzluk maskesiz diye
naçar...

kabul etmem yaşamaktan caymayı, aşka giderim hep
biteviye aksın o ırmaktan haz köpükleri tenin, kabul
kalbin ateşiymiş umut, ışık ve tanrı, seziyorum şimdi
andadır ekmek; toprak-su-hava-emek yurdu canların
ama maskesiz gidilen hendekte bir başına kemik fosil
ne diyeceğimi bilmiyorum, bilsem kel/ime merhemi
ekerdim, dilim dil/im mutluluk dileğimi, sebil umutla
naçar...

Mudanya, Mart 2021

OSMAN ŞAHİN...

Sıcak tutku. Bereketli. Sürekli. Coşkulu.
Açık. Çok antenli, çağlayanlı.
Hep kendisi. Hep herkes. Hep ötesi.
Sarsıntılı. Sarsıcı.
Özümseyen. Özümseten.
Doğayı. Sancıları. Doğumları. Emekleri.

Tarık GÜNERSEL

TAŞA TOHUM EKİLMEZ

Osman ŞAHİN

50 yıllık öykücülüğüm boyunca, bütün Anadolu'yu gezdim, bütün öykülerimin Muharrem Ertaş'ın bozlakları gibi olması için çalıştım.

2009 yılında kaleme aldığım Dünya Öykü Günü bildirimde de yazdığım gibi, ÖYKÜ, insanlık tarihi kadar eski bir anlatım biçimidir. En eski çağlardan beri ölümsüzlüğün ne olduğunu arama tutkusuna kapılan insan soyu, ölümsüzlüğün, kendi öz yaratısı “sanat” olduğunu anlamıştır.

Öykü, insanlığın en yaratıcı söz sanatıdır.

Doğa kendi yasalarına göre işler, öykü ise, insanlığın temel yasalarını ölçüt alır kendine, ona göre yazılır. İçinde insan olmayan bir öykü düşünülemez.

Öykü sözcüklerle yazılır. Sözcükler birer sestir, birer güçtür...

Her sözcük bir doğumdur, bir tomurcuk coşkusudur, yaşama yeniden bağlanmadır. Yıllanmış seslerdir sözcükler, yıllanmış coğrafyalardır. Milyonlarca ağzın, dilin, soluğun sıcaklığını ve nemini taşırlar. Her sözcük bir düşünce taşır içinde.

“Söz” insandır.

“Söz” insana bir şey anlattığı sürece “söz”dür, anlatmıyorsa “boş laf”tır.

Öykünün kendine özgü kuralları, kurgusu, dili ve derinliği vardır. Öykü yaşamdaki gerçeklikle aynı olsun diye yazılmaz. Öykü gerçeği ile yaşam gerçeği birbirine uymaz. Görünenler, yaşananlar bir fotoğraf gerçeği ile yazılırsa bu öykü olmayacak, gazetecilik olacaktır. Öykü, yaşadığımız gerçeklerden bağımsızdır ve dış dünyayla bir ayrılık taşıyacaktır.

Yazar, yaşadığı çağın tanığıdır; kendi payına düşeni yazar ama yazdıkları ne kendi yaşamının tamamıdır, ne de görebildiklerinin...

Yazar, yüreğini dünyaya, içinde yaşadığı topluma kapataamaz...

“Yazarın ayakları ne denli kendi toprağındaysa, kulakları da yeryüzünde olacaktır” diyor Yaşar Kemal. Yazarın içinde beslediği, büyüttüğü temel gerçek, insan duygusu ile insan gerçeğidir. Yazar, edebiyatın sürekliliği içinde düşüncelerini, birikimlerini, algılarını akıl süzgecinden geçirerek özümseyen, onları kâğıda dökerek, öykü yokuşunda sürekli koşmaya çalışan kişidir. Sözcüklere ruh veren bir sözcük damıtıcısıdır. Öykü kıvamını, sözcüklerin kaynaşmasını sabırla bekler. Yüreğinden, aklından geçen sözcüklerin, okurların yüreğinden de geçeceğini, onu sarsacağını, ürperteceğini bilir.

Yaşlı insan yüzleri geçmişin aynaları sayılır. Her çeşit insan yüzü, duyulan birkaç çekirdek söz, ağır çalkantılı yaşamlar, çarpık ilişkiler, savaşlar, afetler, acılar, ihanetler, analık duygusu, korku, ölüm ve aşk gibi temel insanı duygular, yazarın yüreğinde büyük anafolar, patlamalar yapar. Tohumlanma, çimlenme başlar...

Derken, yüzlerce sözcüğün kanından, canından oluşan, başında, sonunda ve ortasında hep “insan” olan “öykü” çıkar ortaya. İnsanın derinine inmeyen, yalnızca süslü sözcüklerin

cilasıyla yetinilerek yazılmış öyküler kanımca kalıcı olmayacaktır.

Dillerimiz, kültürlerimiz, yaşantılarımız farklı olsa da, öykülerimiz kardeşlerdir.

Öykü ve hikâye, doğu halklarının ürünüdür.

Orta Asya Türklerinden beri biz “öykü” diyoruz.

Anadolu’da günlük yaşamımızda “ne öykünüp duruyorsun, ne öykünüyorsun” derler. Öykü en kısa anlatım biçimidir.

15 yıl kadar önce, Suriye’de henüz iç savaş yok iken, Çağdaş Edebiyatçılar Derneği’nden beş yazar arkadaş ile davetli olarak gittiğimiz Şam’da yaptığım gezi ve incelemelerim zenginliklerle doluydu.

Şam’da, Arapça “hikâye anlatan” anlamına gelen “hikâyet-i” isimli tarihi bir kahvehaneye gittik. Orada, Ön Asya’nın bütün kültür merkezlerinde, Diyarbakır’da, Van’da, Sivas’ta olduğu gibi, 1001 gece masalları gibi hikâye anlatıcıları vardı. Anlatılan hikâyeyi radyo gibi dinleyenler vardı.

Doğu kültüründe 1001 gece 1001 hikâye anlatılırdı...

Avrupa’ya hikâyeyi götüren Haçlılardır; 17 ciltlik hikâyeler Avrupa’ya, doğudan gitmiştir. Avrupa, “öykü” anlatma biçimini doğudan almıştır.

MASAL ANALARI

Dedem Korkut ya da Korkut Ata, Türklerin atasıdır.

Her sözü “Ey Oğul” diye başlardı. Her sözü, bir uyarı yeline geçerdi.

Çocukluğumun Arslanköy’ünde %40-50 Oğuz Türkçesi konuşulurdu, köyümde.

Yaşlı nineler, beyanalar, teyzeler, biz çocuklara “Ey Oğul!” diye seslenirlerdi.

Anadolu’da göçebe Yörüklüğün, kardan, soğuktan kimse- nin dışarı çıkmadığı çetin kışlarda, zamanlarda, büyük ateşler ocaklarda yanar, ortaya masal anası otururdu. Masal anaları her şeye hâkimdi. Baş ana konuşmaya başlayınca herkes susar.

1001 gece masallarının küçük de olsa bir devamıdır, anlatılanlar: Haksızlıkları, hakkı yenmiş insanları, unutulmaz ölümleri, düğünleri, töreleri enine boyuna anlatırlardı. Bu masalları dinlemeye her yaştan çocuklar gelirdi. Bazen yaşlı dedeler de katılırdı. Sabaha kadar masal anlatan masal anasına hiç kimse müdahale edemezdi. Bir köyde en az 8-10 masal ana olurdu, bunlar aynı zamanda ağıtçıydılar.

Eğer masal anası, bilinen, gerçek yaşanmış bir olayı anlatıyorsa, en ufak yanlışında, dinleyenler müdahale eder “öyle

değil, erkeğin hakkını yedin” diye çıkış yaparsa, masalcı kadın, “sus, burası kadın divanı, masal anası olan benim, dinlediğini iyi dinle!” derdi.

Küçük bir örnek vermek isterim: çocukluğumda, çok büyük bir sel afeti oldu, Arslanköy deresi taşıtı. “Dur Hasan” adında bir delikanlı sele kapılınca ağaçlara sarılıp, sele karışınca, halk, 40-50 yıldır, sel olunca, “Dur Hasan” senesine döndü, yani Afet geldi diye söylerler.

Masal anaları, beyanalar, kendi ailelerinin, obalarının sese dönüşen canlı bir tarihiydiler. Beyanalar, Dedemkorkut’tan, Ezop’tan, (‘Sisyphos Efsanesi’ni ben ilkin onlardan dinlemiştim. Efsane kahramanının adı da Memet’ti), Hazreti Ali cenklerinden, Kerem ile Aslı’dan, Sürmeli Bey’den, Köroğlu’ndan öyküler, destanlar anlatırlardı. Anlattıkları öyküleri köyümüzün mekânına, yani Toros’un doğasına göre uydurur söylerlerdi. Bunun sonucunda bizler ormana, oduna veya koyun keçi otlatmaya gittiğimizde, Deli Dumrul’un, Tepegöz’ün bir yerlerden karşımıza çıkıvereceği korkusuyla yaşardık.

...

Ben, folklorcu yanıma da anlatmak istiyorum...

Folklor, halkbilimidir. Köy Enstitüsü öğrenciliğimde, Güneydoğu’da, Siverek, Fırat, Dicle yörelerinde, sonra Toroslardaki göçebe Yörükler arasında, halkımızın büyük acılı günlerinde, ağıtlarda pek çok kez bulundum. Elimde, ses aygıtı teyple, seslerini kaydettim. Defter-kalem elimde sayfalara yazdım. Bugün o insanların çoğu yaşamıyor. Kısaca, bugün elimde, her biri 80 sayfalık 32 büyük defter büyüklüğünde folklor taraması var. Bu henüz yayımlanmamış bir zenginliktir. Değerli yazar, sınıf arkadaşım Adnan Binyazar’ın kitaplaştırdığı “Masalını Yitiren Dev”, bir ağıt toplumu gibidir halk ağzında derlediklerim: Ağıtlar, bulmacalar, destanlar, masallar, özdeyişler, kibriti olmayan halkımızın birbirinden ateş isteme adetleri, barışma adetleri, silah üstüne söyledikleri sözler, ölüm adetleri gibi TDK sözlüklerine girmemiş halk sözleri...

İki bin sayfayı geçen bu defterleri bir üniversite kitabı olarak yayımlayacağım.

KÖY ENSTITÜLERİ

Köy Enstitüleri, Kemal Atatürk dönemi Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan, ilköğretim genel müdürü İsmail Hakkı Tonguç ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü dönemi Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in yarattıkları dünya çapında bir eğitim sistemidir.

Köy Enstitüleri asla günümüzün klasik okulları değildir.

Okul değil, “enstitü”dür.

Köy Enstitülerinde kesinlikle tatil yoktur, eğitim “sürekli” öğrenimdir.

Örnek vereyim: Türk Silahlı Kuvvetlerini, yaz aylarında 2,5 ay tatile gönderebilir misiniz?

Atatürkçü Köy Enstitüleri Eğitimi de öyledir.

Köy Enstitülerinde yapılan her şey; toprağa vurulan kazma, dikilen pek çok meyve ağaçları, sebze tarlaları, demircilik ve marangoz atölyeleri, laboratuvarlar ve derslikler aynı büyük eğitimin birer parçalarıdır.

Köy Enstitülerinde eğitim, denemeye, sınamaya dayanır. Her şey elle tutulur, tartışılır, konuşulurdu.

On binlerce dönüm sebze tarlaları, bağlar, bahçeler yol boyunu gölgeleyen akasyalar, kavak ağaçları, en az 5-6 tane voleybol, basketbol ve futbol sahaları bunun içindeydi.

KÖY ENSTITÜLERİNDE ÖZELEŞTİRİ

Köy Enstitülerinde akıl almaz bir özeleştirisi vardı...

Her cumartesi, öğleden sonra, bütün öğrenciler, öğretmenler, okul müdürü ve muavinler, yemekhanede, haftalık eğitim-öğretim özeleştirisi için toplanırdık. Toplantıyı o haftaki nöbetçi öğretmen ile öğrenci başkanı ve iki öğrenci yönetirdi.

Okul müdürü ve öğretmenler asla müdahale etmezdi. O hafta içinde yapılan piyes, derslikler ve atölyelere, okul atlarına, sütleri sağılan ineklere, okulun elektrik santraline dair başarı ve aksamalar için özeleştirisi yapılırdı.

Her şey biz öğrenciler içindi!

Bir öğretmenin kaba davranışı dile getirilirse, o öğretmen açıklama yapmak zorunda kalırdı. Okulumuzun futbol, voleybol takımlarının, Ergani’deki halk temsilcilerinin, koro dinletilerinin eleştirisi de dile getirilirdi.

Kısacası, Köy Enstitüleri, fırsat eşitliği sağlayan büyük eğitim okullarıydı.

Örneğin, Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü, deniz kenarında olduğu için, balıkçılık enstitüsü kurulmuştu. 2. Dünya Savaşı koşullarında, Cumhurbaşkanı İnönü, Beşikdüzü’nü gezmiş, çok beğenmişti.

Adana Düziçi Köy Enstitüsünde de pamukçuluk enstitüsü, öğrencilerin kurduğu büyük laboratuvarlar vardı. Her şey deneme-yanılma ile uygulanırdı.

O zamanlar, Anadolu köylerinde, meyvecilik, kalem aşısı bilinmezdi.

Köy Enstitülerinde okuyan her öğrenci, ağaca, kalem ve göz aşısı vurmayı bilirdi ve bu bilgileri mezun olunca gittikleri köylerinde, köylüye göstereceklerdi.

Köy Enstitülerinde her öğrenci bir enstrüman çalmak zorundaydı. Benim okuduğum Dicle Köy Enstitüsünün müzikhanesinde, 44 mandolin, 8 bağlama, 5 akordeon, davul-zurna ve bir piyano bulunurdu. Bu müzik aletlerini devlet değil, okul öğrencilerinin ürettiği 150 tenekeye varan turşu, yetiştirdikleri buğday, arpa ve sebzeler satılarak parasıyla alınıyordu.

Bir cumartesi günü, öğlen bayrak merasiminden önce, okul müdürümüz, okula ait sağılan 11 ineğin sütlerinin satışından, 1 akordeon, 4 mandolin daha aldıklarını söylemişti.

Okulumuzun 110 dönümlük sebze, 15 dönümlük meyve bahçesi, beş bin dönümlük buğday ve arpa tarlaları vardı. Bütün bunlar öğrenciler tarafından sürülen, ekilen iş sahalarıydı. Kimi günler, yemekhanede yemek yerken düdük çalar, “arkadaşlar, şu anda yediğiniz karpuz, ekmek sizlerin yetiştirdiği ürünümüzdür” anonsu yapılır, hepimiz alkışlardık.

Cumartesi günleri okul müdürümüz bayrak töreninden sonra mutlaka haftalık bir konuşma yapardı:

“Arkadaşlar, 110 teneke turşudan 20 tenekesi Ergani halkına satılmıştır. Bu parayla 2 pulluk, 1 akordeon, 4 mandolin daha alınmıştır. Günümüzde, Anadolu’da kullanılan karasabanlar, Hititlerden kalmadır. Biz, 6 pullukla modern tarıma geçmiş bir enstitüyüz. Siz öğrencilerimiz ileride bunu geldiğiniz ücra Anadolu köylerine dönerek yaygınlaştıracaksınız,” derdi.

Köy Enstitülerinin bir başka eşsiz yanlarından biri de, Anadolu folkloruna, halk oyunlarına önem vermesiydi. Dicle Köy Enstitüsünde her sabah, 600 öğrenci ve öğretmenlerimiz, futbol sahasında, akordeonların, mandolin, davul zurnanın katıldığı, yöremize ait, Diyarbakır lorkesi, Elazığ çaydaçıra, Urfa-Antep çepiklisi, Malatya üçayağı ve Muş oyunlarını doya doya oynardık.

Günümüzde, boylu poslu, iletişimi unutmuş gençlik, fış uyarlığına teslim olmuş, ellerindeki telefonla başkalarının oyunlarını izliyor...!

Eğer Köy Enstitüleri çok partili sandık demokrasisine teslim edilmemiş olsaydı, okuma-yazma seferberliği 1955’lerde bitecek, işsizlik sona erecekti. Köy Enstitülerinin yüksek kırsımları üniversiteye dönüştürülecekti. Atatürk’ün en büyük hedeflerinden biri olan toprak reformu yapılacak, ağalık ortadan kaldırılacaktı.

Köy Enstitülerini kapatanlar, bu vatana en büyük kötülüğü yapmışlardır.

...

Ben, Köy Enstitülerini, çok sevdiğim İtalyan besteci Vi-

valdi’nin dört mevsim eserine benzetirim: Bitmez tükenmez baharların, mevsimlerin bozkıra gelişini müjdeleyen Vivaldi müziği...

Bundan esinlenerek Dicle Köy Enstitüsü yemekhanesinde, 600’den fazla öğrenci ve 70’e yakın öğretmenin bizzat katılımlarıyla yaşanan bir olayı “Bozkırda Vivaldi” adıyla yıllar önce yazmıştım. “Bozkırda Vivaldi” en güzel öykülerimden birisidir. O öykümde, yukarı Mezopotamya’nın, Ergani topraklarına sokulduğu düzlükte Dicle Köy Enstitüsünde yaptıklarını anlatmaya çalıştım. “Bozkırda Vivaldi” öykümü gerçek bir anı-öykü olarak yazdım...

İLK ÖĞRETMEN

1957 yılı Eylül’ünde, 17 yaşında, bir elimde kitap dolusu bavul, bir elimde bağlama, Urfa, Siverek’e bağlı Fırat nehri kenarında, 25-30 hanelik Kalemli köyüne ilkokul öğretmeni olarak tayin edildim. Urfa yolunda üstü açık bir kamyonundan indim. Bavul, bağlamam ve yatağım omuzumda, Fırat nehrine doğru yürüdüm. Hava korkunç eylül sıcaklığıydı. Değerli okurların sabırlarına sığınarak, oradaki öğretmenliğime dair anılarımı anlatmak zorundayım.

Çünkü öyle şeyler artık yaşanmıyor!

Beni, öykü yazmaya zorlayan, öykücü yapan orada görüp yaşadıklarımdır. Nasıl ki, Köy Enstitülü Mahmut Makal, gittiği yerleri yazıp Türk Edebiyatını sarıtsa, benim yaşadıklarım da benzer olaylarla doluydu.

Kalemli köyüne 5-6 saatte yürüyerek vardım. Boyunları tasmalı, dev çoban köpekleri karşıladı beni. Yörük çocuğu olmasaydım, köpekleri tanımasaydım, o köpekler beni parçalayabilirdi. Hiç kaçmadım, çömeldim. Bağlamamın sapını kaldırarak yumuşak sesle seslendim, bir süre daha dişlerini gösterdikten sonra sustular, kuyruk sallamaya başladılar. Köpeklerle beraber köye girdim.

Birkaç köylü, Kürtçe, “vara vara” diyerek bana yaklaştılar: “kimsen, nesen?” diye sordular.

“Ben öğretmenim, muallimim,” dedim.

Koşarak sırtımdaki yatağı aldılar. Çok iyi insanlardı. Bir odaya soktular. O odanın, öğretmenlik yapacağım, öğrencilerime okuma-yazma öğreteceğim okul olacağı aklımın ucundan geçmezdi.

Az aşağıda, gürül gürül akan, ulu Fırat’ın sesi geliyordu.

Bucak aşiretinden Halil Bucak Ağa’nın köyüymüş meğer orası. Beni gören fistanlı köy çocuklarının, öğretmen geldiğini duyunca kışkırlarını tutarak, ağlaşarak kaçtıklarını gördüm. Meğer, bir hafta kadar önce ağanın koyun sürülerine aşı için baytar çağırılmış. Aynı baytar, bazı hasta çocuklara da iğne

Fotoğraf: Kadir İNCESU

vurmuş.

Halil Ağa, kardeşleri hepsi sahip çıktılar bana. İlk defa ilkokul açılacağını, ilk öğretmen olduğumu söylediler, sekizi kız, yirmisi erkek köy çocuklarını öğrenci olarak kaydettim. Kalemli İlkokulu tabelasını ben yazdım, astım. Bayrak direğini ben diktim. Kara tahtayı ben çaktım, boyadım.

Köy Enstitüsü olmasaydım, bunları yapamazdım.

Okulu açtum. “İlkbahar - Yaz - Sonbahar - Kış” mevsim tablosunu yaptım, astım.

Sıra yoktu. Yerde, keçe üstünde oturuyorlardı öğrencilerim, çok saygılıydılar. Gece olunca, yatağımy sınıfa seriyor, gündüz kaldırıyordum.

Bugün bile büyük bir saygıyla andığım Halil Ağa'nın eşi Gülçin Ana, sabah, öğlen, akşam yemeğimi hazırlayıp gönderiyordu okula.

Çocukların içinde Türkçe bilen yoktu. Tercüman aracılığıyla anlaşıyordum ama hemen Türkçe öğrendiler. Boy sırasına girmeyi öğrettim. Siverek'ten 1 kg akide şekeri almıştım. Başarılı öğrencilerime veriyordum.

Onlara, her sabah şiir şeklinde “Türküm Doğruyum Çalışkanım...” diye başlayan eğitim andını söylüyordum. İstiklal Marşı'nı, önce şiir gibi, sonra müzikle söyledim.

Dokuz aylık öğretmenliğimde o çocuklarla arkadaş oldum, el ele kırlara gittik.

Akşamları da babaları oturmaya geliyordu, onlara bağlama çalıyordum (onlar tambura diyordu), onların halk oyunlarını çaldım.

O zaman anladım ki, Köy Enstitüleri tayin olduğumuz köylerde, anne-babalarla da bağ kurabilmek için dâhiyane bir eğitimdim.

...

Bir gün şöyle bir olay yaşadım:

İhsan Bucak ağanın oğlu da öğrencimdi, çok zeki bir çocuktu.

Heybetli, coşkulu bir insandı İhsan Ağa. Oğlu Mehmed'in elinden tutmuş, geldi.

“Öğretmen, ya ben tavuk kestiriyim. Kuzu kestiriyim, kızarıp önüne koram, yemiyor. Ama sen ne dersin yapıyorlar, bu ne iştir?!” dedi.

“İhsan Ağa, ben çocuklara hep severek, saygı göstererek söylüyorum, onlar da yapıyorlar” dedim. Sesini çıkaramadı.

Kalemli köyü halkının gözbebeğiydim. Öyle ki, güvendikleri için, beni bir gün bir kadının doğumuna çağırdılar. Bir maraba (topraksız köylü) kadındı, gittim. Yaşlı, Kürtçe konuşan ebeler, genç bir kadını ahırın tavanına bileklerinden asmışlardı. Kadının altına bir leğen koymuşlardı, upuzun paçalarından kan damlıyordu leğene. Kadın çığlık çığlığa bağırıyordu.

“İpini çözün, böyle olmaz!” diye bağırdım. Kadını yere indirdiler, kollarından tutarak karnı yumuşasın diye salladılar. Mahremini görmeyeyim diye dışarı çıkardılar. Kadının çılgılığı kesildi, çam kabuğu gibi pütürlü ellerinin içinde bir karış iki bebeği gördüm. Mosmordular. Bebelerin tenlerine kadının nasırlı elleri yapışmıştı.

Adı, sanı henüz konulmamış o iki bebeğin bedenleri, o izlerle gitti mezara...

Bu olay benim hiç yakamı bırakmadı. Yıllar sonra “Kırmızı Yel” kitabımda, “Fırat’ın Cinleri” olarak yazdım. Filme alındı ve birçok ödül kazandı.

Bugün devletimiz, oralara asfalt, köprüler yaptı. Sağlık ocakları, doğumhaneler yaptı. Doktorlar tayin etti. Artık böyle şeyler yaşanmadığı için mutluyum.

Kalemli köyü, bugün, GAP barajı ile Fırat suları altında kaldı, tarihe gömüldü.

Yıllar sonra o feodal yapı birbirine düştü, yıllarca süren büyük kan davaları çıktı. Sevgiyle, saygıyla öğrettiğim öğrencilerimin çoğu öldürüldü. Mezarlarına kapanarak ağladım. Kimi hapiste çürüdü, kimi kurşun ağzında...

Gülçin ananın, dizine yatırarak yaktığı ağıtları unutamam!

17 yaşında, öğretmenliklerini yaptığım sevgili öğrencilerimin pek çoğunun öldürüldüğü acımasız kan davasını yazmak bir yerde boynumun borcuydu. “Bucaklar” romanım, Bucak aşiretine, Kalemli köylülerine, kendimi her zaman yarım kan Siverekli saydığım Siverek’in güzide insanlarına saygım ve selamımdır.

TAŞA TOHUM EKİLMEZ

12 Eylül Darbesi’nin en karanlık günlerinden biriydi. Yazdığım bir roman eleştirisi yüzünden, sıkıyönetim mahkemesinde 18 ay hapse mahkûm edilmiş, Yalova cezaevine kapatılmışım.

Olan bitenleri, Toroslardaki kardeşlerime mektupla bildirmiştim. Hapisliğimi, 82 yaşındaki anacığım da duymuş olmalıydı. Anacığım bana biraz fazla düşküncü, okuma-yazması da yoktu.

Aradım bir gün, ilkokul dördüncü sınıfta okuyan torunu Tülay’ı çağırarak dizinin dibine oturtuyor. Defteri, kalemi eline vererek: “Ağzımdan çıkamı yazacaksın” diyor.

Yaşlı ananın sözleri “Kenan Paşa’ya kelimamdır” diye başlıyor...

“Kenan Paşa, bizim soyumuz sopumuz Yörük’tür. Koca Yunus’u ilahileriyle, Karacaoğlan’ı, Dadaloğlu’nu türkülerıyla, bozlaklarıyla bilir tanırız. Ayrıca seferberlikten bu yana, soyumuz sopumuz verdiği şehitlerin çokluğuyla, ağıtçılarıyla bilinir, tanınırlar. On üç çocuğumdan erkek olan dokuzu, hâlâ şehit adları taşırlar.

Yazdığı yazı yüzünden hapse attığınız oğlum Osman’ın adı da saydığım şehit adlarından biridir. Kenan Paşa, asıl sorum size şudur: Osman oğlum hangi suçu işlemiş de hapse atarsınız onu? Benim oğlum ırza mı geçmiş, hak mı yemiş, cana mı kıymıştır? Biz Yörük’lükte asıl suç bunlardır. Oğlum Osman düşündü, düşündüğünü yazdı diye hapse mi atılmış boşuna! Tohum taş ekilmez...!”

OSMAN ŞAHİN İLE SÖYLEŞİ

“Sarı Osmanım, yazı-çizi işinde birinci olduğunu duydum. Üzülme! İnşallah ileride ikinci, üçüncü de olursun...”

Kadir İNCESU

1971 yılında Cumhuriyet Gazetesi’nde yayımlanan Kırmızı Yel adlı hikâyesiyle edebiyat dünyasına adım atan Osman Şahin, o günden bugüne başta hikâye olmak üzere roman, belgesel roman, gençlik romanı, çocuk hikâyeleri, deneme gibi farklı türlerde eserler verdi. Hikâyeleri pek çok dile çevrilen Osman Şahin’in yirmi dört hikâyesi film senaryosu hâline getirildi. Bu senaryoların bazılarını kendisi yazan Şahin’in hikâyelerinden yola çıkılarak çekilen filmler yurt içi ve yurt dışı festivallerinde 72 ödül kazandı. Edebiyat ve sinema alanında pek çok ödüle değer görülen Osman Şahin ile 45 yıla yakın bir süredir yaşadığı Göztepe’de buluştuk. 25 yıla yakın bir dostluğumuz olan Osman Şahin, İstanbul Oyuncak Müzesi’nin girişindeki zürafaların tam karşısında buluştuk. Ben “Osman abi,” o “Canım kardeşim,” diyerek merhabalaştık. Çocukluğunu bildiği Sunay Akın’ın kurduğu İstanbul Oyuncak Müzesi’nde aldık soluğu önce... Üç saate yakın süren söyleşimizde, Sunay Akın’ın gönderdiği çaylarla soluklandık. Hiç oyuncakım oldu mu Osman abi dediğimde biraz da hüzünle “Çocukluğumda hiç oyuncakım olmadı. Su ve çamurla oynardık. Zaten on yaşında da köy enstitüsüne gittim,” dedi ve kahkahalar atarak devam etti: “Çocuklarım olduktan sonra ise onlar için aldığım oyuncaklarla en çok ben oynadım...”

İstanbul Oyuncak Müzesi'nden çıktıktan sonra 26 bin kitabın olduğu evine gittik. Üçüncü kata çıktığımızda nefes nefeseydim, o ise o kadar rahattı ki... Birkaç gün önce aldığı Fakir Baykurt Onur Ödülü'nü gösterdi. "Fotoğrafımı çek canım kardeşim, kı-zım Buket'e de gönder lütfen," diyerek...

Çalışma odasına geçtik sonra... Anlatmak zor, görmek gerekir. Her taraf kitaplarla, tablolarla, dergiler, gazetelerle dolu... Masanın üstünde ise el yazısı ile yazdığı yüzlerce sayfa not... Hepsi iç içe geçmiş. Sayfalardaki harfler, sözcükler birbirine karışmış gibi...

Her rafa iliştirilmiş not kâğıtları... Kısa bir fotoğraf çekimin-den sonra yeniden çıkıyoruz dışarı... Caddeye nasıl çıkacağımı tarif ediyor. "Gel seni alnından bir öpeyim," diyor. Ne yazık, çevrede bu anın fotoğrafını çekecek kimse yok. Ben caddeye doğru giderken, Osman Şahin de alışveriş için marketin yolunu tutuyor.

Çocukluğunuzdan, köyünüzden anlatmaya değer gördüğünüz neler var?

1 Mart 1940 Efenk doğumluyum... Köyümün adı sonradan Aslanköy oldu. İkinci Dünya Savaşı yılları. Toroslarda 1500 metre yükseklikte, beş ay karın kalkmadığı, ölülerin derin karlara gömüldüğü, yıllar... Bizim köyden sonra yukarıda yerleşim birimi yok. Geceleri karartma uygulanır, ateş yakılmazdı. Çobanların dağlarda ateş yakmaları bile yasaktı. Benimle birlikte doğan on beşe yakın bebenin yaridan çoğunun kızamık, zatürre ve boğmacadan öldüğü yıllar... Üç odalı dam evimizde on üç kardeşlik. Evimiz bir çocuk baskınıydı. Elektrik, gaz lambası yoktu, çıra ışığı vardı. Yalın ayak, başımız çıplaktı. Aynı yorganın altında üç-dört kişi yatardık. Yaşamımız rezillikti. "Açlığımızdan oklavayı yaladığımız" yıllardı yani.

Fransızlara karşı Aslanköy'de Kuvayimilliy'e dedem kurmuş, Mersin'in işgal altında olduğu yıllarda... Ellezkia Dedem 57. Alay'da Mustafa Kemal'in aşıcısıydı. Ağır yaralandığı için köyüne gönderilmişti. Köyümüzün her tarafı orman ve kayalık olduğu için gerilla savaşına uygundu. Bizim köyün üstündeki dağ, aştığınızda Medetsiz Tepesini görürsünüz. Torosların en yüksek doruğu... Yörük olduğumuz için herkesin koyun ve keçi sürüleri vardı. Kışın köyde, yazın yaylada kıl çadırlarda yaşarlardı.

Sevgili dostum ben şehit adı taşıyorum. Seferberlikte köyümüzden 90 kişi gidiyor. 38'i Çanakkale Savaşlarında, amcalarım da Sarıkamışta şehit düştüler; Nezir, İbrahim, Osman... Hâlâ ağıtları söylenir. Nezir ve İbrahim abilerim de şehit adı taşır. Her ailede şehit adları taşıyanlar vardır.

Fransızlar köyü kuşattığında, bir bina yaptırıyorlar köylülere. Hapishane olarak kullanmak için... Yarıda kalıyor...

Kuvayimilliyeci Çolak Ali Amca, Fransızlardan kalan binayı ilkokul yapıyor 1924'te...

Ali Amca köyümüzün Namık Kemal'idir. İşte o ilkokulu bitirdim.

Enstitü dönemi nasıl başladı?

Dicle Köy Enstitüsü, 20 binden fazla yoksul, sahipsiz köy çocuğuyla birlikte benim "İkinci Doğum Yerim" sayılır. Kitapla ekmeğin yan yana tutulduğu, adam hesabına alındığım, karnımın doyduğu, ayaklarımın kaç numara olduğunu saçlarımın "kırklık makası" ile değil, tıraş makinesi ile kesildiği yerdir. Sabunu ilk kullandığım, sabun köpüğünün insan gözünü yaktuğunu öğrendiğim, kendime ait yorganımın, yatağımın, çarşafımın, karyolamın olduğu yerdir.

1950'de Aslanköy İlkokulu'ndan 39 kişi mezun olduk. Okumak istiyordum. Köy enstitüleri de o yıl sınavla öğrenci almaya başlamıştı. Çoğumuz yayan, at eşek sırtında Mersin'e gittik. Uzun ve yorucu bir yolculuk sonrası İleri İlkokulunda sınava girdik. On sorudan dokuzunu yaptım.

Sınav için giderken babam beş lira vermişti. Fındıkpınarı denen yere geldiğimizde, bir çocuğun bir sopaya dizdiği simitleri gördüm. İki buçuk kuruş verip bir simit aldım, arkadaşım ile paylaşarak yedik. Yediğim ilk simitti. Orada bir hayırseverin evinin bahçesindeki ağacın altında da yattık. Evin çocuğunun çevirdiği bir kamyonla Mersin'e geldik. Sınav sonrası bir simit daha aldık. İlk kez gördüğüm kaldırımlarda neden ayakkabıyla yürüyorlar, demiştim. Kimimizde çarık, kimimizde araç tekerinden kesilerek yapılan ayakkabılar vardı.

Köye döndük. Sığır ve oğlak çobanlığı yapıyorum, çok iyi bir çobandım. Çok iyi hatırlıyorum, Eylül ayıydı, mısırlar kesiliyordu. Nezir ağabeyim askerden gelmişti bana gülererek "Osman imtihanı kazanmışsın, babam yarın seni Mersin'e götürecektir. Sen muallim olacaksın!" dedi. Ne kadar mutlu oldum, anlatamam.

Ertesi gün, babam beni atının terkesine aldı. Önce bir hana gittik, oradan bir kamyonla da Mersin'e... Fotoğrafım çekildi, babam senet imzaladı. Sınavı kazanan dokuz kişiydik. Bir öğretmen bizi bir trene bindirerek Düziçi Köy Enstitüsüne götürdü. Yoğunluk nedeniyle, birkaç gün sonra köyümüzden arkadaşım Resul ile beni önce Akçadağ Köy Enstitüsüne, oradan da Dicle Köy Enstitüsüne yolladılar. Üstü açık bir kireç kamyonu ile, değirmenden çıkmış gibi bembeyaz bir şekilde yaptık yolculuğumuzu...

Sevimli bir çocuktum. Yaşım on, boyum 1,35'ti. Enstitü'ye girerken doğum tarihim 1940'ı, 1938 yapmışlardı, kâğıt üzerinde tabii...

Enstitüyü ayrı anlatmak lazım. Orası okul değildi, enstitüydü. Orada okul tatil olmazdı. Yazın kura çekiliyordu, kazanan bir ay köyüne gidebiliyordu.

Eğitim de üretim de bitmiyordu...

Evet, 10 bin dönüm buğday ektiğimizi, bizim sınıfın 105 teneke turşu kurduğunu hatırlıyorum. Yüzlerce dönüm bostan yapıldı. Kolektif bir yaşam vardı.

Eğitim ve üretim iç içeydi değil mi?

Evet evet... Futbol sahasını da öğrenciler yapmış, binaları da... Uygulama çok önemliydi, ben inek, keçi ve koyunları iyi tanıdığım için ağıldaki uygulamaları anlatırdım. Adnan da atlara bakardı. Hatta bir hikâyesinde yazdı, "Orada atlar otlarken Romeo ve Juliet'i okuyordum," dedi.

Shakespeare hayranı zaten Adnan (Binyazar) abi...

Evet, ben de ondan duydum Shakespeare adını. Söyleyemiyordum adını, ekspres mi diyordum. Gülüyordu bana...

3 bin nüfuslu Ergani'ye Adnan ile birlikte yayan olarak Romeo ve Juliet filmi izlemeye gittik. Yan yana oturduğumuz Adnan filmi seyrederken ağladı. Kendi kendime neden ağlıyor acaba diyorum. Anlayamamışım tabii...

Yaparak ve yaşayarak öğreniyorduk. Marangozluk öğrendik, sıralarımızı biz yaptık. Her işimizi kendimiz yapıyorduk. Bir grup kürekleri, bir grup kazmaları almış... Marşımızı söyleyerek giderdik çalışma yerlerimize...

Sürer, eker, biçeriz güvenip ötesine.

Milletin her kazancı, milletin kesesine.

Toplandık baş çiftçinin Atatürk'ün sesine

Toprakla savaş için ziraat cephesine.

(...)

Enstitüdeki ilk gününü hatırlıyor musun Osman abi?

Hatırlamam mı? Yalın ayak yürümeye alışmışım. Ayak da büyüyor. Üst sınıflardan bir ağabey -ki onlar ikinci öğretmen gibiydi- ilk gün bizi depoya götürdü. Postalları göstererek, herkes ayağına göre seçsin dediler. Bir postalı çekip alıp kollarımla sarmaladım. Herkes ilk eline geçeni almış. İkinci Dünya Harbinden kalma postallar. "Ayağına göre mi? Denedin mi?" diye soruyor öğretmenimiz... Anlamıyorum ne demek istediğini. Öğrenci başkanı sayesinde postalı giydim 38 numara, benim ayağım 35 numara... İçine keçe filan koy-

dum olsun diye. O gece yastığının altına koydum postallarımı. Yalnızca ben değil birçok arkadaşım da aynısını yaptı. Çalarlar diye...

Anne babama mektup yazdım; "Anacığım babacığım benim postalım var. Aslanköy Jandarma Karakolu'nun komutanının postalı gibi postalım var."

İlk yemeği de anlatayım. Masaya oturduk. Hiçbir şey bilmiyoruz. Karavanalar geldi. Orada ilk kez metal çatal kaşık gördük. Çatalı bıçağı nasıl kullanacağımızı öğrettiler. Kepçe ile tabağımıza ilk olarak şehriye çorbası koydular. Bazı arkadaşlar yemedi. Neden yemediklerini sordu öğretmenimiz... Arkadaşlarım bu arpa, bizim orada eşek yer bunu deyince...

Öğretmenimiz şehriyenin ne olduğunu; şehriye ekilmez bu bilim çorbası diyerek anlattı. Aylarca şehriye çorbasına bilim çorbası deyip güldük.

Birinci yılın sonunda köyüne gittiğinde neler yaşadın?

Hiç sorma... Biraz büyümüşüm, artık çok düzgün konuşuyorum. Kravat, pardösü... O sıcakta pardösü giyiyorum.

Babam yoksuldu, on lira göndermişti bana... 7 lira 90 kuruş üçüncü mevki tren bileti. İki buçuk gün sürüyor yolculuk. Okul kantininden, beş kuruş olan çaydan hiç içmedim. Benim gibi çok arkadaşım vardı. Sabah kahvaltısında verilen çay yetiyordu...

Yaz tatili için kurada adım çıkınca babam 10 lira yolladı. 7.90 lira tren bileti, 125 kuruş köye kadar giden kamyon parası... Birçok arkadaşım gibi ben de yemeklerde verilen ekmekleri büzgürlü çantamda topluyordum. Çantanın içinde bir de şehit taşı vardı.

Bizim Toroslarda şehit şahitten gelir. Üç amcam Nezirim, İbrahimim, Osmanım şehit düşmüştü. Amcamın adını taşıyırım ben... Ebem Hatice ağıt yakmıştı onlar için. Ağıt yurduydum bizim oralar. Ağıt, ölüme karşı gelmek demektir. Ben bir ağıt çocuğuydum.

İzine gideceklerin çantaları kontrol edilir. Çantamda ekmek olduğu için sıranın en sonuna geçtim, belki bakmazlar diye...

Marangozluk öğretmenimiz Cemal Ürkmez açtığı çantaya baktı, kurumuş ekmekleri göstererek "Nedir bu ekmekler? Nereden aldın bu ekmekleri?" dedi.

Öğretmenim ben yoksulum, param yok, yolda yiyeceğim, dedim.

Çantamdaki taşı da sordu. Anlattım, amcalarımın şehit olduğunu, Hatice ebemin "Nezirim, İbrahimim, Osmanım" diyerek dere taşlarıyla göğsüne vura vura kendisini öldürdüğünü -ki yazdığım ilk hikâyelerden birsidir- bu taşın da

Osman amcamın şehit taşı olduğunu...

"O nedenle saklıyorum," dedim ağlayarak... (Burada ağlayarak anlatıyor)

Öğretmenim de çok etkilendi, sarıldı bana... Bana bir yardım parası verdi 180 kuruş, koş treni kaçırma diyerek. Az önce hüngür hüngür ağlayan ben bu kez gülererek trene doğru koşmaya başladım.

Yol boyunca o kuru ekmekleri yedim. Kalan parayla da anama fırından yumuşacık bir ekmek ile helva aldım. Dişi yoktu, babama da iki paket Bafra sigarası. Ne kadar mutlu oldular.

Anam o gece beni koynunda yatırdı, hiç unutmam...

Cahit Sıtkı için istasyona gidişinizi anlatır mısınız?

Üçüncü sınıfa gidiyorduk. Cahit Sıtkı Tarancı'yı biliyoruz. Vefat etmiş. Dediler ki, cenazesi ekspres ile Diyarbakır'a geliyormuş. Tren de istasyonda 15 dakika durup su alacak... Bütün dersler, çalışmalar bırakıldı, sıraya girerek 600 metre uzaklıktaki istasyona gittik. İstasyonu doldurduk, Adnan Binyazar ezbere bildiği "Yaş Otuz Beş" adlı şiirini okudu: "Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder. / Dante gibi ortasındayız ömrün," Doğru değilmiş, Ankara'da toprağa verilmiş.

Öğrencilik döneminde okuduğunuz hangi yazarlardan etkilendiniz?

Yön dergisini okuyordum, Sosyal Adalet dergisini de... Toplum Yayınevi'nin yayınladığı kitapları da takip ediyordum. Çok ciddi bir okurdum. Eski tüfekler vardı; Ahmed Arif, H. İzzettin Dinamo, Ömer Faruk Toprak... Çok şey öğrenmişimdir onlardan... Necati Cumalı da çok değerli bir büyüğümdü. Ömer Seyfettin modern Türk öykücülüğünün temel taşlarından. "Bomba"yı kaç kere okudum. Oktay Akbal, Sait Faik, Fakir Baykurt...

17 yaşında mezun olup Güneydoğu Anadolu'ya atanıyorsun öğretmen olarak. Öğretmenliğe başladığın köyün adını hatırlıyor musun, sırtında yatağın, elinde küçük bir çanta ile yollara düştüğün...

Nasıl unutturum, Kalemli köyü... Ağustos ayı başlarıydı ve bütün arkadaşlarım yatakları ve çantalarıyla düşmüştü yollara. Bu durum da bana normal geliyordu.

Urfa'nın Siverek kaymakamlığı emrine verilmişim. Burunlu otobüslerle önce Siverek'e gittim. Yatağımın yanı sıra, enstitüde çalmayı öğrendiğim bir de bağlamam vardı. Müziğin önemini o köyde daha iyi anladım. Kamyonla Hacı Kamil köprüsüne kadar geldim.

8 saatte vardım, Fırat nehrinin de görüldüğü kerpiç damlı, 25-30 haneli bir köye.

Kadirciğim biliyor musun beni köpekler karşıladı köyün girişinde... Boynu tasmalı köpekler... Nasıl geliyorlar üstüme, havlayarak... İnsan korktuğu zaman bir koku salgılar. Köpekler de o kokuyu alır. Eğer korkup kaçarsınız sizi kovalar. Köpekleri çok iyi tanıyorum.

Bir elimde yatak bir elimde bağlamam çöktüm yere... Geldiler, havladılar, patileriyle yere vurdular, hiç hareket etmedim. Sonra köylüler çıktı ortaya. Köyde kaldığım sürede de köpeklerle arkadaş olduk. Köylüler alıp götürdüler beni kalacağım yere. Okul yoktu köyde, bir misafirhane vardı ağaya ait... Geceleri orada yatıyordum. Gündüzleri de sınıf olarak kullanıyorduk. Okulum için bayrak direği de yaptım, kara tahta da...

Orada kendini kısa zamanda çok sevdirdin. Herhangi bir sorun yaşandığında "Muallim bilir" deyimi çıktı ortaya... Nedir "Muallim bilir" in öyküsü?

Köyde kısa zamanda kabullendiler beni. Yanımda kinin ve benzeri tıbbi malzemeler taşırdım. Bir köyü kadının doğumuna da çağırdılar beni muallim diyerek... Onlara elimden gelen her konuda yardımcı olmaya çalıştım. Köye giderken akide şekeri de almıştım yanıma. Derste sorduğum soruları bilen çocuklara şeker veriyordum. Çok meraklıydılar, öğren-

mek için can atıyorlardı. Bir gün ağa “Muallim sen ne yapıyorsun bu çocuklara, senin her dediğini yapıyorlar?” dedi. “Onları seviyorum onları korkutmuyorum,” dedim. Çok sevdim onları.

Bir not olarak belirteyim; Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi bölümünü bitirdikten sonra da 1961-1967 yılları arasında Malatya’da, 1967-1974 yılları arasında İzmit’te ve ardından da İstanbul’da beden eğitimi öğretmeni olarak öğretmenlik hayatımı sürdürdüm. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra zorla emekli edildim. Öğretmenliğim döneminde pek çok siyaset adamı, bürokrat, sanatçı, sporcular yetiştirdim.

Öykülerinin önemli çıkış yerlerinden diyebilir miyiz Kalemli için?

Kalemli’de yaşadıklarımı yazdım önce, *Fırat’ın Cinleri* adıyla... Film oldu, Antalya Film Festivalinde de dereceye girdi. Şunu yazayım bunu yazayım derken eşkiyaları da yazayım dedim. Kalemli’de öğretmenken Siverek ve çevresinde 100’e yakın eşkiya vardı; Ramazan-ı Halil... Bu adamı gördüm. Üç sıra fişeklik taşırdı, el bombaları... Bir de Bekiro vardı.

Öykülerinizin özellikleri ve farklılıkları nelerdir? Öykülerinizin başarısındaki en önemli nedenlerden birisi gözlemleriniz ve yaşadıklarınızdan yola çıkarak, bir kurguyla harmanlayarak bütünleştirmeniz midir?

Yaşanmış olanı olduğu gibi yazarsanız bu gazetecilik ve röportaj olur. Konu ne denli gerçek olursa olsun, yazar onu kendi yüreğinden geçirmek, yeniden yaratmak, kurgulamak zorundadır. Elmadan reçel yapmak gibi bir şeydir bu. Kısa söylemem gerekirse görünen gerçekle, yazılan öykünün gerçeği birbirini tutmaz. Önemli olan, sözcüklerin nerede ne kadar kullanıldığı ve kim olduğudur. Öykü anlayışım biraz da mezun olup çalışmaya başladıktan sonra satın alabildiğim kitapları okumaya başlamamla da bağlantılı...

Amerika’da yayımlanan bir edebiyat dergisinde kapak yaptılar. Edebiyatta sizi etkileyen neler diye sordular: Beni etkileyen ilk isim Ömer Seyfettin’di.

Sonra da Jack London. “Neden Jack London?” diye sordular.

Dedim ki; Jack London Alaska’da yaşıyordu, benim köyüme de 6 metre kar yağıyordu. Yazdıkları ne kadar ete kemiğe bürünmüştür. Elini hikâyeye sür, kan gelir. Jack London’ın kitapları beni çok sarsmıştır, 70 yıl önce okumuşumdur.

Kadirciğim, gördüğüm ve kurguladığım bir öykünün yazılışını anlatayım: Kalemli’ye giderken yolda silah sesleri duy-

dum. Bir adam kaçıyor, birileri de kovalıyor. Kenarda durdum, onlar da geçip gitti. Daha sonra o adamın başına neler gelebileceğini çok düşündüm. “Ölüm Oyunları”nda yazdım bu olayı, sonunu ben tamamlayarak.

Anlatayım, kaçan kendisini kovalayanlardan kim bilir kaç kişiyi öldürdü?

Şu anlatacağım bölüm de başka bir yerde oluyor. Bütün bu yaşananlardan habersiz bir adam... Nehre yakın bir yerde. İntihar edecek köylüler pırl pırl, parlak kundura giyerler. Öyle bir adam... Elinde bir ip var, ağaca atıyor, ilmeği boyuna taktığı anda dal ağırlığa dayanamıyor ve kırılıyor. O sırada kaçan adam geliyor. Nehrin en derin ve sığ yerlerini soruyor. En derin yerine götürüyor adamı. Kaçan adam bıçakla tehdit ederek adamın sırtına biniyor. Adam da ölmek istediği için en derin yere götürüyor, götürürken de kahkahalar atıyor.

Kırmızı Yel ile TRT Öykü Ödülüne değer görüldün. İlk öykü ve ilk ödül. İyi bir başlangıç...

Edebiyatımızın ileri gelenleri Tahir Alangu, Ceyhun Atuf Kansu, Vedat Günyol, Rauf Mutluay, Cemal Süreya gibi isimlerin yer aldığı seçici kurul, tek öykü ile katılınan yarışmada Ümit Kaftancıoğlu ve beni birinciliğe değer görmüşlerdi. Başvurularda gerçek ad yerine rumuz şartı vardı, ben de Fırat rumuzu ile katılmıştım yarışmaya... Ödül aldığım zaman yedek subaydım. Sonucu radyodan dinledim, adım açıklandığında çok mutlu oldum. Ümit ile Cumhuriyet gazetesinde bizimle, dönemin değerli hikâyecilerinden Adnan Özyalçın’ın yaptığı röportaj sırasında tanıştık. Ümit uzun boylu, yakışıklı bir arkadaşımdı.

Kırmızı Yel, Erzincan’da yaşanmış, gerçek bir olaydan yola çıkarak yazdığım bir öyküydü. Dini inançları gereği çocuğunu kurban eden bir babayı anlatmıştım. Mahkemenin babayı yargılamak istemediği bu olay basının da gündemindeydi.

Olayı Siverek’te olmuş gibi yazdım. Olayın kökeni Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi dosyalarında saklıdır. Burada o günlerde yaşadığım bir olayı anlatmak istiyorum. Dönemin ünlü yazarlarından Necati Cumalı ile ödülü aldığım günlerde beni röportaj yapmak için Cumhuriyet gazetesine çağırdıklarında tanıştık. *Susuz Yaz*’ı okumuştum. Filme de alınmıştı. Bu film, Türk sinemasına yurtdışında Berlin’de ilk ödülü kazandırdı. Ondan sonra da Türk sineması batıda hep ödüller aldı. Bizim sinemamız da İran sinemasının önünü açmıştır. Değerli yönetmenlerimiz ve değerli yazarlarımızın katkısı çoktur. Bu isimlerden birisi de Necati Cumalı’dır...

Necati Cumalı ile Cumhuriyet gazetesinde ilk kez karşı

karşıya geldiğimizde “Çok gençmişsin, otur şuraya!” dedi. “Öykünün konusunu nereden buldun?” şeklinde bir soru sordu. Konuyu, tanıdığım olayın avukatı sayesinde Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi dosyasından aldığımı, olayı değiştirerek Siverek’te geçmiş gibi yazdığımı söyledim. Yerinden kalktı “Öp elimi, delikanlı seninle çok önemli şeyler konuşacağız,” dedi ve devam etti: “Ben de avukatım, *Susuz Yaz* da ağır ceza dosyasından alınmadır.”

Sonrasında ise, bugün de geçerli olan şu değerlendirmeyi yaptı: “Türk halkının gerçek dramı ağır ceza dosyalarında saklıdır. Ama İstanbul’da bir takım yazarlar -hepsi değil- bunalmışlar. Bunalım da insana ait ama ağır ceza dosyalarını hiç incelediler mi acaba?”

Kırmızı Yel’den bugüne kaç kitabınız yayımlandı? Hatırlayabildiğiniz kadarıyla...

Kırmızı Yel (1971), *Acenta Mirza* (1974), *Ağız İçinde Dil Gibi* (1980), *Acı Duman* (1983), *Kolları Bağlı Doğan* (1988), *Ay Bazan Mavidir* (1989), *Selam Ateşleri* (1993), *Bütün Öyküleri* (1999) - 2 cilt, *Başaklar Gece Doğan* (1991), *Son Yörük* (1992), *Güneş Harfleri* (1995), *Bucaklar: Fırat’ın Sırtındaki Kan* (1995), *Kolları Bağlı Doğan: Hapishane ve Gözaltı Öyküleri* (1996), *Geloş Dağı Efsanesi* (1997), *Mahşer* (1998), *Yeraltında Uçan Kuş* (1998), *Ölüm Oyunları* (2002), *Ateş Yukarı Doğru Yanar* (2004), *Geniş Bir Nehrin Akışı: Yaşar Kemal* (2004), *Tales From The Taurus* (2006), *Sonuncu İz* (2007), *Saçlı Yılan ile Selvihan* (2008), *Katunada Dokuz Ay* (2009), *Darağacı Avı* (2010), *Son Yörük ve Yazılar - 40. Sanat Yılı Armağanı, Ölümün Süt Dişleri* (2012), *Mor Cepken* (2016), *Eşkiya Kuza* (2017), *Kan Köpüklü Meşe Seliyim* (2018)... Umarım doğru hatırlamışumdur.

Kuvayı Milliye Köyü Aslanköy’de 1946 Olayları adlı kitabım Cumhuriyet Kitapları tarafından yayımlanacak. *Kuşlara Bak sen* ve *Konvoy* adlı romanlarım ile *Sarey* adlı öykü kitabımın yanı sıra büyük çoğunluğu öykü olan dosyalarım yayımlanmayla bekliyor.

Kitaplarınız hangi yabancı dillere çevrildi?

Kırmızı Yel, 1984’te İsveç’te, pek çok öyküm de Polonya, Macaristan, Almanya, Fransa, Hollanda ve Slovenya’da yayımlandı. 13 seçme öyküm, *Tales from The Taurus* adıyla İngilizce ve Çince, üç öyküm Güney Kore’de yayımlandı. Geçtiğimiz Mart ayında da bir romanım da Farsçaya çevrildi.

Kırmızı Yel, Yılmaz Güney’in dikkatini nasıl çekti?

Öyküm Cumhuriyet gazetesinde yayımlandığında çok dikkat çekti.

“Biz oralarda sıçmayı unutmuştuk Hâkim Bey. Yiyeceğimiz yoktu ki bokumuz beslene...” böyle başlıyordu hikâye... Tokat gibi. Ve Yılmaz Güney’den bir telgraf aldım, hâlâ saklıyorum o telgrafi.

Yılmaz Güney, İzmit’teki evime geldi. Sarı bir Anadol arabası vardı. Mahalleli de “Yılmaz Yılmaz” diye bağırıyordu. Daha çok fotoğraflarından tanıdığım Çirkin Kral adı verilen Yılmaz Güney’i karşımda görünce, “Size niye çirkin diyorlar, siz çirkin değilsiniz. Çok güzel bir insansınız,” dediğimde önce güldü sonra da kucakladı beni. Oğlunu askere gönderen Anadolu kadınlarının çocuklarını kucakladığı gibi kucakladı beni. Esas kucaklama odur. Babalar öyle kucaklayamaz, seferberlikten kalmadır o kucaklama... Yanında Fatoş Hanım ve oğlu da vardı. Önce, “Babam bunu nasıl yazdın? Bu gerçek mi?” dedi. O sordu ben anlattım: Konusunu, kaynağını, nasıl yazdığımı...

Sonra “Bana Fırat’ı anlat,” dedi. Şimdi oralar baraj gölü altında kaldı. Anlattım.

Fırat’ın iki kolu, coşmuş, çamurlu... Gece gündüz uğultudan uyuyamazsın... Fırat’ın yatağı o kadar geniş ki, mavzer sıksanız, öbür ucuna yetişmez. O kadar geniş, tarlaları basmış, ağaçları devirmiş.

Baharda ölüleri getiriyordu nehir. Haber verdiler bana... Cansız bir beden görmüşler, şişmiş. Herheri (Çaylarbaşı) Karakoluna haber vermek için başka bir nehri de geçmek gerekir.

Yılmaz abi sürekli “Ne güzel anlatıyorsun,” deyip kucaklıyor beni. Ben de anlatmaya devam ediyorum: Kimbilir kaç gündür suyun içinde. Karakol komutanı öte yakadan “Muallim zabıt tutasın haaa!” diye bağırıyor. Öte yakaya geçmek gerekir. Büyük bir kara kazan ve uzun bir kendir getirdiler. İki kulpunu da bağladılar. Kendirin ucuna bağladıkları taşı diğer taraf attılar. İki taraftan kendiri kontrollü olarak çekecek beni karşıya geçirdiler. Kazan yavaş yavaş karşı tarafa geçerken elim suya değiyordu, kazan bir ters dönse yandım. Zar zor geçtim karşıya, zabıt tutuldu.

Yılmaz Güney ile başka neler konuştunuz?

Anlattıklarım onu çok etkiledi. Beni ertesi gün Beyoğlu’ndaki yazıhanesine çağırdı. Ağa Camii’nin arkasındaki Güney Film’e gittim. Kapıyı çaldım. Kapıyı kim açtı biliyor musun? Kapıyı Yılmaz Güney açtı. Açık mavi kadife bir ceket ile yakaları ceketin kenarından çıkan beyaz bir gömlek giymiş. Kucakladı beni. Ankara Film Festivali kurucusu, Cumhuriyet gazetesi yazarı ağabeyimiz Mahmut Tali Öngören de vardı. Mahmut Tali Öngören’in babası 19 Mayıs’ta Atatürk

ile Samsun'a ayak basanlardan... Onunla da tanıştık. Birlikte Varna Film Festivaline de gittik. Bana Ankara'da ödülü de o verdi. Çok ciddi ve çalışkan biridir.

İçeride 3 kişi daha vardı. Biri Erden Kıral'dı. Diğer iki kişi Londra Kraliyet Akademisi Edebiyat Bölümü mezunuymuşlar. İçlerinden biri, "Stendhal'ı okudunuz mu, duydunuz mu?" diye sordu. Duyduğumu ama bütün kitaplarını okuyamadığımı söyledim.

Bu kez diğeri "Peki Balzac'ı okudunuz mu?"

"Balzac 120 roman yazmış, çok büyük bir yazar, yazarlık için yaratılmış. Bir iki romanını okudum," deyince, "Peki kardeşim *Kırmızı Yel*'deki öyküleri nasıl yazdınız?" diye sordu.

Daha önce Yılmaz Güney, öyküyü nasıl yazdığını anlatırmıştı.

Ben de görüp yaşadıklarımı yazdım deyince, Yılmaz Güney adamlara "Çocuğu sıkıştırmayın lan. Siz Stendhal'dan Balzac'tan söz ediyorsunuz, adam ben 'yaşadım' diyor. Yaşamak her zaman okumaktan üstündür," dedi.

Film hakkını alıyor değil mi?

Evet, para istemedim evdeki konuşmamızda. Pazarlık bizim evde oluyor.

"Ne kadar istiyorsun film hakkı için?"

"Nasıl yani abi?"

"Ben film yapacağım, kazanacağım. Bu filmi dört mevsimde çekeceğim. Kaç para istiyorsun?"

"Abi sizin evimize gelmeniz bize yeter. Siz filmi çekin, afişine de adımı yazın yeter."

"Sen çok amatörsün, bir de devrimci gibi emeğinin karşılığını almalsın."

"Abi ne ilgisi var?"

"İlgisi var, devrimci emeğini ister."

Bunu Yılmaz Güney dedi. Ben o zaman Türkiye Öğretmenler Sendikası İzmit Şube Başkanıyım. Yeniden sordu ne istediğimiz "Abi ben paranızı alamam," deyince "Fatoş, çeki ver," dedi. Çek nedir onu da bilmiyorum. 700 TL maaş alıyorum. Bir şeyler yazdı, gömlek cebime koydu "Yarın git bankadan çek," diyerek. Çocuklarımı sevdi, güzel sözler söyledi.

Cebime koyduğu çeki baktım 10 bin lira yazıyor, 5 bin lira da TRT Öykü Ödülü'nden var. O paralarla Göztepe'de bugün yaşadığım evi aldık.

Filme çekilebildi mi?

Yılmaz Güney çekemedi. Film Atıf Yılmaz *Adak* adıyla çekti.

Filme çekilen ilk öyküm *Piro ile Zalha* Fevzi Tuna çekti. Amerikan sinemasını da çok iyi bilen bir arkadaşımızı Fevzi Tuna... *Kurbağalar*'da hem öykü hem de senaryo bana itti.

Görüntü çok malzeme yer dostum. 5-6 saniyede anlatacağını görüntü iki saniyede verir. Öykünün dokusunu bozmadan senaryo genişler. Yaşayan en büyük yönetmen Şerif Gören'dir, sonra da Erden Kıral... Bu insanlar montajdan geliyor. Çekilen binlerce metrelik çekimleri, kesiyor kesiyor 90 dakikalık bir film yapıyor. Onlar çok iyi yönetmendirler.

Bugüne kadar 24 öyküm filme çekildi. Fevzi Tuna'nın çektiği *Kızgın Toprak*'ın başrollerinde Fatma Girik ile Tamer Yiğit oynamıştır. Öykü Fırat nehrinde geçiyordu ancak Sakarya nehrinde çekildi. Esas yerinde olsaydı daha iyi olurdu.

Film çekimlerine katıldınız mı?

Kızgın Toprak'ın çekimlerine katıldım. Çekimlerden pek bir şey anlayamıyor insan... Sonraki süreçte de pek çok filmin çekimine katıldım.

Öykülerinden çekilen filmlerin adlarını hatırlıyor musun?

İpekçe, Dönüş, Ziller, Avcı, Kızgın Toprak, Fırat'ın Cinleri, Tomruk, Derman, Ayna, Fırat, Atla Gel Şaban, Gülüşan, Keriz, Zincir, Gömlek, Aşkın Kesişme Noktası, Kurşun Adres Sormaz, Yağmurdan Sonra ilk anda aklıma gelenler...

Feyzi Tuna, Atıf Yılmaz, Şerif Gören, Erden Kıral, Bilge Olgaç, Talip Karamahmutoğlu, Erdoğan Kar, Eser Zorlu, Faruk Turgut, Gökrem Turgut öykülerimi filme çeken değerli yönetmenlerdir

Sait Faik Ödülüne çok değer verdiğini biliyorum. Sait Faik'in öykücülüğü hakkında neler düşünüyorsunuz?

Sait Faik sadece Türkiye'de değil dünyada eşi benzeri olmayan bir öykü yazarıdır. Sait Faik yazarlık için yaratılmıştır. Eline kalemi aldığı anda "zaman" hiç bitmiyor aslında... Dünyada Sait Faik gibi Franz Kafka, Balzac, Shakespeare vardır. Bu isimler yazmak için yaratılmışlardır. Bizden Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Orhan Kemal. Bu isimlerin çalışkanlıkları, disiplinleri, çok okumaları beni etkilemiştir. Attıkları her adımda ne yazacaklarını düşünmüşlerdir. Bilinçli bir yaklaşımla, ne yazacağını, kimin için yazacağını bilerek hareket etmişlerdir. Öykü, roman, deneme, şiir insana aittir.

51 yılı aşan bir edebiyat yaşamınız var. Pek çok edebiyat yarışmasının jürisinde yer aldınız... Hangi yarışmaların seçici kurullarında yer aldınız? Bu yarışmaların işleyişi nasıl?

Benim edebiyat ve sinema yanımda at başı gitmiştir. Belli bir olgunluğa, kültür birikimine ulaştınca sinema festivallerinden de çağrıldım seçici kurul üyeliği için...

En çok edebiyatta seçici kurul üyeliğim oldu. İlk kez, ülkemizin en eski ve köklü ödülleri olan Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği Yunus Nadi Ödülleri'nin öykü seçici kurulunda yer aldım. Geçmişte Halide Edip Adıvar, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal'in de seçici kurul üyeliği yaptığı bir ödüldür. Olgun dönemlerinde herkes oradan geçmiştir. Zamanla beni de davet ettiler. Çok sevdiğim, saygı duyduğum Tahsin Yücel, Yunus Nadi Öykü Seçici Kurulu'nda başkanımızdı. Yunus Nadi Öykü Ödülü Seçici Kurul Üyeliği'ne neden seçildiğimi sorduğumda... Beş yıl arayla iki kere Yunus Nadi Öykü Ödülü verildi bana... Kazandım demiyorum, çok değerli seçici kurul üyeleri ödüle değer gördü beni. Bu nedenle görev verildi. Orada da çok değerli çalışmalar yaptık, iyi yazarlar çıktı ortaya. Seçici kurul üyeliğimi sürdürecektim, sekizinci yılımdı. İlhan Abi'yi kaybettik, ayrıldım.

Orhan Kemal Roman Armağanı'nda on yıl seçici kurul üyeliği yaptım. Mart ayı ortalarına kadar kitaplar geliyordu. Bazen 30-40, bazen de 60 dolayında katılım oluyordu. Emin olun üç ay süresinde katılan romanları okuyoruz. Bir birikim, bir anlatım zenginliği var mı, Türk edebiyatına yeni bir şey katıyor mu? Birinciliğe değer gördüğümüz 3-4 roman arasından birinciyi belirliyoruz.

Ümit Kaftancıoğlu Öykü Ödülü seçici kurul üyeliğim de var. Biz Ümit ile Türk edebiyatına birlikte girmiş, TRT Öykü Ödülünde birinciliği paylaşmıştık. Ben Dicle Köy enstitüsü

Ümit de Cılavuz Köy enstitüsü mezunuydu. Cumhuriyet gazetesi o zaman "İki Köy Enstitüsü Kazandı," başlığı ile vermişti. Ümit çok sevdiğim, çok başarılı bir yazardı. Müthiş, akıcı bir dili vardı.

Ödül aldığı "Dönemeç"te köy enstitüsüne yürüyüşünü anlatır.

Adnan Özyalçınar, Öner Yağcı, Mehmet Güler, Öztürk Tatar ile bir araya gelerek bu ödülü oluşturduk. Bir öyküyle katılan yarışmada beş yıl görev yaptım.

Unutmadan, edebiyatımızın usta isimlerinden Sabahattin Ali için Adnan Özyalçınar ile bir ödül oluşturduk. Orada da beş yıl kadar görev yaptım.

Sinema alanında da seçici kurul üyeliklerinizden de söz eder misiniz?

Ankara Film Festivali'nde 3 kere seçici kurul üyeliği yaptım. Birinde de onur ödülü verdiler. Bu ödülü de gururla hatırlıyorum. Antalya Film Festivali'nde de üç kere seçici kurul üyeliği yaptım. Birisi uluslararası kısa film festivaliydi. Film festivalinde süreç çok yorucu oluyor. Bir film bitiyor kısa bir aradan sonra diğer film başlıyor. Antalya, Adana ve Trabzon'da da seçici kurul üyelikleri yaptım. Bir genelleme yapmak istiyorum; romanı, öyküyü okursunuz, ancak sinemada seçici kurul üyeliği başkadır. Evinizde oturur kitabınızı okursunuz ancak sinema öyle değildir. Bu durumu değerli okurlarımıza özellikle belirtmek istiyorum. En zor seçici kurul üyeliği tecrübelerime göre sinemadır.

Film Festivallerinden aldığınız ödülleri sorsam?

Antalya, gelenekleri olan bir festivale evsahipliği yapıyor. Dünya çapında... Antalya Altın Portakal Festivali Yaşam Boyu Onur Ödülü çok değerlidir benim için... Öykülerim sürekli filme çekildiği için her yıl da davet edildim festivallere. Bazen seçici kurul üyesi olarak bazen de konuk olarak yer aldım. Notlarıma bakarak söyleyeyim; 1997 Ankara Film Festivali Aziz Nesin Emek Onur Ödülü, 1999 Antalya Altın Portakal Film Festivali Yaşam Boyu Onur Ödülü, Fiyad Onur Ödülü, 23. Adana Altın Koza Film Festivali ve 4. Antalya Film Festivali ödüllerine değer görüldüm. Bugüne dek 24 öykümün filmi yapıldı. Filmler, yurtiçi ve yurtdışı film şenliklerinde Türk sinemasına 72 ödül kazandırdı.

Yeri gelmişken edebiyatta aldığınız ödülleri saymanızı istesem?

Hepsini hatırlıyorum, sırasını yanlış söyleyebilirim. Yine notlara bakarak söylemek en doğrusu olur: *Kırmızı Yel* ile 1971 TRT Büyük Ödülü, *Ağız İçinde Dil Gibi* ile 1980 Nevzat Üstün Öykü Ödülü, *Selam Ateşleri* ile 1992 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü ve 1994 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Mahşer* ile 1998, *Ölüm Oyunları* ile 2003 Yunus Nadi Öykü ödül-rini aldım...

Altın Defne Onur ödülü, Troya Folklor Araştırmaları Derneği Yılın Edebiyat Ödülü, 2007 Mersin Kraliçe Aba Ödülü, 11. Ankara Öykü Günleri Onur Ödülü, 2008 Söke Kültür Sanat Festivali Onur Ödülü, aynı yıl Mersin'de İz Bırakanlar Onur Ödülü ve Mersin Kenti Edebiyat Ödülü ile onurlandırıldı. Aynı zamanda 2009'da 8. İzmir Öykü Günleri Onur Konuğu oldum. Eğitim-İş tarafından verilen 2020 Fakir Baykurt Onur Ödülüne de değer görüldüm.

Mersin Kent Ödülü de Antalya Altın Portakal Festivali Yaşam Boyu Onur Ödülü kadar değerli olsa gerek...

Ödül töreninde yaptığım konuşmadan kısa bir bölüm paylaşayım: Bir yazarın doğup büyüdüğü, öykülerinde anlattığı öz yurdunda değerlendirilmesi ve alkışlanması kadar güzel bir onur yoktur. Bu ödül bana bir sorumluluk yüklemiştir. Yoksul kökenden geldiğim için şımarmaya vaktim olmadı. Bu ödül aksine, daha da alçakgönüllü olmayı öğütüyor bana. Bu yüzden bu ödül, benim yazma şafağımı daha da tutuşturmuştur.

Son olarak 2020 Fakir Baykurt Onur Ödülüne değer görüldünüz. Ödülü pandemi nedeniyle 17 Ekim 2021'de alabildiniz. Bu ödülün sizin için anlamı nedir?

Eğitim-İş'in, öğretmen örgütçülüğünün efsanevi lideri,

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Başkanı Fakir Baykurt adına düzenlediği onur ödülüne Prof. Dr. Sedat Sever, Işık Kansu, Erdal Atıcı, Ebru Sungar ve Suat Özkolay'dan oluşan seçici kurul tarafından ben ve Mustafa Gazalcı değer görüldük. Çok mutlu oldum, gururlandım. Ödüle bu yıl ise İnci Aral ve Ali Balkız değer görüldü. Törende yaptığım konuşmada "Fakir Baykurt Türk Cengiz Aytmatov'udur," dedim.

Yazdığınız bir roman eleştirisi nedeniyle bir buçuk yıl hapis yatmışsınız. Hapishane günleri yazarlığınızı nasıl etkiledi?

8 Eylül 1978 tarihli Aydınlık Gazetesi'nde çıkan, Mustafa Yeşilova'nın *Kopo* romanı ile ilgili bir eleştiri yazısı nedeniyle İstanbul 3 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde Türk Ceza Kanunu'nun 142. ve 312. maddelerinden yargılanıp 12 Eylül'den sonra 18 ay hapis cezasına çarptırıldım. 1 Haziran 1983 ile 18 Mart 1984 tarihleri arasında Şile ve Yalova cezaevlerinde yattım.

15 kişilik koğuşta 45 kişi kaldık. Nasıl bir tahtakurusu var. Banyo yok, 18 ay, düşün... Yaşar kemal, Adalet Ağaoğlu ve pek çok dostum geldi ziyaretime...

Hiçbir baskı, hiçbir duvar, zindan, kelepçe, zincir tomanı düşüncenin önüne geçemez. Okudukça, yüzümüze, ruhumuza kan gelen, Nâzım Hikmet'in aşağıdaki dizeleri en güzel örneğini vermiştir bunun:

"Ben bir ceviz ağacıym, Gülhane Parkı'nda, /Ne sen bunun farkındasın, ne de polis farkında..." Yani "Ne yaparsanız yapın, ben ülkemin rüzgârıyım, bulutuyum, havasıyım, asla önüme geçmezsiniz," demek istiyor büyük şairimiz.

18 aylık Şile ve Yalova hapisliğimde, 14 öyküden oluşan, *Kolları Bağlı Doğan*'ı yazdım ve tarihe tanıklık ettim. Hülya Koçyiğit ile Talat Bulut'un oynadıkları, Şerif Gören'in başarıyla çektiği *Fırar* filminin öyküsünü yazdım. Unutmayalım, yazmak direnmektir.

Kolları Bağlı Doğan deyince aklıma Şakire anne geldi. Cezaevine girmeden önceki son görüşmenizi de anlatır mısınız?

Annem çok konuşmazdı, yeri geldiğinde anlatırdı. 81 yaşındaydı bu olayı anlattığında. Okuma yazması olmayan anam benim hapse gireceğimi, kardeşimin de tutuklandığını öğrenince çok üzüldü, hatta ağladı. Elim ellerinde anlattı:

Oğul siz bilmezsiniz, büyük dedeniz kuşçuydu. Koca galı, iri pençeli yırtıcı kuşlar beslerdi. "Kaçanı kaçanla, uçanı uçanla avlamak gerek," derdi. Kuşları güçlü olsun diye kara etlerle beslerdi. Bir gün athı bir Tanrı misafiri geldi. Dedeniz, misafiri kahve ikram etmek için çadıra davet etti. Adam içeri

girerken çadırın ön direğindeki doğan kuşuna bakarak, sevmek için elini uzattı. Kuş da tanımadığı ele saldırdı. Adam kan içindeki eline baktı bir süre. Sonra kamasını çıkararak kuşların iplerini kesti. Dedeniz çok sinirlendi, bin bir emekle bakıp beslediği kuşların serbest bırakılmasına... Adam mendiliyle kendi elini sardıktan sonra sakın bir şekilde, "Bey bey bir kuş düşün ki, elleri ayakları bağlıyken bile minnet etmiyor, kendisini tutsak eden insan soyuna saldırıyor, pusmuyor. Bu kuşlar yiğit kuşlar. Böylesi kuşları bağlı, tutsak tutmak insana yakışmaz. Senin kahveni içmiyorum," dedi ve bindi atına gitti.

Anam devam etti, "Oğlum içeridekilerin hepsi birer kolları bağlı doğandır. Onları düşündüler, yazdılar diye hapse atmak günahdır. Ne yapmış benim oğullarım... Namusa mı göz dikmiş, hak mı yemiş, can mı almış. Biz Türkmenlerde suç bunlar. Aklı olan düşünür, kalemi olan yazar. Koyuversinler oğullarımın yakasını. Bulutun önüne geçilmez, buluta cetvel vurulmaz. Günahdır.

Ben de kolları bağlı doğandım.

Söyleyeyim soyadımız da o kuşlardan gelir.

1970 TRT Öykü Büyük Ödülü'nü alınca Toroslardaki köyünüze, ananızla babanıza telgraf çekerek "Birinci" olduğunuzu bildiriyorsunuz. Şakire Anne size mektup yazıp gönderiyor. Siz de yaz tatilinizde köye gidip ananızla konuşuyorsunuz... Ananız size ne yazmıştı, neler konuşmuş-tunuz?

1970-TRT. Öykü Büyük Ödülü'nü kazanınca anamla babama bir telgraf çektim. O zaman şimdiki gibi telefon, cep telefonu yoktu. Anamla babam, radyoları olmadığından, TRT'yi, öykü yarışmasını da bilmezlerdi. "Anacığım, babacığım, Türkiye çapında bir yazı yazma işinde birinci oldum," şeklinde bir telgraf çektim. Bir ay sonra anamın, torununa yazdırdığı mektup elime geçti. "Sarı Osmanım, yazı-çizi işinde birinci olduğumu duydum. Üzülme! İnşallah ileride ikinci, üçüncü de olursun..."

Bozuldum. Sonra yaz geldi. Köyüme, anamla babamı görmeye gittim. Bir elma ağacının dibinde anamla konuştum. "Ana ben size birinci olduğumu yazıyorum, siz ise bana üzülmememi, inşallah ileride ikinci, üçüncü de olmamı istiyorsunuz. Birinci olmak her zaman iyidir," dedim. Anam aldırmadı. "O sizin hesabınız oğlum," dedikten sonra ağaçtan üç elma kopardı ayrı koydu, iki elma kopardı ayrı koydu, bir elma kopardı ayrı yere koydu ve bana elmaları göstererek: "Şimdi sana soruyorum oğlum, bu elmalardan hangisi çok?" dedi. Ben de üç elmayı göstererek "bu çok," dedim.

"O zaman ikinci, üçüncü olmanın neresi kötü oğlum?

Çok olmak her zaman iyidir. Unutma, kalabalık ürkütür, derin su batırır. 13 kardeşsiniz, bunun neresi kötü?" diyerek müthiş bir ders verdi bana.

Annenizin sizi çok etkilediği görülüyor...

Hayatımda beni en çok etkileyen kişi anamdır. Hiç moralini bozmazdı. Koca güneş bir gün yanılıp şaşırp da onun üzerine doğmamıştır. Hep sabahın dördünde kalkar, doğu tarafı henüz kızarmamıştır. Önce ununu eler, hamur yapar, ekmeği atar, sacı indirir. Ondan sonra güneş doğar. Ve çok doğru bir insan. Anamın öyküsünü büyük bir öykü olarak yazdım, yakında yayınlayacağım. Aslanköy'de elmacılığı anam başlatmıştır. Ne zaman anamı görsem eli ya keçinin, ineğin memesindedir ya da toprak karıştırıyordur. Gazi Eğitimde okudum günlerde güya anama kelime oyunu yaparak "Ana aradığını bulamadın mı, aklım erdi ereli hep toprağı karıştırıyorsun," dedim. Güya iyi bir laf ettiğimi sanıyorum.

"Ay oğlum aradığımı bulmaz olur muyum. Sizi besledim büyüttüm ya buradan yetiştirdiklerimle..." dedi. Cevap veremedim. Anam bir şamandı.

Babamın adı Tahir'di... Aslanköy muhtarıydı. Ben sekiz yaşımdayken ağlayarak anlatıyordu; "Seferberlik dönemi sekiz yaşımdayken oğlak güdüyordum, üç ağabeyimi askere götürmüşler. Ellerini öpemedim, helalleşemedim," diyordu. Babam okuma yazma bilmez bir bilgeydi.

Sizin için yapılan belgesellerden söz eder misiniz?

Toroslardaki Kayıp Çocuk belgeselimi, *Selvi Boylum Al Yazmalım*'ın da kameramanı olan Çetin Tunca yaptı. 50 dakika süren süper bir çalışmadır. Belgeselde, Feyzi Tuna, Şerif Gören, Erden Kural, Tarık Akan, Hülya Koçyiğit, Halil Ergün, Berhan Şimşek, Atilla Dorsay ve Burçak Evren'in benimle ilgili yorumları yer alıyor. Diğer belgeselimi ise İz Televizyonu çekti.

BİR DAĞIN İKİ YAZARI

Sunay AKIN

Doğu'nun Zümrüdüanka kuşu varsa, Latin Amerika'nın kutsal kuşu da quetzal'dır. Güvercin büyüklüğünde olan bu kuş, kanatlarının uzunluğuyla ünlüdür. Efsaneye göre son Maya kralı işgalciler tarafından katledilmekle kalmaz, kalbi göğüs kafesinden sökülür. İşte o an, quetzal gelir ve kralın sökülen kalbinin yerine konar. Kızılderililer, erkek quetzal kuşunun göğsündeki kırmızılığın bu yüzden olduğuna inanırlar!.. Quetzal yüksek yerlerde yaşıyor. En önemli özelliği de özgürlüğüne olan düşkünlüğü... Öyle ki, bir quetzal yakalanıp kafese konulunca çok yaşamıyor, kısa sürede ölüyor.

Anadolu ile Latin Amerika masalları arasında benzerlikler bulmak çok doğaldır. Çünkü acı aynı acı, zalime karşı direniş aynı direniş, dağ aynı dağdır. Bu benzerlikleri iki ayrı coğrafyadan okuduğum iki yazar arasında da gördüm: Kosta Rikalı Fabian Dobles, Orta Amerika edebiyatının sevilen yazarlarından biridir. Romanları büyük ilgi gören Dobles'in *Su Gibi Akan Yıllar* adlı kitabı Dilek Şendil tarafından Türkçeye çevrildi. Bu kitabında yazar, çocukluğunun geçtiği köylere, kırlara yaptığı yolculuğu anlatıyor.

Dobles anılarıyla yüzleşmekte ve bu nedenle geceleri gözüne uyku girmezken, sabahları da erkenden uyanmaktadır. Düşlerinde sürekli olarak bir ses onu çağırmaktadır. Bu ses, yazarın yedi yaşındaki sesidir. Dobles'e kulak veriyoruz: "İşte geliyor! Bu o! Benim çocukluğum, dedi ve adımlarını sıklaştırıp o yana doğru ilerledi. Ardı sıra giymeyi düşünerek bakkalın köşesini dönerken ona yetişti, ama o anda kopan bir başka toz fırtınası güneyden gelip asfaltı yaladı. Topaç gibi fıldır fıldır

dönen bir toz bulutuydu, evlerin damlarında biriken kuru yaprakları uçurdu, alçaldı, sağa sola yayıldı, yeniden havalandı ve sonunda adamların çocuğu da içine aldı.”

Orta Amerika ile Anadolu arasında 20 bin kilometreden fazla uzaklık var. Fakat Fabian Dobles ile öykücülüğümüzün yaşayan en usta kalemlerinden biri olan Osman Şahin sanki bir dağın iki farklı yamacında yazıyor gibiler. Osman Şahin’in kitaplarını büyük bir hayranlıkla okuduğum için Dobles’in kitabının her sayfasında Toroslar’ın bu büyük yazarını da selamladım. Şahin de, kimi öykülerinde elli yıldan beri ayrı kaldığı Yörük köyüne geri döner ve çocukluğunun ardına takılır; ağaçların dallarında, kuşların ötüşünde, sümüklüböceğin geride bıraktığı yıldızlı yolda çocukluğunun izlerini arar. Öyle ki, Osman Şahin bir ara yolunu kaybedince göçebe çocukluğunun gölgesi düşer önüne... Toprak kokulu, yanık yüzlü çocuğun gülüşüne çok eski bir arkadaşını görür gibi bakakalır... Çocukluğu, çıplak ayaklarıyla önu sıra yürüyerek yol gösterir Osman Şahin’e...

Amerika kıtasının yerli halkının, Bering Boğazı’nı geçen Türkler olduğunu iddia eden kafatasçılara Dobles’i ve Şahin’i okumalarını öneririm. İnsanlığın ortak kültürünün düşleri, simgeleri, duyguları aynıdır. Türküler, kilimler, inanç törenleri arasında büyük bir benzerlik vardır. Bunun da nedeni şudur: İnsan aynı insan, doğa aynı doğadır. Çocukluk günlerine duyulan özlem de aynı özlem olacaktır!..

Yazar, gazeteci ve fotoğraf sanatçısı Sergio Ortiz, şöyle

tanıtıyor Osman Şahin’i: “Modern zamanda yazılmalarına karşın bir zamanlar genç öykücü Ernest Hemingway için Gertrude Stein’in şu sözlerini Osman Şahin için de söyleyebiliriz: Bir modern söylemci, fakat bir müze gibi kokuyor.”

Yazar *Sonuncu İz* adlı kitabında, Toros Dağları’nın kışını, ilkel kabile gelenekleri içinde yaşayan insanların özlemlerini, aşklarını tadına doyum olmayan bir dille anlatıyor. Bu kitapta, Taşnakçı Ermenilerle padişah yanlısı Ermenilerin arasındaki bölünmeyi “Tenekeci Onnik”in kızı Lusik’in dilinden anlatan öykü ayrıca dikkat çekiyor!..

Latin Amerika yerlilerinin sayı sistemi şöyleydi: Bir, iki ve çok!.. Bu bilginin ışığı altında Osman Şahin’in annesiyle yaşadığı bir konuşmaya yer vermeliyiz: Yazar, kazandığı edebiyat ödülünün sevincini paylaşmak üzere Mersin’in Aslanköy’üne telefon açar... Telefonun öbür ucundaki annesinin sesini duyan Şahin, coşkuyla konuşur: “Ana, ödülü bana verdiler... Birinci oldum...” Karşı taraftan ses gelmeyince yazar, annesinin kendini duyamadığını düşünerek tekrar eder: “Ana birinci oldum... Birinci...”

Kısa bir sessizlikten sonra Osman Şahin’in annesi oğlunu teselli eder: “Üzülme oğlum... İlerde inşallah ikinci de olursun, üçüncü de olursun, dördüncü, beşinci de olursun!..”

BABAMIN KÜTÜPHANESİ

Buket ŞAHİN

Bir evlat için ne zordur, babasını sözcüklere dökmek...
Hele babası, Osman Şahin gibi bir “söz” ustası ise!

Daktilo tuşlarının sesine uyanan bir çocukluk geçirdim.
İkinci doğumum dediği Köy Enstitüsü’nde edindiği kitap tutkusunu bana da aşıladı babam.
Salonumuzun en güzel süsüydü, kütüphanemiz.

Edebiyat ve sinema konuşulan bir evde, kitap kokusunun içinde büyüdüm; Vedat Günyol, Ahmed Arif, Yılmaz Güney, Kemal Sunal, Oktay Sinanoğlu, Mehmet Başaran ve nice değerli sanatçı konuk oldu evimize...

Babamın, ilkokul yaşlarımda elime verdiği Rus, İran ve Meksika edebiyatı kitaplarıdır beni, uzak kültürlerle buluşturan; o gizemli diyarlara kanatlandıran. Ve o kitaplar sayesinde, Amado, Asturias, Marquez, Galeano, Fuentes gibi yazarların izini sürdüm; yaşayan Maya ve İnka kültürüne tanık oldum, yazdım.

Babamın öykülerini, ilk, annem, ablam ve ben dinlerdik. Bazen öylesine kaptırırdı ki yazdığı karakterlere, onların zalimliğine öfkelenir hatta küfredirdi babam; yani öylesine ciddiye alırdı yaşadıklarını, yazdıklarını ve öfkesi hep haklıydı!

Uzakta yaşadığım uzun yıllarda, sevgi kokan hasret mektupları yazan babam, kendimi bildim bileli en iyi dostum, oyun arkadaşım, bilgi pınarım, Toros güneşimdir.

Seferberlikte şehit düşen Osman dayısının adını taşıyor babam.

Kendi deyişiyle, 50 yıldan beri dışarıda, içeride, hapiste ve sürgünde yazmayı hiç bırakmamış, kalemi elinde altıncı parmağı olmuştur.

Yüreğindeki Cumhuriyet ve Atatürk sevgisini, inancını, tüm öğrencilerine, biz evlatlarına aşılayan, yurtsever duruşunu ödünsüz koruyan, Kuvayimillîye köyü Aslan-köylü aslan babam.

Folklorcudur; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu köy köy dolaşarak halkbilimcilere taş çıkartacak, 3500 sayfalık 33 defter doldurmuştur.

Babama verilen edebiyat-sinema ödülleri, Türkmen diline, Anadolu kadınlarının ağıtlarına ve yazılmamış nice Toros destanına verilmiş ödüllerdur.

Öykülerinin ana kahramanı, haksızlığa uğramış kadınlardır.

...

Babamın kütüphanesinde büyüdüm...

Karacaoğlan diline doğan, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal ilahileri, Köroğlu ve Dadaloğlu türküleri; insanların içinde tanrıların, tanrıların içinde insanların konuştuğu Toros masallarını dinleyerek büyüyen bir öykücünün kızıyım. Babamın öykülerinde kullandığı ilk dil yatağı Toroslardır. Kendi betimlemesiyle, bu dil Yörük ve Türkmen dilidir. Bu dil, Toros insanının ana memesidir. Bu dil, düşüncenin toprağıdır. Yörük ile Türkmenlik ise büyük bir doğa ve insanlık birikimidir.

...

50 yıl önce, 1971'de "Fırat" rumuzu ile katıldığı TRT öykü ödülü yarışmasını *Kırmızı Yel* kitabı ile kazanır babam.

"Bana on Türk öyküsü seç deselerdi, birini *Kırmızı Yel* seçerdim," diyen Yaşar Kemal'in "Yel Osman" lakabını taktığı babama, Toroslar'ın bilinmeyen antik kentlerinin gizemli dünyasını epik, yalın ve masalsi bir söyleyişle çağdaş Türk edebiyatına taşıdığı; yurdunu yüreğinde taşıyan soy sanatçı kuşağının örnek bir temsilcisi olarak Türkçenin bütün söyleyiş olanaklarını ulusal ve uluslararası edebiyat çevresine armağan ettiği için Mersin Kenti Edebiyat Ödülü verildiğinde, jüri üyesi Özdemir İnce emmi köşesinde, "Osman Şahin'in yapıtlarını bir destan, bir bozlak, bir uzun hava olarak düşünürüm. Geyik kokusu ve keçi çingirakları birbirine karışır," diye yazar.

Bir doğa bilgini olan babamla 1500 metredeki Toros köyümüzde, antik Luvi geçitlerine ve tapın görmüş, dağın gözü Şaymana mağarasına yaptığımız kır yürüyüşlerimiz, çocuk belleğimde iz bırakan en güzel anılardır. Yolumuza çıkan her taşın, otun, ağacın, ölümsüz devasa köklerin, ölmez otların yüreği olur adeta...

...

Malatya'daki 19 Mayıs gösterilerinde elit grubu öğrencileriyle yaptığı gösteriler ile efsane öğretmen olarak tarihe geçen babamın cesareti ve başarıları anlatmakla bitmez:

Harmandalı, kazasker halk oyunlarını çok güzel oynar, harika bir tangocudur!

Gazi Eğitim Fakültesindeki öğrencilik yıllarında, Eugene O'Neill piyeslerinde başrol oynamış, cep harçlığını fotoğraf çekerek sağlamış.

Çok güzel yemek yapar. En güzel çayı babam demler. Klasik müzik tutkunudur, senfoni konserleri izlemeyi çok sever, çok da güzel şarkı söyler, saz çalar.

Dicle Köy Enstitüsündeki öğrencilik yıllarında DKE

futbol takımında kalecilik yapar.

Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi bölümünden mezun olan babam, sonraki yıllarda okçuluk, futbol ve es-kirim hakemliği de yapacaktır.

Olimpiyatlara katılacak yürek ve disiplinde bir yüzücü, kayakçı, dağcı ve 100 metre koşucusudur.

Çocuk kalbiyle Red Kit ve Tom&Jerry'i hâlâ çok sever, kahkahalarla izler.

Kedi, kuş ve sincap sevgimiz ortak tutkumuzdur.

Arşivcidir; Köy Enstitüsü yıllarından kalan bir tutkuyla hissi sanatleri saydığı, 33 köyde yaptığı Halkbilim araştırmaları, kültür hazinemizin ve kütüphanesinin en değerli köşesindedir.

...

"Toprağımız yurdumuzdur" der bir Yörük türküsü...

"...Koyun ağılında doğdum. Oğlan olduğum için kartal tüyü ile gözüme kara sürme çektiler. Kız olsaydım, sürmeyi güvercin tüyü ile çekeceklerdi gözüme. Kalabalık bir aileydik. On üç kardeşlik. Anamla babamı da katınca, üç odalı evde, on beş nüfuslu bir aşirete dönuşürdük, hayatlarımız birbirine karıştırdı. Göçebeydik. At, eşek sırtları, kıl çadır altları yurdum oldu. Yalın ayak, başım çıplaktı. Duyduğum korkuların çoğu açlık ve üşümek üzerineydi. En çok duyduğum ses, çan sesiydi. Ormanda kaybolmayayım diye boynuma bir oğlak çanı takmışlardı..." diye, destansı bir dille anlatır babam çocukluğunu.

Torosların zirvesinde bilge bir simyacı gibi yaşayan doğal kimyager Şakire babaannem, babama Oğuz Türkçesiyle:

"Ey oğul yazı çizi işinde ünlendin. Geçmişimize dil oldun," der.

"Ana, babamla nasıl tanıştınız?" diye soran babama:

"Ne bileyim oğul, o zamanlar ben kız idim, babanız da söz idi, sadece konuşurdu," der.

Bu yaz, sarısıcak bir Ağustos gününde, Torosların eteğindeki hastane günlerinde ilk aşkını anlattı babam:

"Altı-yedi yaşlarındayım. Buğday Harmanımızı, dört devesiyle çeken yörüğün benim yaşlarımda kızı vardı. Çok yoksullardı. Kervanı çeken eşeğin ardında görürdüm onu. Gözüne girmek için develerine mor diken toplayıp verdim..."

...

Yıllar sonra, Cemal Süreya, Kadıköy'de "Yazarların Çocukluk Anıları" isimli, babamı da konuşmacı olarak davet ettiği bir sohbette: "Herkes sevgilisine gül verir,

sen diken vermişsin, en çok senin anını sevdim, Osman," der.

...

"...Edebiyat dünyaya katılmaktır. Yazdığım öyküler yaşadığım dünyanın ve geçmişimin acı, burkucu olaylarının tutanağı gibidir. Bu yüzden bir dram öykücüsü olarak görürüm kendimi. Yazarken her sözcüğün ayrı bir kokusu, ayrı bir iç sesi olduğuna inanırım. Her sözcüğün birer yüreği, canı, kanı olduğuna inanırım.

Yüreksiz yazı, boş sözdür. Söğüt odununun ateşi gibi ısıtmaz insanı.

Yazar ve sanatçının yaşamı koskoca bir yalnızlıktır aslında. Yalnızlık bazen acı veren bir duygudur. Zehirli sarmaşık gibi sarar içini. İyi bir öykü ortaya çıktığında içim şekerlenir, yaşadığım hayatla barışır, sevinirim."

Bu satırları yazan, yaşama ve yazmaya dair tutkusuyla beni her zaman büyüleyen babam, bir doğum gününde şöyle dedi:

"80 yaşına geldiğim için, ülkemizin başına gelenleri gördükçe, inadına yaşamak ve yazmak, hesap sormak beni daha da delikanlı kılıyor!"

Kasket ve mavi en çok sana yakışıyor.

"Gök mavisi bir kasket" aldım sana deli kanlı babam.

İyi ki babamsın, Kuvaycı atalarımın yaşayan onurusun!

Küçük kızın Buket

New York

Ekim 2021

HALK KAYNAKLA- RINDAN BESLENEN BİR DİL VE YAZIN USTASI OSMAN ŞAHİN

Hülya SOYŞEKERCİ

Osman Şahin, “esinlerini Yaşar Kemal’in Yörük kiliminden alan bir öykücü” olarak değerlendirilir çoğu kez. O da Yaşar Kemal gibi Toroslar civarında binlerce yıldan beri anlatılan söylen-
celerin, masallarının izini sürerek halk kültürü zenginliklerini yepyeni dönüştürümlerle sana-
tın estetik tatlarına ulaştırır. Yerellikten evrenselliğe uzanan çizgide insanın özüne ulaşır, insan
dramlarından süzülenleri geleneksel hikâye anlatıcısı edasıyla ve o gelenekten aldığı destansı
dille anlatır; anlattıkları yüreklere kazınır, unutulmazlığa evrilir.

Osman Şahin, dile yoğun emek veren; yapıtlarında dil ve yazınımıza yeni dokular kazandır-

maya dikkat eden bir yazın sanatçısıdır. O, Yörük kilimindeki motifleri geleceğe aktaran halk sanatçısı gibi hareket eder; hem gelenekten yararlanır hem de geleceğe kendi izini katarak yepyeni bir sanatsal oluşuma imzasını atar. Yörük kilimine kendi motifini, kendi gizli dokusunu ekler. Böylece hem geleneğe eklemelenmiş olur hem de geleceğe yeni bir ufuk açar. Bazı yapıtlarında söylenceleri öyküleştiren, folklorun ne denli canlı ve renkli bir kaynak olduğunun bilinciyle hareket eder. Yörüklerin, antik kentlerin gizemli dünyalarını, kalelerini, Toros dağlarının bilinmeyen yönlerini, Yörüklerin yaşam biçimlerinin nereden nereye geldiğini, nasıl değiştiğini hem şiirsel hem de yalın dil kullanarak anlatır. Osman Şahin, bu dilin içinde müthiş insani tragedyaları işler ve adeta yeni destanlar yazar.

Emin Özdemir “Derler ki ozanların, yazarların, gerçek yurdu, yapıtları yaratılardır. Dilin toprağında oluşturulan, sınırlarını, yaratıcısının düşleri, özlemleri, daha doğrusu yüreğinin sesiyle çizilmiş bir yurttur bu. Aynı zamanda, yaratma bağlamında sanatçının bir tür tanımıdır da; çünkü her büyük sanatçı, yurdunu yüreğinde taşıyandır. İşte Osman Şahin de, bu soy sanatçılar zincirinin halkalarından biridir...” der. Elbette dili güzelleştirenler, Osman Şahin benzeri yaratıcı yazarlardır. Dil, yaşamın üst düzeyde bir yansımasıdır. Öykülerin yoğun dili, imgelerle genişleyen anlamları, yazarın yaşamdan özümlediklerini yeniden yaşama sunması, dil aracılığıyla yaşamı dönüştüren süreçleri harekete geçirir.

Osman Şahin’in çocukluğu ve ilk gençliği Türkiye’nin hem büyüklü bir güzellik taşıyan hem de yoksulluğun ve ölümün derin acılarını barındıran iki bölgesinde geçmiştir: Fırat çevresi ve Toros dağlarında. Doğanın büyüleyici güzelliği ve insanlığın acıları, sanki bir çelişki ve çatışma içindedir o coğrafyalarda. Bazen doğa, başlı başına bir öykü kahramanı olarak var olur Osman Şahin’in yapıtlarında. Osman Şahin hem doğaya hem de insanlık acılarına duyarlı bir yazar olarak bu acılarla doğayı bütünleştirir: “Tanık olduklarımızı ve yaşadıklarımızı aktarmak için birçok nedenim vardı. Fırat bölgesinde her gün acı insanlık gerçekleriyle karşılaşırıyordum: Ağaçlar gövdelerini ve dallarını yitirmişti ve pörsümüş kökleriyle yaşamlar zorlukla sürdürülebiliyordu,” der bir konuşmasında.

Öykücülüğümüzde iki ana atardamardan biri olan ve Sabahattin Ali ile başlayıp Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Fakir Baykurt gibi yazarlarla devam eden toplumcu-gerçekçi öykü yazınının içinde Osman Şahin’in önemli bir

yeri vardır. Toplumculuk ve gerçekçiliğin yanı sıra Osman Şahin’i alışlagelen köy edebiyatından ayıran başlıca özellik, onun da efsaneleri başarıyla değerlendirmesi, söylence dilini modern dille harmanlayarak farklı bir biçime ulaşması, anlatı geleneğine kendi kurmacalarını dâhil ederek ona yeni halkalar ekleyebilme yetisidir. Olay anlatıcılığına ağırlık vererek başlayan yazarlık serüveni, yeni öyküler yazdıkça destanlara özgü bir tragedyaya dönüşür. Doğa ile gelenek arasında sıkışıp kalan insanın tragedyası bir Anadolu ağıtı gibidir onun öykülerinde.

Bir söyleşisinde öykülerini besleyen en önemli kaynaklardan biri olan sözlü anlatım geleneğini ayrıntılarıyla dile getirir: “... yaygın bir sözlü halk anlatım geleneği vardı köyümüzde. Her ailenin, obanın ve köyün canlı anlatıcıları vardı. Anlatıcılar yaşlı, saygın ‘Bey-analardan oluşurdu. Biz onlara ‘Biyana’ derdik. Bey-analar, erkek gibi tütün sarar içerler, ayakkabıları olduğu halde giymez, kış yaz yalınayak dolaşırlardı. Sözleri dinlenir, saygın kişilerdi. Ancak askerliğini yapmış olanlarla, evlenerek sorumluluk üstlenmiş olanlar, Bey-anaların yanında oturabilirler, cigaralarını yakabilirlerdi. Bey-analar, kendi ailelerinin, obalarının sese dönüşen canlı bir tarihiydiler. Bey-analar, Dedemkorkut’tan, Ezop’tan, (örneğin ‘Sisyphos Efsanesi’ni ben ilkin onlardan dinlemiştim. Efsane kahramanının adı da Memet’ti) Hazreti Ali cenklerinden, Kerem ile Aslı’dan, Sürmeli Bey’den, Köroğlu’ndan öyküler, destanlar anlatırlardı. Anlattıkları öyküleri köyümüzün mekânına, yani Toros’un doğasına göre uydurur söylerlerdi. Bunun sonucunda bizler ormana, oduna veya koyun keçi otlatmaya gittiğimizde, Deli Dumrul’un, Tepegöz’ün bir yerlerden karşımıza çıkiverceği korkusuyla yaşadık.”

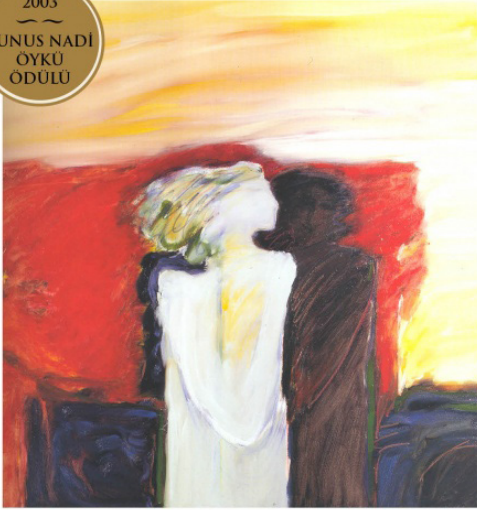
“Bey-analar bazen de kendiliklerinden öykü, masal düzerler, kendi iç dünyalarını, çevrelerinde olup bitenleri, yaşanmış olayları, aşkları, düşleri bir masal ve öykü formuna uydurarak anlatırlar, böylece kendi küçük ‘epo’lerini yaratırlardı. Köyümüz sıradağlarla çevrili doğal kale durumunda olduğundan, yüzlerce yıl kapalı kalmış bir yerd. Bu da, Beyanaların düşsel dünyalarını zenginleştiren, yaratıcı yanlarını besleyen bir öge oluştururdu.

“Toroslarda her şey hareket halindeydi, kıpır kıpırdı. Taş yuvarlanır, su gürültüyle akar, rüzgâr kasırga gibi eser, yağmur hışımla inerdi. Bu doğada insanlar da hareketli ve konuşkandılar. ‘Dil insanın ağzında sesiyle yarattığı bir sudur; konuşmayanın suyu kurur’ sözü on-

OSMAN ŞAHİN

ÖLÜM OYUNLARI

2003
YUNUS NADI
ÖYKÜ
ODÜLÜ

ÖYKÜ

♥
CAN

larındır.”

“Ağıtçı soydan gelen kadınlar vardı bir de. Yürek parçalayıcı, içe işleyen ağıtlar yakarlardı. Yalnızca ölen kişilerin ağıtını değil, yitirilen değerli bir eşyanın, ölen bir hayvanın ağıtını da yakarlardı...”

“Bu ve buna benzer ortamların çocuğu olmamın yoğun etkileri vardı üstümde.”

Anlatısını sözlü kültür öğeleri ve kodları üzerine kurmuş Osman Şahin, dinlediği masalları, söylenceleri dönüştüren bir yazar olarak var olur. Yüzyıllar ötesinin çağrışımlarıyla kurgulanan bu klasik öykücülük, insanı masal anlatılarından yakalayıp gerçeğe ulaştırır. Önce ağıtsı bir biçimin içinde akan dil, daha sonraları yaza-

rın çağdaş konulara yönelmesiyle düz bir söyleme doğru gelişir. Bir bakıma masal içinde gerçeği gerçek içinde masalı yaşayan Anadolu köylüsünün ayrıksı dünyasını, tüm zamanların bir arada iç içe yaşandığı büyümlü Anadolu coğrafyasını buluruz Osman Şahin’in öykülerinde. Adnan Binyazar’ın deyişle “Dil, yeryüzünde yapılmış her güzellik gibi, ihanetlerin unutulmasına da olanak tanımaz. Sonsuz olan sözdür. Osman Şahin, bunu, anasından süt emercesine, beslendiği dilimizin yalınlığıyla başarıyor. Bu beslenme, nice söz geleneğimizden kaynaklanıyor.”

Yazar, öykülerindeki dili, her sözcüğe hak ettiği değeri vererek ve onlara yeni anlam boyutları katarak oluştururken, bir taraftan da yapıtının içinde var olduğu dili zenginleştirip ona yeni açılımlar kazandırıyor. Anadolu’nun renklerini kendisinde toplayan bu dil, rüzgârların esintilerini, uçurumlarının ürpertilerini, kayaların sesini ve yankılarını, doğanın bin bir güzelliğini yansıtırken hem günümüze açılıyor hem de yüzyıllarca ötelere ulaşıyor.

Osman Şahin’in 2003 Yunus Nadi Öykü Ödülünü alan kitabı *Ölüm Oyunları*’nda da zorlu, geçit vermez dağlar ve oralarındaki kişilerin soluk aldığı öyküler çıkar karşımıza. Korku ve ölüm kol gezer ıssız mekânlarda. Kan davalarının yer aldığı öykülerde her an gelebilecek ölümün korkusuyla yaşar öykü kişileri. “Ölüm Oyunu” öyküsünde, yaşamdan bıkan, birkaç kez intihara teşebbüs eden ama bir türlü ölemeyen Lebe adlı saf köylü ile kanlı düşmanlarından kaçan İdris’in, o korkunç, o trajik karşılaşmaları ve birlikte ölüme sürüklenmeleri, okurda inanılmaz bir heyecan ve merak duygusu uyandırılarak anlatılır. Osman Şahin’in pek çok öyküsünde tanık olduğumuz sinematografik özellik “Ölüm Oyunu”nda da kendini gösterir. Dağların, yalçın kayaların, akarsuların tanıklığında yaşanan öykülerde “orman” önemli yer tutar. Özellikle yazarın sözlü gelenekten alıp işlediği “Çolak Osman Ağa” öykülerinde. Osman Ağa ve karısı Zala, Bolkar dağlarına giderken ormanda büyük tehlikelerle karşılaşır her öyküde. Yazar, anlatıcısı üzerinden şöyle der: “Orman deyip de geçmemeliydi; sessiz gibi görünse de değişken, oynaktı orman. Kendine göre dili vardı. İnşini, çıkışını, su yeşili gölgelerini, kendine özgü işaretlerini bilmek, tanımak gerekti. Çeşit çeşit gölgeler, ötüşler, sesler, işaretler ağıydı orman çünkü.” Ormandaki tehlikelerin ve kötülüğün hiçbirinin yabani hayvanlardan gelmediğini, hepsinin insandan, kötücül insanlardan

geldiğini görürüz okudukça. “Orman, avcı, kuyu” gibi imgeler önem kazanır metnin içinde. At üzerinde yolculuk eden karı kocanın yaşadığı birçok acı olay, öykülerin üç varyantında farklı şekillerde anlatılmakla birlikte, geçmiş zamanlara ve feodal topluma özgü “at, kadın, silah” gibi kavramlar, üçünde de vurgulanır. İnsanların acımasızlığını, tamahkârlığını, hilekârlığını, düzenbazlığını işleyen oldukça sert ve vurucu metinlerle karşılaşırız. Geleneklerin ve acımasız törelerin ezdiği, yok ettiği kadınlar da vardır bu öykülerde.

Ölüm, bir kör kuyu gibidir Osman Şahin’in öykülerinde. *Gömücüler*’de ölüm gömücü Ejder sevip saydığı Kırış Ali’yi toprağa verirken şöyle der: “Görüp göreceğin son insan kucağı son insan sıcağı ben oldum böylece. Bundan sonrası ise kara topraktır; en eski, en uzun orada kalacaktı çünkü. Orada insanın gözlerine sabah güneşi doğmazdı. Oranın yılları mevsimleri olmazdı.” Sadece bu cümleleri dikkate aldığımızda bile hem anlatı geleneğine ait sesleri, tınıları ve söylemi buluyoruz; hem de şiirsel dilin derinliğine ve sanatsal güzelliğine ulaşıyoruz.

Söylencelerde doğa varlıklarına can kazandırılır, dağın taşın börtü böceğin duyguları vardır; sanki insanla bütünleşmişlerdir. Söz sanatlarından kişileştirme, söylence dilinin temel unsurlarından biri olur: “Ne zaman dönssem baksam, çılgılığı derin oyulmuş ağzının tavanında donmuş kalmış o mağara karşımda. Gözlerimi yumsam, gece yatağıma çekilsem de, gelmiş geçmiş bir zamanevi gibi duran o dev mağara, derin oyucu bakışlarıyla gelir, değişik zaman türlerine doğru alır götürür beni,” cümlelerinde bir ölüme tanık olduğu için çılgılık atan mağaranın çektiği acıları anlatır Osman Şahin. *Köstebek* öyküsünde olduğu gibi simge ve alegori zenginlikleriyle öreri öykü dilini. Söz ve anlam sanatlarıyla anlam çoğullanması kazandırır öykülerine ve böylece sanatsal bir bütünlüğe taşır onları. Özellikle ilk yapıtlarında daha yoğun olmak üzere, anlatım gücünü yerel sözcüklerle besleyerek yepyeni imgeler yaratır. Dilin olanaklarını genişletirken sözcüklerle ve dilin temel kurallarıyla oynamamaya, dilde yapaylığa düşmemeye özen gösterir. Duruluk, yalınlık, sadelik, açıklık, akıcılık gibi temel anlatım özelliklerine gereken titizliği gösteren Osman Şahin, öykü emekçisi olduğu kadar bir dil emekçisi olarak da dikkati çeken bir yazardır. Çeşitli söyleşilerinde öykülerini yazarken dile verdiği önemi sık sık vurgulamıştır: “Sözcükler önemlidir. Sözcükler öykünün kanı, canı, etidir. Öykü sözcüklerle bir anlam kazanabilir ancak. Bu yüzden her

harfin ayrı bir kan grubu olduğuna, ayrı bir rengi, tınısı olduğuna inanırım. Sözcüklerin içini görmeye çalışırım. Sesleri, renkleri birbiriyle sıkıca örüp kenetleyerek gizli iplik ve düğümlerden oluşan öykü kumaşını ağır ağır örmeye çalışırım.”

“Öykülerimde kurguya, dile özen göstermeye çalışıyorum. Edebiyat her şeyden önce bir dil olayıdır çünkü. Her yapıtımda bir önceki yapıtımdaki anlatım dilinden daha farklı, daha işlek, pırıltılı, yeterince fırınlanmış, damıtılmış, adeta dilden dil yaratılmış anlatım biçimleri bulmaya çalışıyorum. Bu da ister istemez bir sözcük ve dil tutkunu yapıyor beni.”

Osman Şahin, işte bu dil işçiliğiyle dokumuştur öykülerinin nitelikli kumaşını. Anadolu’nun sesini, insanının ve coğrafyasının soluğunu, tadını ve renklerini aktardığı öykülerinde, tüm zamanları bir araya getiren büyütlü söylence dili canlı bir ırmak gibi dolanarak yazdıklarına can ve ruh kazandırmaktadır. “Bozkırda Vivaldi” öyküsünden aldığımız birkaç paragraf bile bu gerçeği sergiliyor: “Kavalının sesi gittikçe yükseliyor, yemekhanenin oyuklarına girip sokuluyor, pencere pervazlarına, camlara vuruyor, inliyor, uslanıyor, bazen de bağırarak içli bir poyraza dönüşüyordu. İnsan soyu binlerce yıldan beri o kavalın içinde nice soylu ağıtlar kurmuş, yıllarca iklimini, sıcağını, soğuğunu, o delikli kamıştan kavalın içine üflemiş durmuştu. O soluklar hiçbir giysiye, töreye, zamana bağlı kalmadan, sığınıp boyun eğmeden, zamanın her türlü tutuculuğunu da aşarak, günümüze dek gelmeyi bilebilmişti. Ve insan soluğunun o delikli kamıştan borular içinde çıktığı o coşkulu, kederli yolculuğu, Zülküf Baba’nın soluğunda hâlâ sürüyordu. Gelmiş geçmiş bütün kıyımlar, ağıtlar, göçler, tufanlar, çıldırtıcı sıcaklar, uçsuz bucaksız çöl ağızlarının gamlı hüznleri saklıydı o seslerin içinde.”

Dil ve öykü ustası Osman Şahin’in, unutulmaz yapıtlarıyla edebiyatın sonsuza açılan sayfalarına daha şimdiden adını yazdığını düşünüyor; yüreğinde yaşayan bütün öykülerin gün yüzüne çıkmasını diliyorum.

RODRIGO, MADRID VE BOLKAR DAĞ- LARI'NDAKİ KURT

Akgün AKOVA

Sevgili Cecilia,

Madrid'de, Bernabéu Stadyumu'nun yakınında, General Yagüe Sokağı'ndaki evinde senin misafiriniz Gülден'le birlikte. Baban öleli on yedi yıl olmuş. Ama sen her gün onun ellerine dokunuyorsun. Bronzdan yapılmış ellerine. Babanın ünlü piyanosu odanın bir köşesinden, "O parmakları çok özledim" diyor. Sen dünyanın en ünlü bestelerinden birini, "Rodrigo'nun Gitar Konçertosu"nu yaratan adamın kızısin. Annen de İstanbul'da, Beşiktaş'ta, Boğaz kıyısındaki bir yalıda doğan Victoria Kamhi... Nasıl zarif bir ev sahibesisin, üzerimize titriyorsun. 27 Ocak 1941'de doğduğun zaman annen başını zorlukla kaldırıp doktora "Gözleri nasıl?" diye sormuş, "Şahane mavi renkte..." yanıtını alınca mutlulukla uykuya dalmış, yaşamı boyunca da senin üzerine titremişti. Haklıydı, çünkü baban Joaquín Rodrigo üç yaşında difteri yüzünden kör olmuştu ve sen onun dünyaya açılan yeni gözleri olacaktın.

Şimdiyse ailenin fotoğraf albümlerini sermişsin önümüze. Bir fotoğrafta babanın kucığındasın, an-

nen de elini sıkı sıkı tutmuş. Üç dört yaşlarındasın. “Bakın,” diyorsun, “elbiseme dikilmiş şu küçük çanları görüyor musunuz?” Evet, görüyoruz, ama ne işi var çanların küçük bir kızın elbisesinde? “Ben bahçede oynarken, babam çan seslerini duysun da benim nerede olduğumu anlasın diye diktilerdi onları...” “Demek böyle bir şey kör bir bestecinin kızı olmak...” diye düşünüyor Gülden ve dönüp bana bakıyor. Bakışlarımdaki ifadeyi görünce irkiliyor, kurtlar dolaşüyor yüzümde çünkü. Kurtlar, Bolkar Dağları’ndan. İçlerinden biri Madrid’e doğru inmeye başlıyor birden. İri, boz duruşlu, kızıla çalan kül rengi tüyleri olan. Onunla birlikte, dağların poyrazları ciltlerini çatlatmasın diye kuyruk yağıyla yüzlerini yağlamış olan köylüler sökün ediyor. Yörükler onlar, Toros Dağları’nın göçerleri... Hep birlikte senin çocukluğuna yaklaşıyorlar. Korkma, bir şey yapmayacaklar sana. Bir öykü anlatacaklar, daha doğrusu anlattıracaklar. Osman Şahin namı bir yazara. İyi bilirim, bu dünyaya helal bir adamdır o. Su katılmamış Yörük’tür.

Şahin’in öyküsünün adı, “Çan”... Öyküdeki köylüler sürülerini telef eden kurdun sonunda yakalamışlar, başına bir kafes geçirmişler. Kalın zincirlerle boynunu sarmışlar, sivri uçlu demir dirgenler ve kargılarla itekleye itekleye köylerine götürüyorlar. Ne ceza vereceklerini tartışıyorlar aralarında. Çok öfkeli, kurda ölümlerden ölüm beğenemiyorlar. Sonunda köyün bilgisi söz alıp gölgelikte yatmakta olan koyun sürüsünü işaret ediyor ve etrafında toplanan köylülere diyor ki: “*Biriniz gitsin! O koyunlardan birinin çanını çıkarıp getirsin bana!*” Bilge Öksüz Musa, çanı kurdun boynuna usulca takıyor ve şöyle söylüyor gözünü kan bürümüşlere: “*Oğlum, bu bir kurttur, adı üstünde. Haftalardır sürülerimize saldırarak kurtluğuna düşeni fazlasıyla yaptı o. Ama biz insanız. Ona verdiğimiz ceza da insana yakışan bir ceza olmalı. Aksi hâlde bu canavardan hiçbir farkımız kalmaz bizim. Tamam haydi, fazla konuşturmayın beni. Çabuk koyverin gitsin bu hayvancağızı. Bu kurt cezasını fena buldu.*” Köylülerin itirazları ve şaşkın bakışları arasında, boynundaki çanla koşarak ormanda kayboluyor kurt. Sonrası mı? Kurt av peşinde koştukça, çan çalıyor ve cümle mahlukata onun yaklaştığını haber veriyor. Kurt nereye vardysa avları çoktan kaçmış oluyor. Kaybolmasınlar diye koyunların nerede olduklarını çobana haber veren çan, kurdun boynuna asıldığında açlığın ta kendisine dönüşüyor. Öksüz Musa’nın verdiği cezanın anlamını bütün orman, dağlar, taşlar, kuşlar anlıyor. Öykünün sonunu buraya yazacak değilim, Osman Şahin’e haksızlık olur bu, bulun okuyun derim! Hem bakın nereden nereye geldik? Madrid’den Toros Dağları’na... Babası onun nerede oldu-

nu bilebilsin diye Cecilia’nın elbiselerine dikilen çanlardan, dağlardaki Yörüklerin sürülerine musallat olan kurdun boynuna asılan çana... Biri yaşamın sesini çıkarıyor, diğeri ölümün. Çandan cana vardık yani... Kurttan da canavara... Gel de Ernest Hemingway’i anma, hem de hazır İspanya’dayken! Sağ olsaydı, dünyanın bugünkü hâlini görüp *Çanlar Kimin İçin Çalıyor*’u yeniden mi yazardı acaba? Yoksa söylediklerinin doğrulandığını düşünüp acı acı gülümser miydi?

Biliyorum, Gülden “Yine konuyu dağıttı bu adam. Biz ‘Jo-aquín Rodrigo’nun Madrid’deki evinde kızı Cecilia’yla tatlı tatlı konuşurken, içeriye bir kurdu soktu. Şimdi de Hemingway’i sıkıştırıyor araya!” diyecek şimdi. Ama ne yapayım ben böyleyim, her şey bir çağrışım nehri bende. Durmadan akıyor. Akıyor da akıyor. Bir anda kehribar gözlü bir tavşandan söz açıp onunla Japonya’ya gidebilir, oradan Mendel Kanunları’na geçebilir, sonra bezelyelere, ardından sıçrayan Meksika fasulyelerine, sonra konservelelere dalar ve birden kendimi Güney Kutbu’nda donan kâşif Scott’un ekibinin içi bozulmuş konserve kutularını toplarken bulabilirim. Bir kızak köpeği, Scott’un ölene kadar yazmayı bırakmadığı dramatik günlüğünü dişlerinin arasında bana getirebilir ve ben raftan indirdiğim Jack London’un *Beyaz Diş* adlı romanının sayfalarını çevirmeye başlayabilirim. Bu zıp zıplık iyi bir şey midir, nasıl olur da olur bilemem, ama beynimin içinde dünyadaki her şey birbirine dokuna dokuna yolculuk eder. Neyse sevgili Cecilia, şimdi burada aklımdaki eksik tahtalarından söz edip kafanı karıştırmayayım.

Madrid’e gelmeden önce, aklımda babanın bestelediği, içinde melekler korosunun şarkı söylediği *Lope de Vega’ya Mektup*’un notalarını senden almak vardı. Esin Perisi Müzemiz için. Üzerine el yazınla şarkının sözlerini yazacaktın. Ama Madrid yolculuğumuzu başlatan bir fotoğraf oldu. Bir yazar olsam da, bazen bir fotoğrafa ya da şarkıya yıllarımı veririm. İlk duyduğum ya da gördüğüm andan başlayarak içime işler ve hayatımın bir parçası olurlar. Ne ile karşılaşacağımı pek bilmeden, tuhaf bir önseziyle peşlerine düşerim, beni nereye kadar götürürlerse oraya kadar giderim. Kimi zaman dünyanın köklerine kadar inerim sarsıla sarsıla... Kimi zaman kendimi bir şarkının doğduğu kentin sokaklarında kaybedip sonra yeniden bularak, kimi zaman canımı dişime takıp yüzlerce ipucunu birbirine bağlayarak hafiyeliğin de ötesine geçerim. Ama sonunda, her zaman varlığını anlamlı kılan ve içinde esin perilerinin uçtuğu yaşamlarla karşılaşırım. Her şeye, en çok birkaç dakika süren ve içime sonsuzluk gibi yerleşerek beni gülümseten o son keşif anları için katlanırım. Gülden’le de aynı mahallede geçen çocukluk

günlerimizden yıllar sonra yeniden karşılaştığımızda, anladım ki dünyada benim kadar takıntılı biri daha var. Hatta benden de ötesi! O gün öğrendim ki Gülden, Edith Piaf'ın "La Vie En Rose" adlı şarkısının başka şarkıcılar tarafından söylenen yorumlarını da biriktiriyormuş. Yüzlercesi varmış meğer. Bu da bambaşka bir öykü ya, neyse...

Gelelim fotoğrafa... Çekildiği yıl büyük olasılıkla 1934. Annenle baban kol kola girmiş, sokakta karşıdan karşıya geçiyorlar. Gözleri görmeyen baban annenin koluna girmiş. Kucağında çiçekler taşıyan annen bize bakıyor, yüzünde dünyanın bitmeyen derin hüznü. Öylesine içimizi acıttı ki bu fotoğraf... Ne boğa güreşi seyretmek, ne Real Madrid'in maçını izlemek, ne tapas yemek, ne de Flamenko gösterisi izlemek için geldik Madrid'e. Annenle babanın aşk öyküsünü senin ağzından dinlemek için geldik. Belki gün olur onların öyküsüne eklenen başka bir öykü de Pakistan'ın Multan kentine götürür bizi kim bilir... Şimdilik o öykü, perdenin arkasına gizlenmiş bir sır olarak kalsın. Zamanı gelince açalım.

Baban Joaquín Rodrigo ile annen Victoria Kamhi'nin öyküsünü anlatmaya XV. yüzyıl İspanya'sından başlamak gerek. Endülüs'teki Arap uygarlığının son kalesi olan Gırnata (Granada) düştüğünde, İspanya Krallığı burada yaşayan Müslümanları ve Yahudileri din değiştirmeye, yoksa engizisyona çıkarılmaya ya da göçe zorladılar. Osmanlı İmparatorluğu yalnızca Müslümanlara değil, yeni bir vatan arayan on binlerce Yahudi'ye de kapılarını açtı. Sefarad olarak adlandı-

rılan Yahudi göçmenler İstanbul, Bursa, Selanik gibi kentlere yerleştirildi. Sefaradlar sonraki yüzyıllar içinde geniş aileler kurarak İstanbul kent kültürünün önemli bir parçası oldular. İşte o ailelerden biri olan Kamhiler'in Dolmabahçe Sarayı'nın yakınlarındaki yalılarında bir kızları doğdu. Yani annen! Yıl 1905'ti, adını Victoria koydular. Annen "muhteşem" diye tanımladığı İstanbul'da, Boğaz'dan geçen gemileri seyrede seyrede büyüdü. Pera Palas'ın merdivenlerinden inip Haliç'te minarelerin gölgesinde börek yedi. Sıcak simide bayıldı. Rumelikavağı, sis altında kaybolan sular, vapur düdükleri, çiçek açmış erguvanlar, Büyükkada, faytonları çeken atlara takılan nazar boncukları, annesinin anlattığı *Binbir Gece Masalları* ve piyano tuşları arasında yıllar geçirdi. Doksan yaşında bile gülümseyerek anımsadı onları.

Dinleyenlerin "Kelebek gibi çalıyor piyanoyu" dediği Victoria'nın yaşamını 24 yaşındayken, Paris'te bir müzikli toplantıda bir İspanyol besteci ile tanışması değiştirdi. Joaquín Rodrigo, salona yardımcısının kolunda ağır ağır yürüyerek girdiğinde, genç kadın onun kör olduğunu fark edemedi. Sonra gerçeği anlayanca çok etkilendi. Victoria o gece istek üzerine piyano çalınca, Joaquín ertesi gün ona bir buket çiçek yolladı. Ardından birlikte gidilen konserler, çay partileri derken ufaktan ufaktan abayı yaktılar birbirlerine. Günün birinde arkadaşlarıyla buluşmak için Belgrad'a gidecek olan annen Victoria, şaka yollu "Belki bir daha dönmem!" dediğinde, baban Joaquín "Eğer seni bir daha göremeyecek olursam, kederimden ölürüm." yanıtını verdi. O gün sevdiği

kadından kendisini hiç terk etmeyeceği sözünü aldı Joaquín. Victoria o akşam rüyasında Joaquín'in diz çökerek elini öptüğünü gördü. Ayrılımları için milyonlarca, birlikte olmaları içinse yalnızca iki neden vardı: Aşk ve müzik... Aşk ve müzik onlara yetti. 1933'te Valencia'da evlendiler. Dedelerinin dedeleri İspanya'dan İstanbul'a göç eden annen, yüzyıllar sonra bir İspanyolla evlenerek atalarının topraklarına geri dönmüş oldu. Sonrası mı? Victoria, tam 64 yıl Joaquín'in karısı, gözleri, esin perisi ve hayat ağacı oldu. İspanya İç Savaşı'nın ardından II. Dünya Savaşı patladı. Paris'teki yokluk günleri kolay değildi, ama dostlarla bir arada olmak onlara güç veriyordu. Victoria hamile kaldığında, doğuma iki ay varken bir sabah aniden acılar içinde kıvranarak hastaneye kaldırıldı. Victoria hastanede ölüm kalım mücadelesi verirken, Joaquín evdeki piyanonun başında büyük bir endişe ve hüznle beste yapmaya çalışarak uykusuz geceler geçirdi. Annen düşük yaptı, ablan doğmadan öldü. Ama o karanlık günlerde konçertonun efsaneleşecek ikinci bölümü, "Adagio" doğdu. Eve döndüğünde ezgiyi dinleyen annen notaların aşkla dokunmuş olduğunu hemen anladı. Ona, balayında gittikleri Aranjuez kentindeki yazlık sarayın bahçesinde yaptıkları el ele yürüyüşleri animsatan Adagio, sanki manolya kokusunu, çeşmelerin fısıltılarını ve kuş seslerini geri getirmişti. Bu nedenle konçertoya "Aranjuez" adını verdiler. Ancak hastane masraflarını ödemek için annenin ailesinin ona hediye ettiği piyanoyu satmak zorunda kaldılar.

Babanın gitar konçertosu Aranjuez, ilk kez 9 Kasım 1940'da Barselona'da çalındı ve büyük başarı kazandı. O akşam konser salonunda annen yoktu, çünkü karnında seni taşıdığı için evde dinlenmesi gerekiyordu. Konçerto Madrid'de çalındığında hayranları babanı omuzlarına alıp sokaklarda, "Yol verin! Aranjuez Konçertosu'nun bestecisi geçiyor!" diye bağıra bağıra dolaştırdılar.

Sonra sen doğdun. Savaş günleriydi. Dünya birbirine girmişti. Annen uyandığında, senin mavi beyaz cicili bicili elbiselerini, altın sarısı saçlarını ve gül pembe yanaklarını görünce bir oyuncakçının penceresinden kendisine bakan bir taşbebek gördüğünü sandı. Öyle de büyüdün zaten, el bebek gül bebek... Şimdiye 75 yaşında, gülüşü kanatlı, heyecan dolu ve rüzgâr gibi bir kadın olarak karşımızdasın. Nişanlar, madalyalar, ödülleri dolu bir odada annenle babanın Türkiye yolculuklarını bize anlatıyorsun. 1953'te düzenlenen Rodrigo Festivali ile ilgili Türkiye'de çıkan tüm gazete haberlerini sermişsin önümüze. Annenle baban İstanbul'da Pera Palas Oteli'nde kalmışlar. Efes'i gezmiş, Selçuk'taki St. Jean Bazilikası ile Meryem Ana Kilisesi'ni ziyaret etmişler.

Taksim, Kız Kulesi ve Boğaz kıyıları İstanbul'da doğup büyüyen annen için yeniden mutluluk kaynağı olmuş. Baban da çok etkilenmiş; İstanbul ona bildiği ne varsa, Ayasofya söylencelerinden Dikilitaş'ın üzerindeki Mısır hiyerogliflerine kadar, hepsini bir bir anlatmış. 1972'de Türkiye'ye ikinci gelişlerinde Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni gezmişler ve bu toprakların gerçek arkeolojik mücevherleri ile tanışmışlar. Ah şu Hititler, ah Bin Tanırlı halk! Ah Friglerin Ana Tanrıçası Kibele! Ah Urartu aslanları! Ah şu kuyumcuları Lidya'nın!

Ah, Sevgili Cecilia,

20 Haziran 2016 bizim için unutulmayacak bir gün oldu. Akşam çıktığında, ne sen bizden ayrılmak istedin ne de biz senden. Bugün de sürüyor dostluğumuz. Esin Perisi Müzemiz için imzaladığın nota sayfalarını gözümüz gibi saklıyoruz. Ne zaman Türkiye'de kötü bir şey olsa, bir bomba patlasa sokaklarda, bir gece darbe girişimi olsa, birkaç dakika sonra senden mesaj ya da mail geliyor: "İyi misiniz, güvende misiniz? Lütfen haber verin..."

Seni ziyaretimizin ertesi günü Madrid'de annenle babanın sevdiği yerlerde dolaştık: Retiro Park'ta, Salamanca semtinde, Recoletos Bulvarı'nda, Puerta del Sol'de... Madrid'in tarihinde kadınların tek başlarına çay içebildikleri ilk mekân olan Western Palace Oteli'nin cam kubbeli ışık güzeli Yuvarlak Salonu'nda kahvelerimizi yudumladık. Bir gün sonra Aranjuez'de, babana konçertosu için esin veren saray bahçelerinde yürüdük ve kuşların seslerini dinledik. Gözlerimizi kapattık: Kuş cıvıltıları obua, klarnet, flüt seslerine, yaylı çalgıların ezgilerine ve gitar tınlarına dönüştü yavaş yavaş. Gözlerimi İstanbul'da açtığımda ise, kafama bir şey dank etti! "Gülden'e 'Aranjuez'e gitmişken neden kasabanın mezarlığında yan yana yatan Joaquín ile Victoria'nın mezar taşlarına birer küçük çan asmadık ki?" dedim. Evet yaaa... Onlar rüzgârda çingırdadığında, kuşlar oradan geçenlere tercüme ederlerdi çanların söylediklerini: "Merak etme Joaquín, sevgilim, söz vermiştim sana. Yanından hiç ayrılmayacağım" "Sen de merak etme canım Victoria'm, sonsuza dek yanı başındayım."

Sevgili Cecilia, Kastamonu'dan, Azdavay pazarından aldığım çingıraklarla bir gün belki yeniden bineriz İstanbul-Madrid uçağına. Gülden'in etekleri sevinçten zil çalar. Sonra seni alırız, birlikte Aranjuez Mezarlığı'na gideriz. Annenle babanın yanına... Teşekkür etmeye, Cennetin müziğini bize yeryüzünde aşk şarkısı olarak dinlettikleri için...

EDEBİYATIMIZDA TAŞRA VE OSMAN ŞAHİN'İN *MAHŞER'İ*

Abdullah EZİK

Edebiyatımızda “taşra” geçmişten günümüze birçok yazar tarafından sıklıkla işlenmiş, gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet döneminde farklı şekillerde yazarların dikkatini çekmiş bir meseledir. “Dışarı, dışarlık” anlamına gelen “taşra” kelimesi, çoğunlukla bir ülkede büyük kentlerin dışında kalan, merkezî otorite tarafından kontrol edilmesi kısmen daha güç olan bölgeleri ifade etmek için kullanılagelmiştir. Taşra, “dışarı”da bir yerde olduğu için kimi dönemlerde kendisine ait bir gelişim çizgisi de benimsemiş, bağlı bulunduğu topraklara nazaran farklı bir kültürel değer ifade etmiştir. Çoğunlukla meseleye dışarıdan bakanlar için kendi içerisinde bir

“tek-tipleştirme” sorunsalı da barındıran “taşra” kelimesi, birçok kimse tarafından “sıkışıp kalmışlığın öteki ifadesi” olarak da yorumlanmıştır. Üstelik bu durum bir anda ortaya çıkmamış, aynı konu asırlardır işlene işlene bugünlere dek gelmiştir. Dolayısıyla içerisinde olumlu veya olumsuz birçok farklı anlamsal katman barındıran taşra, birçok sanatçı, aydın ve düşünür için üzerine kafa yorulan/yorulması gereken temel başlıklardan birisi olmuştur.

Taşra, Türkiye’de çoğunlukla Anadolu’yu ifade etmek için başvuru kelimesi olarak kullanılır. Bugün daha ziyade bozkır hattını ifade eden taşra, aynı zamanda bu topraklarda bir yeniden kalkınma hareketinin başladığı noktaya da işaret etmektedir. Taşra, özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun iflasın eşiğine geldiği geç 1800’ler ve erken dönem 1900’lerde kendisine özel bir yer edinmiş, kendisine bir gündem maddesi olarak daha fazla yer bulmuştur. Devletin hızla gücünü yitirdiği ve Balkanlar’daki toprak parçalarının bir bir yitirildiği günlerde kendilerine farklı bir bakış açısı ve yeni bir yol arayan birçok aydın da yüzünü farklı bir yöne çevirmek istemiş, bu nedenle taşrayı kendilerine bir merkez olarak kabul etmişlerdir. İmparatorluğun son yıllarından itibaren Anadolu’ya yönelen aydınlar, o gün taşra olarak niteledikleri topraklarda âdeta yeni bir medeniyetle karşılaşmış, ulus fikrini Anadolu’dan başlayarak tüm ülkeye yaymak gibi bir çabaya bürünmüşlerdir. Atatürk’ün kendisine bir merkez olarak Ankara’yı seçmesi, Anadolu’yu bir Türk yurdu olarak yeniden inşa etmek isteyen nesiller için taşrayı daha değerli kılmıştır. Dolayısıyla iç içe geçen Anadolu ve taşra ifadeleri, kendi içerisinde tarihsel ve sosyolojik olarak farklı değerlerin bulunduğu bir nokta olmuştur. Tüm bu düşüncelerden yola çıkarak söylenebilir ki edebiyatımızın taşrasına bakmak, aynı zamanda dünden bugüne Anadolu’da neler olup bittiğine de bakmak demektir.

Çoğu edebiyat tarihçisi ve akademisyen tarafından Nâbizâde Nâzım’ın *Karabibik*’i ile başlayan Türk edebiyatında taşra izi, Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Tarık Buğra, Kemal Tahir, Sabahattin Ali, Fakir Baykurt, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal gibi yazarlar aracılığıyla Osmanlı’dan Cumhuriyet’e onlarca yıl boyunca sürdürülmüştür. Bugün Ethem Baran, Şükrü Erbaş, Mehmet Said Aydın, Osman Şahin, Mustafa Çiftçi, Mustafa Kutlu ve Rasim Özdenören gibi birçok yazar/şair tara-

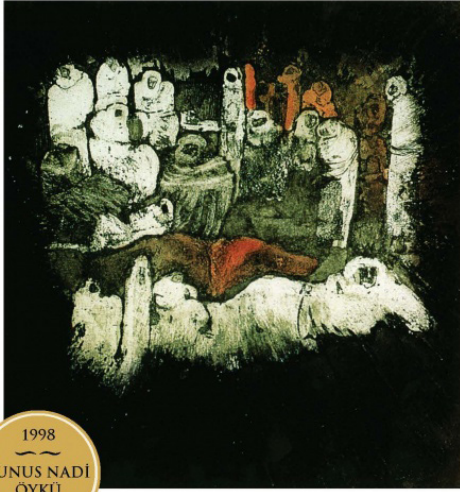
fından birçok roman ve öyküde işlek olarak kullanılmaya devam edilen bu sorunsal, hâlâ farklı şekillerde tartışılmakta, teknoloji ve bilimin bunca ilerlediği bir çağda hâlâ yazar ve aydınların dikkatini çekmektedir. Tüm bu isimler içerisinde taşraya kendi penceresinden kendi bildiği gibi bakan ve bunu okura aktarırken kendi dilini oluşturmaya büyük bir özen gösteren Osman Şahin, bugün Türk edebiyatında kendisine özel bir yer edinmeyi başaran sayılı yazarlardan birisidir.

Osman Şahin’in ilk kez 1998 yılında yayımlanan ve aynı yıl Yunus Nadi Öykü Ödülü’ne değer görülen kitabı *Mahşer*, içerdiği on öykü ile Şahin’in edebiyatının ulaştığı yeri açıkça görünür kılan ve onun için taşranın ne anlama geldiğini açıkça ortaya koyan bir eserdir. Kitapları çoğunlukla bozkırda, büyük şehirden uzak kör bir noktada geçen Şahin, bu kitabında da öykü mekânını kırsala taşımış, okuru kendisine dair alışlagelmiş bir dünya ile karşılamıştır.

Merkezine kimi öykülerinde oç alma duygusunu, kimi öykülerinde ise erotizm ve şiddeti koyan; kimi öykülerinde ölümle aşkı, kimilerindeyse kadın-erkek ve birey-toplum karşıtlığını büyük bir heyecanla işleyen Osman Şahin için edebiyatın asıl meselesi insanın bizzat kendisidir. Hem bir birey olarak hem de içerisinde bulunduğu toplumun/topluluğun bir parçası olarak insan, kendisine ve çevresine dair birçok açmaz, sorun, sorumluluk ve görevle kuşatılmıştır. Bu kuşatma insanı bazen olmadığı biri gibi davranmaya zorlar ve ona asla yerine getiremeyeceği kimi sorumluluklar yükler; bu durum, kişinin içerisinde bulunduğu açmazlara ve birçok çözümsüz meseleye de işaret eder. Kişi, her ne yaparsa yapsın içerisinde bulunduğu toplumdan kaçamaz ve önünde sonunda o topluma/kabileye geri döner. Özellikle taşra gibi herhangi bir kaçışın söz konusu olmadığı, her işin nihayetinde toplumla uzlaşarak çözüldüğü bir dünyada insan için sınırlar asıl yol belirleyici unsurlardan birisi olarak da görülebilir. Şahin’in *Mahşer* özelinde işaret ettiği meselelerden birisi budur. Arzular kendisine gerçek hayatta bir karşılık bulamadığında rüyalara sızar ve gerçek arzu nesnesi kişiyle birlikte gittiği her yere taşınır. Taşra, bir anda insanın kendisini bulduğu, geçmişleriyle yüzleştiği ve rüyalarını süsleyen arzularla bulunduğu mekân/coğrafya olur. Bu noktada o kıraç tepeler de, ıssız mağaralar da, ötüşen kuşlar da, yeni yeni açmaya yüz tutmuş çiçekler de farklı birer anlam kazanır. Şahin, böylelikle doğadaki

OSMAN ŞAHİN

MAHŞER

ÖYKÜ

1998
YUNUS NADİ
ÖYKÜ
ÖDÜLÜ

her bir unsura farklı bir anlam yüklerken öykülerinde sık sık dile getirdiği sorularla okuyucuyu hızla kendi evrenine çeker. Tam da bu nokta Osman Şahin öykülerinin okuyucuyu selamladığı yer, bir ilk duraktır.

Mahşer'in ilk öyküsü olan "Gölgemin Gölgesi", fiziksel olarak Toroslar'daki ıssız yollarda geçse de aslında çok daha derinlikli bir metni, anlatıcının kendi içerisinde yaptığı gizemli bir yolculuğu okurla buluşturmaktadır. Bitip tüketilmiş bir yaşamın kaynağına doğru yapılan bu yolculuk, anlatıcıyı "yürüdükçe kabaran orman sevgisi"nden (Şahin, 2012: 11) "yıllardır ayrı kalanın yurtyeri"ne (Şahin, 2012: 11) doğru sürükler. Bu yurtyeri, aslında tilkinin dönüp dolaşıp geldiği noktayı, kişinin her şey bittiğinde dönebildiği tek yer

olan evi işaret etmektedir. İnsanoğlu her nereye giderse gitsin içerisinde bir gün eve dönme arzusu duyar. Bu arzu, onun içinde giderek kabaran gizemli bir hastalık gibi devamlı taşınır ve gerçekleşene dek dinmez. Osman Şahin de "Gölgemin Gölgesi"nin satır aralarında bu meseleyi gündeme getirir. Yıllar sonra öz yurduna, evine, ailesinin geldiği topraklara geri dönen anlatıcı, Toroslar'ı ziyaret ederken kendisini hem fiziksel hem de zihinsel olarak bambaşka bir dünyanın içerisinde bulur.

"Her şeyin üstesinden gelmesini bilen zaman, duygusuz bir ateş gibi duruyor önümde. Yıkık dökük çadır izleri, yurt yerleri, insan çabasının boşunalığını gösterdiği kadar, her şeyi yok eden, eriten bir zamanın da gücünün simgesi." (Şahin, 2012: 26) Anlatıcı için Toroslar'da kalan her şey zamanla dünya üzerinden silinen ancak anılarda varlığını sürdüren birer imgeye dönüşür. Bu imge, bu öykü bağlamında kendisini kararmış bir kahve cezvesi ile hatırlatır. Büyük bir kül yığınının altında beliren bu cezve, zamanın ne kadar acımasız olduğunu ve insanoğlunun bu acımasızlık karşısında kendisini ne kadar aciz hissedebileceğini hatırlatır. Kendisini geçmişe dair büyük bir anılar yığınının içerisinde bulan anlatıcı için bu saatten sonra tek bir çıkar yol söz konusudur: yüzünü geçmişe dönmek ve geçmişe dair tüm o anıları tek tek yâd etmek. Onun yaptığı da aslında bir anlamda budur; ancak tek bir farkla. Anlatıcı, Toroslar'da geçen bu uzun soluklu yolculuğun ve karşılaştığı tüm o anılar yığınının ardından gerçek "yurtyeri"nin neresi olduğunu fark eder ve bunu açıkça dile getirir: "Artık bundan böyle yurdum ayaklarımdaydı..." (Şahin, 2012: 27) Bu yurtyeri, anlatıcının tüm görkemiyle kişisel geçmişini sonsuza dek damarlarında taşıyacağını haber verirken kişinin aradığı her şeyi bir gün bir şekilde kendi içinde bulacağını da duyurur. Dolayısıyla "Gölgemin Gölgesi" bir arama ve aradığını kendi içinde bulma öyküsü olarak görülebilir. Toroslar, bu aramaya ancak fiziksel olarak ev sahipliği yapar, ancak gerçek arayış, kahramanın içerisinde olup biter.

"Dişler", *Mahşer* içerisinde kendisine oldukça ayrıksı bir yer edinen, okuru geçmiş yüzyılların büyümlü dünyasına götürürken onu bir o kadar da şaşırtıcı hikâyelerle karşılayan bir öyküdür. Kökü geçmişin buğulu dünyasında yatan "Dişler"de bir kervancı olan Kusuri'nin hikâyesine yer verilir. Bir kervanla birlikte iş için diyar diyar gezen ve yolları kendisine yurt ola-

rak belleyen Kusuri'nin hayatı Cennan'da yaşadığı bir olayla tamamen değişir. Yıkanmak için gittiği hamamda bir muhabbet tellahıyla karşılaşan Kusuri, onun teklifi-ne uyararak beraberce gizemli bir eve doğru yola çıkar. “Lulu, Dudu, Mussinnatim” parolasıyla girilen bu ev aslında bir arzular evidir ve içeri giren bu evde kendisi-ni kaybetmekte, onlarca yıl içerisinde taşıdığı tutkuları dışarı bırakmaktadır. Bu evde Kusuri'nin karşısına ol-dukça renkli bir dünya çıkaran Osman Şahin, öyküye asıl gücünü verecek güçlü zemini de inşa eder: Kusuri, karşısına bir anda çıkıveren ev sahibine aşık oluverir ve beraber büyümlü bir aşka doğru yol alırlar; ancak or-tada oldukça tuhaf bir durum vardır. Kusuri, sevgilisi-yle buluştuğu her seferinde onu farklı bir kılıkta bulur. Kadın, sonsuz bir arzu hâli içerisinde sürekli biçim değiştirir ve onun kendisini her yenileyişi Kusuri'de bambaşka hâllere neden olur. Arzulayan ile arzulanan arasındaki ilişki bu öyküde oldukça güçlü bir şekilde dile getirilir; öyküye yön veren bir diğer kuvvetli da-mar ise ikili arasındaki tensel etkileşimden yola çıkarak erotizm olur. Şahin, bu öyküde oldukça erotik bir dil kullanırken okuyucuyu bambaşka bir ruhsal iklimde sürüklemekten de geri durmaz.

“Onun için sevişmek, tapınmaktan farksızdı. Her se-vişme için ayrı giysiler giyiyor, yüzü değişiyordu. Bi-rinde, örümcek ağına benzeyen ince mi ince bir tülle örtmüştü bedenini. Bir başka sevişmemizde, açık mavi ipekten giysiler giymişti. Dudaklarından musikiye ben-zeyen uzun kasideler dökülüyordu. Yine bir başka se-vişmemizde, tepeden tırnağa taze süt kokuyordu bedeni.” (Şahin, 2012: 39) Sürekli beden değiştiren ve her seferinde farklı bir kılığa giren bu kadın, kimi zaman bir perdenin arkasına bir kara kedi gibi süzülür ve dün-ya kadınlığının bir yansıması gibi kendisini sergiler. Kusuri'nin şekilde şekle giren arzuları ve bu perdede kendisine bulduğu karşılıklar, okura arzusunun ne denli esnek ve ne denli hızlı biçim değiştiren bir unsur oldu-ğunu bir kez daha hatırlatır.

Kolektif bilinç ve ortak bir değerler kümesine sahip olma, “Dişler” öyküsünün en şaşırtıcı yanlarından biri-sidir. Oldukça oyunlu bir metin olan “Dişler”de başlan-gıçta yalnızca Kusuri'yi sarmış gibi duran ve yalnızca onun başından geçmiş kişisel bir olay gibi anlatılan ha-diseler zinciri, her şey nihayete erdiğinde farklı bir an-lam kazanır. Öykü, tıpkı arzulanan şey/kadın/kara kedi gibi bir anda biçim değiştirir ve Kusuri'nin başından

geçenlerin aslında kolektif bir bilincin ürünü olduğu, anlatılan her şeyin bu öyküyü paylaşan iki dostun or-tak bir macerası olarak yorumlanabileceği fark edilir. Öyküde yer alan herkes bu kadını tanımakta, ona karşı arzu duymakta, onunla kişisel bir geçmiş paylaşmak-tadır. Tüm bu ilişkilerin mührü, öykünün başlığında da vurgulanan dişlerdir. Kara kediye sunulan ve aşkın/arzunun/aradaki bağın bir nişanesi olarak kendisine karşılık bulan dişler, öykü boyunca kendisine sevgiliye verilen bir hediye, yaşanan mutlu anlara karşılık ba-ğışlanan bir ücret olarak yer bulur. “Anlattığı öykünün etkisinden bir türlü kurtulamayan Birinci Kervancı ise, arkadaşının gülme nedenini ilkin anlayamadı. Sonra, başını kaldırarak arkadaşının yüzüne bakınca, dona-kaldı; arkadaşının ağzında da bir dişi eksikti çünkü.” (Şahin, 2012: 51) Kusuri'nin fark ettiği bu detay, söz konusu bu iki arkadaş arasındaki ortaklığın boyutunu da görünür kılmakta, anlatıya yeni bir katman ilave etmektedir. Tüm öykü boyunca aktarılan onca hadise aslında aynı arzusunun kucağına düşen, onlarca insanın başından geçenlerin bir bütünü, kısa bir tarihçesidir. Dolayısıyla “Dişler”, bir bilinçler toplamı olarak birçok farklı kişinin başından geçmiş ortak bir metin olarak okunabilir, bir kara kedinin nasıl olup da bin bir fark-lı şekle girerek insanoğlunun tüm bedensel arzularını kendi bünyesinde toplayabileceği bu öykü ile işaretle-nir.

“Gölgemin Gölgesi” ve “Dişler”in ardından gelen “Mahşer” üst başlıklı bölüm, kendi içerisinde daha farklı bir yapı sergilemektedir. Modern bir *Binbir Gece Masalları* olarak da yorumlanabilecek “Mahşer”, genç bir çift olan Huma ile Civan'ın öyküsünü okurla bu-luşturmaktadır. Bir düğüne gitmek için yola çıkan çift, yolda birtakım olaylarla karşılaşmakta, kendilerini bir gece vakti bozkırın ıssızlığında bambaşka bir dünya ile yüzleşir bulmaktadır. Hasta olan Civan'ın başından bir an olsun ayrılmayan ve içi eşine dair endişelerle dolu olan Huma, bir süre sonra onun “geleceğin uykusuna çekildiği”ni fark eder: “Gözkapaklarının ardına, o denli kalın bir uyuklama isteği gelip birikti ki, uyumaması gerektiğini bildiği halde, gözkapakları ağır bir kepenk gibi indi. Uykusu, derin akıntı örneği dibe doğru çekti götürdü onu. Artık gözlerinin içine en ağır korkular bile giremezdi.” (Şahin, 2012: 65-66) Civan'ın ölümü-nün ardından Huma da kendisini sessiz sedasız bir uy-kunun koynuna bırakır, ancak o, bir süre sonra gözle-

rini bambaşka bir dünyaya açacaktır.

Civan'ın ölümünün ardından mağarada bir başına kalan ve bir süre sonra işittiği birtakım sesler vasıtasıyla uyanan Huma, mağarada çeşitli gölgeler görmeye başlar. Kendisini bir çete ininde kısıp kalmış bulan Huma, son çare olarak kendisini deliliğe/cinliliğe vurur, kurtuluşu bu düşünceye sığınmakta bulur. Eğer mağaradakiler onun deli bir kadın olduğuna inanırlarsa belki de gitmesine izin verecek, o da böylece kurtuluşa erecektir. Bu saatten sonra bir hikâye anlatıcısı olarak karşımıza çıkan Huma, bambaşka bir kimlik sergiler ve âdeta Şehrazat gibi daldan dala konarak çete üyelerine türlü türlü hikâyeler anlatır. Bu hikâyeler bir yandan Huma'nın ne denli deli olduğunu gösterirken bir yandan onun hayata tutunmaya ne denli istekli olduğunu görünür kılar. Hayatta kalmak için tek çaresi yeni hikâyeler üretmek ve çevresindekileri de bu oyuna dâhil etmek olan Huma, bir çırpıda "Kalo'nun Atı"ndan "Kara Torba"ya, "Altın Dişli Keçiler"den "Topal Kosak"a kadar birçok farklı hikâyeyi dinleyicilerinin beğenisine sunar. Ölüm korkusu ve hayatta kalma arzusunun verdiği ilhamla söylenegelen bu öyküler Huma'nın kaderini belirlemede de önemli bir rol oynar. Kimileri için bir kurtuluş bileti olan bu öyküler, kimilerininse yıllardır ötelediği, geçmişte bir yerde bıraktığı çeşitli karabasanları gün yüzüne çıkarır. Dinleyen herkesin kendisinden bir parça bulduğu bu öyküler, içten içe bir masalcının ne denli büyük bir gücü elinde bulundurabileceğini, bazen deliliğin ne denli büyülü bir kurtuluş olduğunu da hatırlatır. Nihayetinde delilikle dâhilik arasındaki ince çizgi kendisini bu bölümde açıkça gösterir.

Arzular, erotizm ve büyü, *Mahşer*'in kaderini belirleyen en temel konu başlıkları olarak yorumlanabilir. Tohumları "Gölgemin Gölgesi"nde atılan bu meseleler, Şahin tarafından farklı şekillerde sürekli işlenir ve kadın erkek ilişkileri kimi durumlarda bireysel, kimi durumlardaysa toplumsal bir yapı içerisinde sürekli okurun karşısına çıkarılır. Şahin, tüm bu yapıyı taşra'nın göbeğine, inin cinin top oynadığı dağlara, Toroslar'a, bozkıra, mağaralara, kervansaraylara kurarken kahramanlarını da bambaşka bir dünya ile kuşatır. Bin bir farklı biçime sahip bu kahramanlar, arzularının peşinden giden ve bu yolda dur durak bilmeyen kişiliklere sahiptir. Taşra üzerine kalem oynatan yazarlar içerisinde Osman Şahin'i özel ve farklı kılan da budur.

Kahramanlarını ait oldukları dünyaya göre ait oldukları sınır ve dilsel yetiler içerisinde seçen yazar, onları sürüklediği coğrafyalarda kendisine ait bir öykü evreni oluşturmayı da başarır. Bu öyküler kimi zaman oldukça büyülü, kimi zamansa bir o kadar hayatın içinden meselelerdir. Yazıyla olan ilişkisini 70'li yıllardan günümüze aktif bir şekilde sürdüren Şahin'in sırrı da dolayısıyla budur.

Osman Şahin'in Toroslar'da gezinen farklı yüzyıllara ait çeşitli kahramanlarını bir araya getiren *Mahşer*, anlatı gücü, biçimi ve Şahin edebiyatına dair söyledikleriyle oldukça özel ve güçlü bir kitaptır. İyi bir hikâye anlatıcısının kendisini her türlü güçlükten kurtarabileceğine dair kimi oldukça keyifli kimi ise bir o kadar ürkütücü hikâyeleri bir araya getiren *Mahşer*, onca yitmişliğin içinde insana ruh verip hayat üfleyen yine de arzular olduğunu hatırlatan son derece canlı bir kitaptır.

Kaynakça:

- Bora, Tanıl (2006). "Taşralaşan ve Taşrasını Kaybeden Türkiye". *Taşraya Bakmak*. Ed. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları. 37-66.
- Çiğdem, Ahmet (2006). "Taşra Karalaması". *Taşraya Bakmak*. Ed. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları. 101-114.
- Narlı, M. (2013). "Romanlar ve Taşralar: Türk Romanında Taşra Algıları Üzerine Bir Değerlendirme". *Bilig*. 64. 285-316.
- Şahin, O. (2012). *Mahşer*. İstanbul: Can Yayınları.
- Türkeş, Ömer (2018). "Orda Bir Taşra Var Uzakta". *Taşraya Bakmak*. Ed. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Varlık, M. (2015). *Edebiyatın Taşradan Manifestosu*. İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖLÜMÜN SÜT DİŞLERİ ÜSTÜNE

Semrin ŞAHİN

Alman Ressam Albrecht Dürer, “Sanat doğanın içindedir ve sanatçı da onu çıkarabilen kişidir,” der. Osman Şahin’in öykü dünyası doğanın ahengini, Torosların büyüsunü bize ortaya çıkartır. Doğanın içindeki sesleri öykülerin ritmi içerisinde şiirsel kullanır. Şahin’in öyküleri, geçmişin, yaşanan ve biten bir zaman diliminden ibaret olmadığını gösterir. O zaman dilimi yaşanıp bitse bile öykülerin içinde varlığını sonsuz döngü içerisinde sürdürmeye, yaşatmaya devam eder. Öykücülüğümüzün önemli duraklarından biri olan Şahin’in öyküleri toplumsal gerçekçiliğe yaslanmaktadır. John Berger, *Sanatla Direniş* kitabında, “Bugün, var olanı resmetmeye çalışmak umudu teşvik eden bir direniş eylemidir,” (s.25) der. Osman Şahin’in *Ölümün Süt Dişleri* adlı kitabında böyle bir direnişin izlerine rastlarız. Toroslarda var olmaya çalışan yazarın çocukluğu direnişin yansımalarından biridir. Yazarın kendisi de bir söyleşisinde, yazmak direnmektir, der. Böyle bir direnişin öykülerini okuruz kitapta.

Ölümün Süt Dişleri dokuz öyküden oluşmakta, Osman Şahin’in çocukluğundan otobiyografik öğeler taşımakta, hatta gerçek yaşamının bir bölümü anı öykü olarak karşımıza çıkmaktadır. Öykülerdeki çocuk; yalın ayak sürü çobanlığı yapan, yoksulluğun içinde yaşam mücadelesi veren, ölümlere, yokluğa, okumak için günlerce süren dağ yolculuğuna çıkan yazarın kanlı canlı kendi çocukluğudur. Bu nedenle öykünün anlattıkları daha bir sarıp sarmalar bizi.

Kitabın ilk öyküsü *Kırlangıç Uşağı*, bir çocuğun sesinden “sen” diliyle yazılarak anneye seslenmektedir. Anneyi yargılayıcı bir ses değil bu, aksine onu anlayan ve onurlandıran bir sevgi

diliyle yazılmış. Öyküde oğluna, “Bazen tepkili olmak, korkmak gelecektir oğul, başlangıçtır,” der anne. Bu, Anadolu kadınının bilgeliğini ortaya koyar. On üç çocuklu bir kadının her çocuğuna verdiği emek de dikkat çekici. Öykünün dilsel zenginliğinin yanında coğrafi ve kültürel motifleri içinde barındırması açısından da önemli olduğunu belirtmeliyim.

Öykülerin katmanları yeni imgeleri çıkartır önümüze. Her öykünün sonu yeni başlayan öykünün izlerini taşır. Böylece her öykü birbirini tamamlar. Öykülerdeki atmosfer betimlemelerle kurulur. Sıfatlar, tamlamalar yoğunluktadır. Eylemler mutlaka bir davranışa veya betimlemeye yaslanır. Sahneleme tekniğini başarıyla kullanan yazara, Yılmaz Güney de, “Her sözcüğün görüntü veriyor bana. Her öykün, beş duyuma hitap ediyor. Bu nereden geliyor?” diye sorarak bu yeteneğinin gücünü

belirtmiştir. Koyaklar, Yörük çadırları, derin bataklıklar, sarp kayalıklar öyküler boyunca gözümüzde canlanır ve orada yalın ayak yürüyen çocuğun yerinde buluruz kendimizi. Öykülerdeki yoksulluk, köy yaşamı, hayatta kalma mücadelesi okurun yüreğini sızlatacak cinsten. Bunun yanında Anadolu insanının bilgeliği de öykülerin arasında kendini gösterir. Bitlenen çocuğun kıyafetlerini karınca yuvalarının üstüne sermesi, küllü suyla yıkanan bedenler, yarayı onaran otlar ve daha birçok kadim gelenekten gelen bilgi, öykülerin içinde bir farkındalık oluşturur.

Osman Şahin, Yaşar Kemal ve Orhan Kemal gibi edebiyatımızı aynı damardan besleyen yazarlardan biri. Aynı coğrafyayı farklı bakış açılarıyla anlatırlar. “İnsanın yozlaşma belirtisi, insanın sevgisizliğiyle başlar,” diyen Yaşar Kemal’in özlemini duyduğu, yozlaşmanın olmadığı, insanların birbirine sevgiyle yaklaştığı, güven duyduğu bir coğrafyayı, masumiyetlerini kaybetmemiş insanları ve kapitalizmin daha yayılıp posasını çıkartmadığı zamanların öykülerini anlatır Osman Şahin. Günümüzde emperyalist sömürü şahlanarak yoksul insanları cendereye alırken o, öykülerinde sistem eleştirisi yapar, bozuk yönleri gösterir.

İkinci Doğum öyküsü Yannis Ritsos’un “Bir tas sıcak süttür barış ve uyanan bir çocuğun gözlerinin önüne tutulan kitaptır,” alıntısıyla başlar. Dicle Köy Enstitüsü’ne gelişin hikâyesi ve yazarın ikinci doğumudur bu. Öyküde yazar ülke insanının düşünmeyi öğrenememesi ile ilgili durum tespiti yapar. Alıntıladığım kısmın Köy Enstitülerinin kapanmasındaki en büyük etkenlerden biri olduğu kanısındayım.

“Neden böyle oldu bu? Hiç düşündünüz mü? Çünkü halkımıza düşünmeyi öğretmedik. Halkımızın düşünmeyle bir ilişkisi olmadı hiç. Oysa hayat düşünmektir. İnsanlarımız bin yıldır susturulmuştur. Bu yüzden bu ülkede soru soran sevilmez. Köy Enstitüleri bu anlayışı yıkmak için kurulmuş okullardır. Köy Enstitülerinde soru sormayan öğrenci sevilmez.”

Mekânı, karakterleri, doğayı, sözcükleri uzun uzun düşünen bir yazar var karşımızda. Onun senarist olmasının da eserlerine farklı bir bakış açısı kattığı söylenebilir. Osman Şahin edebiyatımızın önemli yazarlarından biri. Onun eserlerini okumak, üstüne düşünmek, fikir alışverişinde bulunmanın bütün okurların düşünsel dünyasına ve imge zenginliğine çok şey katacağını düşünüyorum.

KADININ BOŞAN- MA ÖZGÜRLÜĞÜ SİMGESİ: *MOR CEPKEN*'İN HİKÂYESİ

İbrahim VARELCİ

Osman Şahin, toplumcu gerçekçi edebiyat anlayışına bağlı bir hikâyecidir. İlk hikâyelerinde daha fazla olmak üzere öykülerinin temel düşüncesinde feodal düzen eleştirisi bulunur. Ağalarla marabalar arasında cereyan eden tartışmalar, hikâyelerindeki temaların içinde başı çeken toplumsal bir olgudur. Tüm bu toplumsal gerçekliklerden hareket eden Şahin, tecrübelerini beyazperdeye de taşımıştır. Şahin, aynı zamanda senaristtir, onlarca filme imzasını atmış bir isim-

dir. Birçok insanın kolaylıkla hatırlayacağı filmlerden olan Kibar Feyzo ve Züğürt Ağa, onun hikâyelerinden senaryoya dönüştürülmüştür.

Feodal düzende yaşayan insanların sorunları, hayat mücadeleleri, geçim sıkıntısı, açlık, yoksullukla edilen mücadeleler, ağalar tarafından karın tokluğuna çalıştırılan marabalar, töre, gelenek ve batıl inançların insanların yaşamındaki olumsuz etkileri gibi konular onun hikâyelerinde işlenen ana temalardır. Öykülerinde mesaj kaygısı güttüğü gibi, bazen de bunu okura hissettirmeden, alt metinde düşünsel bir tavır ortaya koyar. Ama her defasında mutlaka insana dair toplumsal gerçeklikleri ortaya koymaktan geri durmaz. Osman Şa-

hin, şahit olduğu gerçek olaylardan hareketle öykülerini oluşturur. Bunda hiç şüphesiz gözlemci yeteneğinin büyük bir rolü vardır. Öyküler hayatın içinden okura seslenir. Hayat kadar gerçek ve sahicidir. Hikâyeleri çoğunlukla etkileyici ve vurucu bir sonla biter.

Osman Şahin'in hikâyeleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu ve Toroslarda geçer. Kendisi de Yörük olan Şahin, halk anlatıları geleneğinin zengin unsurlarından yararlanır. Bir nevi halk anlatılarını kendi üslubuna göre biçimlendirerek tekrar yazar. Kendisini Yaşar Kemal'e benzetenlere, onun destan yazdığını kendisinin ise öykücü olduğunu ve insanların yaşamlarına dair daha kısa kesitlerden bahsettiğini, fakat aynı kökten beslendiklerini ifade eder.

Mor Cepken isimli kitabını 2016 yılında kaleme almıştır. Bu kitapta daha önceki hikâyelerinde olduğu gibi Yörüklerin hayatlarına ve geleneklerine dair öyküyle tüm kadınlara seslenmiştir. Artık söz kadınlardır. Yörük kadınlarının yaşamlarına dair kesitler sunar. Bunu halk anlatılarından hareketle ve destansı bir dille anlatır. Alışlagelmiş hikâye biçiminin dışına çıkmadan kaleme aldığı eseri onun öykücülüğünün en olgun eserlerinden biridir. *Mor Cepken*'i Şahin, öyküde şu ifadelerle anlatıyor:

"*Mor cepkeni bilirsin, biz yörük kadınlarının erkeğe karşı kullandığı tek silahı, özgürlüğüydü. Bir genç kızın çeyizinin altına ilkin 'mor cepken' yerleştirildi. Maviye yakın mor renkli, yumuşak kumaştan yelek gibi kesilmiş, dikilmiş, kenarları sarı simlerle işlenmiş bir yelekti.*

Mor cepken, evli erkeklerin korkulu rüyasıydı. Kızlar gelin atına bindirilirken anaları, kızının kulağına, 'İnşallah mor cepken giymek zorunda kalmazsın. Çora çocuğa karışsın', derlerdi.

Kadın zorla evlendirilmişse, kocasını sevmiyorsa, ihanete uğramışsa, kendince uygun zamanı kollar, 'mor cepken'i giyer çıkardı dışarı. Herkesin görebileceği yere, dam üstündeki yuvak taşının üstüne otururdu. O zaman akan su dururdu. İnek sağan, yün eğiren, kilim dokuyan eller dururdu. Yaşlı masal anaları, doğum ebeleri, işlerini güçlerini bırakarak mor cepken giymek zorunda kalan kadının çevresini alırlardı. O arada çevrede düğün, davul, eğlence varsa hepsi susardı. Çünkü evli kadının mor cepken giymesi ölüm gibi bir şeydi.

Mor cepken giyip dışarı çıkan kadının kocası evinden dışarı çıkmazdı. Boşanırsa ona kimse kızını veremezdi." (*Mor Cepken*, Can Yay., 2016, s.23.)

Bu hikâye günümüzde Ege, Antalya ve Toros Yörüklüğünde yaşlı kadınlar tarafından hâlâ bilinir. Karacaoğlu'nın türkülerinde geçen bir olgudur. *Mor Cepken*; Yörük kadınlarının evlilikleri kötü gittiğinde, şiddetli geçimsizlikler olduğunda, kadının mevcut durumdan sıyrılacak başka bir yolu kalmadığında, evlilik akdini sonlandırabilmek için erkeğe karşı kullandığı bir boşanma özgürlüğüdür. Günümüzde halen kadının boşanma özgürlüğü tartışılmıyken yörük yaşamında kadınlara verilen bu ifade imkânı, yörük toplumundaki kadının gücünü göstermektedir.

Osman Şahin yazdığı öykülerde geleneklerin, batıl inançların, törelerin ve feodal sistemin kısıcında yaşayarak bedel ödeyen insanların hayatını kaleme almıştır. *Mor Cepken* kitabı özelinde ise kadınların toplum içindeki konumlarına parmak basmıştır. Toplumcu gerçekçi bir yazar olarak Osman Şahin'den kadınların uğradıkları haksızlıklara, şiddete, zorla evlendirilmelere, çocuk gelinlere, örf ve adetlere kurban edilmiş aşklara, alıkonulmalara ve yaşanan kadın cinayetlerine sessiz kalması beklenemezdi. Bu insanlar hiçbir şekilde karşı koyamadıkları, üstesinden gelemedikleri, bu törelere boyun eğmek zorunda kaldıkları hayatların bedelini ödemişlerdir. Bu hikâyelerin sonları hep acı bitmiştir. Hikâye kahramanları ya ölmüş ya da öldürmüştür. Öyküler trajiktir. Şahin tüm bu acı gerçekliği tüm çarpıcılığıyla anlatırken bunu sade olduğu kadar edebi bir üslupla da kaleme almıştır.

Çiçekler bütün güçleriyle açmış, güneşin tadını haykırıyorlar. Çıldırıncı kokuları anılarımı uyandırıyor. Beni bu denli baştan çıkaran hoş kokular, ufacık arılara neler yapmaz? Çiçek sofrasına dalmış arılar, tatlı bir esriklikle inliyorlar. Pür uçlarında incileşen çiğ damlaları, sabah güneşinde kıvılcımlanıyor. Kozalakların ağırlaştırdığı sedir dalları beni tanıyor gibi. Dal aralarından sızan benekli ışıklar düşüyor önüme. Rüzgâra saçını taratan orman uğulduyor. Hıştırlar, pür ilmeklerine takılarak koşan rüzgârın sesi. İçine daldığım orman ağır ağır deviniyor. Yürüdükçe orman sevgisi kabarıyor içimde. Her yan çiçek, reçine, çürümüş ot, yaprak kokuyor.

Ne yönüm belli, ne yolum. Hiçbir şey gözle görüldüğüyle kalmıyor; çalı, taş her an dile gelebilir. Bu yüzden zordur yüreğini anlamak ormanın. Bir ağaç, bir taş görürsün, sonra da ağaçtır, taşdır dersin, geçer gidersin. Oysa o ağaçla, o taş, hiç eskimeyen bir öykünün adı olabilir. Yıllardır ayrı kaldığım yurtyerimi görmek için, sabahtan beri yoldayım.

Çocukluk köklerine bir an önce kavuşabilmenin coşkusu sinmiş adımlarıma. Attığım her adım, bir sonraki adımlarımın habercisi sanki. Ağaç diplerine dökülmüş pür örgüsü, ayaklarımda altınla çıtırıyor. Çocukluğumun birazı da o çıtırtıların içinde. Beni, kendimi gördüğüm gibi gören dağlar karşımda. Ne yandan bakarsam bakayım bırakmıyorlar yakamı...

Osman Şahin
Gölgemin Gölgesi - Mahşer

Çeyiz bohçamın dibindeki “mor cepken”i çıkardım. Sırtıma geçirdim. Çıktım dışarı. Herkesin görebileceği yere, Rüstem’in evinin damına çıkarak yuvak taşının üstüne oturdum. Mor cepken bilirsin, biz Yörük kadınlarının erkeğe karşı kullandığı tek silahı, özgürlüğüydü. Bir genç kızın çeyizinin altına ilkin “mor cepken” yerleştirilirdi.

Maviye yakın mor renkli, yumuşak kuşaktan yelek gibi kesilmiş, dikilmiş, kenarları sarı simlerle işlenmiş bir yelekti.

Mor cepken, evli erkeklerin korkulu rüyasıydı. Kızlar gelin atına bindirilirken anaları, “İnşallah mor cepken giymek zorunda kalmazsın. Çora çocuğa karışsın.” derlerdi.

Kadın zorla evlendirilmişse, kocasını sevmiyorsa, ihanete uğramışsa, kendince zamanı kollar, “mor cepken”i giyer çıkardı dışarı. Herkesin görebileceği yere, dam üstündeki yuvak taşının üstüne otururdu. O zaman akan su dururdu. İnek sağan, yün eğiren, kilim dokuyan eller dururdu. Yaşlı masal anaları, doğum ebeleri, işlerini güçlerini bırakarak mor cepken giymek zorunda kalan kadının çevresini alırlardı. Çünkü evli kadının mor cepken giymesi ölüm gibi bir şeydi.

Mor cepkeni giyip dışarı çıkan kadının kocası evinden çıkamazdı. Boşanırsa ona kimse kızını vermezdi.

Osman Şahin
Mor Cepken

VEYSEL KOBYA İLE SÖYLEŞİ

Münire ÇALIŞKAN TUĞ

Zamansız, Temmuz 2021’de Klaros Yayınevi etiketi ile okurla buluştu. Öykülerden oluşan kitabın yazarı Veyssel Kobya’yı dergilerden ve internet ortamında yayın yapan online portallardan tanıyor pek çok okur. 1989’da Kocaeli’nde doğan yazar, Kütahya Üniversitesi İnşaat Mühendisliği mezunu. Hâlen Uludağ Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümünde akademik kariyerine devam ediyor.

Öykü, şiir ve denemeleri *Öykü Gazetesi*, *Aydili*, *Güruh*, *Kurşun Kalem*, *Patikalar*, *Sahte Vefa*, *KE Dergisi*, *Son Gemi Edebiyat*, *Tay* gibi dergi, gazete ve fanzinlerde, internet üzerinden yayın yapan portallarda yayımlandı. Öykü seçkilerinde yer aldı. Önyargı adlı öyküsü Nazım Hikmet Kültür Sanat ve Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen “Türkiye Hikâyelerini Anlatıyor” adlı projede yer aldı, Açık Radyo’da seslendirildi. Proje için seçilen öyküler Can Yayınları tarafından aynı adla kitaplaştırıldı.

Biz kamuya açılan bu özellikleriniz ile tanıyoruz sizi. Bir de kendinizden dinleyelim. Kimdir Veyssel Kobya?

İnsanın kendini anlatması zordur. Ben kimim, sorusunu yanıtlamak da epey zor. Okumayı, yazmayı, araştırmayı, dostlarla sohbet etmeyi seven, mücadeleci ve fakat aceleci, zaman zaman da fevri bir insanım.

İrlanda asıllı Amerikalı romancı Francis Scott Key Fitzgerald “Bir şey düşünüyorsanız ya da bir şey anımsadıysanız bunu o an not etmeniz gerekir. Çünkü o düşüncenizi aynı yoğunlukta bulabilmeniz zordur,” der. Siz nasıl yazıyorsunuz, elinizde not defteri ile mi geziyorsunuz? Öykünün konusu nasıl, ne

zaman ve nereden geliyor, kendini nasıl gösteriyor? Masaya ne zaman oturuyorsunuz? Bu süreçleri bizimle paylaşmanızı istesem sizden.

Fitzgerald'a katılıyorum. Nasıl yazdığım, öyküye göre değişiyor. Bazen bir sahne geliyor gözümün önüne, bazen bir fikir, sonra kurgu oluşuyor, kimi zaman bir konuşma, bir ses... Her hâlükârda bir şey beni dürtüyor ve yazmaya itiyor. Genellikle içimde taşıyorum onu, hemen yazmıyorum. Zihnimde şekilleniyor, bir tohumun filizlenip serpilmesi gibi. En son dili geliyor çoğu zaman. Söz gelimi, "Kır Kabuğu"nda yanılmıyorsam üç hafta kadar dilinin gelmesini beklemiştim. Burada kastettiğim ilham ya da mistik bir şey değil. Zihnimin içindeki kuytuda o öykü sürekli yer aldığı için önünde sonunda sesini de duyabiliyorum.

Kitabın ilk bölümündeki öykülerde, ana karakterler hayvanlar. Bu yüzden epey bir araştırma yaptım, belgesel izledim. Öykünün içinde bilgi sahibi olmam gereken konu varsa eğer uzunca okumalar yapıyorum, varsa film, belgesel vs. izliyorum. Öykü tamamlanıncaya kadar öğrendiklerim bir şekilde içine sızıyor. Hikâye etme halinden uzaklaşmamaya gayret ediyorum. Çünkü asıl maksadım bilgi vermek değil öykü yazmak.

Öykünün konusunun nasıl ve ne zaman geleceği belli olmuyor fakat çoğunlukla dışarıdan geliyor, diyebilirim. Kendimden yola çıkarak yazmaktansa dışarıdan aldığımı içimde dönüştürmeyi, ona dönüşmeyi ya da ondaki aksimi görmeyi seviyorum. Söz gelimi mahalleden bir arkadaşları vardı annemlerin ve kadına "doktorun karısı" diyorlardı. Bu beni çok sarstı, kadının "doktorun karısı" diye anılması, bununla var edilmesi, isminin olmaması. "Üç" isimli öykümde kendine yer edindi bu durum. Baş karakterin kayınvalidesi "doktorun karısı" diye anılan bir kadın. Öykünün içinde ufacık bir yerde geçiyor, fakat bana kalırsa, insanımıza dair çok şey söylüyor. Kitaptaki ilk bölümü, bir düşünce temelinde, farklı farklı noktalara değinen öykülerden oluşuyor. O düşünce üzerine bu kadar eğilmeme sebep olan şey ise içinde yaşadığımız zaman.

Peki niçin yazıyorsun diye sorsam. Taşdığım bir yükten kurtulmak, tarihe tanıklık etmek, içini boşaltmak, para kazanmak, kendini başkalarına anlatmak, meşhur olmak...

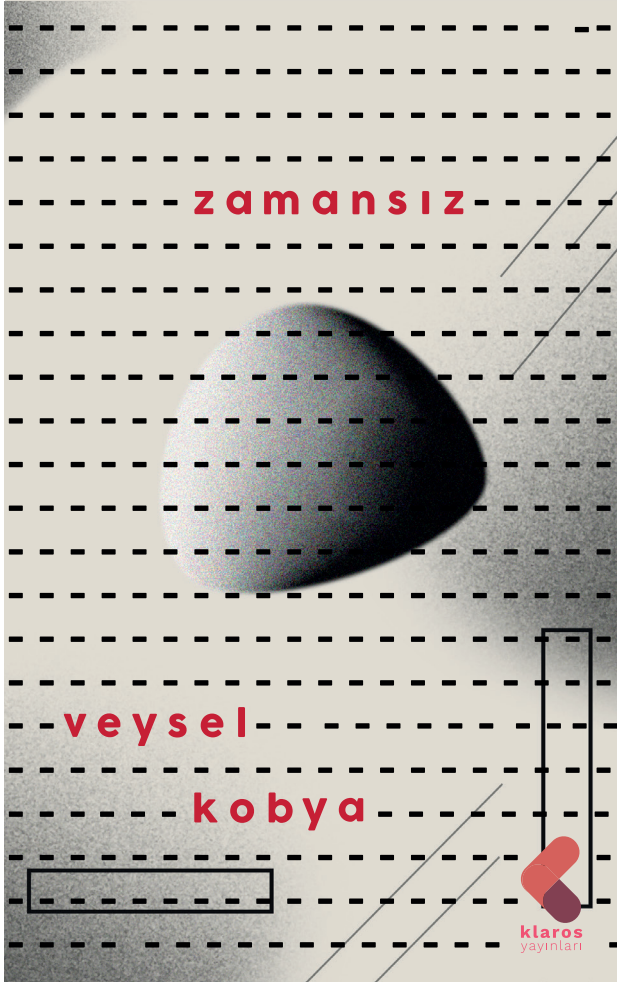
Kendim olmak yetmiyor sanırım. Başkası olmayı, onun gözünden görmeyi, düşünmeyi, hissetmeyi seviyorum. Okurken ve yazarken benzer şeyler oluyor bence. Okurken yazarın metnini kendi düş dünyamızda yeniden inşa ediyoruz. Bu yüzden okuyucu sayısı kadar metin var, diye düşünüyorum. Bu büyüyü çok seviyorum. Okuduğum metinler üzerine konuşmayı ya da yazdıklarım hakkında yorum almayı da bu

yüzden çok seviyorum. Bazen sohbet ettiğim arkadaşımın okuduğu metinden çıkardığı anlam, metnin kendisinden daha etkileyici geliyor bana. Tüm bunlar çok güzel, çok keyifli, büyüleyici şeyler. Öte yandan, yazarken düşüncenin, duygunun, anın derinine indiğimi hissediyorum. Daha önce hiç düşünmediğim, hiç hissetmediğim şeylerin varlığını keşfediyorum. Bu da bana çok büyük haz veriyor. Sanki yaşamın özünden su içmek gibi. Etkilendiğim metinleri okurken de böyle oluyor, o an için yaşamak tarifsiz renklere bürünüyor, karnaval gibi. Dışarıdan bakınca sizi yavaşlatan, hatta durduran ama içine girdiğinizde derinlemesine yolculuk yaptıran süreç bence okumak ve yazmak.

Meşhur olmak isteyen öykü yazmaz sanırım. En çok bas-kısı yapılan öyküleri düşünelim. Ortalama altı bin civarında okunuyordur. Meşhur olmak niyetiyle adım atılıyorsa sosyal medya fenomeni olmayı denemek çok daha mantıklı.

Ursula le Guin, öyküleri gösterdikleri özelliklere göre koşturmak, yürümeye ve dans etmeye benzetir. "Kimi öyküler koşturmak gibidir. Pek manzara görmezsiniz koşarken, pek bir şey öğrenmezsiniz de. Koşturmak için koşarsınız, haz ve heyecan için. Bir de yürümek gibi olan öykü vardır, düzenli; kendinizi yürüyüşün akışına kaptırır, çevrenizdeki her şeyi, daha önce hiç görmediğiniz bir manzarayı görürken yol alırsınız. Ve yürüyüş daha önce hiç olmadığınız bir yere çıkabilir. Sonra bir de dans etmek gibi olan öykü var; bir sonraki hareketin sonuncusunun içinden büyümeyi sürdürdüğünü;

ama öyle dümdüz değil, yönü sadece dosdoğru ileriye olmayan, daireler, aldatıcı hareketler, tekrarlar, bütün o tuhaf jestleri içeren. Ve bu dans dürüst bir danssa bütün hareketler birbiriyle bağlantılıdır; her biri bir öncekini izler, öngörülemez, ama kaçınılmaz bir şekilde,” diye açıklar benzetme nedenlerini. Peki, sizin için öykü nedir?

Le Guin'in bu muhteşem benzetmesini daha önce okumuş çok da etkilenmişim. Benim için öykü, etkidir. Okurken etkilenmek, yazdığım metinle de etkilemek. Bu etki incelikli dil kullanımı ile yapılabilir. Söz gelimi Vüsat O. Bener okurken beni en çok etkileyen şey dilinin lezzetidir. Çok öyküsü vardır anlamadığımı, fakat benim için o öykülerde yazar, anlamamanın ötesinde bir yere dokunmaktadır. Seçtiği sözcükler, o sözcüklerin cümle içinde sıralanışı. Okurken öyküsünün o eşsiz sesini duymak başka bir keyiftir. Bahsettiğim etki kurgu ile de

pekâlâ yapılabilir. “Satranç”ı okurken hayatta kalabilmek için satranca tutunan adamların zekâsı sayesinde gördüğü tüm hamleleri hafızasında tutabilen birinin karşılaşması. Bu çatışma çok üst düzey bir kurgu bence. Yaşayan, nefes alan, mücadele edenle hissetmeyen, kazanmak için her şeyi yapabilecek olanın, yalnızca aklında tutanın ya da hep alıcı olanın karşı karşıya gelmesi. Elbette söylediğim öykülerden çok başka anlamlar da çıkarmak mümkün. Zaten o yüzden bu kadar güzel. Kimi öykü bu etkiyi duygusuyla yaratır. Sayfaları çevirirken duygunun içinde sürüklenirsiniz, kimisi size hiç bakmadığınız bir yerden baktırır, sizi şaşırtır. Nihayetinde öykü bir yerden yakalamalı ve etkilemeli diye düşünüyorum. Hatta ne kadar çok yerden yakalarsa o kadar güçlü öyküdür diyebilirim. Bu sayede yazarken yazarı, okurken de okuru çoğaltır, zenginleştirir.

Öykülerinizin ilginç hikâyeleri var. Hikâye ve dil öykünün iki ana malzemesi. Siz bu ikisini nasıl birleştiriyorsunuz? Biri diğerine göre daha öncelikli mi? Usta bir dil işçiliği ile çok iyi koterılan hikâyesiz, olaysız öyküler de az değil.

Benim yazma deneyimimde genellikle fikir önceden geliyor. Kitabın ilk bölümündeki tüm öykülerde bu böyle oldu. Bir öykü üzerinden anlatsam belki daha anlaşılır olur. “Anti-depresan İlaçlarının Doğumu”nda, acı kesen böcekleri isimli bir böcek türü yarattım zihnimde. Sonra bu böcekleri anti-depresan ilaçları ile ilişkilendirdim. Akabinde ilk iki cümle geldi. Bu noktada anlatıcı okuyucuya acı kesen böceklerinin hikâyesini anlatacaktı. Burada ilk mesele halloldu. Öykünün dili, anlatıcının karakterlere ve okuyucuya mesafesi vs. Fakat devamında öyküyü nasıl ilerletecektim? Başı sonu belliydi de sona giden yol nasıl izlenecekti? Bir sürü acı kesen böceğinin hikâyesini kuş bakışı mı anlatacağım, tek bir acı kesen böceğine mi odaklanacağım, geçişi nasıl yapacağım? Anlatıcı hep böceğe yakın bir yerde durup onun açısından mı anlatacak yoksa zaman zaman diğer öykü karakterine mi yaklaşacak? Öyküyü nerde düğümleyip düğümü nerede çezeceğim? Aslında anlatıcı temelli bu sorular öykünün diline de ait sorulardı bence. Zaten dil ile kurguyu ya da biçimle içeriği birbirinden ayırmazsınız. Çünkü onlar birbirini doğurur. Benim için pek çok öyküde kurgunun hikâyesinin dilini doğurduğunu söylemek mümkün. Dilin, o öykünün sesi olmasına özen gösteririm. Sözcük seçimi, sözcüklerin cümle içindeki yeri vs. detayları önemlidir benim için. Özetle dil, hikâyeyi anlatmak için bir araç değildir, hikâyenin kendisidir aynı zamanda.

Kitabınıza döndüğümüzde soracağım ilk soru kitabın adı ile ilgili olacak. Neden *Zamansız*?

Öykü isimleri konusunda kendimi başarılı buluyorum fakat

her nasılsa öykü dosyasına isim verme konusunda çok bocaladım. Bir sürü isim düşünüp yakıştıramadım. En sonunda yine yazma yolculuğumda bana eşlik eden bir dostumun tavsiyesi ile *Zamansız*'da karar kıldım. Bir sebebi bir de dileği var *Zamansız* başlığının. Sebebi, öykülerin hiçbirinde belirgin bir zaman emaresi olmaması, dileği ise zamana direnmesi, geleceğe kalması.

Zamansız “bağlı” ve “münferit “olmak üzere iki bölümden oluşuyor. Birinci bölümü bağlı, ikinci bölümü münferit yapan nedir?

Bölmelere ayırma sebebim ilk bölümdeki öykülerin tematik olarak birbiri ile ilişkili olması. Bu bölümde birinci soruda da bahsettiğim düşüncenin getirdiği kurgularla oluştu öyküler. Düşünceyi çok açmak istemiyorum çünkü okuyucunun anlamlandırma alanına müdahale etmekten çekiniyorum. İstiyorum ki okuyanın zihninde özgürce oluşsun öyküler. Öte yandan ilk bölümdeki tüm öykülerde başkahraman bir hayvan, tabii bunun da benim için bir sebebi var. Yani öykülerdeki hiçbir hayvanın sadece o hayvanı temsil etmediğini söyleyebilirim.

İkinci bölümde birbirinden bağımsız öyküler yer alıyor. Bu sebeple ilk bölüm bağlı ve ikincisi münferit.

Ben elime bir kitap aldığımda hemen son cümlesini okurum. Çünkü okurun yolculuğu yazarın ve karakterlerin aradan çekildiği son cümle ile başlar, diye düşünüyorum. Sizin son cümleleriniz, “İsim avcısı kendi gidişini gördü, kapı kapanırken.” Kendi gidişini görmek ilginç gerçekten. Okuru kendi dünyasında yola ve yolculuğa davet eden bir bitiş. Öyküyü okuduğumda “isim ve benlik” konusuna odaklandığımı gördüm. Aynı konu “Üç” başlıklı öyküde de işleniyor. Olay kişileri kendi seçimlerini yapamadıkları için adsızlar. Sizden isim ve benlik ilişkisini açmanızı istesem.

Kitabın son cümlesini okumak çok özgün ve çekici geldi, ben de deneyeceğim. Sorunuza gelecek olursam benliğimizi temsil eden en güçlü şey ismimiz bence. Fakat bizim toplumumuzda ismimiz genelde bir dizi sıfatın sonrasında geliyor. Belki başka ülkelerde, başka toplumlarda da böyledir bilemiyorum. İsim avcısının isimlerde aradığı şeyin kendi benliği olduğu gibi “Üç” isimli öyküdeki karakterlerin isimsiz olması da benlik problemi. “Üç” üzerinden bakacak olursak şu veya bu şekilde hayatları ile ilgili kendi kararlarını özgürce verememiş insanlar var. Hâliyle başkarakter de yaşamını sorguluyor. Eşi ise başkalarını hesap etmekten kendi duygularını ortaya koyamıyor, kendisine karşı acımasız. Yetersizlik hissi ile kendini suçlamakla meşgul. Aynı öyküde kadının taksiciye-

le tartışması bile aynı dil üzerinden. Taksiciye “yenge” dediği için kızarken kendisi de adama “kardeşim” diyor. Burada hem benlik hem de mesafe ile ilgili sorunlarımız var bence. Tabii çelişkili davranışlarımız da. Kendimden örnek verecek olursam eskiden, birinde kızdığım bir tutum için acaba ben böyle yapıyor muyum, diye düşünürdüm. Şimdilerde acaba ben ne zaman böyle davranıyorum, diyorum kendi kendime.

Kitabın ilk öyküsü manifesto gibi bir cümle ile başlıyor. “Böyle olduğum için özür dilemeyeceğim.” Anlatıcı kendilerine kuşaklar boyu öğretilen, belletilen, doğru budur diye dayatılan, özgür iradeyi devre dışı bırakan, birey olmayı engelleyen uygulamalara karşı çıkıyor. İlk cinayetini işlediğinde on üç yaşındadır. Katillikinden pişmanlık duymaz. Öykü ile ilgili küçük ipuçları vermeye ne dersiniz?

Bu cümleyi gerçekten çok ama çok önemsiyorum. Çünkü hepimiz daha kişiliğimiz oturmadan, belki de ufaklık noktalarından “Böyle olduğum için özür dilerim,” demeyi öğreniyoruz. Toplumun en küçük tahakküm alanı olan ailede başlıyor bu durum. Daha sonra adım adım kendimizden vazgeçiyoruz, çünkü kendimiz olarak değerli olduğumuza ve sevilleceğimize dair inancımızı yitiriyoruz. Aile kavramını yerden yere vurmamak değil buradaki amacım. Aileyi, anne babayı putlaştırmak ve bu tabu ile aslında onların da sırtına yüklenemeyeceğini yüklemek mesele edindiğim şey. Kendimizi özgürce ifade edemediğimiz, kızamadığımız, hatta haksızlık edemediğimiz birini nasıl gerçekten sevebiliriz? Buradaki karakter de olmadığı birine dönüşmeye zorlanıyor. Cinayeti de aslında içinde olmaya zorlandığı hayata dair bir isyan. O yüzden pişman değil, çünkü kendini seçiyor. Hikâyesinin onu getirdiği nokta burası. Yoksa herhangi bir şekilde şiddeti haklı çıkartmak gibi bir niyetim asla yok. Kendimizi seçmek bencillikmiş gibi öğretildi bize. Oysa kendini seçmedikten sonra neyi seçtiğin ve karşılığında ne kazandığının hiçbir önemi yok kanımca. Kişinin, özünden esirgediği sevginin (ya da saygının yahut kendini olduğu hâliyle kabullenmenin) boşluğunu başka hiçbir şeyle tamamlayabileceğine inanmıyorum çünkü.

Öykülerinizin çoğunda hayvanlar olay kişisi olarak yer alıyor. Acı kesen böcekleri, kuşlar, çekirgeler, ahtapotlar, Ateş Kelebekleri... Bu hayvanlar yaşadıkları sorunları dayanışma içinde aşmaya çalışıyorlar. Kimi dinlenmeden çalışmaya karşı direniyor, kimi devasa cam zindanlara kapatılıp seyirlik olmaya isyan ediyor. Yardımlaşma, dayanışma, zorlukları birlikte mücadele ederek aşma bilincinin gelişmesinde doğanın ve edebiyatın yol göstericiliği işlenmiş sanki öykülerde. Ne dersiniz, hayallerimizin gerçekleşmesinde doğa ve edebiyatla iç içe mi olmalıyız?

Çıkardığınız anlam için çok teşekkür ederim. Aslında birinci bölümde, yani hayvanların başrolde olduğu öykülerde, ilk düşündüğüm dayanışma vurgusu değildi. Bu kendiliğinden gelişti, karakterler kalemimi bu yönde devindirdi, diyebilirim. Yazmanın bir büyüsü de bu sanki. Tolstoy'un *Anna Karenina*'yı yazmadan önce düşündükleri ile yazdığı karakterin bambaşka olması gibi.

Edebiyatın yol göstericiliği konusunda emin değilim. Fakat kendimizin, sınırlarımızın dışına çıkıp başka dünyalar keşfetme, başkası olma, ötekini anlama ve hissetme noktasında insanda dönüşüm sağlayabilir pekâlâ.

Zorlukların dayanışma ile aşılabacağına gönülden inanıyorum. İçinde olduğumuz, parçası olmaya itildiğimiz düzende bize rekabetçi olmamız dayatılıyor. Ben şahsen rekabetin getirisinin insandan aldıklarının yanında önemsiz olduğunu düşünüyorum. Daha iyi bir dünyanın ancak dayanışma ile ve doğanın bir parçası olduğumuzu ayırt ederek biraz yavaşlayarak, düşünerek mümkün olabileceğini sanıyorum.

"Hikâye Anlatıcısı ve Hikâyesi" başlıklı öykü, içeriğini ciddi anlamda merak ettiren bir giriş cümlesi ile başlayıp trajik bir biçimde bitiyor. Ulusların tarihlerinde pek çok yürekli insan vardır başlarına neler geleceğini bilseler de inandıkları, güvendikleri, emin oldukları hikâyelerini anlatmaktan çekinmeyen. Bu öyküde de canı pahasına hikâyesini anlatan bir karakter var. Öykü, "Şimdi ister yutkunun acı tadını hikâyesinin, isterseniz tükürün. Neyse, deyin, neyse ki uzaktayız o günlerden. Artık kimse öldürülmüyor hikâyesi yüzünden!" cümleleri ile sona eriyor. Ne dersiniz, uzakta mıyız o günlerden, kimse öldürülmüyor mu artık hikâyesi yüzünden?

Keşke uzakta olsak, keşke hikâyesi ile yaşamak mümkün olsa, ağır bedeller ödemeyi gerektirmese keşke.

Pislik Kent'te kuşlar üzerinden çok güncel bir konu olan göç ve göçmenlik işleniyor. Dünyanın dört bir yanından insanlar hayatta kalabilecekleri bir yer bulabilmek için yollara düşmüş durumda. İnsanlık nasıl aşacak bu sorunu, aşabilecek mi? Hepimiz birer haymatlos mu olacağız yoksa gelecek zamanlarda?

Açıkçası bu sorunun cevabını ben de bilemiyorum. Sadece olan durumdan çok rahatsızım. Bugün insanlar Afganistan'dan kaçabilmek için bir uçağın kanatlarına asılıyorlar. Bu insanlık adına çok büyük bir trajedi. Diğer tarafta da uçaktan düşen o insanları tişörtlere baskı yapan birileri var. O tişörtleri giyen başkaları. Tüm bunlar bana çok fazla geliyor.

Okur *Zamansız*'ı nasıl karşıladı? Aldığınız geri dönüşleri sorsam size.

Yayımlandıktan sonra görüşlerini merak ettim, okumaktan keyif aldığım yazarlardan bazılarına gönderdim kitabı. Dönüşleri beni çok mutlu etti. Yakın çevremın dönüşleri de aynı şekilde. Şimdilik tanımadığım bir okurdan dönüş almadım, umarım o da olur.

İyi bir yazar olmanın temel kriterlerinden biri de iyi okur olmaktır, denir hep. Veysel Koby kimleri okuyor? Başucu kitaplarınızı bizimle paylaşır mısınız?

Ben yavaş okuduğum için yavaş yazıyorum sanırım. Okuma konusundaki hızımdan hiç memnun değilim. Bunda çalışma tempomun yoğunluğu da etken. Yine de fırsatları değerlendirip okumaya devam ediyorum bir şekilde. Ayfer Tunç en çok sevdiğim yazarlardan. O yeni bir kitap çıkardığında asla kayıtsız kalamıyorum. Öyküye gelecek olursak güncel edebiyatımızdan Berna Durmaz'ın öykülerini çok seviyorum. Bana kalırsa dilin hikâye ile ayrılmaz bir bütün olduğu çok net görülüyor Berna Durmaz'ın öykülerinde. İsim verince hep birileri unutulur. Son yıllarda okuyup sevdiğim yazarlardan aklıma ilk gelenler: Kemal Varol, Neslihan Önderoğlu, Nihan Kaya, Gamze Arslan, Hakan Sipahioğlu, Zeynep Gülçin, Mevsim Yenice.

Beni en çok etkileyen kitaplar denilince aklıma gelenler: *Yeraltından Notlar* (Dostoyevski), *Amok Koşucusu* (Stefan Zweig), *Anna Karenina* (Tolstoy), *Siddhartha* (Hermann Hesse), *Simyacı* (Paulo Chello), *Savaşçı* (Doğan Cüceloğlu), *Yeşil Peri Gecesi* (Ayfer Tunç), *Göçmüş Kediler Bahçesi* (Bilge Karasu), *Kâğıt Gemiler* (Ayşegül Çelik), *Korkuyu Beklerken* (Oğuz Atay).

Önümüzdeki dönemlerde Veysel Koby'dan neler okuyacağız? *Zamansız*'ın ardından neler gelecek? Masada ne var bu aralar?

Tamamlamayı istediğim öyküler var. Bir de hikâyelerin ve hikâye anlatıcılığının merkezde olduğu bir roman yazmak istiyorum.

Sorularımıza verdiğiniz içten yanıtlar için teşekkür ederim *Zamansız*'a sonsuz yolculuğunda başarılar dileriz.

Ben teşekkür ederim iyi dileklerinize ve yanıtlamaktan çok keyif aldığım güzel sorularınıza için.

DÜŞ PEMBE

Tolga BAŞOLUK

“Behice, kestane rengi uzun saçları tüm vadiyi kaplayan yonca tarlasına karışarak sırt üstü uzandı, bir eliyle altındaki bu yeşil kırçillı örtüyü çocuk başı gibi okşayıp boynunu olanca geri yasladı ve üzerinden bir tırtıl yavaşlığında akan pembe bulutları seyre daldı.” Ressam sayfa arasına ayaç koyup pencereden gökyüzüne baktı. Yaz ortası bu öğle vaktinde elbette tek bir bulut yoktu. Eline fırçasını alıp ufka doğru, şu bayat romandaki gibi pembe, tombul bir bulut çizdi.

Çalışma masasına dönüp oturdu. Canı sıkılıyordu. Masanın üstüne vitrindeki kupasının, üzerindeki çatlakları dahi ihmal etmeyerek bir kopyasını ve içine de taze kahve çizdi. Biraz süt köpüğü olsa fena olmazdı ya, ne çare, beyaz boyası tükenmişti.

Sokaktan sesler yükselince yeniden doğruldu ve dışarı baktı. Okul üniformalı üç çocuk birbirlerine dalaşarak okuldan evlerine yürüyorlardı. Güneşte kavrulmuşlardı; güneş yanığı esmerliklerini bastırmış; gergin, parlak, sıcak derileri kıpkırmızı kesilmişti. Ressamın uzak dağ köylerindeki şirin evleri, arkalarında batan kırmızı güneşi, havadaysa gerçek kuşlara hiç benzemeyen şu kartpostal kuşlarını çizmeye alışkın, her daim boyayla kirlenmiş elleri, çocuk sevincini resmetmeye mahir değildi. Düşündü, taşındı, nihayet çocukların başlarına sarı şapkalar, ellerine vanilyalı dondurma, önlerine de bir top çizmeye karar verdi. Derken güneş pembe bulutların arkasında kayboldu. Çocuklar gülüşerek evlerine dağıldı.

Salonun ortasında kurulu geniş tuvalde yarım kalmış karakalem bir kadın portresi vardı. Dudakları, burnu, gözleri çizilmişti. Kim olduğunu yavaş yavaş belli ediyordu artık. Biraz annesiydi, öleli

üç yıl oluyordu, hep böyle başı hafifçe eğik, suçlu gibi bakardı. Biraz da marketteki pastane tezgâhtarıydı, nice-dir aklından güzelliğine iltifat etmek geçiyordu. Ne var ki kadın, gün boyu eldiven takmak mecburiyetindeydi. O da her gün gidip kurabiyeler alıyor, çoktan ezberlediği hâlde, bıkmadan, her Allah'ın günü kadıncağıza hangi kurabi-yenin içinde ne var anlatıyor, bu sırada gözlerine uzun uzun, manalı bakarak ilgisinin anlaşılmasını umuyordu. Sırf bu ziyaretler yüzünden şeker hastalığına yakalanması an meselesi olan, kahverengi bir yastık benzeyen, kıvrık tüylü köpeği ağzının kenarında kurabiye kırıntılarıyla kendini sevdirmek için ressamın dizinin dibine geldi ve kendi dilinde masumca mırıldandı. Köpeğine acıyan ressam ona sevimli bir papyon çizdi ve yakışıklı köpeğini kucığına alıp yumuşak kürkünü okşadı.

İçinde eskitme ahşap mobilyalar, taş motifli duvarlarına yaslanmış üzeri beyaz çarşafarla örtülü resimler, ortasında bu kadın portresi taslağı duran salonun sanatsal sessizliğini öfkeli bir gök gürültüsü deldi. Bu sıra yaz yağmurları sıktı. Hemen her sefer arkasından bir gökkuşağı çizip mutlu oluyordu ressam. Ancak bu kez camda birbiriyle kaynaşıp ayrılarak süzülen yağmur damlaları özgeydi, bir acayıplığı, bir olmazlığı haber ediyordu. Damlalar bir Karayip flamingosu, ekvatorial bir gün batımı yahut bildiğin pamuk şeker kadar pembeydi. Yağmur. Pembeydi.

Ayağa kalkıp cama yaslandı. Evler, arabalar, kaldırımlar pembeye boyanmış, pembe sular çatulardan kaldırımlara damlıyordu. Yağmura yakalanan insan kalabalığından şaşkınlığını soyunmayı becerenler çığlık atıp üzerindeki pembe damlaları seri el hareketleriyle siliyor ve evlerine doğru koşuyordu. Rögar kapaklarından taşıp yol kenarlarındaki asfalt girintilerinden akan pembe çamur süratle peşlerindeydi.

Ressam çizdi, boyardı, beğenmediği resimleri yırtıp atar ya da kıyamaz, deposunda çürümeye terk ederdi. Ancak silgisi yoktu. Eğer buna gücü yetse anıtların önündeki manzara paraziti elektrik tellerini silerdi. Dağları sakat bırakan taş ocağı yamalarını. Pastaneci güzel kadının eldivenlerini ve -eğer cesaret edebilseydi- onun önlüğünü silerdi. Bakışlardan nefreti silerdi, insanın içini rüzgârlı bir ara sokak gibi üşüten nefreti. Hayallerden kırıkları silerdi. Ama hayır, ne nefreti silebilirdi ressam ne hayal kırıklıklarını ne de şehrin üstüne bir kâbus gibi yağan pembe bulutları.

Ressam kendini dışarı attı. Panikle koşuşan komşuları ona çarparak yollarına devam ediyorlardı. Ayakları suya

bata çıka ilerliyordu. Bağırışlar arasında kulağına her gün kurabiye çeşitlerini dinlediği tiz ses çalındı. Başını çevirdiğinde, işte, oradaydı. O da ressamı fark etmişti, kalakalmıştı karşısında. Sokağın iki ucunda etraflarındaki hengâmeye ilgilerini tümüyle kaybetmiş, yalnız birbirlerini gören, baştan ayağa pembe suyla sıırıslıklam iki suskun, önce bir zaman hayretlerinin çözülmesini hareketsiz bekledi. Sonra ressam geri koştu, açık kalan kapısının yanında posta kutusuna asılı şemsiyeyi alıp kadına götürdü. Kadın şemsiyeyi açtı. Daha fazla ıslanmaması için, gözlerini onun gözlerinden ayırmadan bir adım atıp adamla bitişti. Bulutların arasından sıyrılan ince bir demet güneş ışığı, tiyatro sahnesindeki spotlar gibi üzerlerine düştü. Tüm bu kaostan sınırlarını aydınlığın çizdiği hipotetik bir çemberle yalıtılmış öylece bakışlırlarken kadının haleyle çevrili, ışıyan yüzünde damlalar pırıltılara dönüştü. Şemsiyenin sapını kavrayan ince beyaz parmaklarından sular süzülüyor, su damlalarından biri, istemeden, ötekilerden fazla parlıyordu. Ressam dudaklarında duydu damlaları, insan tatlı olacağını sanıyor, kimisi boya gibi acı kimisi de tuzluydu.

Çalışma masasına dönüp oturdu. Canı sıkılıyordu. Masanın üstüne vitrindeki kupasının, üzerindeki çatlakları dahi ihmal etmeyerek bir kopyasını ve içine de taze kahve çizdi. Biraz süt köpüğü olsa fena olmazdı ya, ne çare, beyaz boyası tükenmişti. Pembe bulutlar dağıldı, yeniden güneş açtı. Uzaklarda ressamın çizdiklerinden bile daha ihtişamlı bir gökkuşağı görüldü.

GÜNAH

Serkan GÜLPINAR

“Dedem toprağa gömölünce ölmedi de,” dedi Erdal kulağına eğilerek, “bu Sait Dayı ağıt yakınca öldü sanki.”

Göğsünde birleştirdiği ellerini çözdü, gözlerinde biriken yaşları sildi, kollarını ovuşturmaya başladı sonra. Sıyrıp bana gösterdi,

“Tüylerim diken diken oldu Hasan,” dedi, “bak Allah’ını seversen.”

Başıyla Hıdır Amca’yı işaret etti ardından.

Sait Dayı’nın yanındaydı Hıdır Amca. Dizleri üzerine oturmuş, başı önünde, sarsıla sarsıla ağlıyordu.

“İnsanın babasını ağlarken görmesi garip şeymiş,” dedi Erdal boğuk bir sesle.

Kalktı sonra, parmaklarının ucuna basarak çıktı odadan.

“Vah dünya vah,” deyip, sustu Sait Dayı o sırada. Oda Hıdır Amca’nın hıçkırıklarıyla doldu bir anda. Omuzları sarsılıyordu.

Kül tablasındaki sigarasına uzandı Sait Dayı derken. O uzanınca, odada bir dalgalanma oldu birden. İçini çekerek kımıldadı herkes.

Kimisi yüzünü buruşturarak oturuşunu değiştirdi. Kimisi, unuttukları sigaralar geldi de akıllarına, önlerindeki küllüklere eğildi.

Kimisiyse, önceden hazır edilip genişçe bir şekerliğe dizilmiş sarma sigaralara uzanmıştı ki henüz, ilkin gırtlığını temizledi Sait Dayı. Peşinden de, kaldığı yerden sürdürdü ağıtı.

Sigara istedi canım. Doğrudum, kulağımda Sait Dayı’nın çatallı sesi, parmak uçlarıma basarak çıktım

dışarı.

Geceden beri tipi hâlinde yağan kar durulmuştu sonunda. İnce ince yağıyordu şimdi. Bir sigara yakıp kabanımın yakasını dikleştirdim. Ekmek damından, elinde çay dolu koca bir tepsiyle Bedir çıktı o sırada. Hızla yaklaştı, önümde durdu, “Al birini Hasan,” dedi.

“Alırım ben ocaktan, sen içeri götür istersen Bedo,” dedim, “yetişmez bunlar.”

“Ocağa su çekti Adnan, al sen birini oğlum, bir tur daha yapacağım ne de olsa,” diyerek gülümsedi.

“Peki öyleyse,” deyip tepsiye uzandım.

“Gelirim birazdan ben, sigaramı hazır et tamam mı?” diyerek hızla uzaklaştı.

Elimde çay bardağı, dudaklarımın arasında sigara, ekmek damının tahta kapısını araladım. Kazanların başında Abuzer Dayı’yla Şükrü amcamı görünce telaşla kapadım yeniden. Peş peşe birkaç nefes çekerek sigarayı savurup öyle girdim içeri.

Elindeki kevgiri kavurma kazanın kulpuna astı Abuzer Dayı, boynuna doladığı havluyla alnını, göz çukurlarını ve çenesini sildi sonra. Duvardaki çiviye astığı ceketinden tabakasını çıkardı. Tahta kapının aralığından dışarıya bakıp,

“Bu Apé Hisen çok ters adamdı,” dedi parmakları arasında tuttuğu kâğıda bir tutam tütün sererken, “tersti ters olmasına, gelgelelim bir o kadar da iyiydi dinime. Allah rahmet etsin.”

Başını salladı art arda.

Kütüklerden birine oturmuş, ateşi karıştırıyordu Erdal. Beni görünce yanını işaret etti.

Sardığı sigarayı ağızına yerleştirdi Abuzer Dayı, şalvarından çakmağını çıkardı. Yakmadı. Döndü,

“Kaynamadı mı daha meret?” diye çıkıştı Adnan’a neden sonra.

Yanıt beklemeden kapıya yöneldi, aralıktan dışarı baktı bir kez daha. Sekiz köşeli şapkasını çıkarıp koltuğunun altına sıkıştırdı. Tel tel kalmış kır saçlarını karıştırdı bir süre. Nice sonra şapkasını başına geçirdi yeniden, çakmağını şaklatıp sigarasını yaktı,

“Yav Şükrü,” dedi dönerken, “bu eskilerdeki de amma kinmiş ha!”

Pilav kazanından tüten dumanın gerisinden başını kaldırdı Şükrü amcam. Gözlerini kıstı, gülümseyerek,

“Hayırdır Abuzer,” dedi, “ne geldi gene aklına.”

Kevgiri daldırdı kazana yeniden, başını sallaya sallaya karıştırdı pilavı.

“Hasan oğlum,” dedi Abuzer Dayı, “şu kavurmayı karıştı-

river sana zahmet.”

Kalkıp kazanın başına geçtim.

İlerledi, oflayarak kütüğe oturdu Abuzer Dayı, sigarasından peş peşe iki nefes çekip üfledi, gözlerini ateşe dikti,

“Babamla Apé Hisen’in babası Kaké Şül, mekânı cennet olsun ikisinin de, çığ altında kalmışlar,” dedi, “ben daha kundaktaymışım o vakitler. Apé Hisen büyük tabii, askerlik yoklaması gelmiş, gün saymaktaymış.”

Sustu, bıyığını çekti bir müddet. Gözlerini ateşten ayırmadan sigarasını dudakları arasına yerleştirdi.

Erdal oturduğu kütükte kıpırdayıp kaykıldı, heyecanla,

“Babam hiç anlatmadıydı Abuzer Dayı,” dedi, “de hele.”

Kapı açıldı birden. Elinde tepsiyle Bedo girdi,

“Kadınlar çayı sorup duruyor Adnan, “ diye bağırdı, “su kaynadı mı?”

“Kaynadı, kaynadı,” diyerek bardakları sıcak suyla çalkalamaya başladı.

“Hele birer tane de bize getir Bedir oğlum,” diye seslendi Şükrü amcam, “dilimiz damağımız kurudu.”

Sigarasını ateşe atarken bana döndü,

“Yavaş karıştır Hasan,” dedi Abuzer Dayı, “iyice kavrulsun et.”

Bedo’nun uzattığı çayı aldı sonra, şekeri attı, karıştırmadan yere bıraktı,

“Sekiz kişilermiş,” dedi, “Kurudere’den Uzun Ali’nin kızıyla Çalgan’dan Cüce Fayık’ın oğluna nişan yapınca, çeyiz belirlemek için Malatya’ya gitmişler.”

“O kar kıyamette ne diye vurmuşlar kendilerini dağlara Abuzer Dayı,” dedi Erdal keçi sakalını didikleyerek, “baharı bekleyememişler mi?”

“Eskilerin işine akıl sır ermez ki oğlum,” dedi Abuzer Dayı, “kim bilir ne düşündüler.”

Gözlerini Erdal’ın sakalında gezdirdi bir müddet. Bakışlarını yere indirip alnını kaşıdı, derken bardağa uzanıp çayını şangır şungur karıştırdı bir süre. Güldü neden sonra,

“Neyse işte, Allah günah yazmasın,” dedi, “uzunla cüce dünür olmuş velhasıl.”

Çayını yudumladı, tabakasını çıkarıp başını sallayarak tütün sarmaya başladı gene.

“Yol da iz de bilmezlermiş bu dünürler,” dedi epey sonra, “babam rahmetliyi de ne yapıp edip kendilerine yoldaşlık etmeye razı etmişler. Gelgelelim, dağ yolunun her taşını; bağındaki üzüm taneleri, tarlasındaki tütün yaprakları, bahçesindeki fasulye sınıkları gibi bilen Kaké Şül’un da gelmesi şartını koşmuş babam. Bu mevsimde dağlar yaman oğlu yamandır, demiş, o olmadan bırakın dönmeyi, Haçova yayları-

na bile varamayız. Neyse işte uzatmayayım, başta Nuh deyip peygamber demeyen Kaké Şül'u, sağından girip solundan çıkmışlar da, önlerine düşmeye ikna etmişler.”

Höpürdeterek çayından koca bir yudum daha alıp sarma sigarasını dudakları arasına iliştirdi Abuzer Dayı. Gözlerini kısarak yaktığı sigarasından derince bir nefes çekti.

“Rahmetli anasının anlattığına bakılırsa, senenin ilk karının düşüp don yapmasının üzerinden iki gün geçmiş daha.

Zühre yıldızı parıldamaya başladığında kıpırdamış yatağında babası. Sıyrılmış yorganı ucundan çekistirmiş, başına dek çekip bir süre daha horuldayarak uyumuş. Neden sonra gerinerek çıkmış yatağından, yün çoraplarını ayaklarına geçirmiş ilkin esneyerek. Kalkmış, bir çırpıda giyinmiş sonra.

Abuzer Dayı'yı emzirmekteymiş cennetlik annesi o sırada. İçi içini kemirmekteymiş tabii. Bu karda kışta ne çeyizi, ne kervanı Halit, diye bas bas bağırması içinden. Fayık cücesinininki evlat da şu lokmacık evlat değil mi allasen, demiş içi kendi kendine.

Karısının içinde devinip duran feryat figandan habersiz, üstlerine eğilmiş, bir müddet kundaktaki Abuzer Dayı'ya, ardından karısına bakmış babası uzun uzun. Sonra da helallik isteyip çıkmış kapıdan.

Hava aydınlanmaya yüz tutarken peş peşe verip katır sırta yola koyulmuşlar velhasıl.

Ne var ki, aradan beş gün geçmiş olmasına rağmen dönmemişler. Onlar dönmeyince, gittikleri sabahtan beri evin duvarları üstüne üstüne gelen Abuzer Dayı'nın annesi, iyice işkillenmiş de eve sığmaz olmuş. Bebesini sarıp sarmalamış, dizlerine dek yağmış karda bata çıka koşturmuş, soluğu Kaké Şül'un karısı Şirin Ana'nın yanında almış.

Kapıyı Apé Hisên açmış. Karşısında Abuzer Dayı'nın annesini görünce, kaşları çatılmış birden. Aldırmamış çatık kaşlara annesi tabii. Lastik pabuçlarını çıkarıp içeri adımını atarken,

‘Kaç gün oldu Hüseyin, yok mu bir haber allasen?’ demiş soluk soluğa, ‘sığmaz oldum dama.’

‘Yok,’ demiş Apé Hisên duvar gibi bir suratla. Kapıyı ardından hırsıyla çarpıp,

‘Anam içeride,’ diye kestirip atmış, tek kelime daha etmeden mutfığa yönelmiş sonra.

Sobanın dibinde minderde oturmuş, elinde teşi, yün eğirmekteymiş rahmetli Şirin Ana. Kapı açılınca başını kaldırmış, gözlerini tavana yakın bir yere dikip sesi dinlemiş bir süre.

Kucağında bebesiyle Şirin Ana'nın dizinin dibine çökmüş Abuzer Dayı'nın annesi nice sonra. Ellerinden birini avuçla-

yıp yanaklarına sürmüştü. Günlerdir içinde yağmur toplayan bulutlar boşalmış sonunda. Şirin Ana'nın eli elinde, hıçkırıkla ağlamış bir zaman. Bebesini usulca minderlerden birine yatırmış epey sonra. Derken,

‘Ruhum daralıyor Şirin Ana,’ demiş güç bela, ‘günlerdir ses seda yok, bir iş mi geldi acep başlarına?’

Elindeki teşiyi yanına bırakıp,

‘Gülistan, sen misin kızım?’ demiş.

Elini Abuzer Dayı'nın annesinin başına götürmüştü ardından. Usul usul okşamış, neden sonra,

‘Ferah tut kalbini,’ diye eklemiş, ‘kalp daralırsa hayat da onun yolunu izler, üzme kendini kızım.’

‘Güç şey Şirin Ana,’ demiş anası içini çekerek, ‘kalbi ferah tutmak en gücü.’

‘Gülé,’ demiş Şirin Ana kollarını uzatarak, ‘sabır imtihanların en gücüdür kendisi imtihan olan bu fani dünyada, bilirim, lakin sabret kızım, sabret.’

Abuzer Dayı'yı, uyuklayan mahzun yüzüne bakarak minderden alıp Şirin Ana'nın kolları arasına bırakmış,

‘Beklemek,’ demiş sesi soluğu hezanların isli, küflü aralıklarında yitip giderken, ‘ölüm ne ki, beklemek ondan betermiş Şirin Ana.’

Hıçkırarak ağlamaya başlamış sonra.

Kapı, tam da o sırada dövülmeye başlamış gümbür gümbür.

Apé Hisên açmış kapıyı.

Heyecanlı homurtular işitmiş de, ilkin ne olduğunu anlamamış tabii Abuzer Dayı'nın annesi. Dönmüş, Şirin Ana'ya bakmış içi içini kemirirken.

Gözbeklekleri titremekte, kaşları arasındaki derin çizgi gerilip gevsemekteymiş Şirin Ana'nın. Neden sonra,

‘Al şu yavrucağı kollarımdan Gülistan,’ demiş boğuk boğuk.

Abuzer Dayı'nın annesi kıpırdayıp tam da bebesine uzanacakmış ki, kapı gürültüyle açılmış.

‘Ana,’ diye bağırması kapıda beliren Apé Hisên soluk soluğa, ‘çığ düşmüş Abdulharap'ta, babamlar da altında kalmış.’”

“Ne mübarek insanlarmış şu Abdulharap'taki karı koca Abuzer yav,” diye araya girdi Şükrü amcam pilav kazanından başını kaldırmadan, “günlerce ekmeek pişirmişler millete.”

Başını sallamaya başladı uzun uzun ardından.

“Öyle Şükrü, öyle,” diyerek oflayıp ayaklandı Abuzer Dayı, “öyle valla, onlar olmasaymış, aramaya gidenler soğuktan olmazsa bile açlıktan ölürlermiş enikonu.”

Başını kazandan kaldırıp bana baktı Şükrü amcam,

“Pilavın dibi tuttu neredeyse, el at da indirelim ocaktan,” dedi, “et kavruldu mu yeğenim?”

Bir amcama, bir kavurma kazanına baktım boş boş.

“Sen amcana yardım et Hasan oğlum,” deyip gülerek kevgiri aldı elimden Abuzer Dayı o sırada, “ihtiyar adam, kıcı belı kitlenir de, sonra al başına belanın en büyüğünü, canı pek kıymetli bunun.”

Kazandaki kavurmaya baka baka güldü bir zaman.

Kahkaha atarak kazanın kulplarından birine asıldı da,

“Lan dümbük,” dedi amcam, “kadayıf teline dönmüş göt kılına sövdürtme beni şu sübyanların yanında şimdi, bak işine allasen, millet acıkmıştır.”

Elindeki kevgiri havaya kaldırıp Abuzer Dayı da kahkaha boğuldu bir süre. Göbeğindeki elini bıyığına götürdü ilkin. Elmacık kemiklerine dek uzayan apak kılları sıvazladı uzun uzun. Çok sonra, kevgiri kazana daldırıp kavurmayı karıştırdı sessizce.

“O kütüğü çıkar ateşten oğlum,” dedi Erdal’a, pencereyi işaret etti ardından, “sonra da şuradaki tuz kabını uzat sana zahmet.”

“Allah rahmet etsin,” dedi Abuzer Dayı Erdal’ın elinden tuzu alırken, “senin bu deden, cenazeler çığ altından peş peşe çıkarılıp yana yana dizilince ilerlemiş usul usul. Babamın kaskatı cesedine varınca, birden zınk diye durmuş başında. Bir müddet bakakalmış. Ardından, kaşlarını çatarak dudaklarını büzmüş, eğilmiş, tükürmüş babamın cenazesine. Tumturaklı bir iki de küfür savurup kıpkırmızı gözlerle çevresindekilere bakmış sonra. ‘Bu Kav’ın cenazesini,’ demiş bağırıp çağırarak, ‘omuzlayacak tek Reşo bile varsa bu kar kıyamette, kıyamete dek gün yüzü göstermesin ona yoluna kurban olduğum Allah, kavrulsun Cehennem ateşinde!’ Karda bata çıka ilerlemiş sonra, Kaké Şül’un cesedinin başında diz çöküp ağlamaya başlamış bir zaman sarsıla sarsıla. Omzuna dokunmuş, koluna girip kaldırmış, ‘Günahtır Hüseyin, çarpılız hepimiz, cenazeyi kaldırmamak da neymiş, Allah’ın gücüne gider, olacak şey mi bu?’ demiş de kasabalı, kaşlarını çatıp basmış küfrü. Gözlerini karşındakilerin yüzünde gezdirmiş teker teker bir süre; derken, ‘Kav aşiretinden birinin leşini mezarlığımıza gömenin,’ demiş tıslayarak, ‘Zerban suyunun bir damlası zehr olsun onun.’ Tek kelime dahi etmeden, Kaké Şül’un kaskatı bedenini omuzlayıp katıra yüklemiş sonra.”

Sustu birden Abuzer Dayı. Belini tutup doğruldu, öteki elindeki kevgiri kaldırıp kazanın kulpuna astı. Elinde tuz dolu tabakla ağzı bir karış açık, kendisine bakan Erdal’a bakmadan,

“Geçmiş zaman tabii,” dedi içini çekerek, “olan oldu, ölen se öldü; tersti, kinciydi, lakin kalbi temizdi Apé Hısen’in, Allah gani gani rahmet eylesin.”

Kaba uzandı, art arda dört tutam tuzu kazana serpti usulca,

“Kâfi Erdal,” dedi, “tuzu seven atar artık tabağına.”

Kevgiri alıp kazanı karıştırdı bir süre. Neden sonra, doğrulup şalvarının ceplerinden birine daldırdı elini, tabakasını çıkardı.

“Gelgelelim,” dedi gözleri tabakasını açmaya yeltenen parmaklarındayken, “ben affettim etmesine, lakin Allah affeder mi günahını bilemem.”

Gözlerini yere devirip ayaklarını sürüyerek ilerledi Erdal, ocağın başındaki kütüğe çöktü yeniden.

Erdal’a baktı bir müddet, peşinden, tabakayı açıp sigarasını sardı Abuzer Dayı, dudakları arasına yerleştirdiği sigarasını yaktı gözlerini kısarak,

“Adnan,” dedi boğuk bir sesle, “var mı oğlum çayın?”

“Var Abuzer Emmi,” dedi Adnan çay bardaklarından birine uzanıp, “döküyorum hemencecik. Şükrü Emmi, ister misin sen de?”

Başını salladı amcam,

“Olur Adnan,” dedi, “ver bana da bir bardak, iyi olur.”

Kapı açıldı o sırada. Elinde boş bardaklarla dolu tepsiyle Bedo girdi içeri. Ocağa, Adnan’a doğru ilerledi hızla. Tepsideki bardakları tezgâha bıraktı, döndü, pilav ve kavurma kazanlarına bakıp,

“Abuzer Emmi,” dedi, “homurdanmaya başladı kimisi içride, yemeği soranlar oldu.”

“Sen,” dedi Abuzer Dayı dudakları arasındaki sarma sigarayı alıp, “bir tepsi daha çay götür Bedir oğlum. Midesiz o puştlara da söyle, yarım saat daha beklesinler. Cenaze evine değil de Kır Kemal’in lokantasına gelmişler sanki teres oğlu teresler!”

Parmakları arasındaki sigarayı yere savurdu sonra. Ezdi. Elindeki kevgiri, söylene söylene kavurmaya daldırdı hırsla yeniden.

Gözlerini belerti, alt dudaklarını ısırarak döndü, ayaklarını sürüyerek ocağa, bardakları çalkalamaya başlayan Adnan’a doğru yürümeye başladı Bedo.

Erdal’la göz göze geldik. Başımı sallayıp ocağa doğru ilerledim.

“Kör Kemal kim lan?” dedi Bedo ocağın başında tıslayarak, “Ne diye attı ki kafası şimdi bunun?”

“Yav Bedo,” dedi Adnan çayları doldururken, “kasabada ölen herkesin cenaze yemeğini bu yapar, bilirsin.”

“Bilirim,” dedi Adnan’ın uzattığı çayları tepsiye dizerken, “bilmesine bilirim de, niye becerip attı heriflerin midesini bu şimdi?”

“Yemeği yapar yapmasına lakin tek lokma yemez bu Abuzer Emmi,” deyip döndü, Abuzer Dayı’ya baktı bir süre, ardından, “yienlere de sövüp durur hep, hele ki yemeği soran olursa vay onun hâline. Ağzından başlar şey etmeye, ta ki arkasında çıkana dek.”

“İyi de,” dedi Bedo başını Abuzer Amca’dan Adnan’a çevirip, “derdi ne bunun?”

“Dün akşamüzeri ölüm haberi gelince, kahvede ihtiyarlar konuşurken duydum ben de,” dedi doldurduğu çaylardan birini uzatırken Adnan, “Apé Hisen, çığda yemin verince, Abuzer Emmi’nin babasının cenazesi ortada kalmış tabii. Günler sonra, anası bebeğini, o zamanlar kundaktaymış Abuzer Emmi, Şirin Ana’nın kucağına bırakıp düşmüş karlı yollara. Şirin Ana, yeminler ve beddualarla Apé Hisen’i korkutmuş da, ne yapıp edip Güle Nine’nin peşinden gitmeye, cenazeyi kasabaya getirmeye ikna etmiş. Yol boyunca gözyaşları dinmeyen Güle Nine’yle tek kelime konuşmamış Apé Hisen. Velhasıl, cenazeyi katıra yükleyerek yola koyulup kasabaya varmışlar gecenin bir vakti. Abuzer Emmilerin bahçesine kendi elleriyle kazmış mezarı Apé Hisen gecenin o vaktinde. Sonra da, ardına bile bakmadan çekip gitmiş. Uzatmayayım, Güle Nine ölüm döşeginde, ‘Abuzer, oğlum, babanı bir başıma gömdüm ben, üstüne üstlük taziye de gelen olmadı kasabadan. Bırak gelmeyi, Şirin Ana’dan başka rahmet okuyan bile olmadı fukaraya. Gelgelelim, sen yapma aynısını oğlum, her cenazede bulun, et hizmetini,’ demiş sözüm ona, günler sonra da, bir sabah vakti inleyerek bırakmış canını Azrail’in eline. Şirin Ana da çoktan toprağa karıştığı için, ardından Abuzer Emmi’den başka rahmet okuyanı bile olmamış Güle Nine’nin.”

“Çüş!” dedi Erdal kaşlarını çatıp, “lan oğlum, atıp tutmuş olmasın senin şu kahve tayfası. O kadar da değil anasını satayım!”

“Ne bileyim oğlum,” dedi Adnan son çay bardağını Bedo’ya uzatıp, “ben duyduğumu anlattım, ahan da şurada Abuzer Emmi, istersen git sor!”

Döndü, Abuzer Dayı’ya baktı Erdal bir müddet. Kaşlarını çatıp gözlerini kırıştırdı peş peşe sonra. Derken, başını çevirdi, Bedo’nun kolları arasında tuttuğu tepsiye baktı,

“Ben dağıtırım çayları Bedo,” deyip uzandı, “babamın gözleri beni aramıştır hem.”

“İyi madem,” deyip gülümseyerek bana baktı Bedir, “ben de bir sigara tellendireyim bari.”

Amcamla Abuzer Dayı’ya göz ucuyla bakıp cebimden çıkardığım sigara paketini Bedir’e uzattım gizlice.

Paketi kapıldığı gibi cebine koydu Bedir.

“Erdal’a yardım edeyim ben de,” deyip döndüm, önüne geçip kapıyı açtım.

Lapa lapa yağıyordu kar.

“Hasan lan,” dedi Erdal kulakları sağır eden bir mırıltıyla, “aynı odada yatardık dedemle. Yorganı dişleye dişleye sövüp durdum her gece. Uyumazdı rahmetli. Uyumayınca beni de uyutmazdı tabii. İçini çekerek koyardı başını yastığa. Gelgelelim ahlayıp vahlardı hep. Uyuyacak gibi olunca da sıçrardı birdenbire. Sonra da başlardı duaya.”

Eve vardık. Sustu Erdal.

Demir kapıyı itip araladım. İçeriden kahkahalar yükseliyordu sarı sarı.

Ayakuçlarıyla ayakkabılarını çıkarırken,

“Yüz küsur sene, o azapla nasıl yaşadı yav?” dedi Erdal, “hayret doğrusu!”

Kolları arasında çay dolu koca tepsiyle ilerledi sonra.

“Günahıyla sevabıyla,” dedim arkasından bir şey demiş olmak için, “artık toprağa karıştı Kaké Şül.”

Öne geçip kapıyı açtım sonra.

Kapı açılınca, başlarını çevirip, suratlarında asılı kalmış gülümsemeleriyle Erdal’la bana baktı tabii onca yüz.

Kıpırdayıp, tabakalarına uzandı kimisi.

“Hey gidi Kaké Şül,” deyip Sait Dayı da kül tablasındaki sarma sigarasına uzanınca kıpırdanma dalga dalga çoğaldı odada.

İlerledi Erdal, tepsiyi ilkin Sait Dayı’ya uzattı. Ardından babasına.

“Babam rahmetli,” dedi Hıdır Amca tepsiye uzanıp çayını alırken, “canını vermeden evvelki gece güç bela konuşup günahlarını saydı bir bir Sait.”

Kolları arasındaki tepsi titredi Erdal’ın.

Gülümsemi, gözlerini odadakilerde gezdirdi bir süre,

“İki günahı varmış,” dedi nice sonra, “kuzularla koyunlara çok eziyet etmiş gençliğinde, ilki buymuş.”

Sustu birden. Yüzü düştü.

Önüne bıraktığı çaya uzandı, koca bir yudum aldı önce. Döndü, avurtlarını çökerterek sigarasını içen Sait Dayı’ya baktı ardından. Gözlerini kaçırdı neden sonra,

“İkinci günahıysa,” dedi fısıldar gibi, “rahmetli Faté Ana’yı yatağına çağırarak babamın.”

Başa Sar Hayatı Bak Ellerini Çırpıyor İhlamurlar

Bircan ÇELİK

Şükran Belen anısına...

dün gece sesine gittim
bir yaram varken bin yara hangi
tuza susamışlık hangi kadın ölüm
kapısını yalancı kahkahayla açar

başa sar hayatı bak ellerini çırpıyor ihlamurlar

dün gece sesinde durdum
bir üzümü kuşlar tahtı'nda bize böldün
ah, nasıl da yorgun şiirkızı istanbul'a demirli
-yolun sonuna geldim bircan boşa konuşma
bu ses kulağımı biçen yıldırım, hayır
ne büyük yanlışlık bu nasıl intihar şükran!

dün gece sesinle vuruldum
başa sar hayatı şükran bak ellerini çırpıyor ihlamurlar
ince belli nehirler akıyor titreyerek
sahi biz ne zaman gideceğiz
tançiceğinin mürekkebinin koklamaya
unuttum sen söyle şükran

nâzım'ın bahçesi çayımıza şeker yağmura kırmızı çatı
bilirsin gevezedir dudukuşları kırar sözümüzü
tançiceği ömrün düğünü sonra biz istanbul oluruz
hayır, gidilmez ateş denizine beyaz iki damla suyla

dün gece buğulu sesinde boğuldum
gökyüzü daraldıkça batık göldü simsiyah
yolun sonuna geldim bircan'ı nasıl da kolay söyledin
telaşlı dudukuşlarının ağzını düşünürken ben
anlamı kopuk geceyi verdin ateşe
o meçhul derinde kayıp bir nefes'im şükran

dün gece acıya rüzgârlandı kara perdeler
oydukça ipeğin ağrısı bu kadar yüküyle
nasıl dönüyordu dünya nasıl sel oluyordu
üzümün yarısı umut nasıl da perişan
eğme başını nâzım'ın bahçesi çok üzülür şükran

dün gece sesinde koptu kanatlarım
yüksele caddesi havlayan barikatlar içinde
durmadan güneş yüzlü bir kitap okuyor bilge kadın
gözleri yaşlı yanan gül ve şiir bastı yüksel'i
adımlarının izinde durur mu ankara aldı başını
gitti aynalı bıçak elinde

dün gece sesinde karanlığım
bu kadar acı bu kadar ağrı yakışmadı
kopardığın son dizeye
hayır yakışmaz azrail nefesine
henüz kabarmış ıslak ışınlar veriyordu toprak
elleri sütması açacaktı şiirin

dün gece kalbimin altında kuş ölüsüyüm
yumdum gözlerimi de sonsuza dikilen
haziran taşıydı zaman yırtıp geceyi
sana koştum şükran üzgün ve çok öfkeliydi boğa
ah o çocuklar var ya o çocuklar
kuşlar tahtı'nda sana şiir okuyordu
şükran, kadıköy olduk seni beklemekten

hayat acı bir ninni sen olmadığın vakit

karanlığı soğuk geçiyor kayıp nefes'in
hayır, *bu ayrılıktan şiir çıkmaz* şükran

HAYAT BİLGİSİ

Mustafa BİLGÜCÜ

Her şeyi bildiğimi sanıyordum. Son olarak b sınıfı bir mikro fiber atom altı nakliye botu pilotluğu için girdiğim ehliyet sınavından yüz tam puan almıştım. Gergin uzayın parçacık şekillendirici yörüngesinde bir tam tur atabilen nadir subaylardan biriydim. Kızlar bana deli oluyordu. Omurgamı yarıp sinirlerimi belimden aşağısına kadar kesen kadın cerrahla evlenmiştim. Bir savaş gazisi olarak doktoruna âşık olan bir hasta gibiydim. Belimden aşağısına can gelsin diye işinden arta kalan zamanında benimle ilgileniyordu. Sanki bana acıyor gibiydi, ama olsun, konu bu değildi. Evlenmiştim bir kere onunla.

Kırk yaşına gelmiştim. Eskiden insanlar üç bant bilardo oynamayı bildiklerinde, bozuk bir radyonun kopan tellerini lehimleme işlemini becerebildiklerinde ya da hararet yapan bir arabanın bozuk fanının gücünü motordan değil de aküden aldığını arkadaş ortamında anlattıklarında kendileriyle gurur duyardı. Ama devir değişmişti. Zaman geride kalmıştı. Yıllara birden akan bilgi seli insan aklının geride kalmasına izin vermiyordu. Bilmediğim bir şey yok gibiydi. Son olarak öğrendiğim şeyi de anlatayım bari. Son olarak belden aşağısı sakat bir savaş gazisiyle adam onunla evlenmek istediği için evlenen bir kadına gönüllü boşanma dilekçesini imzalatmak için iki satırlık bir mektubun nasıl yazılacağını öğrenmiştim. İki resim gösterdim. Birinde onu nasıl öptüğünün kaydı vardı. Diğerindeyse bu öpüşe nasıl karşılık verdiğinin... Bu kanıtlar bana yeterdi.

Her şeyi bildiğimi sanıyordum. Bilmediğim çok şey olduğunu öğrendiğimde henüz kırk yaşındaydım. Her şeyi bilemezdim. Basınç giysim üzerinde olmadan dış uzayın birinci kademesine terk ettiğim kedimi hatırladım. Onu kıyafetimin içinde derin uzayda gezdirirken bazen giysimin bacağına saklanırdı, bazen

kuyruğunu eldiven parmaklarının içine sokardı, bazen de kılı bir yumak hâlinde toparlak şekliyle cam fanus başlığın kenarına yapışıp uçuşan yörüngelerdeki nesneleri izlerdi. İyon kürelerinden birini seyre dalmışken robotik kolların hareketlerinden işkillenen bu kedinin bencil dna dizilimini bozmak için onu derin boşluğun son katmanına kadar fırlatacak bir vuruş yapabilmek için işimi yarıda bıraktım. Bu sefer üzerinde kostümüm olmadan dışarı çıkacaktı. Balkondan atlayan bir kedi gibi yere düşerken dört bacağını açsa da, kuyruğunu paraşüt etkisi olması için gerdirmeye çalışsa da bir işe yaramayacaktı. Maviş yoktu artık. Dikkatim dağılmıyordu. Raporlarda adının geçmesine de gerek yoktu. Çünkü onu geminin kaptan köşküne yemek arabası içinde gizlice aldırıştım. Her şeyi bilmek sinsice bir yaklaşım değil miydi zaten?

Her şeyi bildiğimi sanıyordum. Onu gördüğümde ne yapacağımı şaşırdım. Onu daha evvel çok kişi görmüştü. Dedem organik tarım teknikleri kursundan dönerken çekimsiz arazide takla atan bir kadirganın içinde hayatını kaybetmişti. Mazota bulanmış kopuk zincirlerden atan bir pim sol gözünün merceğine saplanmıştı. Üstü başı kan içindeydi. Daha uzun yaşayabilmek için organik beslenmeye çalışıyordu. Ama daha uzun yaşamak için yürünülen yol bazen insanı kestirmeden sonuca ulaştırabiliyormuş meğer. Dedem de onunla karşılaştı. Tıpkı sonra benim de karşılaşacağım gibi. O zaman bir şey bilmediğimi gördüm. Denklemler, genel kabuller, ezberlenmiş tekrarlar bir işe yaramıyordu. Onu gördüğümde elim ayağıma dolaştı. Çok korktum. Bu anı daha önce de yaşamış gibiydim. Ama ben her şeyi biliyordum. Şimdi de ne yapacağımı bilmeliydim. Ne yapacağımı bilemedim. Ne yapacağımı bilseydim bile bunu niçin yapacağımı da bilmem gerekirdi. Ben bunu da bilmiyordum. O kedi boşuna öldürmüştüm. Karım beni aldatıyordu. Onunla da boşuna evlenmişim.

Ona sormak istedim. Şimdi ne yapmalıyım? Acaba bana ne yapmam gerektiğini söyler miydi? Sanırım söylemezdi. Çünkü o da her şeyi biliyor gibi görünmüyordu. Sadece bana her şeyi bilmediğimi hatırlatmaya gelmişti. Kırk yıl içinde öğrenebildiğim tek şey buydu işte.

Akdikenler Altında

Soner DEMİRBAŞ

Son anın içindeymiş sonsuzluk.

Murat Gülsoy, Belirsiz Bir Anın Kıyısında

akdikenler altında oturan başyazıcı
ayıkladı ve nakşetti cümlesinin mutlak gözdesini
bir dil kurdu okuru ve kendisi arasında
sadece ikisinin bildiği nesnenin aksaklığında
güzellik ile kazanıp şimdiki andan geceye
ışık tutan ve ifade edilmeyi bekleyen imgesiyle

*gece zenci dişleri ile güldü** sonra
ve zihnindeki şarkıyı söyledi *gecenin sütlü sedefi***
bozkırın güneşli ve rüzgârlı yolundan geçip
civıltıyla ilerlerken dolambaçlı kuşlar meclisi
açısını değiştirdi usul usul tabiat kanununun
yeni ve anlaşılır bir anlam yüklendi her gün

göğün ve denizin eşsiz zarafetiyle biçimlenip kabaran
nehirin ipliğiyle dokundu suya eğilen güneş kozasından sıyrılıp
ve uzadı zamanın kıyısından bahçesindeki iri kaktüsler
ağaçların yaprak tasarımlarıyla huzur verebilmek için
bir ezginin mırıltısı mıdır yoksa satır aralarında aranan
kelimeler belirli belirsiz ve algılanan tüm şeyler

* Şeyh Galip, *Hüsn ü Aşk*

** Marcel Proust, *Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde*

BİR KİTABIN YAYIMLAN(A MAY)IŞ HİKÂYESİ VEYA SUSKUN ÇOCUK: TÜRKÂN İLDENİZ

Burak Mustafa ADA

Erdal Öz okuyorum. Çok seviyorum yazdıklarını: *Kanayan, Sular Ne Güzelse, Yaralısın, Odalarda, Gülünün Solduğu Akşam, Yorgunlar...* Hatta bazı öykülerini defalarca, bir başından, bir ortasından başlayarak bir daha bir daha okuyorum. Bütün kitaplarını bir anda okumak istemiyorum. Zamana yaymalıyım, diyorum kendi kendime. Fakat bir sahafta bambaşka kitaplara bakarken aralardan bir yerden tozlu tozlu göz kırptıyor bana. Dayanamıyorum, alıyorum. Otobüste, ders aralarında hocaya

yakalanmadan ve gece lambasıyla odamda hayran hayran bitiriveriyorum.

O sıralarda elime bir kitabı daha geçiyor. Türkân İlde-niz'e olan mektupları: "Yaşamayı Nasıl Özledim Bilsen!" Ne güzel hitap ediyor İlde-niz'e: "Çocuk!" Samimi ilişkile-rin bile ancak edebiyatla oluşma ihtimaline inanmışlıkla geçen ve yirmili yaşların heyecanıyla, düş(üş)leriyle dolu satırlar: "Yaz bana. Ancak seninle kurtuluyorum. Senin res-mine bakınca, seni düşününce. Günde kaç kere resmini çı-karıp bakıyorum; bilsen. Yaz bana. Bunu nasıl istiyorum, bilsen, buna nasıl "muhtacım" bilsen, durmadan yazdın bana."¹

Peki ya Türkân İlde-niz kim? Kendimi yine sahaflarda buluyorum. İki kitabını buluyorum "çocuğun": Taşra Kızının Deliceleri ve Havva Çıkmazı. Çok beğeniyorum şiirlerini. Hazreti Google'a soruyorum. Bana çok az bilgi veriyor. İnternette ve dergilerde hiçbir röportajı yok. Bir suskunluk içinde. Tanışmalıyım, diyorum kendime. Belki bir röportaj yaparız, suskunluğunu kırmasına vesile olu-rum. Olmasa da konuşmuş oluruz. Gerçi ben konuşma-sam daha iyi... Bol bol dinlerim Türkân Hanım'ı. Dinleme-lerim, konuşmalarımın daha kayda değer.

Ona soruyorum: Yok. Buna soruyorum: Yok. Sonunda bir edebiyat arkadaşım sayesinde nerede yaşadığını bu-luyorum. Türkân Hanım yaşadığı sokağın muhtarlığının önündeki banklara günün belirli saatleri gider oturur-muş. Peki ya, diyorum, ne güzel. Bir gün gider gün boyu orada otururum; Dünya küçük, ben gencim. Elbet denk geliriz. Yanıma imzalatmak üzere kitaplarını da alıyorum.

Bank boş. Kapıların zillerindeki isimliklere bakıyorum: Yok. Yoklarla dolu çok büyük bir Dünya! Etrafta kimseyi bulamayınca muhtarlığa giriyorum. İsmi söyleyeyim. Suratıma bakıyor, çıkaramıyor muhtar. Birkaç yıl önce çe-kilmiş bir fotoğrafını gösteriyorum sonra. Tanıyıyor.

- Haa, bu kadın mıymış? Gelir şu banklara oturur. Ko-nuşuruz arada bir. Şair miymiş? Hiç söylemedi.

- Şairler pek dillendirmezler bu durumu... Numaramı bıraksam geldiğinde beni arar mısınız?

- Nerelisin sen?

- Çorumluyum.

- Aşağıda Dünya Çorumlular Derneği var, biliyor mu-sun?

- Hayır, bilmiyorum.

- Soyadın ne senin?

- Ada.

- Baban tamirci mi?

- Hayır, kapıcı.

Çook uzaktan tanışın tanışın çıkıyoruz muhtarla. Baş-larda bana karşı soğuk davranan adam bu gereksiz-hem-şeri samimiyetinden ötürü numaramı bıraktıktan sonra ayrılırken "Tamam yeğenim, o iş bende!" diyerek el sal-lıyor arkamdan. Elinde Dünya Çorumlular Derneğinin kartviziti. Çorumluluk ilk defa işime yarıyor.

Aradan birkaç gün geçiyor. Muhtarla işleri yürütemiyo-ruz. O arıyor. Ben açamıyorum. Geri aradığımda Türkân Hanım gitmiş oluyor. Zaten söz konusu yer, evime uzak. Fırt deyip gidemiyorum.

Fırt demediğim, otobüse bindiğim günlerden birinde bir daha gidiyorum mahalleye. Kara şansına o gün o sem-tin pazarı varmış. İnsan yüzlerini seçebilmek namümkün. Hele sadece fotoğrafını gördüğün birisini tanıyabilmek nanamümkün! Çevrem, karınca kararınca çok fazla insan-karınca. Bir yere oturup umutsuzca çay içerken bir taraftan da etrafıma dikkatlice bakıyorum. Hep uğultular: "Param olsa da ben alsaaaam! Bi'lira, bi' lira! Var mı sulu limon isteyeeen! Al kocanı sevindir, al kocanı sevindir!"

Tam umutsuzluğa kapılmışken başında şapkasıyla bana doğru çok zarif bir hanımefendi yaklaşıyor. Gözümü ka-rartıp karşısına çıkıyorum: "Türkân Hanım?" diyorum sağ işaret parmağını doğrultarak. "Benim ama röportaj vermiyorum." oluyor ilk cümlesi. Beyaz sohbetimizin başında bir tokat yiyorum suratıma ama pes etmiyorum. Niyetimin röportaj olmadığını (hani ilk niyetin oydu Bu-rak?) onunla az da olsa konuşmak, kitaplarını imzalat-mak istediğimi söylüyorum. "Peki." diyor. Muhtarlığın

önündeki banklardan birine oturuyoruz. Arkamızdaki satıcı seslerinden zor duyuyorum Türkân Hanım'ı. Kendisini buluş hikâyemi anlatıyorum. Yadırgar şekilde bakıyor bana. Kitaplarını imzalatıyorum. İmzasının üstüne el yazısıyla kendi dizelerini yazıyor. Çok özenli. Hangisini yazsam diye uzun süre düşünüyor. Gitmeden fotoğraf çektiirmek istiyorum. Kabul etmiyor. "Benden geçti, sen beni gençliğimde görecektin." diyor gülümseyerek. Hâlâ çok güzel olduğunu söylesem de ikna edemiyorum. Tam kalkarken "Sen yazıyor musun?" diye soruyor kendiliğinden. "Çalışıyorum," diyorum. "İki gün sonra bu bankta bu saatlerde buluşalım. Yazdıklarını bana getir. Ben de sana birkaç şey getireceğim," diyor. Şaşkınlıkla "O-olur." diyorum. Türkân Hanım'a "Hayır!" diyemem ya!

İki gün geçmek bilmiyor. Öykülerimin çıktısını alıyorum, göstermeye utaniyorum.

Sonunda büyük gün geliyor. Sokak bu sefer sakin. Satıcıların sesleri, ağlayan çocuklar yok. Gidip aynı banka oturuyorum. Banktan bir ses duyuluyor:

- Bu da yeni dadandı buralara. Karanfil de çok dikenli. Hep üstümüze batıyor. Biraz kilo alsa karanfil fena değil aslında.

- Karanfilde diken olmaz bir kere, diyorum.

- Canım senin dikenin kemigin, diyor bank.

Derken Türkân Hanım... Başında yine şapkası. Elinde iki bez çantası. Ağır ağır yaklaşıyor. "Geçenki çocuk sen misin?" diyor. Gülümseyerek "Benim." diyorum. Yanıma oturuyor. Soluklanıyor. Bir sigara yakıyor. Yazdıklarını istiyor, utana sıkıla veriyorum. Dosyaları çıkarıyor. İki kalın karton kapaklı, bir tane şeffaf kapaklı olmak üzere toplam üç dosya koyuyor kucağıma. Ağırlıktan kucağım çöküyor. Merak içindeyim. Gözlerinin içine bakıyorum "Aç, aç bakalım!" diyor. Birinde yaşamını kronolojik şekilde dizdiği fotoğraf albümü var. Fotoğraflarda kimler kimler: Demir Özlü, Erdal Öz, Ferit Öngören, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Mahmut Makal, Arif Nihat Asya, Mübeccel İzmirli, Leylâ Erbil, Muzaffer Buyrukçu, Ümit Yaşar Oğuzcan... İkincisinde yeni şiir dosyası var. Üçüncüsünde ise edebiyat mektupları. Ellerim titreye titreye geziniyorum sayfalarda. Hepsinde bir hazine, bir dönemin güzel insanları...

Ben dosyalara bakarken bir taraftan da konuşuyoruz:

Türkân Hanım'ın hiç röportaj vermemesinin nedeni Dağlarca'nın onu öğütlemesiymiş: "Hiçbir yere röportaj verme kızım, a dediğini b, b dediğini c yazarlar. Mağdur olursun." Türkân Hanım'a iyi bir röportöre konuşursa korktuğunun başına gelmeyeceğini söylüyorum.

İnce kaşlarını kaldırarak "Cık!" diyor. Fazıl Hüsnü'nün öğüdünden bir kere bile çıkmamış, hâlâ koruyor. Cemal Süreya'nın "Kadıköy'de/Hep ceketim ilikli dolaşıyorum/Dağlarca'yla karşılaşırım diye" demesiyle aynı bir kıymet bilme, değer verme durumu...

Söz dönüp dolaşıp Erdal Öz'e geliyor tabii ki. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin kantininde tanışmışlar. Öz'ün yazdığı mektuplarda da okuyanın görebileceği gibi iki gencin edebiyat aracılığıyla hayata tutunma çabaları...

Erkeklerin çoğunlukta olduğu edebiyat ortamımızda bir kadın olarak dimdik durabilmiş Türkân Hanım. Baylan, Markiz, matinereler... Attilâ İlhan "Hiçbir kliğe girme, sen başlı başına bir ordusun," demiş İldeniz'e. Şiirlerinde zaman zaman "Kaptan!" sesleniş gözden kaçmaz. Attilâ İlhan'ın meşhur Kaptan serisinde "sen bana kaptan diyor-sun herkes bana kaptan diyor"² dizesi iki şair arasındaki bir selamlaşma mıdır acaba? Orasını da "edebiyat tarihçisi bulsun."³

Türkân Hanım "Benim asistanım ol, bu kitapları yayımlayalım," diyor. Tabii, diyorum, seve seve... Fakat bir şartı var: Kitaplar X yayınevinden çıkacak.⁴

Çantaları sırtlayıp bacaklarını titreye titreye eve dönüyorum. Dosyaların başına bir şey gelmesinden korkuyorum. Otobüste giderken sınıksı sarılıyorum, eve girer girmez gardırobuma yerleştirip kapağını kapatıyorum. Ucuz kazaklarımın yanına altın değerinde bir külliyat ilişiveriyor. Kazaklar dumura uğramış durumda, Alfred Adler'e küfür ede ede aşağılık kompleksi yaşıyorlar.

X yayınevinin kitap yayımlama kriterlerini araştırıp Türkân Hanım'a söylüyorum. Bekleme süresi çok uzun, diyor. "O zamana ölür müyüm, kalır mıyım kim bilir?" Dosyasında bulunmayan birkaç mektuptan daha söz ediyor. Mektupların mürekkebi uçmuş. Yazıları nasıl görünür kılabiliriz diye bir araştırma içine giriyorum. Kağıtların evinde olduğundan emin ama bir türlü bulamıyorum. "Her yer kitap, her yer dosya. Ama bulurum bir gün."

Geceleri bu sorumluluk rüyalarıma giriyor: İki tane hırsız bizim eve girmiş. Hırsızın biri salonda, diğeri benim odamda. Salondaki, plazmayı taşımasına yardım istemek için arkadaşının yanına, benim odama, geliyor. Odamdaki tam o sırada gardırobumu açmış ve EFBİY'imsi edebiyat dosyalarını görmüş. "Plazmayı bırak," diyor, "onu her yerde buluruz. Bunları alalım." İkisi birden, rüyamda kocaman olan dosyaları, sırtlanıp kaçıyorlar apartmandan...

Günler geçiyor. Birkaç editörle görüşüyorum. Dosyalar herkesi çok heyecanlandırıyor ama pandeminin ortasın-

da olduğumuzdan yayınevleri de zor durumda. Türkân Hanım beklemek istemiyor. Bir şeyleri zamanın acımasız geçişine karşı yetiştirmeye çalışıyor gibi: “Hayata sımsıkı sarıldığımızda/İstesek de, istemesek de/Saatler ansızın duracak/Biliyorum.”⁵ Onu anlayışla karşılıyorum. Kayıp mektuplar da bir türlü bulunamıyor.

Günlerin geçmesi haftalara sorumluluk yüklüyor. Onlar da doluveriyorlar. Masamda dosyalara zibilyonuncu kez bakarken telefonum çalıyor. Türkân Hanım dosyalarını geri istiyor. Sorgusuz sualsiz götürüyorum. Yine o bankta buluşuyoruz. Veriyorum dosyalarını. Birkaç yerle konuştuğunu beklemeden basılma ihtimalinin olduğunu söylüyor. Seviniyorum. Bir vedalaşma havasında ayrılıyoruz birbirimizden. Kalkarken banka dönüp “Kurtuldun dikenli karanfilimden!” diyorum. Tahtalarından birkaç damla gözyaşı dökülüyor.

Türkân İldeniz’in eski kitaplarının ve yeni şiir dosyasının yayımlanması güzel bir haber elbette. Fakat “50 yıllık suskunluk” söylemi haksızca. İldeniz, şiir yazmaktan da yayımlamaktan da geri durmamış. Günümüzde çıkan dergilerde, şiir toplantılarında ismini görmek mümkün. Çemberin hep içindeymiş. Sesi kesilmemiş. Kendi ülkesinin kraliçesi olmuş. Belki de en iyisini yaparak... Yeni yayımlanan kitaplarından şiirlerini ilk defa okuyanlar bir ülkenin kendi içindeki sessizliğiyle neler anlattığını bulacaklardır.

Dipnotlar:

¹Öz, E. (2017). *Yaşamayı Nasıl Özledim Bilsen!*
İstanbul: Can Yayınları.

²İlhan, A. (1954). *Sisler Bulvarı*.
Ankara: Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Yayınları.

³Veli, O. (1987). *Bütün Şiirleri*.
İstanbul: Adam Yayınları.

⁴Yayınevinin ismini etik nedenlerden ötürü açıklamayacağım.

⁵İldeniz, T. (1967). *Havva Çıkması*.
İstanbul: Ece Yayınları.

Körebe

Selami KARABULUT

kimsesizler mezarlığı kalbim
ayakyolunda unutulmuş bir idare lambası
üfleyle temizliyorum karanlığımı
akşamdan sabaha donmasın diye sesim

geceler ah, anlatılacak gibi değil
depreşince ağrısı anıların
meleyip duruyor içimde bir kurt

bu sene kış bastırmadan onarmalı
dikişleri patlamış bakışlarımı
bir yama daha atıp hayatın göğsüne
bir çift eldiven tedarik etmeliyim
nicedir bir soluğun ısıtmadığı yalnızlığım

bazen yetmiyor düş masalları
güvercinler yuva yapalı posta kutuma
bir depremzedeyim kendi enkazımın altında
okul bahçesinde unuttuğum yüzüm
yetiştirme acil servis gibi imdadıma

dünya dönüyor diyorlar, sanmam
günün geceden bir farkı olmalı
inanmak zorundaysam yalanınıza, söyleyin
ben neden aynı karanlığın yankısında
gölgesiyle körebe oynayan âmaşım

İŞTAH, ZİKZAKLAR VE UÇUCU ŞEYLER

Nihan Feyza LEZGİOĞLU

Bizim Cevdet'in yine aşk kelebeği olacağı tutmuştu. Ben ona başka bir şey derdim ya, neyse... Önüne gelene sırtlaşıyormuş iş yerinde, öyle diyorlardı. Bilirim ben o hâlini: Yalanıp durur insanın karşısında, onlarca soytarılık yapar belki biri işe yarar diye. Espriler havada uçuşur, şöyle hafiften -niyetini belli etmekte kararsız- karşısındakinin eline dokunmalar falan, okşar gibi... O gün de sarışın bir kızla gelmişlerdi bizim eve. Oya söylemişti sonra.

Karşı komşumdu Oya. Cevdet evde durmaz, bununki de ondan ayrılmazdı. Zamanında az koşmamıştı Engin, Oya'nın peşinden. Ne yapmış etmiş ikna etmişti kızı. Şimdi de prenses hayatı yaşıtıyordu ona. Yemek, ütü, bulaşık Hak getire. Arada bir çamaşır yıkardı, o da sigara dumanında boğulmuş sabahlıkları için. Başka şey giymezdi çünkü Oya. Akşam ekmek alıp gelirdi kocası, karanlıkta kahvaltı yaparlardı. Tüm gün evdesin, yemek niye yok? diye sormazdı Engin. Karısını midesinden önceye koyardı. Engin'in kıymetlisi Oya söylemişti işte. Neyse.

Sokak köpeği gibi gezsün biraz orda burda, nasıl olsa kuyruğunu kısıtırıp gelecek Cevdet. Tek başına kirasını ödeyemez ki bu evin. Madem bu semtten başka yerde de oturamaz, tıptış tıptış gelip özür dileyecek! Belki ellinci kez o anlamsız özrü dileyecek. Yanıma sessizce oturup yüzüme bakacak. Tek kas oynamayacak suratında. Başkası baksa ne hissettiğini anlayamayacak belki ama ben bal gibi bileceğim, ev için dönmüş olacak yine. Eskiden olsa, hani şöyle bir beş yıl önce, üzülürdüm buna. Karşısında yalanmaya, soytarılık yapmaya gerek görmediği bir kadınla, özrü bile kabahatli konuşacak çünkü. Benim de rahatım yerinde diye boşanmak istemediğimi, ona sadece bu yüzden tahammül ettiğimi bilerek konuşacak.

Mantığıma seslenecek yani. Ben de mantığımı dinleyeceğim zaten. Evli kalsak yeter, diye söyleneceğim kendi kendime. Onun yaptıklarından haberim yokmuş gibi davranmaya devam edeceğim ama. Epeyi saf bir eşi oynayacağım yine ele güne karşı.

Akşama doğru Oya'ya gittim. Külü düşmek üzere olan sigarasıyla açtı kapıyı. Omuzlarına beceriksizce attığı sabahlığında pastel renkli çiçek desenleri vardı. Dağınık saçları sabahlığının içinde, yalnızca gözlerine düşen kâkülleri derli topluydu. Sıska bir şeydi Oya, tahta göğs-lüydü. Soluk, soğuk bir vücudu vardı. İnce bileklerine ka-dar buz keserdi elleri. Bir de ayaklarını gör, deyip hafifçe sırtırdı şaşkınlığımı fark edince. Üşümek kabahatmiş gibi gülerdi. Bak, gördün mü, bunu da beceremedim işte! der gibi, gözlerini kaçırarak.

İçeri geçtik. Mutfaktaki ahşap sandalyeye tünedi he-men. Ne ikram edeyim sana, ne içersin diye sormak yoktu tabii. Alışkındım zaten. Kalktım iki orta kahve yaptım bize. Önünden aldığım kutudan birkaç sigara alıp içtim, sonra fincanları yıkadım, güzel ayva vardı ondan kestim bir tane. Ayvadan bir parça alıp ağzına götürdü, koklayıp geri koydu. İştahım yok yine, dedi bıkkın bıkkın.

— Engin ne yapıyor? Bu hafta görüşmedik hiç. İyi mi? diye sordum birden.

— İyi.

Konuşmaya giriş yapıyordum aslında. Geçen gün Cev-det'le birlikte eve gelen kızı soracaktım. Neye benziyor-du? Onu daha önce de görmüş müydün burada? gibi şeyler işte. Oya da biliyor ya, onun yanındayken saf eşi oynamıyordum. Gururlu olmaya da gerek yoktu, her şey ortadaydı zaten.

— Şu kız var ya hani geçen gün gördüğün, neye benzi-yordu o?

— Cevdet Abi'nin yanındaki mi?

— Evet evet.

— Valla ne bileyim işte sarışın, ufak tefek bir kızdı. Pek de dikkat etmedim doğrusu, hep....

— Hep geliyorlar zaten, değil mi? Allah'ın cezası herif!

— Hep gülüyorlardı diyecektim abla. Ama doğru, o da var.

O da gülüyor muydu şimdi bana? “Bir adamı elinde tu-tamadı, aldatıldığı belli olmasın diye herkese saf numarası yapıyor, bana gelince de kız neye benziyordu diye soru-yor...” Demiş miydi böyle? Az önce midesini bulandırmı-şa benzeyen, hemen yerine koyduğu o ayvayı niye iştahla ağzına attı ki yoksa? Yerinden kalkıp pencereyi açtı. Bu

da bir kaçıştı, biliyorum. Arkasını dönünce ahmak falan demiştir dudaklarını sessizce oynatıp. Sandalyeye oturdu tekrar. Gözlerim dolmaya başladı birden. Bir bahane bu-lup hemen evden çıktım.

Ertesi akşam doğruca eve geldi Cevdet. Haftada bir ya da iki gün, işten çıkınca hemen eve gelirdi. Kapıdan girer girmez:

— Akşama Enginler gelecek, dedi. (Selam vermez hiç)

Engin'le Oya yabancı değiller, iki dakikaya hazırlarım bir şeyler, diye sesli düşündüm.

— Tabii ya, dedi, senin şu güzel makarnandan da yap da yiyelim.

Mutfığa girdim. Cevdet'e söylene söylene yemek yap-maya başladım. Çorba bitti, ana yemeği hazırlarken bir şarkı mırıldanmaya geçtim: A benim avanak arızalı arsız gönlüm / Feleğin çemberine takılıp döndün ya...

Dört çeşit çıkardım akşam yemeği için. Engin kalaba-lığı buldu mu iyi yer, Cevdet desen homini gırtlak; çok olsundu da az olmasındı yemekler. Masayı kurdum. Ka-şık, çatal, bıçak, bardaklar, peçeteler derken nihayet bitti hazırlık. Cevdet duşa girmiş, ben de üstümü değiştirdim. Kırk yıllık komşuları değil de daire müdürümü ağırıyor-muşum gibi giyindim nedense.

Saat tam sekizde zil çaldı. Oya önde, kapıyı kilitlemekle uğraşan Engin arkadaydı. İçeri girdiler. Masaya geçme-dik hemen, koltuklarda oturduk biraz. Havadan sudan konuşuldu önce, sonra herkesin işinden bahsettik... Bi-raz sonra Engin tualete gitmek için izin istedi. Yolu bi-liyorsun sen, deyip Engin'e hafifçe gülümsedim ve çorba tenceresini almaya gittim. Mutfaktan çıkınca gözüm port-mantonun aynasına takıldı. Salondaki ikili koltuk rahat-ça görünüyordu: Cevdet Oya'nın çenesini okşayarak bir şeyler söylüyor, Oya da gülümsüyordu. Geçen gün ayvayı iştahla yerken nasılsa yine öyle gülüyordu Oya. Eli ayağı üşüdüğü için kabahat işlemiş kız gibi değil; bir sırrı bildi-ği için, bir önceliği/üstünlüğü olduğu için cesaret bulmuş, hatta apaçık bir zafer kazanmış gibiydi. O gün anlayama-mıştım ama artık biliyordum; uzun süreli bir geçmişİ var-dı bu zaferin.

Mutfığa döndüm. Oturdum önce, biraz soluklandım. Tek damla yaş akmadı gözümde, buna sevindim. Üstü-me başıma çekidüzen verip, kilerdeki kavanozu da alarak tencereyle birlikte salona girdim. Engin dönmüştü, Cev-det ile Oya da ayrı koltuklara geçmişlerdi. Çorba servisini yaptım. Biraz da baharat serpiştirdim kaselerin üzerine. Nihayet masanın etrafını sarıp yemeğe başladık.

Her şey çok güzel olmuştu, herkesin keyfi de yerindeydi. Sadece Cevdet yine bir kusur bulmuş, çorbanın fazla acı olduğunu söylüyordu. Engin, abartıyorsun Cevdet, dedi, her şey mükemmel Suna, ellerine sağlık. Oya bile mırın kırın etmeden yiyordu tabağına koyulanlardan.

Ne yemekte ne de sonrasında renk verdim. İkisi bir olup beni -hatta Engin'i de- aptal yerine koymuşlardı. Buna öfkelenip, belki onları hemen oracıkta ifşa edip etrafı dağıtmalı, vurup kırmalıyım. Evet, galiba öylesi daha sağlıklı olurdu ama yapmadım, buna gerek duymadım. İlk kez aldatılmıyordum ki. Banu değil de Oya; ne fark ederdi. Bu akşamın tadı kaçsın istemedim.

Tatlılar yendi, kahveler içildi, türkü bile söyledi Cevdet. Çok neşeliydi; kahkahalar atıyor, dans ediyor, diğerleri türküde ona eşlik ederken o da elleriyle dizine vurarak tempo tutuyordu. O öyle coşkuyla bir şeyler yaparken Oya'ya baktım göz ucuyla: Gözlerine perde çekilmiş de onun ardındakini görmüyor, sadece sesleri duyuyor ve başını ahenkle sallıyordu sanki. Bozuntuya vermedim ben de, hatta alkış tuttum Cevdet'e. Hareketli, eğlenceli bir İstanbul türküsüydü söylediği. Ne zaman keyfi çok yerinde olsa bunu söylerdi. Önce kısık sesle, bir şiiri okur gibi başlar, sonra da sesini yavaşça yükselterek, gitgide odadaki her şeyi, her bir titreşimi sesiyle soğururdu. Böylece kafasında herkes ona itaat ederdi. Onu bu kadar iyi tanıyor olmak birden midemi bulandırdı.

Oya ile Engin geç saatte evlerine döndüler. Cevdet sızip kalınca bavulumu hazırladım ben de. Çıt çıkarmadım ama gürültü yapsam da duymazdı herhalde. Gerçi duysaydı bile çok önemser miydi bilmiyorum. Karşısında yalanmaya, soytarılık yapmaya gerek görmediği bir kadını ben, gursuz ve ahmağım onun için, unuttunuz mu? Muhtemelen "Sessiz ol!" diye bağırıp diğer tarafa dönerdi o yüzden. Yani dün olsa tam da bu anlattığım gibi seyrederdi her şey. Ama bugün başkaydı, bugün ben onun katil karısıydım: Sesi soluğu çıkmadı.

Sabah bana ulaşamayınca mesaj atmış Engin, uçaktayken okudum. Cevdet'in ölüsünü o bulmuş. Çilingir çağırıp eve girmişler meğer. Ben yurt dışına çıkıyorum, şöyle uzun bir tatil yapacağım demedim ona. Dönmeyeceğim de demedim, Oya'nın Allah belasını versin de.

İki Şiir

Ayda Majid ABADI*

Türkçesi: Turgut Say

I

Hayatının en önemli kararı benim canımdı
onu aldı ve ağıtlar yaktı!

Hangi yıldıza sorayım yazgımı

Söyler mi sabahın eşğine koymadan alınımı?

Kalbimi hangi kıbleye açayım

Kulak arkası etmesin beni...

Ayakları hangi rüyalarımın içinde uyuşmuş

ki bir türlü bulamıyorlar evin yolunu?

Hiç bir şeye işaret etmiyor bunlar

ve ben yapayalnızım kentin kapısında tek başına...

II

Dünya gömleğimin düğmesiyle başlar

Senin gözünde hiçbir kadın

benim kadar

ağlamamıştır

Ve sadece ben bilirim adet kanının

Varolmanın yegane kuralı olduğunu

Yere bir damla kan düşmeden

Toprak doğurmaz asla

Ve ben bakire ölürüm

Binlerce doğacak bebeğin annesinin adı

Ayda bile olsa...

*1990 Doğumlu Azeri kökenli İranlı Şair, yazar, çevirmen.

Çağdaş İran şiirinin genç kadın şairlerinden biridir.

İHTİYAR

Varol MENGÜVERDİ

İlginç sesler duyuyorum bu ara. Çok denedim, çok uğraştım ayırt etmek için ama yapamadım. Neydi bu? Bir kendini bilmez mi çıkarıyordu bu sesleri? Kuş mu kedi mi? Yoksa herkesin bir anda, nasıl olduğunu bilmeden başına gelen benim de mi başıma gelmişti?

Evimin balkonundan aşağı bakmak pek keyiflidir benim için. Emekli olduğumdan beri tek uğraşım bu. Ayrı ayrı sesler duyarım bu balkondan bakmalarda. Kimi hoş kimi sıkıntı verici olsa da bu seslerin benim için değeri pek büyüktür. Şu duyduğum seslerden, ne olduğunu çıkarmakta güçlük çektiğim seslerden ayrı bir yaşamın olduğunu kanıtlarlar bana.

On yıldır bir konuk bile ağırlamadım. İnsanın gücüne gidiyor. Pis miyim ben? Doğru, yaşlandım. Kimi kez günler boyu sızım sızım sızlar her yanıma. A, ben düşüncesiz miyim? Yaşlılık, hastalık benden anlayış gücümü çekip aldı mı tümünden? Bir konuk gelecek de onu içinde yaşamaz bir evde mi ağırlayacağım? Gel de anlat bunu ahaliye! Kimse dinlemez. Onlar için ya var olmalı ya yok olmalı. Ötesi yok. Ötesi kimseyi ilgilendirmiyor. Kişinin gözden yitmesine bir gerekçe bulması bile boşuna.

Ne tatlı bir yaşam! Gençliğimde az tren yolculuğu yapmadım. Uzun, uzun olduğunca da hoş yolculuklardı bunlar. Pencere kenarından geçip giden evleri, köyleri, kentleri izler dururdum. Başım dönerdi. Şimdiyse bu baş dönmesi dört duvarın içinde, önceki günden ayrı bir manzara görmeksizin uğruyor bana. Ne acı! Dizlerim sızlıyor. Yakınacak, dil dökcek, yalvaracak yahut hiç değilse “Dert etme! Aynısı bana da oluyor,” diyecek bir yaren arıyor gözlerim.

Yok, kimse yok.

Orta yaşlarımda memuriyetten bir güzel kasaba bulmuştum kendime. Boş, ıssız denecek denli insandan yoksun, hoş bir yer. Yine de ara sıra bir insan yüzü görmek isteyen boş dönmeyeceği bir ufak kalabalık bulunurdu burada. İyi insanlardı tümü. Bir bildikleri vardı yaşamak üzerine. Gelir giderler, hâl hatır sorarlardı. Ben de geri çevirmezdim. Bir gün bir söylenti doluşmaya başladı kasabada. "Tren gelecek," dedi birileri. Ne treni, niye geliyor demeye kalmadan bir demir yolu hattı kuruldu kasabanın kenarına. Gürültüler, sesler, az ötede bir istasyon. Çoğu buna iş olanağı olarak baktı. Onlar kurtuldu, ben kasabadan kaçtım.

Oradan oraya sürüp giden bir yaşam. Sonu bu. Belki son değildir. Öyle ya, kimler dönüyor ölümün kıyısından! Az biraz sesler duymak, arada bir sızı çekmek, şöyle biraz da baş dönmesi yeter mi adamı öldürmeye? Biliyorum, benimki boş kuruntu. Gençliğimde de kimse inanmazdı hastalıktan öleceğime.

Kuruntu, kuruntu... Verilmesi ne kolay bir yanıt! İnsanın her düşündüğü de kuruntu olur mu? Söz gelimi geçtiğimiz yaz balkona çıkıp da duyduklarımın kuruntu olmasına olanak var mı? İşittim. Hem de apaçık. "Evden çıktığı da yok. Zavallı fukara! Bir ölse de kurtulsa!" Ben değil miyim şimdi bu sözü edilen? Bu sokakta, bu çevrede benden başka kaç kişi var ölse kurtulacak yaşta olan? Sayacak olsalar birkaç kişiyiz diyelim, kaçımız evinden dışarı adımını atmıyor? Bunlardan kaç benimi gibi kimsesiz, bir yakından, bir konuktan yoksun? Apaçık benim ardımdan konuşular işte!

Ardımdan konuşanların kim olduklarını anlasam gidip yüzlerine soracağım. Soracağım ama konuşulanın ben olup olmadığını değil. Buna lüzum yok. Soracağım başka. Diyeceğim ki onlara: "Bir ölüm müdür bu ihtiyara kurtuluş? Bir dost yüzü, hiç değilse bir konuk yarar göstermez mi tümünden iyileşmeme? Bir ölümü mü buldunuz bula bula bana yakıştıracak? Aşk olsun!" Böyle sitem etmeksizin bitiremem ya bu sözümü, bitirmeye çalışacağım. Biri çıksa karşıma, hiç değilse biri çıksa!

Büyük Sahra

Zeki ALTIN

dolanıyor ruhum bu sıcak çöllerde gece vakti
kasırğa pazarı gözlerim, kum tepeleri...
değiştiriyor zamanın tarihi, gölgesini her şeyin
develerin uykusunu çalan bir sahra serabıyla

küçük denizler altında gemileri yüzdürüyorum
küçük denizler altında büyük kalyonlar
göktabutu sırtımda taşıyan boynum bükük
büyük sahra herkesin rüyası oysa içinden çıkamadığı

lambanın cini hüznümü taşı,
lambanın cini hüznümü taşı,
lambanın cini hüznümü taşı, kollarım kopuk bir halat
geçiyor yine kervan, kaldım uykusunda gecenin

İlyas TUNÇ

Malavili yazar ve şair Frank Mkalawile Chipasula, 16 Ekim 1949'da Zambia'nın Luanshya kentinde doğdu. Malavi Üniversitesi Chancellor Koleji'ni bitirdikten sonra Zambia Üniversitesi'nde lisans derecesi yaptı. Yaratıcı yazma alanındaki master derecesini ise, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Brown Üniversitesi'nde tamamladı. Yale Üniversitesi'nde Afro-Amerikan Edebiyatı üzerine bir master çalışması daha gerçekleştirdi. Malawi Broadcasting Corporation'da serbest yayıncı olarak çalıştı. Zambia Ulusal Eğitim Kurumu'nda İngilizce editörlüğü görevinde bulundu. Chancellor Koleji'ndeki öğrencilik yıllarında arkadaşları Jack Mpanje, Lupenga Mphande ve Steve Chimombo ile Yazarlar Grubu kurdu. Şiirlerinde hem diktatör Hastings Kamuzu Banda'nın kendi halkı üzerinde estirdiği şiddet dalgasını hem de sürgünde yaşamının getirdiği yurt özlemini konu edindi. Erken dönemde yazdığı şiirlerinde ara sıra geleneksel Afrika poetik tarzını da kullandı. Afrika şiiri antolojileri hazırladı. *Honourable mention Noma Award* (1985), *BBC Poetry Prize* (1989) gibi çeşitli ödüller aldı. 2018 yılında Malawi'de Kadın Şairler Festivali düzenledi. Amerika'daki bazı üniversitelerde dersler veren Chipasula, hâlen Rhode Island'da yaşıyor. Başlıca kitapları:

Visions and Reflections, Lusaka: NEZCAM, 1972.

O Earth, Wait for Me, Johannesburg: Ravan Press, 1984.

When My Brothers Come Home: Poems from Central and Southern Africa, (ed.)

Middletown, Connecticut, Wesleyan University Press, 1985.

Nightwatcher, Nightsong, Peterborough, Paul Green, 1986.

Whispers in the Wings: Poems, Heinemann, 1991. African Writers Series.

A Decade in Poetry (ed.), Lusaka, Kenneth Kaunda Foundation, 1991.

The Heinemann Book of African Women's Poetry, (ed. with Stella Chipasula) Heinemann, 1995.

On the Shoulders of the Mountain: A Selection of Poems, 2007.

Bending the Bow: An Anthology of African Love Poetry (ed.), Carbondale: Southern, Illinois University Press, 2009.

Öpüş

Rodin'den sonra, Bloom'dan sonra

Bu mermer öpüş aşınmayacak asla, asla solmayacak,
Tathılıkla mühürlenmiş taş dudaklardan dolayı.
Kayadaki incecik parmaklar, kadının mermer tenindeki kanatlardır;
Uçuyor kadının üzerinde adamın avuçlarındaki kuşlar,
Yumuşakça elekten geçiriyorlar aşkı onun çıplak uyluğunda.
Adamın bedeni, öperken kadınınkini, canlanıyor ansızın:
Yakıp geçiyor damarlarını ahenk.
Akıyor kollarında milyonlarca galon kan
Nesillerin kollarında ha bire dolanan.

Kadının dudakları, adamın bedenini okumuş dikkatle,
Yaslanarak onunkine, çözüyor dudaklarının Körler alfabesini,
Palmiye yaprakları kadının körüklüyor yangını.
Dans ediyorlarken onlar antik incir ağacına dek,
Adamın parmakları kışkırtıyor kadının kalçalarında tutuşturduğu alevi,
Kadının gizli nehrinden fışkıran yağlar yağlıyor adamı, sarıyor onu
Karıştırırken adam kadının ruhunu etten kâsede
Yaşamlarının ebediyen kaynaştığı, koyulaştığı yerde.

Tertemiz birleştikleri her iki uçta
Boşaltıyor girdaplı zevkini adam kadının içine -
Fırtınalar yaratıyor ağızlarında dilleri.

Yıkıyor kadın adamı kendisiyle,
Adamın çubukları dans ediyor kadının şarkısının yivlerinde,
Yalıyorlar ağızlarının içindeki şarkıları dilleriyle:
İkili öpüş katliyor zevklerini ikiye.

Chipo: Armağan

Helen için

Dokuz ay bekliyor diğer bir ev hediyesi
açığa çıkardığım gizli tünelin rotası uğruna,
insan yapımı timsahtan sıyrılıyor zaman
bakır rengi kumsalı boyunca Mponda'nın,
yarıyor bükülmez kolların canavarın çenesini. Sen

Gift diye çağırıldığım esrarengiz Alice,
yüzdün benim kanımdan annenin kanına doğru,
şirin adada sahile vurup güneşleninceye dek bir süre;
Öyleyse, kutsal ve asil tüylü kız,

sen taşıdın ışık dolu kendi sepetlerini,
sen geçtin vahşi okyanusları, çok sayıda konakların ötesinden,
sonra kanatlarını büyütmek için seçtin mütevazı yuvamızı.

Frank Mkalawile Chipasula
Çeviren: İlyas Tunç

Kaynak: *Bending the Bow, An Anthology of African Love Poetry*,
edited by Frank M. Chipasula, Southern
Illinois University Press, 2008

ZORBA KİTABEVİ HAKKINDA

SEVDA KARADAĞ ÇIRAK & ÖZGÜR ÇIRAK
İLE SÖYLEŞİ

Havva YILMAZ

Birkaç cümleyle kitapçılığı anlatmanızı istesek... Nedir, sizin için nedir?

Bizim için kitapçılığa atılmak Zorba'nın "Patron"a dediği gibi "Hayatında hiç bu kadar görkemli kaybet-tin mi?" diyebilmenin bir yolu. Ayrıca kitabevi açmak, kültürü, sanatı, politikayı, yazarlar arası usta-çırak ilişkisini sokağa açmak, yaşadığın yerin kültür atmosferini değiştirmeye aday olmak, demek.

Zorba Kitabevi'ni biraz anlatır mısınız? Nasıl başladınız?

Zorba Kitabevi'ne 2017 senesinde sosyal medya uygulamalarından birinde sanal kitapçı olarak başla-dık. Yaşadığımız şehir İstanbul'du o zamanlar. Rotayı İzmir'e kırınca, sanaldaki kitapçının somut bir yere dönüşmesi için koşullar olgunlaştı ama ne olgunlaşma... Pandeminin ortasında dalından düşen nar gibi açıldı/saçıldı Zorba. Hikâye kısaca böyle. Biz Zorba için mekânımızı bulup kiraladığımızda salgın, uzak

diyarlarda burun akıntısı – öksürük – nezleydi tabiri caizse. Bu noktalara gelebileceğini tahmin bile etmedik, hoş iyi ki de sez-gilerimiz zayıfmış da korkmadan açmışız Zorba'yı.

Bağımsız bir kitabevi olarak ayakta durmanın zorlukları ve özellikleri nelerdir?

Bağımsız bir kitabevi olmanın en güzel tarafı kimseye –ra-con keseyim- eyvallahınız olmuyor. Kültür endüstrisi yağ-layadursun çok satanları, biz gerçek, derd-i muradı olan, iyi edebiyatla okurları buluşturmaya çalışıyoruz. Kitabevinin masraflarını çıkarmak neredeyse imkânsız. Sıfır kitap satarak bunu yapabilen varsa adını koluma dövme yaptırırım. Neden imkânsız, diye soracaksınız elbette, canım yayınevleri bütün kitabevlerine büyük küçük ayrımı yapmaksızın aynı iskonto-yu uygulasa ve kitap fiyatları sabit olsa bambaşka bir fotoğrafa uyanmak mümkün. Kim bilir ülkenin “çok satan” kaderi bile değişebilir, bağımsız kitapçılar kitap almak için gidilen yerler olduğunda. Genelde kitabevine tavsiye almaya, kitapların fo-toğrafını çekmeye ve ardından tavsiye ettiğimiz kitabı inter-netten sipariş etmeye geliyorlar.

Gün içinde birçok okurla muhatap oluyorsunuz. Sıkı bir edebiyat okuru, popüler kültür okurları, best-seller takipçi-leri, kuramsal okumalar yapanlar, direkt bir kitap için gelen-ler... Ama bazen de bir okur gelir sizden öneri ister. Bu şimdi olsa hangi kitapları önerirdiniz?

İrfan Yalçın'ın *Pansiyon Huzuru*'nu öneririm hemen. Cem Kalender'in *Kayıp Gergedanlar*'ını, Malaparte'nin *Kaputt*'unu,

Kazancakış'ın *Zorba*'sını ve *El Greco'ya Mektuplar*'ını... Önerdi-gim kitaplar masanın üstünde bir yığın haline geldiğinde, kitap almaya gelen ne yapacağını şaşırır, ben de biraz utanırım. Bir sürü kitap almaya zorlamış gibi hissederim. “Hepsini almanız gerekmiyor, hatta hiçbirini de almayabilirsiniz, ben kitap öner-meyi seviyorum,” derim, sahne sona erer.

İyi bir sahafın/kitapçının aynı zamanda iyi bir okur oldu-ğunu düşünüyoruz, aynı zamanda bir yazarınız. Siz kimleri okursunuz?

İnsanlara sunduğunuz her neyse bilmeniz lazım. Okumayan bir kitapçı var mıdır, aslında vardır, zincir kitabevlerinde iyi bir okur-çalışan olmanız gerekmebilir, ama butik/bağımsız bir ki-tabeviyse iş değişir. Kimleri okurum... Milan Kundera, Gabriel Garcia Marquez, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Burhan Sönmez, Ayhan Geçgin, Barış Bıçakçı, Latife Tekin, Kemal Varol, Cemal Süreya, Atilla İlhan, Nazım Hikmet... ve aslında çağdaşlarımızın neredeyse büyük bölümünü ve Türkçe edebiyatın usta isimle-rini. Çeviri edebiyattan daha çok Türkçe edebiyat seviyorum.

Sahaf ve kitabevleri şehrin ruhunu oluşturan mekânlardan-dır. İçerisi huzur verir, sakinleştiricidir. Şehirlerine çok şey katarlar. Sizin kitap temini haricinde de etkinlikleriniz var. Bize onlardan bahseder misiniz?

Zorba'yı açmadan evvel de hayalimizdi, yazarlarla okurları bir araya getirmek hatta zaman içerisinde becerebilirsek Zor-ba'yı bir yazar – yazma meraklısı – yazar adayı mekânına dö-nüştürmek istiyoruz. Bir okul gibi, usta-çırak ilişkisini yeniden ateşlemek. Neden bir “Küllük” 21. yüz yılda İzmir'in ortasında bir kez daha vücuda gelmesin. İmza günleri ve söyleşiler yapı-yoruz. Geçtiğimiz Pazar Ethem Baran'la son kitabını konuştuk. Gelecek hafta Fatih Gezer'in ilk kitabı “Ölümler Kırathanesi”ni konuşacağız. Birkaç isimden de sözünü aldık ama tarihleri net değil. Çok sayıda yazarı okurlarla buluşturmak istiyoruz. Ayırı-ca Arzu Eylem'le zoom programı üzerinden “Epikten Çağdaş Romana” isimli bir atölyemiz var. Lacan üzerine de yine zoom üzerinden bir atölye gerçekleştireceğiz. Okuma gruplarına ka-pılarımızı açıyoruz. Piyanomuz var, dileyen piyano çalabiliyor. Kafe hizmeti de veriyoruz ayrıca.

Bize kitabevinizle ilgili unutmadığınız, umudunuzu sağa-lan bir anınızı paylaşır mısınız?

Umutvar bir anımız var mı, şimdi hatırlayamadım ama her gün okuldan çıkıp Zorba Kitabevi'ne geldiğimde, ahşap zemin üzerine yazdığımız el kadar “Zorba Kitabevi” tabelası umu-dumuzun merkezidir.

Bu işi yapmak isteyenlere tavsiyeleriniz var mı?

Elbette. Önceliğimiz yaşadığımız şehrin kültür hayatında bir boşluğu doldurmak olacak. Bu arzu bizi ilerleyen günlerde karşılaşacağımız ekonomik açmazlarda moral açısından güçlü tutacaktır, nihayet bir amacı olanlar düştükleri yerden daha çabuk kalkarlar. Eğer açacakları kitabevinin sahaf bölümü de olacaksa, kitabevi /sahafı açmadan evvel toplayabildikleri kadar çok kitap toplansınlar, o kitaplar yine zor günlerin sermayesi olacaktır. Birkaç aylık, hadi biz buna altı ay diyelim, kiranın da cepte olması işleri biraz kolaylaştırabilir. Kimsenin gelmediği günlerde de maliyet hesabı yapmamayı öğrenirseniz o kitabevini kolay kolay hiçbir boran, fırtına yıkamaz artık. Yazar okur buluşmaları bu işin can damarı gibi duruyor ve mümkünse büyük mekânlar kiralamaya çalışın. Kitabevlerinin çoğu kafe hizmetleriyle giderlerini karşılamaya çalışıyor. Bunun dışında aklıma başka bir şey gelmiyor.

Maktul

Fırat CANER

Uzun yolculuklardan geldim buraya.
Buzullardan ve çöllerden,
kıyısı olmayan göllerden
ve susuz kıyılardan
geldim.

Nice ateşten geçtim yanmadan
ve nice denizi ıslanmadan geçtim.
Ne bir izim kaldı gittiğim yerlerde
ne de bu kuşu göğe sığdırabildim.
Önceleri iyi ağırlandım ve bu yüzden
giderken hep özür diledim.
Kalmayı beceremedim.
Ve ne zaman ölsem
bir aşk düşündüm.
Beni doğuracak aşk
doğmadı ki ölsün dedim.

Böyle böyle ölemedim.
Sana söylüyorum, ey âh!
Ne kadar yasan varsa
hepsini bir bir deldim.
Hem suçtum hem ayıp
hem günah,
Susmayan dil, durmayan el,
dinmeyen beldim.
Ödenemez bir bedel,
aşka engeldim.

Uzun yolculuklardan geldim buraya.
Buzullardan ve çöllerden...
Kıyısı olmayan göllerden...
Ve kirlenmesin diye cehennem,
burada kaldım.

HERKESE İYİ ELBİSELER DİKMEK İSTEYEN BİR TERZİ: *NECATİ TOSUNER* *VE ÇOCUK KİTAPLARI* *İÇİN NOTLAR*

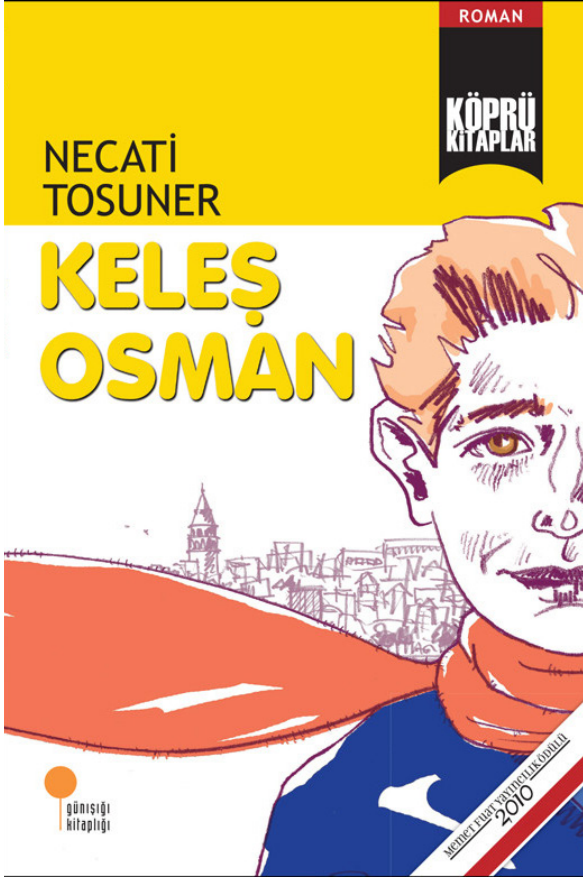
Rojhat TURGUT

“Bir şeyi açıklamaya çalışmak da, o şeyi başka başka yönlerden düşünmeyi gerektiriyor. Çocuk olsan bile bu değişmiyor, kendini düşünmeye alıştıırıyorsun. Üstelik çocuksan, böyle değişik bakışlarla düşünmenin şöyle bir yararı daha oluyor: Önceden bilmediğin ya da duymuşluğun varsa da pek öyle ayırdında olmadığın birçok konuyu ve nesneyi de güzelce tanımış oluyorsun.”

Kitabın Adı - Necati TOSUNER

Kısa Bir Giriş

Necati Tosuner'in yazarlık serüveninde önemli ama bir o kadar da üzerine az konuşulan şeylerden biri de çocuk kitaplarıdır. Daha çok öykücülüğü ve romanlarıyla tanıdığımız Tosuner'in, bugün Günışığı Kitaplığı'ndan yayımlanan 4'ü roman 2'si öykü, 6 çocuk kitabı var toplamda. Bu metinlerin il-

kinin 1970'lerde sonuncusunun ise 2019'da yayımlandığı göz önüne alındığında, zamana yayılmış bu uzun soluklu üretimlerin aynı zamanda onun genel olarak yazarlığına ve edebiyatına dair de bir şeyler söyleyeceği düşünülebilir. Yani çocuk edebiyatı üzerine derin bir tartışmaya girmeden söylenebilir ki Tosuner'in çocuklar için yazdıkları onun edebiyatından ayrıdır değildir. Yetişkinler için yazdığı her kitabını iyi edebiyat kaygısıyla yazan Tosuner çocuk kitaplarında da aynı kaygıyı güder. Tıpkı yaptığı her işe aynı özeni gösteren bir terzi gibi. Diktığı pantolonu bir çocuk giyecekse, biraz daha küçük ama aynı kalitede dikey terzi. İşçiliğinden, kumaşından, özeninden bir şeyi değiştirmez. Herkese iyi elbiseler dikmek ister. İşte Tosuner'in çocuklar için yazdıklarındaki temel motivasyonu da budur. İyi edebiyat herkes içindir çünkü.

Buna karşılık yazdığı çocuk kitaplarında çocukluğun dünyasından çıkarılmış, o atmosferde nefes alan belli başlı ortak temalar, duygular, karakterlerle bezelidir kitapları. Ama bu,

yazdıklarını "çocuksu", "eğitici" ya da "basit" yapmaz. İster çocukluk/ilkgençlik yıllarındaki kahramanların gözünden, dilinden ister bu çocukların etrafındaki yetişkinlerin (özellikle hikâye kitaplarında yer alan "dayı'nın") ağzından yazılmış olsun kitaplardaki edebiyat işçiliği hemen belli eder kendini. Ne çocuklara yazıldığı için "çocukça" ne de iyi bir edebiyat işçiliği olduğu için "suni" kalmış değildir Tosuner'in yazdıkları. Bu ikiliğin ustaca birleşmiş hâlidir.

Duyguların Yolculuğu Olarak *Keleş Osman*

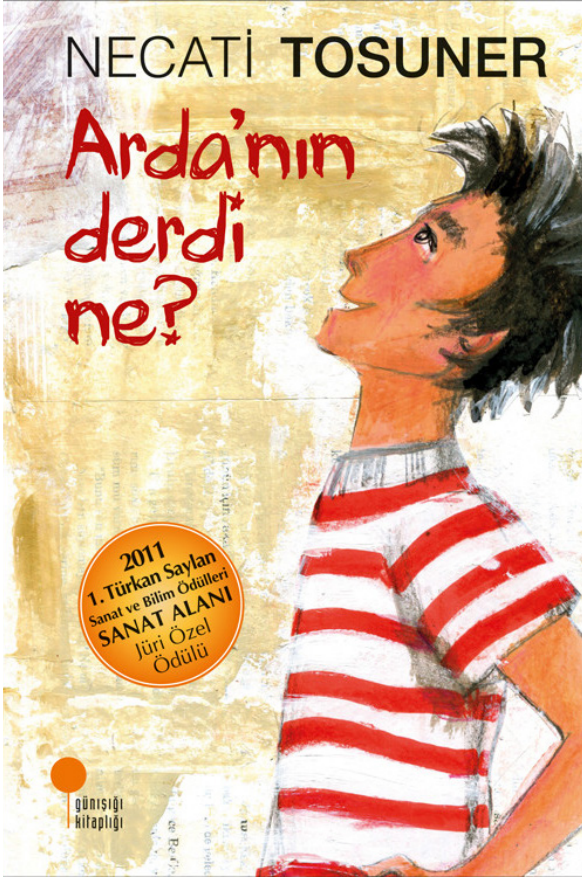
Daha önce 1977'de *Keleş Osman*'ın *Maceraları* adıyla iki kitap hâlinde basılan metinler, 2008'de tek kitapta birleştirilmiş olarak *Keleş Osman* adıyla, Günışığı Kitaplığı'nın "Köprü Kitaplar" serisinden yayımlanır. Semih Gümüş'ün editörlüğünü yürüttüğü dizinin ilk kitabı olan *Keleş Osman* gerçekten de Gümüş'ün dizinin tanıtımında kullandığı sözlerle düşünülebilir; "Merakla okunan kitapların ayrıca öğretici olmasına gerek yok. İyi yazılmış her edebiyat kitabı sırlarını paylaştığı okurlara katkıda bulunur." Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Tosuner'in çocuk kitaplarının bütünü için de geçerlidir bu sözler. Özel olarak öğretici olma kaygısı gütmeyen, didaktikleşmeyen, iyi yazılmış ve merakla okunan çocuk kitaplarıdır Tosuner'in yazdıkları.

Kaptan olmak hayaliyle küçük kasabalarından İstanbul'a kaçmayı planlayan Keleş Osman ile arkadaşı Hasan'ın hikâyesinin anlatıldığı bu kitabın temelinde ne var diye sorulacak olursa hiç çekinmeden "duygular" diye cevap verilebilir sanırım. Arkadaşlık, heyecan, umut, sevgi gibi Tosuner'in çocuk kitaplarının temel duygularının ve sözcüklerinin pek çoğu daha bu ilk kitapta karşımıza çıkar. *Keleş Osman*'ı iki hikâyeden oluşan bir roman olarak ele alacaksak denebilir ki romanın başlangıç ve bitişi arasında duyguların serüvenine, duygu değişimlerine tanık oluruz esasen; iki öbek hâlinde gruplandırılabilir bu duygular. Evden kaçıp İstanbul'a gelinceye kadar, ilk öbekteki şu duygular hâkimdir metne:

- Heyecan: Zaten, evden kaçmak falan, bizim de aradığımız heyecandan başka neydi ki?.. (s.27) "Seviniyorduk ve bir heyecan içimizi sigara dumanı gibi kaplıyordu. Heyecan... Evet, zaten onu arıyorduk." (s.51)

- Arkadaşlık: "Hasan'ın benimle birlikte gelmesini çok istiyordum. En iyi arkadaşımды. Ve yalnız olmak istemiyordum. İstemiyordum. Zaten yalnızlığı kim istemiş ki?.." (s.28)

- Umut (Kaptan olma isteğinde ve denizde cisimleşir çoğu zaman): "Serüven, arayış ve umuttu deniz." (s.28) Yine umutla ilgili; "Oysa ileriye bakmak hiç de öyle değildi. İçimi-

zi ışıtan umut bizi kaplıyordu. Umut, her şeydi. (s.44)

Ama İstanbul'a vardıkdan sonra metnin duyguları değişir:

- Çaresizlik ve yalnızlık: Kahvede sabahlarken, "Bana öyle geldi ki, sanki ikimiz de, gelsinler, bizi kahvede öylece bulsunlar istiyorduk." (s.71)

- Yılgınlık: "Sabah bize bir sevinç olacaktır sanmıştık. Hiç de öyle olmamıştı. Boynumuz tutulmuş, belimiz ağrıyordu. Bir yılgınlığı getirmişti, önümüze koymuştu sabah." (s.73-74)

- Kaygı: "Kaygı ve yılgınlıkla denize baktık baktık... Sustuk." (s.74)

- Can sıkıntısı: İstanbul'u bunca sevmesine rağmen, Hasan'dan ayrılıp İstanbul'a taşınmanın can sıkıntısı; "Evet, canım buna sıkılıyordu. Hasan'dan ayrılıyor olmaya üzüldüyordum." (s.89)

Yine de kitabı bu duygularla bitirmez Tosuner. Osman'dan,

onu iki güzel duygunun kollarına bırakarak ayırırız:

- Çocuksu sevgi, aşk: "Bana sorulursa suç Ayşe'de: İnatçı. Ayşe'ye sorulursa suç bende: Huysuzum. Belki ikisi de doğru, ikisi de yanlıştır belki. Belki de çok daha başka bir şeydir, seziyorum, adını bulamıyorum." (s.98)

- Yaşama sevinci: "İnsanın sabahleyin çiçek açmış bir erik ağacı görmesi güzel oluyordu. Yarın olmasa bile sonraki gün donup bütün çiçeklerini dökecekti belki. 'Yazık, alıdandı erik ağacımız...' dedim. Yürüdüm. Güzel bir sabahtı." (s.130) [Devamındaki sayfa da eklenebilir buraya. Kitap bu duygunun yoğunluğuyla bitiyor.]

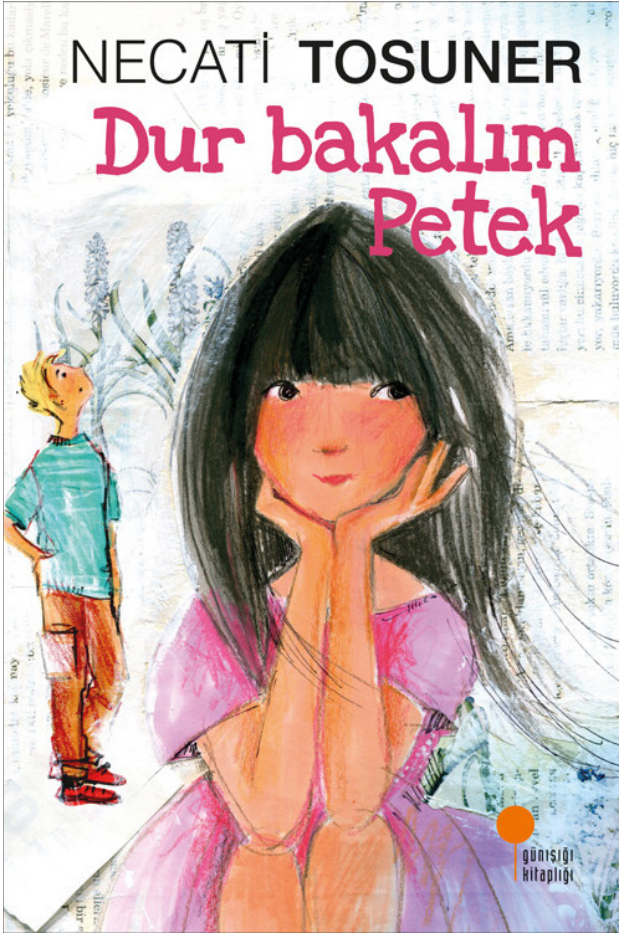
Derin Bağların Keşfi ve "Arda'nın Derdi Ne?"ye Olası Bir Cevap

İnsanlar arasındaki derin ilişkilerin, bağların keşfinin kitabı gibidir *Arda'nın Derdi Ne?*. Bir çocuğun dedesiyle arasındaki özel ilişkiye ve dedesinin duygu dünyasını anlamaya çalışmasına, hissetmesine şahit oluruz. Kesilen ıhlamura üzülmeleri, gömülmek istediği yeri vasiyet etmesiyle anlarız, hisli bir insandır dede. Arda da bunu anlar, hisseder. İşte o anlaşılan ama dillendirilmeyen duygunun ve görünün bir örneği:

Arka bahçemizde, öyle çok fazla bir şey yoktur. Ağaçlar da meyve vermez. Eskiden çok bakımlıymış -annem anlatır. Orta yerde, çiçeklerle süslü kocaman bir öbek varmış. Sonra dedem hiç ilgilenmez olmuş. "Nezihe Hanım ölünce, Eşref Bey bahçeyi boşladı..." der annem. Bahçeyle biz de ilgilenmeyiz. Babam şöyle bir süpürmeye falan kalkıştıydı, annem engel oldu: "Aman kalsın Caner, Eşref Bey'e ayıp olur!" Demek ki bir durum var. Bahçe ile ninem... dedem ile bahçe arasında. Yok, bunu ben de sormadım dedeme. Oysa, her şeyi sorarım ona. Çünkü, beni kendisi alıştırırdı böyle. Küçük bir çocuktum daha, alır beni karşısına, konuşurdu benimle. Ama, bahçenin niçin o durumda olduğunu, hiç sormadım. İçimde bir duygu vardı, sormak yanlış olacaktı... (s.13-14).

Bu duygusal bağ oluştuğu ya da keşfedildikçe Arda, dedesini bir akraba, onunla kan bağı olan herhangi biri olarak değil bir insan olarak sevdiğini fark eder:

Yavaş yavaş uzaklaşmakta olan dedeme baktım durdum... Ve daha önce hiç duymadığım bir duyguyu yaşadım o anda. Ben yalnızca dedemdir diye sevmiyordum onu. Ben onu babamın babasıdır diye

sevmiyordum yalnızca. Bana dedelik yaptı diye değil... Onunla kanımız aynı diye değil... onu bir insan olarak seviyordum ben! Benim sevdiğim "Eşref Bey" di. Benim dedem olmasından daha önemliydi onun bir Eşref Bey olması. (s.60-61)

Kitabın ana meselesi gibi duran, dedeyle kurulan bu derin ilişki, dedenin bir gün ortadan kaybolup bulunmasından sonra yerini yaşlılığa dair düşüncelere bırakır. Çünkü dedenin artık aynı kişi olmadığını bilir Arda: "Acınılacak bir durum vardı... Ve bunu görmek hepimize yetti: Dedem, eski dedem değildi!" (s.91) Kitap bu düşüncelerle biter üstelik. Kitabın son cümleleri: "Herkes gitmişti. Sanki bir fırtınaydı, geçmişti. Geçmişti ve geçtiği yeri bir dinginlik almıştı. Tuhaf: Çünkü, kaygı veren bir dinginlikti. 'Asıl şimdi başlıyor her şey...' Daha önce böyle bir şey hiç olmamıştı. Demek ki her

şey olması gereken günü bekliyordu. İnsan ömrünün uzaması iyi bir şey değil miydi yoksa?.." (s.99)

Yazar söylemez ama anlarız ki dede artık Arda'nın eskisi gibi vakit geçirebildiği, konuşup gezebildiği dede değildir. Keyifli ve güzel günler geride kalmıştır. Her şey asıl şimdi başlıyordur... Bu da Arda'yı yaşlılığa ve uzun ömürlü olmaya dair düşündürür. Gerçekten de iyi bir şey olmayabilir mi insan ömrünün uzaması? Arda'ya ve bizlere gerçekten dert verebilir mi?

Çocuğun da Hakları ve Mücadelesi Olduğunun İspatı; *Dur Bakalım Petek*

Tosuner'in çocuk kitapları arasında toplumsal ve politik bir olguyu merkezine alan tek kitaptır *Dur Bakalım Petek*. Yaşanan bir haksızlığa karşı koymak ve kendi özgürlüğü, sorunları için mücadele etmenin kitabıdır bu. Petek'in, bahçede zaman geçirmelerini engelleyen apartman yöneticisine karşı hakkını aramasına şahit olduğumuz kitap bugün hepimizin yaşadığı başka sıkıntıları da sergiler yetişkinlerin konuşmaları arasında:

- "Zaman öyle bir zaman oldu ki artık... çalışacak bir işleri var diye sevinmeye bile korkuyor insanlar!" (s.53)
- "İş buldum diye sakın sevinme, asgari ücreti dayıyorlar burnuna!.." (s.53) Çünkü asgari ücrete bile razı çok insan var aylardır iş arayan..." (s.54)
- Pazarcıların bağışlarını duyunca: "Nasıl bağışlıyorlar öyle!.." dedim. 'Ekmek kavgası...' dedi annem. 'Ekmek kolay kazanılmıyor!..' Buna söyleyecek bir şey yoktu." (s.68)

İşsizlik, asgari ücrete mahkûm insanlar ve ekmek kavgasının zorluğuna dair bu vurguların dışında kitabın esas vurgusu, haksızlığa karşı isyan ve hak arama mücadelesidir. Çocuk da olsan hakkını aramanın güzel bir örneğidir Petek'in yaptıkları. Bir övgü olarak, babalarına "Biz nasıl başa çıkacağız bu kızla" (s.107) dedirten çocuklar var bu kitapta. Çünkü haksızlıklara karşı çıkıp hakkını aramak övgüye değer bir şeydir, "Bu, bir övgüdür!" (s.107).

Ustalığını Gösteren Terzi ve Yazmak Üzerine Bir Kitap; *Kitabın Adı*

Kendi üzerine konuşan, kendinden, yazılış sürecinden bahseden bir kitap *Kitabın Adı*. Tosuner'in çocuk kitapları arasında dille, yazıyla, edebiyatla en ilişkili kitap. Düşünme biçimiyle, anlatımıyla bir edebiyatçı gibidir kitabın kahra-

manı Caner. “Ben böyleyim: Daldan dala gezmeyi severim.” (s.9) der. “Öyle daldan dala dolaşırken dedem aklıma geliyor; çünkü ben, düşünmeyi -bilinçli biçimde düşünmeyi- dedemden öğrendim.” (s.10) Dedesinin ona söylediği gibi; “Bir yazar gibi anlatıyor[dur]” (s.95). Bu yüzden de dedesi ona bir defter ve kalem verir. “Bu yaz bir şeyler yazmayı belki bir deneyebilirsin,” der. Çünkü “Uygar insanın yanında kalemi olur” (s.99). Bu sayfalardan sonra da yazma meselesi merkezde durur. “Sanki insanın ailesi gibidir emekleye emekleye öğrendiği dil.” (s.9) Caner de emekleye emekleye öğrendiği bu dille bir şeyler yazmaya yine emekleyerek başlayacaktır, başka nasıl olabilir ki:

Yok, hiç de çekinmemek gerekirmiş. Ne varmış sanki çekinecek!.. Yazılan, saçma sapan bile olsa, insanın kendisinin bir şeyler yapması, güzel olurmuş. Değerli de olurmuş, çünkü kendin yapıyorsun! Yazılanlar bir şeye benzese de, benzemese de, yazması güzel olurmuş. Yani, yazma işinin kendisi, kendi başına ayrı bir güzellikmiş o! Bunun tadını almak gerekirmiş. Nasıl olduğunu bilmek için bir denemek gerekirmiş. Hiç denemeden nasıl bilsin insan? Kimse bilemezmiş onu... Biraz ısrar etmek de önemliymiş elbet. Çekiç tutmayı öğrenmek gibi. Öyle değil mi, çiviye çakmayı nasıl öğrenirsin?.. Çiviye çaka çaka... Çekiç tuta tuta öğrenir insan çekiç tutmasını. Yazmak da öyle... Ayrıca, yazmak önemli bir şeymiş. Yazabilmek... (s.97)

Yazmaya yönlendiren, çekinmeden, sakınmadan yazmak gerektiğini söyleyen bu sözlerden sonra Caner, yazmanın doğasına dair de şeyler söyler; Yazmanın da tıpkı diğer meziyetler gibi yapı yapı öğrenilebileceğini, yazılan şeyden ziyade yazmanın kendisinin “kendi başına ayrı bir güzellik” olduğunu söyler ama, peki neyi yazmak gerek?

Şu anlaşılıyordu: Görmek için bakılınca, ne çok şey vardı görülecek!.. Ne çok öykü vardı... Her yerde öykü! Demek ki yazarlar dolaşırken, bir yandan da yazılacak bir şey arıyorlardı! Güzelci. Her şeye yazılacak bir şeymiş gibi bakmak güzeldi. (s.109)

Her şeyin yazıya konu olabileceğini söyledikten sonra, yazmanın nasıl bir duygu olduğunu, nasıl bir huzur verdiğini anlatır Caner. Tam da bir yazarın çektiği yazma sancısına, yazım sürecine benzer anlattıkları.

Yazılacak bir şey buluyordun -düşününce. Sessiz bir işmiş gibi görünüyordu yazmak. Uğultunun içindeki

sessizliği ayırıp, sessizliği kendine almış gibi oluyordun. Üstelik, seviyordun da onu. Seviyordun sessizlikle kazanılmış olan dinginliği. Günlerin içinde o yazılacak olanı aramak... Sen onu ararken, hiç ummadık bir anda ya da daha önce hiç aklından geçmeyen bir yerde, pat diye karşında buluyordun onu. Görünenin gerçeğini buluyordun sevinçle. (s.113)

Yazmanın ve tabi böylece açıklamanın anlamı ve faydasına dair epigraf olarak da kullandığımız sözleri burada bir de bu bağlamda bir kez daha düşünebiliriz:

Bir şeyi açıklamaya çalışmak da, o şeyi başka başka yönlerden düşünmeyi gerektiriyor. Çocuk olsan bile bu değişmiyor, kendini düşünmeye alıştırıyorsun. Üstelik çocuksan, böyle değişik bakışlarla düşünmenin şöyle bir yararı daha oluyor: Önceden bilmediğin ya da duymuşluğun varsa da pek öyle ayırdında olmadığın birçok konuyu ve nesneyi de güzelce tanımış oluyorsun. (s.11)

Kitabın Adı’nın yazmak meselesinden sonra öne çıkan bir başka yönü de bazı toplumsal sorunlara dönük vurgularıdır. Mahalle baskısı da diyebileceğimiz bir durumun, toplumsal bir sorunun eleştirisi yapılıyor örneğin: Ece, Caner’in evine gelip balkonda oturduklarında; “Başkaları beni yanlış tanısin istemem, Caner!” (s.50) der. Caner ise buna çok sinirlenir:

Başkaları ne der?... Ne var yani!.. Bir arkadaş... Ayrıca balkonda oturmak öyle özel de sayılmaz. Çünkü dünya görür ne yaptığını. En çok da, ne yapmadığını görür yani... Evet, kimilerine bakarsan, o daha da önemlidir. Ne yapılmayacaksa, onu yapıp yapmadığının bilinmesi önemlidir... Zorunludur bu. Niye?... Çünkü başkaları efendim, başkaları... Sen “sen” olamazsın! Başkalarının istediği “sen” olursun ancak... (s.51-52)

Şu cümleler ise görünüşte herkese aynı oranda zarar veren “ayrım yapmayan” afetlerin bile nasıl sınıfsal bir yanı olduğunu gösterir: “Evleri su bastı. Yoksullar perişan oldu. En çok da onlar perişan oldu. İşyerlerini de su basmıştı, birçok insan zarar etmişti. Ama yoksul evlerini sel basması, tam anlamıyla bir felaketti...” (s.76)

Toplumsal duyarlılık gösterecekken yanlış değil belki ama eksik kalınan bir yer ise dedenin, insanların çevreyi mahvetmesine dair konuştuğu bölümdür:

Doğa da orada bağıyor öyle. İnsanoğlu sağırdır. Doğa bağıyor ama duyan yok!.. Kendi bindiği dalı

keser insanoğlu, ne yaptığını göremez. Göremez doğaya nasıl da zarar verdiğini, çünkü kördür. Uyarın olursa kızar, çünkü nankördür! (s.78)

Doğanın katli karşısında muğlak bir fail olarak “insanoğlu”nu göstermek ne adil ne de doğrudur. Çünkü bugün ardından ağtılar yaktığımız doğayı asıl katledenler kendi halinde yaşayan “sıradan” insanlar değil büyük sermaye grupları, rant sahipleri, maden ocaklarını işletenler, dağları kazanlar, fabrikasının atığını denize boşaltanlar, ağacı kesip inşaat dikenlerdir. Çocukların görmesi gereken de sanıyorum ki budur. Yarın yaşayacakları dünyalarını ellerinden alını bilebilir ve tıpkı Petek gibi buna karşı mücadele edebilirler böylece.

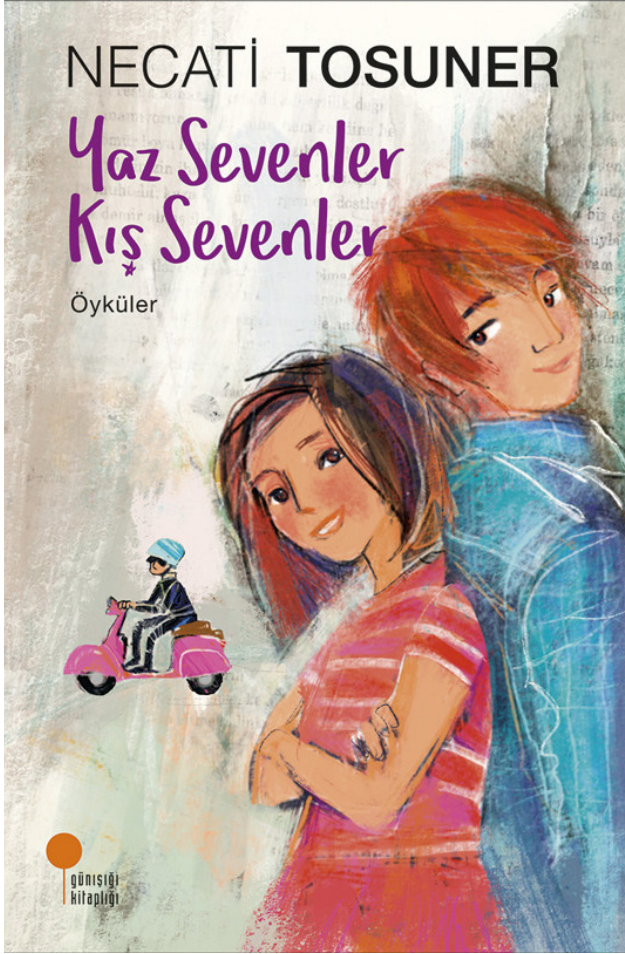
Yazarının Sızdığı Öyküler: *Dayım Balon Olmuş...*

Yazının sınırları artık iyice zorlandığından öykü kitaplarının her birine dair özel olarak bir şey söylenmeyecek burada. Özellikle *Dayım Balon Olmuş...* kitabında yazarın yansımalarını görmeye çalışacağız. Bazı öyküleri ilk olarak 1977’de yayımlanmış olan bu kitapta sırtındaki kamburu hayatına yüklemek istemeyen bir adamın dünyasına dair öyküler var. Çocukluk, gençlik ve yetişkinlik zamanlarından farklı anlar, olaylar, duygular... Detaylardan azade düşünüldüğünde neredeyse otobiyografik diyebileceğimiz öyküler. Ve bu öykülerde hep merkezde duran kambur.

Bu kitaptaki hikâyeleri ikiye ayırabiliriz; Kamburu olan bir adamın yeğeniyle ilişkisinin anlatıldığı öyküler ve kamburu olan adamın çocukluğunun anlatıldığı öyküler. Girişte söylediğimiz Tosuner’in çocuk kitapları ile yetişkinler için yazdığı öykü ve romanları arasında öyle büyük farklar olmadığı fikrine en çok kapıldığımız kitaptır *Dayım Balon Olmuş...* Bunun sebeplerinden biri de pek çok kitabında karşımıza çıkan kamburluk meselesinin burada da temel mesele olmasıdır. Ama tek başına, kendinde bir şey olarak karşımıza çıkmaz kamburluk. İnsanların bakışı, yeğenin kamburun ayırdına vardığında hissettikleri, atıp kurtulma isteği gibi yansımalarıyla görürüz onu. İster istemez her şeye etki eden bir başkalık. “Kamyon” adlı ilk hikâyede yeğen ile ilişkisine bu başkalığın bilincinin çökmesinden korkulur örneğin.

Yeğenimse, sokakta benim yanımdayken bir başkalığın varlığını seziyordu ya, neyin nesi olduğunu anlayamıyordu. Anlar diye, benim de yüreğim ağzıma geliyordu. Sanki şu benim canımı çok sıkılmış sözcüğü yeğenime ille de öğreteceklerdi... (s.15)

Dayım Balon Olmuş... öyküsünde ise çocuk annesine “Dayım niçin böyle şey, anne?...” (s.22) diye sorar. Farkına varmıştır başkalığın. Ama çocuğun bakışına dair diğer öyküler de dâhil çok da bir şey bulamayız. “Dayı” kendi çocukluğuna döndüğünde görürüz asıl duygu dünyasını. Kitabın en uzun öyküsü olan “Sisli”de çocukluğun dehlizlerinden çok da sisli olmayan bir anlatımla pek çok şey görürüz. Abiyi evden alan polisler, hoşlanılan kız, kavgaya edilecek şişman çocuk, nefret edilen doktor, olunmak istenen biletçi ve utanılan kambur... “Dünya İşleri” öyküsü de yine buna benzer. Çocukluktan kalma izler, bırakılıp gidilmeler, konuşulmayan sohbetler var bu öyküde de. “Çilekli” öyküsünün ilk bölümü ile “Ağabeyi” öyküsü ise sanki çocuklar için yazılmamış gibidirler. Tosuner’in herhangi bir öykü kitabına konsa sı-

rıtmayacak denli iyi işlenmiş bir dile, edebi bir söyleyişe ve derin bir kendiyle konuşma, hesaplaşma meziyetine sahiptir bu öyküler. Bir çınar gölgesinde oturmuş düşünür adam, “Ağabeyi” öyküsünde:

Ben yaştakiler, yanında kızları, denizdeler şimdi. Suyun serinliğinde ve kumun sıcaklığında... Bense, burada, bu çınar altında... Bir şey umut edemeden, bir neşeli türkü kımıldatmadan dudaklarımı, yaşadığına doğru dürüst inandıramadan kendimi, çınara dalıp gitmeleri bir şey sanarak ve sırtında bırakılamayan bir yumurta kufesiyle hep... (s.82)

Ölümü düşünecek, çok uzun yaşamayacağı söylendiğinden ölümü usulca bekleyecek kadar yorar onu bu durum:

Ve ölüm, caminin taş duvarlarından gelirmişçesine yüreklere siner. Yok olmak. Bu, gençliğin deliliğini

yaşayanları ilgilendirmez bir. Eh, ben de gencim ama, gençlere ne denli uzaksa, bana o denli yakındır ölüm. Yaşlılar için beklenen bir konuk gibidir o. İstemediğim ama yine de gelsin diye kapıyı hep araladığım biridir benim içinse. (s.84)

“Çilekli”nin ilk bölümüne de aynı duygu hâkimdir:

Sevdalıyım ve aklımdan ölüm geçiyordu. Yükümü-zü yüklenip gitmek vardı. Sanki... sanki yeryüzünün son çirkefiydi taşıdığım. Bir yok edilseydi, yok olsaydım bir; dostlarım, yakınlarım -ve belki birkaç kişi daha- üç birim toprak atsalardı üstüme, aman, herkes kurtulacaktı sanki. Sevdığım de kurtulacaktı. Beni görünce karşı kaldırıma geçmekten kurtulanlar da olacaktı. Bakarsın, artık iyilikle anılırmışım ve çiçek gönderen bile çıkarmış. Haber yokluğunda resimlerim bile basılmış gazetelere. Sevdığım ağlamak zorunda sayarmış kendini. Babası gelir, başsağlığı dilermiş de bizimkilere, falan... (s.31-32)

Sonsöz Niyetine

Yaz Sevenler Kış Sevenler’in ilk cümlesi şöyledir: “Ben böyleyim. Yaşadıklarımı, başıma gelenleri anlatmayı çok severim.” (s.11) Tosuner yazdıkça, anlatıkça biz de merakla okuruz elbet.

Kaynakça

- Tosuner, N. (2018). *Keleş Osman*. İstanbul: Gümüşçi Kitaplığı
- Tosuner, N. (2019). *Arda’nın Derdi Ne?*. İstanbul: Gümüşçi Kitaplığı
- Tosuner, N. (2013). *Dur Bakalım Petek*. İstanbul: Gümüşçi Kitaplığı
- Tosuner, N. (2019). *Kitabın Adı*. İstanbul: Gümüşçi Kitaplığı
- Tosuner, N. (2020). *Dayım Balon Olmuş*. İstanbul: Gümüşçi Kitaplığı
- Tosuner, N. (2019). *Yaz Sevenler Kış Sevenler*. İstanbul: Gümüşçi Kitaplığı

AĞIZ VE KULAK

Mete KARAGÖL

Beş saattir aralıksız bilgisayar başında oturmaktan artık sırtına ağrı giren Hüseyin, ekranın sağ alt köşesindeki saatten mesai bitiminin yaklaştığını fark etti. Kafasını kaldırıp odanın içine baktığında mesai arkadaşlarının çoktan sandalyelerinden kalktığını, paltolarını giyindiklerini gördü. Kendisinininki dışında bilgisayarlar kapalıydı. Onların ne zaman işi bıraktıklarını bilmiyordu. Fakat bunu çok da umursamıyordu. Zaten mesai arkadaşları her zaman böyleydi. Ne zaman yoğun bir iş dönemi geçirseler şikâyet ederlerdi. Aldıkları ücretten, çalışma saatlerinin ve ortamının ücreti karşılamadığından dert yanarlardı. Tüm bunları sessiz bir şekilde dinlerdi Hüseyin. Bir şey söylemezdi. Şimdi de arkadaşlarını umursamaz bir tavırla yeniden bilgisayar ekranına baktı. Önce sistemden çıkış yaptı, sonra tarayıcıyı kapattı. Bilgisayarı da kapattıktan sonra sandalyesinden kalkıp askılıktan kabanını, atkısını, beresini alıp aynanın karşısına geçti. Bu sırada odadaki arkadaşlarının konuşmaları artık kulaklarına çalındığı zaman sıradan, kuru bir gürültü oluşturmaktan öte her harfi anlamlı birer sese dönüşmüştü. Yaklaşan yeni yıl kutlamaları üzerine bir konuşma vardı odada. Hüseyin paltosunu giydi, atkısını bağladı, paltosunun cebinden eldivenleri çıkarıp bereyle birlikte elinde tuttu, sonra sandalyesine geçip oturdu. Yeni yılı nerede kutlayacaklardı arkadaşları? Bunu merak etmiyordu. Kendisine de bir davet gelmemiştir henüz. Her zamanki gibi evinde, annesi ve kız kardeşiyle birlikte televizyon karşısında kestane yiyip eğlence programlarını izlerdi herhâlde. Bir de rakı açılırsa Hüseyin için eğlence o zaman başlardı. Kafasının içinde. Bin bir hayalle. Boştaki eliyle masanın çekmesinden telefonunu, cüzdanını aldı. Telefonunun ekran açma tuşuna bastı. Bir mesaj. *Gelirken yoğurt al.*

Plazanın yirmi altıncı katındaki ofislerinden çıkıp asansörle aşağıya indiler. Plazanın önünde bekleyen

servise sırayla binip oturdular. Hüseyin cam kenarında bir koltuğa oturdu. Yanına kimse oturmadi. Çiseleyen yağmurun araba camında oluşturduğu ıslaklıktan etrafın bulanıklaşmasını takip etti. Birazdan başlayacak olan trafiği düşündü. Dün yağmur nedeniyle eve bir saat geç gitmişti. Bugün de bunun olabileceğine dair içine bir huzursuzluk yerleşti.

Servis şoförü, "Diğer birimin personeli zam istiyormuş, yok mu sizde bir hareketlilik?" dedi minibüsü kaldırırken.

"Ağbi onların torpili var," dedi önlerden biri.

"Kimmiş?" dedi başka biri.

"Asude var ya orada," diye başladı ilk konuşan. "O dedi geçenlerde, Tan'ın annesi bizim müdürle birkaç kere yemeğe gitmiş."

Hüseyin ne Asude'yi ne de Tan'ı tanıyordu. Hareketlenen minibüsün camları yağmurdan dolayı iyice ıslanmıştı. Akşamın karanlığında, arabaların farları dışında yol üzerindeki plazaların ve arkalara doğru apartmanların ışıkları dışında hiçbir şey net bir şekilde görünmüyordu artık.

Hüseyin'in korktuğu on dakika sonra başına geldi. Maslak'tan Levent'e doğru giderlerken şeridin birinde meydana gelen kaza, trafiğe neden olmuştu. Dört dakikadır yerlerinden hareket etmemişlerdi. Umutsuzca telefonu açıp kız kardeşine mesaj attı. Trafik var gecikeceğim, siz alın.

Beresini camla kafasının arasına koyup dışarıyı seyretti bir süre. Adım adım ilerleme vardı. İnsan adımıyla, adım adım ilerleme. Henüz Ayazağa/İTÜ Metro İstasyonuna bile gelmemişlerdi. Dışarıya dalıp gitmişken gözleri ağır ağır kapanmaya başladı. Sirtunun, gözlerinin ağrısı, kafasının yoğunluğu derken uyku bastırmıştı.

Uyandığında ineceği yere yaklaşmışlardı. Ne zamandır uyuduğunu anlamak için saate baktı. Bir saati geçmiş. Kafasını arkaya atarak kocaman esnedi. Eve gider gitmez ne yemek ne sohbet, doğruca yatak diye düşündü. Günlerden çarşambaydı. Pazara daha var. Üç günde nasıl da yorulmuştu. Gerçi pazar günleri de dinlenmek için yeterli olmuyordu. Ama yine de birkaç saat fazla uyuyordu.

Yağmur durmuş. Camdaki ıslaklıklar kuruyor. Bazen yukarıdan aşağıya bir yıldız kayışı gibi damlacık süzülüyor. Beresini, eldivenlerini giydi. Yandaki koltuğa geçip inmeye hazırlandı. Minibüste teyp sesinden başka bir ses yoktu. Haberleri sunan bir adamın sesi geliyordu oradan. Biraz sonra minibüs yavaşladı ve yeşil renkli çiğköfteci tabelasının önünde durdu.

Araçtan inerken, "İyi akşamlar," dedi herkese. Yanıt duymadan indi. Doğruca apartman kapısına gidip içeriye girdi. Dar merdivenleri kullanarak ikinci kata çıktığında bu hareket dahi uykusunu açmadı. Evin kapısını açtı, ayakkabılarını eline alıp içeri girdi. Vestiyere önce ayakkabılarını bıraktı, sonra palto-

sunu, atkısını, beresini, eldivenlerini. Annesi odadan çıktığında Hüseyin şaşkınlık ve korkudan bir adım geriye sıçradı.

"Hoş geldin oğlum," dedi annesi. "Hemen yemeği ısıtayım sen geç içeri."

Şaşkınlıkla annesine bakan Hüseyin, annesinin ağız ve kulaklarının büyüdüğünü, yüzünü kapattığını gördü. Çocukken, uykusunun en bol olduğu günlerde, uykusundan uyanıldığı zamanlar böyle hayaller görürdü. Ama çocukken. Şimdi otuzunu geride bırakmış kocaman bir adamdı. Annesi mutfığa yöneldiğinde kafasını uzatıp ona baktı. Kocaman kulaklar ve kocaman dudaklar.

"Sen kulaklarınla dudaklarına bir şey mi yaptırдың?"

Annesi tezgâhtaki tencereyi ocağa koyarken, kafasını çevirmeden, "Yok oğlum, ne yapacağım?" dedi.

Hüseyin iyice şaşırıldı. Hayal görüyor olmalıydı öyleyse.

"Ben çok yoruldum bugün," dedi. "Yemek yemeden yatacım. Boşuna zahmet etme."

"Olur mu oğlum, aç açına uyunur mu hiç?"

"Çok uykum var," dedi. Koridorun karşısındaki odasına yollandı. Odasının yanı salondur. Burada otururlardı. Televizyon açıktı. Kafasını odadan uzattığında kardeşini gördü. Berjere oturmuş telefonuyla uğraşıyordu. Tıpkı annesininkiler gibi kocaman kulaklar ve kocaman dudakları vardı. Gözlerini ovaladı, yeniden baktı. Aynı manzara. Derin bir iç çekti. Odasına geçti. Karanlıkta soyundu. Pijamalarını giyip yatağına uzandı. Annesinin ve kardeşinin güzel yüzünde, kocaman kulaklar ve kocaman dudaklar gördüğünde yaşadığı şaşkınlığı attı, gülmüştü. Hayalin de bu kadardı.

Alarmın sesiyle uyandığında gece nasıl yattıysa öyleydi. Sırtüstü, elleri karnının üstünde. Sol kolunu kaldırıp komodinin üstündeki telefona rastgele dokundu, telefon sustu. Gözlerini ovdu. Amma da uyumuş. Akşam eve geldiğinde annesi ve kardeşini nasıl gördüğünü anımsadı. Tısladı. Yerinden kalktı.

Mutfaktan sesler geliyordu. Yine annesi erkenden kalkmış kahvaltı hazırlamıştı demek. Belki de kocaman dudaklarıyla bir çay içmiştir, diye düşünüp güldü. Lavaboda ellerini yıkadı, yüzünü de. Sonra havluya uzanıp kurulandı. Gözünde çapak kalıp kalmadığını kontrol etmek istediğinde dehşete kapıldı. Ağzı ve kulakları yoktu. Eliyle kontrol etti. Yerlerinde upuzun birer düzlük vardı. "Hey," dedi. Bu sesi duydu. Ama nereden çıktığını anlayamadı. "Hey," dedi. "Hey," dedi. "Hey," dedi. Sesi nereden geliyordu? Nereden duyuyordu? Burun deliklerini aynaya yaklaştırıp "Hey," dedi. Ses buradan mı geliyordu? "Hey," dedi. Emin olamadı.

Mutfığa girdi, çayın demlenmesini bekleyen annesinin akşamki hâlinde olduğunu gördü. Çıldırtıyor muydu ne?

"Günaydın," dedi annesi. Kocaman dudakları her açıldığını

da daha da korkunç oluyordu.

Hüseyin elleriyle saçlarını kavradı.

“Oğlum, iyi misin?”

Annesinin yanındaki sandalyeye oturup “Anne, bende bir değişiklik görebiliyor musun?” dedi.

Bir süre sessiz kalan annesi, “Her zamanki gibisin evladım. Ama gözünde çapak kalmış,” dedi.

Hüseyin hızla çapağı aldıktan sonra yeniden baktı annesine, aynıydı.

“Ağzım yerinde mi?”

Annesi güldü.

“Deli oğlan. Kocaman oldun hâlâ çocukluk yapıyorsun. Yerinde ya.”

“Kulaklarım?”

Annesinin yüzü dudakları ve kulaklarıyla kapalı olduğu için nasıl tepki verdiğini bilemiyordu. Kadın yine bir süre daha sessiz kaldıktan sonra, “İyi misin Hüseyin sen?” dedi. Bu sırada kaynayan su çaydanlıktan taşıtı.

Annesi kalktı yerinden. Hüseyin çıldırmak üzereydi. Bu insanlar kendilerindeki değişikliği fark edemiyorlar mıydı? Her şey, herkese normal geliyorsa, normal neydi? Hüseyin yerinden kalkıp kardeşinin odasına girdi. Şu an yaşayacağı son pişmanlık veya utanç bir genç kızın odasına böyle izinsiz girdiği için olabilirdi. Kardeşinin yüzü dudaklarıyla kaplıydı. Gözlerinin dolduğunu fark eden Hüseyin kardeşini uyandırdı.

“Ne oluyor?” dedi genç kız.

“Bende bir değişiklik fark ediyor musun?”

“Ağbi bir git başımdan ya.”

“İyice bak bir yüzüme. Değişiklik var mı yüzümdе?”

“Hayır.”

“Kulaklarım?”

“Ağbi uyuyacağım diyorum, çıkar mısın odamdan, lütfen.”

Odasına geçtikten sonra kapıyı kilitledi. Hemen soyundu. Vücudunun her tarafını inceledi. Ağzı ve kulakları yerlerinde değilse vücudunun herhangi başka bir yerinde olabilirdi. Çünkü konuşuyordu. Duyuyordu. Tırnak diplerine kadar baktı, ama ne ağzı ne de kulaklarını bulabildi. Çaresizce oturdu yatağın ucuna. Salonda yer olmadığını için buraya konulan vitrinin camından yansımasına baktı. Yüzünde iki gözü, iki kaşı, burnu vardı. Ama ağzının olması gereken yerde düzlük. Oysaki ağzını kesseler, alsalar bir dikiş izi olması gerekmez miydi? Yoktu. Yoktu. “Hüseyin,” dedi annesinin sesi. Duyuyordu. Ama neresinden. “Çay hazır oğlum, neyin var senin, korkutma beni.” Çaymış. Neresiyle içecekti? Burnuyla mı?

Servis saati gelene kadar çıkmadı odasından. Saat gelince çıktı, indi aşağıya. Annesini geçiştirdi. Sokağa indiğinde

sokaktaki herkesin annesi ve kardeşi gibi olduğunu gördü. Yalnızca kediler ve köpekler ve bebekler normaldi. Ağzları, kulakları, gözleri, burunları vardı. Kedi veya köpek veya bebek olmalıydı şu an. Yani normal olmalıydı. Çıldırmak üzereydi, çıldırmak. Çıldıracakken servisi gördü. Bir umut vardı içinde. Belki, diye düşündü. Servis yanaşıp kapısını açtığı anda gördüğü manzara hiç de umut bağladığı düşünce gibi değildi. Mesai arkadaşları da herkes gibiydi. Onların yüzüne bakarak bindi servise. “Günaydın,” seslerine cevap vermedi. Her günaydında bir ağız aralanıyor, dudaklar yerlere ve göklere kadar çıkıyor, ağzın içindeki dil, dişler, bademcik gözüküyordu. Kulaklarda milyonlarca kas var gibiydi. İnsanların yüzlerine bakarken ayağı takıldı, boş bir koltuğa düştü. Düştüğü yerde toparlandı. Tüm kafalar ona çevriliydi.

“İyi misiniz Hüseyin Bey?”

“...”

“Tuhaf görünüyorsunuz.”

“...”

Bir süre sonra ilgi odağı olmaktan çıkınca biraz olsun rahatladı. Dün bu yolları giderken bir sorunu yoktu. İnsanın elinde küçük de olsa bir büyü imkânı olmalıydı böyle zamanlar için. Böyle zamanlarda zamanı biraz geriye alabilmeliydi. İşte tüm sıkıntılar, anlaşmazlıklar da insanın elinde büyü olmadığı için oluyordu. Minibüsün sağ tarafındaydı, kaldırımdaki insanları görebiliyordu. Bir mağazanın camındaki reklama ilişti gözü. Kim bilir hangi ünlüydü bu. Kocaman dudaklar ve kocaman kulaklar. Ya reklamcılık çok hızlı ilerliyordu, akşamdan sabaha bu reklam hazırlanmıştı, ya da insanlar gibi cansız varlıklar da şekil değiştirmişti. Hemen telefonunu açıp sevdiği yazarın fotoğraflarına baktı. Biçimsizce büyümüş dudaklar, pek çirkin kulaklar. Onun akşamdan sabaha bu fotoğrafı çektiyme imkânı yoktu. Demek insanlar gibi, cansız varlıklar da, sözgelimi bir insanın resmi değişiyordu.

Kafasını yavaşça aracın camına vurdu, vurdu, vurdu.

Patronu, birim müdürleri, diğer birimlerin personeli, müşteriler.

Mesai bitiminden sonra bir arkadaşının arkadaşı olan psikolog ile görüşmek için randevu aldı. Duraktan halk otobüsüne bindi. İş çıkış saati olduğu için kalabalıktı. Üst üste geçmiş dudaklar ve kulakların arasında sıkışıp kaldı. Az biraz hareket etse birinin dudağına değiyor, tenine gelen ıslaklıktan midesi bulanıyordu. Kussa neresiyle kusacaktı.

Psikoloğun karşısına geçip oturduğunda ne diyeceğini bilmiyordu. “Sizi kocaman dudaklar olarak görüyorum, kim bilir ne güzel gözleriniz, burnunuz vardır, ama bunları göre-

miyorum,” dese, ya kapıdaki sigara içmekten kapkara olmuş dudaklı güvenlik tarafından dövülür ya da polise şikâyet edilirdi.

“Dünden beri bir halüsinasyon görüyorum,” dedi.

“Buyurun, sizi dinliyorum. Bir şeyler alsaydınız.”

“Yok inanın böyle daha iyiyim. Dün eve geldiğimde...”

Hüseyin dün gecedan başlayıp şu ana kadar gördüğü acayiplikleri teker teker anlattı. Anlatışının sonuna geldiğinde, “Sizi de böyle görüyorum,” diye tamamladı.

“Hüseyin Bey, iş hayatınızda yaşadığınız yoğunluk sinirlerinizi yıpratmış anladığım kadarıyla. Ve bunda karakterlerinden hoşlanmadığınız insanlarla bir arada çalışıyor olmanız da etkili diyebilirim. Bir süre dinlenin. Düzelecektir.”

Bürodan çıktığında düzelecektir umudunu içinde büyütüyordu. Durağa gidip otobüs beklemeye başladı. Dün öğle yemeğinden beri hiçbir şey yememişti. Açlık hissediyordu. Biraz sonra bu açlık giderek arttı.

Durağın karşısındaki lokantaya gidip bir çorba aldı. Boş bir masaya geçip oturdu. Bir önündeki çorba kâsesine, bir kaşığa bakıyordu. Yan masadakiler yemelerini sürdürürken onlar gibi olmadığı için, yani bir ağzı olmadığı için bu çorbayı nasıl içeceğini düşündü. Kaşıkla içemeyeceğine kanaat getirdi. Gidip bir pipet aldı. Pipetin bir ucunu çorbaya, diğer ucunu burnuna soktu. Çekti. Ama çok sıcaktı. Burnu yandı. Çektiğinin tamamı burnundan çıktı. Personel ve müşteriler bunu hemen fark etti. Yan masadakiler kaşıklarını bıraktılar. Nasıl bir ifadeyle kendisine baktıklarını bilemiyordu Hüseyin. Şaşkınlık mı, iğrenti mi? İki personel gelip Hüseyin'i kollarından tuttu, “Çık git ulan ayı,” diyerek dışarıya attılar. Kaldırımı boylayan Hüseyin hiç itiraz etmeden yerinden kalktı. Ağlayacak gibi oldu. Düşerken kolu kaldırımı ezilmişti herhâlde, sızlıyordu. Kaldırımın ortasında durmamak için biraz kenara çekildiğinde, bir sakatatçının camında KULAK VE AĞIZ BULUNUR yazısını gördü. Kolunun acısını unutup umutlandı.

İçeriye girip “Kulak ve ağza bakacağım,” dedi.

Tezgâhın arkasındaki beyaz önlüklü adam, “Ne kulağı arıyorsunuz?” dedi. “Koyun, inek...”

Hüseyin biraz sıkıldı, “İnsan var mı?” dedi.

Beyaz önlüklü adamın ne tepki verdiğini bilemeyen Hüseyin yanıt vermesini bekledi. Beyaz önlüklü adam elindeki kasap bıçağını kaldırıp “Siktir git lan, dalga mı geçiyon?” diye bağırды. Tezgâhın altından geçip Hüseyin'in yanına geldi, Hüseyin geri geri çıktı dükkândan. Hızla kalabalığa karıştı. Arada bir kafasını çevirip beyaz önlüklü adamın peşinden gelip gelmediğine baktı.

Ertesi güne kadar ağzına yine bir yudum su, bir lokma

ekmek koyamadı. Midesinde ziller değil çığlıklar çalıyordu. Halsiz bir şekilde servise bindi, yol boyunca yarı aygın yarı baygındı. Eve bir sürü eşya alınmıştı. Hepsi Hüseyin'in buradan kazanacağı beş binine bakıyordu. Buradan kazanacağı beş binin beş yüzü koltukların taksitine, beş yüzü çamaşır makinesinin taksitine, dört yüzü oturma odasının halısına, iki yüz ellisi kardeşinin yeni telefonuna -telefoncu Hüseyin'in arkadaş olmasa belki taksit bile olmayacaktı. Bin lirası kredi kartına. Annesi elinden dolayı çalışamıyordu. Kardeşi üniversitenin ikisindeydi. Boş zamanlarını çalışmak yerine arkadaşlarıyla eğlenerek geçiriyordu. Hüseyin onun bu davranışına bir şey demiyordu. Gençti, elbette gezmek, eğlenmek onun da hakkıydı. Yapacaktı. Ama evdeki tüm masraflar bu beş bine bakınca etrafta ne kadar anormallik olsa da, tuhaflık sokaklarda kol gezse de çalışmak zorundaydı. Aç ve susuzca.

Diğer birimlerden bir personelle bindiler asansöre.

Genç kız, “Sizin bürodaki Süleyman ile patronun ilişkisi olduğu doğru mu?” dedi.

Hüseyin genç kıza ilk kez baktı. İlk kez gördüğü biri olmalıydı. O da herkes gibiydi. Artık insanlıktan umudunu tamamen kesmişti.

“Bilmiyorum,” dedi.

“Nasıl bilmiyorsun? Herkes bunu konuşuyor bizim büroda.”

Kafasını salladı Hüseyin.

“Ne kadar farklısın,” dedi genç kız.

Hüseyin, “Gerçekten beni farklı mı görüyorsun?” diye sordu.

“Evet. Seni her gün görüyorum ama tanımıyorum. Hakkında doğru düzgün bir şey bile bilmiyorum.”

“Adım Hüseyin. Beni nasıl görüyorsun?”

“Memnun oldum Hüseyin. Ben de Cansu. Sessiz, sakın birine benziyorsun.” Gülerek, “Asıl böylelerinden korkmak gerekir,” dedi.

Kızın ineyeği yirmi üçüncü kata gelmişti asansör. Durdu.

“Yılbaşı planın var mı?”

Bir an cidden farklı görüldüğünün anlaşıldığından umutlanmıştı. Büroya geldiğinde köşedeki masasında olması gereken Süleyman'ın olmadığını gördü.

İşten izin alıp hastaneye gitti. Halsiz olduğundan, her yerinin ağrıdığından şikâyet etti. Bir serum verdiler. Bu serum onun hâlsizliğini biraz olsun aldı. Serum bittikten sonra çıkacakken, hastanenin reklam panolarında, estetikle ilgili bir ilan gördü. Hemen randevu aldı.

Biraz sonra sıra geldi.

“Ne kadara mal olur?” diye sordu.

“Ne yaptırmak istiyorsunuz?”

“Ağız ve kulak.”

Karşısındaki kocaman dudaklar açıldı.

Gülmesinin ardından, “Ne yaptırmak istiyorsunuz anlamış değilim,” dedi Dr. Osman Bey.

“Sıfırdan bir ağız ve sıfırdan iki kulak.”

Hastaneden çıktı. Kendisiyle iyice dalga geçilmişti. Ne demekmiş sıfırdan ağız ve sıfırdan kulak? Böyle bir şey Türkiye standartlarında mümkün değilmiş. Hüseyin Ortaköy sokaklarını adımlarken servis yoluna çıktığını fark etti. Küçükken bir eşyasını kaybettiğinde annesinin, “Nereye koyduysan oradadır,” dediğini anımsadı. Sahiden böyle bir şey olabilir miydi? Hani serviste uyuduktan sonra olmuştu ya bu, sahiden servis yoluna baksa, sahiden, sahiden bulabilir miydi?

Serumla aldığı enerjiyi sonuna kadar harcadı ama bulamadı. Zaten bulsa inanamazdı böyle bir saçmalığa. Saçmalık. Yaşadığı şey saçmalık değilmiş gibi. Ama öteki durumda daha saçma olurdu. Giden minibüsten kulaklarıyla dudaklarının atlama-sı. Öyle olduğunu kabul etti: Bu zamana kadar herhâlde bir kedinin öğünü olmuş olurlardı. Bir kedinin karnından çıkan sesleri duydu. Duymak. Ama neyle.

Eve gelip doğruca odasına girdi. Günlerdir oğlunun yemesine, içmemesine, birlikte oturmamasına kaygılanan kadın, onun âşık olabileceğini düşünmeye başlamıştı. Bundan ötürü kaygıları biraz olsun dağılmıştı. Yemeden, içmeden, konuşmadan kesildiğine göre iyi tutulmuştu kıza. Görmediği şu kıza nasıl da kanı kaynamıştı.

Odasında “kulağımı ve ağzımı kaybettim nasıl bulabilirim” türünden bir araştırma yapan Hüseyin, kapıya tıklandısıyla çıkan sese, “Gir,” dedi. Kardeşiydi gelen. Yatağın ucuna oturan genç kız, “Ağbi,” dedi. “Yan komşumuz herhâlde karısını aldatıyor.”

Ağbisinin böyle durumlarda hiç tepki vermemesine alışkın kız yine umduğu tepkiyi alamadı.

“Duvarlar kâğıt gibi,” dedi. “Ohlar ahlar odamın içinde sanki. Bir de hep adam ses çıkarıyor. Kadından ses yok. Acaba karısına söylesek mi?”

İki gün sonra, akşam evden çıktığında ayakları onu yılbaşı eğlencesinin olacağı mekâna getirmişti. İnsanların bu hallerine alıştığını fark etti. Hep böylelermiş gibi geliyordu artık. Onlarla konuşurken ağızlarına ve kulaklarına odaklanmıyordu. Mekanın girişindeki iri adama adını soyadını söyledi. Birimini, birim müdürünü. Çalıştığı yerle ilgili daha fazla ayrıntıya girmeden iri adam onu içeri aldı. Hüseyin içeriye girince mekânın beklediğinden daha küçük, beklediği kadar kalabalık olmadığını gördü. İçerideki insanların yüzlerinden kimin kim olduğu net bir şekilde anlaşılmıyordu, bu yüzden

sarı kıvrıkcık saçlı genç kızın nerede olduğunu göremedi. Herhâlde bu sarı kıvrıkcık saçlı genç kız kendisini görünce yanına gelir veya el kaldırıp yerini gösterirdi. İnsanların bu hallerine alıştığı kadar kendisine alışamamıştı henüz. Mesela yeme ve içme sorunlarına çözüm bulamamıştı. Sabah kahvaltıda çatal-la bir zeytini ağzının olması gereken yere kadar götürmüştü, ama daha ileri gitmeden geri indirmişti. Sonra masadan kalkıp odasına girmişti. Düşünmüş de düşünmüştü. Şu an en güvenilir yol yine serumdu. Hüseyin bir köşeye geçmiş dans edenleri izliyordu. Barın önünde içenleri, ortadaki masaların etrafında içenleri izliyordu.

Yiyip içmediği için tuvalete de pek gitmiyordu. Şimdi karnında beliren bir ağrı nedeniyle tuvalete gitti. Tuvaletin girişinde bir çiftin duvar dibinde kocaman dudaklarını birbirlerinin kine geçirdiklerini gördü. Bu manzarayı bırakıp tuvalete girdi. Klozete oturdu ama tuvaletini yapamadı. Zorladı ama olmadı. Umutsuzlukla çıktı. Aynanın önünde demin öpüşen erkeğin saçını, üstünü düzelttiğini gördü.

“Az önce gördüklerini kimseye söylemezsen memnun olurum dostum.”

Ses birimindeki Süleyman’ın sesine benziyordu. Yüzüne dikkatle baktı. Genç adamın boynundaki kırmızı lekeyi gördü.

“Boynunda bir şey var. Bir leke,” dedi.

Genç adam aynaya doğru iyice eğildi, dudaklarını büzüş-türdü.

“Tuna Hanım, İzel Hanım’la olan ilişkimi biliyor. Kendisi için bir şey yapmamı istedi.”

“Birim müdürü Tuna Hanım mı?”

“Evet. Lütfen kimseye söyleme. Nasıl öptüyse anında leke olmuş boynumda. Neyse ki kıştayız da kazak lekenin pek çoğunu kapatıyor.”

Hüseyin Süleyman’ın yanındaki lavabodan ellerini yıkamaya başladı.

“Ben içeri geçiyorum, yanımıza gelsene. Ha, sakın, lütfen söyleme olur mu?”

Son bir kez saçına dokunduktan sonra çıktı tuvaletten. Hüseyin, genç adamın gidişini aynadan takip etti. Suyu kapattı.

İçeri tekrar geldiğinde sarı kıvrıkcık saçlı genç kız kolunu kaldırdı. Hüseyin de karşılık verdi. Az önceki durduğu yere geçti. Kızın da yanına geleceğini düşünüyordu ama gelmedi. Arkadaşlarıyla konuşmaya devam ediyordu. Önündeki ince uzun bira şişesine baktı Hüseyin. Nasıl da canı istiyordu içmeyi. Ama.

Saat ilerledi. İçerideki havadan sıkıldı. Dışarıya çıktı. Kapıda duran iri adamın yanından geçip kaldırımdaki otomobillerin yanına durdu. İstanbul ıslı ıslıldı. Yoldan geçen arabalarda son

ses müzikler, kaldırımında yürüyen sarhoş gençler. Her sene an-nesi ve kardeşiyle geçirdiği yılbaşları böyle değildi. Şimdi ikisi de evdeydi, bunları yine görmemişlerdi.

“Selam.”

Kafasını çevirdi. Sarı kıvrıcık saçlı genç kızdı: Cansu.

“Normal zamanlarda da mı içmiyorsun, bugüne özel mi?”

“Biraz rahatsızım ondan içmiyorum.”

“Anladım.” Bir sigara yakıp dudaklarının arasına koydu.

“Çok güzel eğleniyoruz. Yorgunluk falan hissetmediğim gibi yorgunluğumu da attım.”

“Güzel dans ediyorsun.”

Cansu kıkırdadı.

“Teşekkür ederim.”

Bir süre hiç konuşmadılar. Yoldan geçen arabaların sesi, mekânlardan gelen müzik sesine karıştı. Cansu sigarasının iz-maritini ayağının dibine attı, ayakkabısıyla nazikçe bastı.

“Biliyor musun, tuvaletin girişinde Süleyman’ı biriyle öpüşürken gördüm.”

Bunu neden söylediğini bilmiyordu, söyler söylemez de piş-man olmuştu.

Üşüdüğü için kollarını göğsünde birleştiren Cansu meraklı bir tonla, “Kimle?” dedi.

Bir kere söylemişti. Devam etmeliydi.

“Tuna Hanım’la.”

“Birim müdürlerinden Tuna mı?”

“Evet.”

“Oha! Şaka mı yapıyorsun?”

“Hayır. Öpüşürlerken gördüm. Hatta Süleyman’ın boynun-da iz kalmış.”

Kız güldü.

“Patronla ilişkisi yok muymuş yani?”

“Onunla da var. İkisini idare ediyor herhâlde. Belki daha fazlası.”

“Şaka gibi ya.” Giderek daha fazla üşüyen Cansu, “Birazdan çenem titremeye başlayacak. Ben içeriye gidiyorum. Üşüme, gel sen de,” dedi.

Hüseyin, Cansu’nun peşinden içeriye girdi. Ama onun ya-nına gitmedi. Uzakta bir yerde öylece durmayı tercih etti. Az önce yaptığı davranıştan ötürü pişmanlık yaşıyordu. Sıkı sıkı-ya tembihlenmişti üstelik.

Süleyman’a, Tuna Hanım’a, Cansu’ya bakmamaya çalıştı.

Kafasının içi bu olup bitenlerle doluydu. Düşüncelerinde kâh Süleyman’la yüzleşiyor ondan iyi bir dayak yiyordu, kâh Tuna Hanım tarafından kovuluyordu, kâh dedikodu yaptığı için yüzüne tükürüyordu, kendisi. Ne ara apartmanın önüne geldiğini bilemedi. Yorulmuştu. Son aldığı serumun verdi-

gi enerji de buraya kadardı demek. Apartmanın duvarlarına tutundu. Yeşil renkli çigköfteci tabelasının tam altındaydı. Apartman girişindeki sarı renkli lambanın yandığını fark etti. Bir çıkan olacaktı.

Açılan kapıdan yan komşuları Numan Bey çıktı. Tam selam vermeye hazırlanıyordu ki, arkasından bir adam daha geldi. El eleydiler. İki adam kapının önünde öpüştükten sonra ayrıldı-lar. Numan Bey etrafı kolaçan etmek için bakındığında Hüse-yin’i gördü. Hüseyin iki gün önce kardeşinin söyledikleriyle az önce gördüklerini karşılaştırdı. Gözlerinin önünde iki adam kocaman dudaklarını birbirlerine geçirmişlerdi. Barda Süley-man ile Tuna Hanım’ın yaptıkları gibi.

Numan Bey başını öne eğdi, içeriye girdi. Bir süre sonra ken-disine geldi Hüseyin. Ağır ağır çıktı merdivenleri. İkinci kata geldiğinde bir kendi dairelerine bir de yan daireye baktı. Hiç unutamayacağı bir yılbaşı gecesi olmuştu. Kendi dairelerine döndü. Saat geç olmuştu. Annesi uyumuş olabiliirdi. Uyandır-mamak için anahtarla açtı kapıyı. Kapıdan içeriye girdiğinde kardeşi mutfaktan çıkıyordu.

“Hoş geldin ağbi, mutlu yıllar.”

Kapıyı kapatırken, “Mutlu yıllar,” dedi.

“Ne oldu bir bilsen. Şerife Hanım evi terk etti. Herhâlde ko-casının kendisini aldatığını öğrendi.”

“Basmış mı?”

“Galiba. Duyduğuma göre, ‘Bana bunu da mı yapacaktın, bizim yatağımızda...’ gibi şeyler söylüyordu. Acaba kadın kim? Şerife Hanım’dan güzel mi?”

“...”

“Bence gençtir.”

“Aşağıda gördüm az önce Numan Bey’i,” dedi Hüseyin. “Bir erkekle. Galiba öpüşüyorlardı.”

“Ne?”

“Galiba onunla aldatıyordu karısını.”

Kardeşinin şaşkın bakışları arasında odasına doğru gitti Hü-seyin. Epey yorulmuştu. Uzandı yatağa.

Sabah ezanıyla uyandı. Döndü yatakta, uyuyamadı. Dilinin damağının kuruduğunu hissetti. Zavallı dilim seni nasıl ıslatı-rım diye düşündü. Kalktı, tuvalete girdi, elini yüzünü yıkadı. Kulağına su kaçtı. Rahatsız oldu, küçük parmağıyla kulak de-liğini karıştırdı. Yatağına döndü. Az önce yaptığı şeyin farkına vardı.

22 Temmuz 2021

Altınekin

PALYAÇO

Oğuz DİNÇ

Palyaço, bisikletiyle evine gidiyor. Peruk da olsa, kıvrıkcık, kavuniçi saçları akşam rüzgârında uçuşurken neşeli ve ümitli. Mağazanın açılışında insanları eğlendirdi; kalabalıkta kendisi başlı başına bir şenlikti. Çocuklar çevresinde koşturdular, çelenklerin yanında durup balonlar dağıttı. İki oğlanla yakalamaca oynayan şirin kız, sarı saçları da örgülü, pembe balonu alınca mutluluktan çılgık attı. Oğlu, “Anne, burnu niye kırmızını?” diye sorunca, “Gel Palyaço abiyle resim çektirelim” diyen genç kadının cep telefonuna üçlü poz verdiler. Kadına çiçek uzatmayı da iyi akıl etti. Başkalarıyla da bir sürü resim çektirdi; genç kızlar, mağaza sahibi, eşi, arkadaşları, yaşlı kadın grupları, palyaçolu selfie’lerini instagrama koyup bir sürü like aldılar. Kırklarında bir adam, kollarının uzandığı noktada telefonunu kuyumcu ayarı oynattı, eşini, kızını, kendini kareye aldı, arkalarında Palyaço’nun gülen yüzü, en tatlı bakışlarıyla aile saadetlerini ispatladılar.

Genç adam şehrin göbeğinden geçerken hâlâ kostümlü. Üstünü değişmedi, elbiseleri çantasında; üşendi mi, görenler hatırlasın diye mi, bir tavır mı, belki de hepsi için.

Kaldırım dakiler, bisikletin üzerindeki bu renk topuna dönüp bakıyorlar. Uzaktan resmini çeken iki kadını görünce, ayağını pedaldan kaldırıp kahrkaha atar gibi yapıyor ki, mutluluğu belli olsun. Kızımın doğum gününe seni çağıracağım, demişti mağaza sahibi, eşim de öğretmen, okulda bir eğlence falan olursa ararız. Adamın kartvizitini mavi kostümünün cebine atıp kendi mütevazı kartını uzatmıştı. Kırtasiyecideki elemanla ekran başında seçtiği, balon tutan, siyah-beyaz palyaço figürü, yanında isim, telefon, e-mail. Şimdi pedala bastıkça ümitleri

artıyor, çünkü bisikletle giderken bugünden kurtulur insan, hayallerine uçar.

Arabaların dat-dat asabi kornaları, işlek bir yere geldiğini bağılıyor. Bir meydan, üç şeritli, geniş caddeler. Üst geçitlerden, alt geçitlerden, metro duraklarından insanlar akıyor. Otobüs durakları, kamyonlardan dökül-müş gibi bekleyen yorgunlara kol kanat geriyor. Curcunadan kaçmak isteyenler cep telefonlarına sığınıyorlar, beyaz kulaklıkları kalabalığın sesini kesiyor. Kulaklı-ğın varsa, ortalığa bağlamak da serbest, ne de olsa bize değil, telefondakine kızyorsun. Akıllı telefonlar insanı tavlamaı biliyor; varlığını, dijital dünyaya armağan olsun.

Palyaço, bu seslerin ve yığınların içinde, kimseye, şu siyah ceketli, uzun boylu kadına da çarpmadan, yolunu bulmaya çalışıyor. Nereden de girdi bu meydana, bisiklet dediğin sahilde sürülür, akıllı bir karış havada giderse böyle olur. Keşke ara sokaklara, تنها yollara girseydi. Ama her şeyi kusursuz planlamayı sevseydi, palyaço olur muydu dersiniz, güldürmek için, mükem-meli kurban edeceksiniz. Otobüs durağının yanından geçerken, “Sirk nerede kardeşim?” diye laf atan sakallı bitirime gülümsüyor, varsın eşe dosta anlatsın. Beyaz çantalı küçük çocuk, “Anne, bak Palyaço!” diye sesle-niyor, ne şeker. Allah’tan ileride yol açılıyor, genç adam ferahlıyor, en sağ şeride yanaşıp basıyor.

Az sonra, yürüyenlerin azaldığını, anayolda arabala-rın yanından daha süratli geçtiğini fark edince endişe-leniyor, kalp atışları hızlanıyor. Bu koca şehirde araba sürenlere bir taraftan güveniyor, çünkü bu iş gerçek bir yetenek istiyor. Ama insanların ne kadar dikkatsiz ol-duğunu ve güçsüzleri küçümsediğini de biliyor. Bir an önce evine varabilse keşke, duş yapıp koltuğa yığılmak için ölüp bitiyor. Daha yolu var, düşündükçe pedala daha kuvvetli asılıyor.

Bu sırada arkasındaki iki arabadan beyaz olanı ani-den yavaşlayınca, gerisindeki siyah, iri yarı cipin, ara-baya çarpmamak için en sağ şeride, kendi şeridine kır-dığını görüyor mu?

Görmüyor. Her şey aniden olup bitiyor.

Cip hızını kesmeden kara kara Palyaço’nun üstüne giderken, direksiyondaki kadına kulaklığındaki ses, kocası, sen dolar alacaktın, diyor, n’oldu? Kadın cevap veremiyor, önünde beliren kostümün canlı renklerini

bir an için fark ediyor ama basireti bağlanıyor, olay kontrolünden çıkıyor, siyah çeliğin, incecik bisikletin çelimsiz tekerlerine çarpma ânını bir film sahnesi gibi izliyor.

Palyaço arkasına bile dönemeden savruluyor. Genç adamın başı, park edilmesin diye kaldırıma sıralanmış beton mantarların birine, insanın içini bulandıran bir kütürtüyle vuruyor. Kavuniçiye kırmızı karışıyor. O gülün yüzün ızdırabına bakmak bile çok zor.

Arabadaki kadın panikliyor, basıp gidiyor. 300 beygir gücünde bir cip nasıl hızlanır, bilir misiniz? Kadının bilinçaltı neyi hesapladı, sadece refleks mi, yoksa, “kaç git, palyaço peşine adam takacak değil ya,” rahatlığı mı? Hafızasında soru işareti kalacak mı? Yıllar sonra bile bisikletli birini gördüğünde, savrulan genç adamın görüntüsüne dönecek mi? Artık hayat bize bu kadar işlemiyor, tıklayıp geçiyoruz. Kadın, Palyaço’ya tıkla-yiverdi, kocasına da, ay yok bir şey, dedi, neyse o da bilmeyiversin.

Sahneyi görenler heyecanlanıyor; gerçek bir şey bu, zihnimize iteklenmiş bir video değil. Genç adam man-tarın yanında kıvranıyor, başı kan içinde, hareketleri kesik kesik, gözleri şaşkın.

Yakından geçen iki kızdan biri, elinden düşmeyen cep telefonuyla Palyaço’yu videoya çekmeye başlıyor. Diğer kız hiç yadırgamıyor, arkadaşına ne yaptığını sor-muyor bile, videoyu sınıfla paylaşacağını biliyor. Hatta o da telefonuyla genç adamın resmini çekiyor. Hayata dahil olmanın en güzel yolu bu değil mi? Kaç kişi kal-dırıma düşen palyaço görmüştür ki? Video çeken kız, hadi, diyor, selfie! Genç adam yaklaşan heyecanlı adımları görüyor ama, umutlanacak hâli yok. Kızlar yanına çömeliyorlar, saçlarını düzeltip ekrana göz süzüyorlar. Pat! İşte iki dünya güzeli, aralarında kızıl saçlı Palyaço! Resmi çeken hemen instagrama koyuyor, nefeslerini tutuyorlar, üç, dört, beş saniye ve ilk like geldi! Mutlu-luktan sarılıyorlar, biraz daha sabır, işte ikinci de geldi! Kuşlar gibi pır pır uzaklaşıyorlar.

Nereye gidiyorlar? Yardıma gelmemişler miydi? Şim-di ne olacak?

Genç adam başını kaldırıyor, bulanık da olsa ileri-de birini daha görüyor. Bir kadın, iş çıkışı yürüdüğü belli, ofisteki tüm tartışmalar, gülüşmeler, sürtüşmeler hâlâ üzerinde. Arka planda Palyaço görünecek şekilde uzaktan selfie çekiyor. Kaldırımın kenarındaki inana-mayan bakışları fark edince utanıp gidiyor. Bulduğu

ilk apartman girişinde resmi instagrama koyarken, kim bilir nesi vardı, diye not düşünüyor. Az sonra durup gelen yorumlara bakıyor, like'ları sayıyor. Gerçekten çok ilginç, yazmış biri, palyaço mu o arkadaki? Evet, evet, diye cevap yetiştiriyor kadın, yere düşmüş! Ve gülerken yandan gözyaşları fışkırtan bir emoji ekliyor.

Palyaço acıdan çok hayret içinde. Ne yapacağını bilememenin tonlarca ağırlığı altında ezilirken, zihninin sesi, elektriği giden bir radyo gibi kısılıyor. Bu yıkım, onu yere daha da kötü yapıyor. Ümidini kaybetmek, en az beton kadar acımasız ve sert.

İki genç yanına gelip, birbirlerinin resmini çekiyorlar. Birisi daha hevesli, "Dur," diyor ötekine, "mantara ayağımı koyayım, öyle çek." Acayip, boş bir gurur içinde, sanki tuttuğu kocaman bir balıkmış gibi Palyaço'yu işaret ediyor. "Çek la düzgün çek, şöyle durayım böyle de çek," diye kaba saba talimatlar gönderirken, "abi ölüyon mu?" diye soruyor. Ölmek mi? Palyaço, uzaklarda saklanan o siyah lekeyi hiç düşünmemişti, aklında patronun sözleri, kartviziti parlıyordu, kazanacağı parayla belki okul harcını ödeyip üniversiteden mezun olacaktı. Ölüm ha, daha okulu bile bitiremeden? Kaldırımın kenarında? "Ölüyon mu abi, n'oluyon?" Kavuniçi peruk, bilmiyorum der gibi sallanıyor. Öbür çocuk, Ahmet ölen palyaçoyla, yazıp resmi paylaşıyor ve soygundan kaçır gibi toz oluyorlar.

Havanın laciverdi koyulaşırken, yanından geçen bir adam, usta işi bir selfie çekiyor, titizliği herhâlinden belli, kadrada en önde kendi yüzü (en sevdiği gülüşü), arkada Palyaço, en geride, iki binanın arasında gün batımı. Bu pozı yakaladığı için çok mutlu. Bir sürü insan, resme bakıp eserine bir an için hayran olacak, o zehirli kalp işaretine parmaklarıyla dokunacak, sonra da akıp duran yüzlerce resmi ekranda kaydırıverecek. Sanat bu, sanat. Resim, bir saatte otuz altı like alıyor.

Kanı çevresine, kaldırırma yayılırken, o garip, bulutlu uyku hâli, Palyaço'nun hücrelerini sinsi, bulanık bir su gibi kaplıyor. Üşümeye başladığını da hissedince, genç adam tek şansı olduğunu anlıyor. Kendini duyurabilmesi, birilerinin ona dokunması için tek silahı, tek çılgıncı cebinde. Kıpkırmızı kaplanmış kolunu oynatmaya çalışıyor. Ama ne zor, bir kaç saat önce balonlarla oynayan neşeli kol, bu değil mi? İç cebindeki telefonu güç bela buluyor, parmakları ezbere dokunup kamerayı açıyor. Ekranı bakmaya çalışırken nefesini duyuyor. Makyajı kanla karışmış, kırmızı burnu sallanıyor, gülüşünü bü-

yütmek için dudaklarının çevresinde beyaza boyadığı yerler, mavi kalın kaşları kandan kırmızı. Zihni, cesaretini kaybetmesine müsaade etmiyor, anneni, babanı, okulu düşün, diyor, akan bir ırmağın yanındasın, içinden sevdiklerin geçiyor, orası hayat, o ırmağa dönmeye çalış. Ruhu, suyu tükenirken çıktığı pınarı bırakmak istemeyen bir kaynak gibi dağlara tutunuyor ve genç adam kamera düşmesine tıklayıp selfie çekecek gücü buluyor. Telefonun ışığı parmaklarına yol gösteriyor, partilerde çocuklarla, arkadaşlarıyla çektiği mutlu resimlerin arasında son selfie'sini arıyor. Beşiktaş'ta, vapur iskelesinin yanındaki parkta, geçen cumartesi çektiği resme gelince, yakışıklıymışım, diyor, ne yazık. Son hâlini bulunca gözleri kısılıyor, betonu, kenarda yatan bisikletini hatırlıyor ve resmini küçük bir notla instagramda paylaşıyor. Ölüyorum. Yerin altından yükselen o yabancı uykunun buğusuyla, parmakları telefonu bırakıyor.

Ekranına koyu kırmızı like'lar düşmeye başlıyor.

Beş.

Altı.

Yedi.

Vardiyasını bitirip evine dönen hemşire, yanına çömelip nabzına baktığında, genç adam artık o uçsuz bucaksız uykuda. Kadının ambulans çağıran tecrübeli sesini duymuyor, cankurtaranın caddeyi yutarcasına ilerleyen ışıklarını görmüyor.

Ama son selfi'sine gelen like'lar artıyor.

Kırk altı.

Kırk yedi.

Kırk sekiz.

Son like eden doyamıyor, on iki de emoji sıralıyor. Alkışlayan el emojileri. Palyaço'nun son gösterisi için, yan yana tam on iki alkış.

KİTAPLAR ARASINDA

Borges ve Ben -Bir Karşılaşma-
Jay Parini
Türkçesi: İlknur Özdemir
Sia Kitap, 2021

“Borges’in zaten hayranı olan okurlar için bu anı-roman, lezzetli bir ziyafet. Henüz okumayanlar içinse pek çok kişinin edebiyata dair düşüncelerini değiştiren bir yazara mükemmel bir giriş kapısı.”

New York Times

“Harika bir kitap bu. Çok eğlenceli, zekice kotarılmış, duygulandırıcı, edebiyat sevgisiyle, manzara sevgisiyle ıslıl ıslıl parlıyor. Parini, Borges’i ve İskoçya’yı nefis betimlemiş, derin bir sevgiyle bakmış onlara, zaman zaman da hırçınlaşmış, ama gülünesi bir hırçınlık bu. O büyük adamın bu sayfalarından savrularak çıkıp bizi olağanüstü zeki, serbest çağrışımlı ve kurnaz felsefi konuşmaları ve edebi sohbetiyle tavlayıp büyülemesi için bir romancının bütün sanatını, gerçeği farklı gösteren bütün numaralarını kullanmış. Ya Borges’in o bitmeyen talepleri... bir solukta okudum. (Parini’nin Borges ile aynı yatakta yatmasını) gece okurken öyle güldüm ki, yanımda yatan eşim uyuyamadı. Ama sonunda, gözlerim yaşardı; kitaptaki karakterlerden ayrılmak üzdü beni. Yaşlı, kırılğan, kör bir adamda bu denli psikolojik güç, bu denli dünyevilikten uzak bir masumiyet olması anlaşılır gibi değil, başkaları üzerinde nasıl bu denli ıslah edici kontrol sahibi olduğu da; ama Jay Parini, kurmaca ile anıların üstün nitelikli, Borgesvari birleşiminde bizi buna müthiş inandırıyor.”

Gökteki Kuşlar
Karl Ove Knausgaard
Türkçesi: Buket Tellioglu
Monokl Kitap
2021

Uluslararası edebiyat fenomeni Karl Ove Knausgaard *Gökteki Kuşlar*’da anı yaşamayı ve gelecek kaygısından özgürleşmeyi kuşlar ve gökler üzerinden anlatıyor: “İnsan ancak kuşlar gibi anda ve gökte olduğunda Tanrı’nın krallığına girebilir.”

“İçimdeki bu aidiyetsizlik duygusu çok güçlüydü. İşte tam da bu nedenle Kierkegaard’un

kitabı bende bu kadar büyük bir etki yaratmıştı. Çünkü kitapta oraya açılan bir kapı vardı. Kırdaki zambak ve gökteki kuş.

Onlar Tanrı’nın Krallığı’ndalardı. Ve bizim için bu krallığa yol, onlardan geçiyordu, onlar gibi olmaktan.

Sahi neydi onlar?”

Semenderlerle Savaş
Karel Čapek
Türkçesi: Ekin Uşşaklı
Jaguar Kitap, 2021

Dünyanın sürüklendiği cehennemi II. Dünya Savaşı’ndan çok önce fark eden yazarlardan Karel Čapek’in *Semenderlerle Savaş*’ı, kapitalizme ve ona koşut yükselen faşizme karşı bir uyarı niteliğinde...

1936’da yayımlanan bu başyapıt sadece içeriğiyle değil, biçimsel açıdan da öncü bir eser. Farklı anlatım teknikleri, epik-absürt

öğeleri ve kara mizahıyla distopik roman türünün 20. yüzyıldaki en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilen *Semenderlerle Savaş*, Ekin Uşşaklı’nın çevirisiyle...

“Čapek’in Avrupa’daki cehennemî delilikle ilgili satirik görüşleri kesinlikle büyüleyici.”

Thomas Mann

“*Semenderlerle Savaş* hiçbir zaman unutulmayacak... Čapek, romanlarıyla totaliter bir dünyanın dehşet verici görüntüsünü önceden gören belki de ilk Avrupalı yazardır.”

Milan Kundera

Temizlikçi Kadınlar İçin El Kitabı
Lucia Berlin
Türkçesi: Aylin Ülçer
Siren Yayınları
2021

Otobüs duraklarından acil servislere, çamaşırhanelere ve sınıfın arka sıralarına uzanan öyküler; bekar anneler, yalnız kadınlar, kırık hayaller... Lucia Berlin’in ölümünden on bir yıl sonra yayımlanan ve uluslararası bir üne kavuşan bu kitap, Berlin’in Çehov ve Carver gibi ustalarla beraber anılmasını

sağladı. İroni ve melankoliyi birleştiren, yazarın kendi yaşamından da beslenerek parçalı bir bütün oluşturan bu öyküler, acımasız denecek kadar dürüst, mahrem denecek kadar gerçekçi, dahiyane bir biçimde esprili ve iç burkacak denli hüznülüler. Var olmanın dayanılmaz sefaleti ve vazgeçilmezliği, ancak bu kadar doğrudan bir biçimde anlatılabiliirdi. Çağdaş yazının en iyi saklanmış sırrı diyorlar Lucia Berlin için, biz, sadece, Lucia Berlin mucizesiyle tanışın diyoruz.

